

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

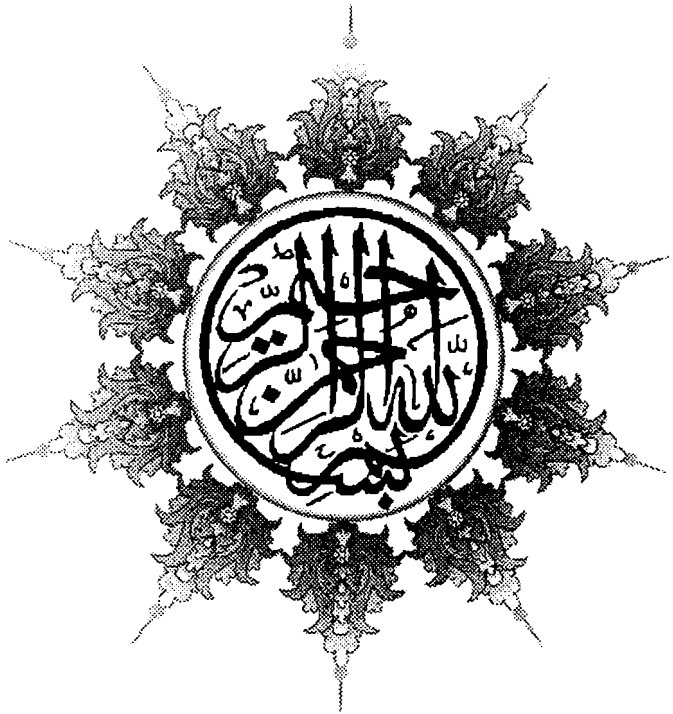
I. CİLT

Düzenleyen: bilginDK
2018-07-12

Emine Şenlikoğlu

Kılavuz

İslamı
doğru
Anlamak

“Hiç bilenler ile bilmeyenler bir olur mu?”
(Zümer, 9)

MEKTUP YAYINLARI

EMİNE ÖZKAN ŞENLİKOĞLU

27 Mayıs 1953 yılında dünyaya geldi. Çocukluğu çok büyük bir mücadele içinde geçen Şenlikoğlu, bazı adaletsizlikleri küçük yaşta farketmeye başladı. Gençlik yıllarında din arayışına girdiğinden, dinleri araştırdı. İnciller'i okudu. Daha sonra İslâm'a yöneldi ve İslâmî tahsil yapmaya başladı. Fıkıh, Akaid gibi ilim dallarıyla ilgili eşi Recep Özkan ve özel hocalardan dersler aldı. İlk-orta ve İmam-Hatip lisesini dışarıdan bitirdi.

Yurtiçi ve yurtdışında birçok konferanslar verdi.

İlk kitabı "Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar" isimli eserinden dolayı 2.5 yıl cezaevinde yattı. Defalarca mahkemeye verilen, nezarete atılan Şenlikoğlu, 1985 yılından itibaren *Mektup Dergisi*, *Genel Yayın Yönetmenliği*'ni yürütmektedir.

İki çocuk annesi olan Şenlikoğlu'nun 1984 yılından itibaren çıkan kitapları şunlardır:

1. SERİ: "GENÇLİĞE HATIRAMDIR"

- 1- Gençliğin İmanını Sorularla Çaldılar
  - 2- Bize Nasıl Kıydınız
  - 3- Mahkum Duygular
  - 4- Burası Cezaevi
  - 5- İslâm'da Erkek
  - 6- Ne Olur İhanet Etme
  - 7- Ülkemi Arıyorum
  - 8- Biz Bu Vatanın Nesi Oluyoruz
  - 9- Ruhumun Penceresi
  - 10- Kelepçeli Kalemimden
  - 11- Ağlatan Yollar
  - 12- İnsanlar da Kayar
  - 13- Telefonla Röportaj
  - 14- Önce Soru Sorarlar
  - 15- İsimsiz Kitap (Hiciv)
  - 16- Vîcdan Azabı
  - 17- Maria
  - 18- İdamlık Genç
- (Bu seri tamamlanmıştır)

2. SERİ: "İNSANLIĞA ÇAĞRI"

- 1- İnsanlığın Belgeseli
- 2- Kıbrıs Sular İçinde Bir Yetim
- 3- Ben Kimin Kurbanıyım

- 4- Geri Tepen Kurşunlar
  - 5- Radyo ve Basın Röportajları
  - 6- Televizyon Röportajları
  - 7- Uzaktaki Çılgınlıklar
  - 8- Geçmişin İzleri
  - 9- Sabıkalı ve Dul
  - 10- Çingene
  - 11- İmamın Manken Kızı
  - 12- Son Pişmanlık Fayda Eder
  - 13- Çin İşkencesi
  - 14- Kadınları Kadınlar da Eziyor
- (Bu seri tamamlanmıştır)

3. SERİ: “NESİLLERİN ÖYKÜSÜ”

- 0- Anne Büyüklere Bir Şey Söyle
- 1- Şirin Köy
- 2- Küçük Kız
- 3- Küçük Kelebekler
- 4- Yılan Yavrusu
- 5- Kırmızı Elbiseli Kız
- 6- Satılık Çocuk
- 7- Topal Karınca
- 8- Küçük Kızın Umudu
- 9- Hayâl Çocuk
- 10- Konuşan Serçe
- 11- Kardeş Sevgisi

4. SERİ: “SEVGİNİN SESİ”

- 1- Hristiyan Gülü

5. SERİ: “BİLGİ SERİSİ”

- 1- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak I
- 2- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak II
- 3- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak III
- 4- Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak IV

MEKTUP YAYINLARI

Bilgi Serisi: 1
Kılavuz İslâm'ı Doğru Anlamak: 1

Dizgi
Mektup Yayınları

•
Kapak
İrfan Kahramanoğlu

•
Tashih
Ahmet Cantürk

•
Baskı
Kilim Matbaası

•
İlk baskı
Ocak 2002

•
Haberleşme adresi:

MEKTUP YAYINLARI

Malta Boyacı Kapısı Sk. No: 7/1
Fatih / İstanbul

Tel: 0212 . 635 35 14
521 83 10
525 27 06
Fax: 0212 . 534 18 71

KILAVUZ

İSLÂM'I DOĞRU ANLAMAK

Dini Bilgilerle Kadın ve Erkek İlmihali

Emine Şenlikoğlu

MEKTUP YAYINLARI

İmam-ı Âzam'dan bir ölçü

İmam-ı Âzam diyor ki:

Kur'an'ın Kur'an'la (yani ayetin ayetle) tefsiri vardır.

Kur'an'ın sünnetle tefsiri vardır.

Kur'an'ın sahabe tefsiri vardır.

Kur'an'ın tabiîn tefsiri vardır.

Rasulûllah'tan gelen tefsir baş göz üstüne. Sahabe-den gelen tefsirde serbest bırakıldık. Dilediğimizi alır, dilediğimizi almayız. Tabiînden bize aktarılanlara gelince: “Onlar adamdı, biz de adamız.” (1)

---

(1) Tefsircilerin Metodları. Prof. Dr. Ali Naccar'ın İslami Eğitim Fakültesi El-Ezher Üniversitesi 3. sınıf ders kitabından alınmıştır. 1998 Ayrıca, bu bilgi hükmen aynı, lafzen farklı edebiyatla Ehl-i Sünnet kaynaklarında da nakledilmektedir.

Giriş

Hamd ve övgü, her şeyi yoktan var eden, var ettiklerine mükemmel düzen veren Allah'a mahsustur. Salât ve selâm ise "insanların tanıyıp, idrak ettikleri ölçüde sevebildikleri" Peygamberimiz Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme, ashabına ve onu sevenlerin üzerine olsun.

Değerli okuyucularım,

Elinizde bulunan bu kitabın nasıl doğduğunu anlatarak konuya girmek istiyorum. Yakınlarıma İslamî ilimler konusunda ders veriyordum. Hangi fıkıh, ilmihal, ya da akaid kitabını ders vermek için elime alsam, öğrencilerimin bir kısmına ağır geliyordu. Gerek dilimizin değiştirilmesi, gerekse ilmi kitaplarda kullanılan ağır kavramlar nedeniyle, günümüz gençliğinin dini bilgilerde özellikle akaid ve ilmihal dersinde zorlandığını fark ettim. Ayrıca, ilmi

eserlerin çoğu halka ağır geldiğinden, bence bir başka zorluk daha doğmuştu. Durum bu olunca, haliyle soru başlıyor. “O halde halk, akidesini, fıkhnı velhasıl dini kuralları nasıl öğrenecek?”

Bazı yazarlar da, belki bilmeyerek, halka inmeyi kariyerlerine uygun görmemişlerdir. Halk fıkhnı anlayamamıştır, ama bu probleme bir çözüm de üretilmemiştir. Daha başka bir ifadeyle söylersek, ilim tahsil etmek isteyen halk ile birçok ilmî eser arasında uçurumlar var. Bunu fark eder etmez böyle bir kitap yazma fikri kafamda oluştu. Öteden beri bazı kardeşlerimiz, ki bunun içinde üniversite öğretim görevlisinden müftüsüne kadar birkaç ilim ehli de vardı, ısrarla fikhî konular hakkında benden bir kitap yazmamı istemişlerdi.

Yıllarca buna cesaret edemedim. Nihayet ilim öğrenmek isteyenlerle, ilim kitapları -özellikle fıkıh- arasındaki uçurumları fark ettikten sonra, değil cesaret bulmak, kendimi bu eseri yazmaya mecbur hissettim. Cesaret bulmanın en önemli sebebi ise, temel bilgileri, yine temel kaynaklardan yararlanarak okuyucuya sunabilme imkanının oluşudur. Okuyucularımın içinde, eğer İslami ilimler konusunda eksikleri olanlar varsa, bu eserle hem kendime, hem de onlara faydalı olmak istedim.

Alimlerin eserlerinden faydalanırken, bazı konuları doğrudan, onların fıkıh kitaplarından aktardım. Alıntı yaptığım konuları dipnotta verdim. Tabii ki kendi anlayış ve yorumlarımı da (Akaid konusu haricini kastediyorum.) önemsedim.

Velhasıl bana göre bu kitap yazılmalıydı... Ben de yazdım... Allah'tan (c.c) tesirini diliyorum ve faydalı ola-

cağını umut ediyorum. Özellikle, ben öldüğümde, bu kitap vesilesiyle, kabir alemindeyken defterime sevap yazılmaya devam edecek inancı, çalışmama güç kattı.

Allah'a şükürler olsun, bana bu çalışmayı da nasip etti. Tesirini de ondan beklemekteyim. O dilerse, çalışmalar fayda verir, o dilemezse, basılmış eserler depolarda çürümeyi bekler.

* * *

Ben aile efrâdına bu eserle dini bilgiler dersleri veriyorum. Siz de isterseniz bir ders disipliniyle bu kitapla çalışabilirsiniz. Öğretmen iseniz, öğrencilerinize bu kitapla akaid, ilmihal, yani topyekün dini bilgiler dersi verebilirsiniz.

* * *

Doğru olanı bulmak emek ister. Bir şeyin ne olduğunu öğrenmek için tahsil yapılır. Bir şeyin ne olduğunu bilmek aynı zamanda ne olmadığını bilmektir.

Bir şeyin ne olmadığını anlatmaya çalışarak ömür tüketilmez. Zira, ne olduğudur önemli olan.

İşe tersinden başlamak başarıyı çoğu zaman zorlaştırır, bazen de imkansız hale getirir.

Allah'ın, kulundan ne istediği öğrenilebilir. Allah, dininde bunları bildirmiştir. Allah'ın (c.c) bildirmediikleri öğrenilemez. Allah'ın istemediklerini, sanki Allah emretmiş gibi kullara emretmek felâkettir. Yanlışlar sonucu neler kaybedildiğini gördük, hâlâ da neler kaybediyoruz. Heba olan zamandan başka, heba olan gencin inanç... Gusül abdestinden namaza, çalışmaktan dinlenmeye, erkek haklarından kadın haklarına kadar birçok konuda, içinden, ancak

ilimle çıkılabilecek hurafeler oluşmuş. Bu kitapla bu konulara da ışık tutmaya çalışılmıştır.

İlim Müslümanların, bilim gayrimüslimlerinmiş gibi bir imaj doğmuş. İş bununla da kalmamış, cennet erkeklerindir, kadınlar orada bir sığıntıdır şeklinde de bir yargı oluşturulmuş. Ya “Gusül abdestsiz saç taranmaz, tırnak kesilmez...” gibi fetvalara ne demeli?

İçinden ancak ilimle çıkılabilecek olaylardan biri de, Allah ile Şeytan'ın rekabet halinde lanse edilmesi... “Şeytan'la kimse başedemez.” fikrinin bazı insanlara empoze edilmesi....

Hurafeler olmasa İslâm anlatılamazmış gibi hurafe tellâllığı... Kitaplara ve kürsüye taşınan yanlışlar... Hurafeleri korumak uğruna kullanılan ayetler...

* * *

Ağaç dikme ibadeti gibi konular fıkıh kitaplarında olduğu halde, bu bilgilerin, halka yeteri kadar anlatılmaması...

Ve daha birçok meseleyi açığa çıkarmak anlayışıyla yola çıkıldı.

* * *

Adalet sadece dostumuza uygulanmaz. Adalet, düşmanâda uygulandığı zaman adalet olur.

Bu hassas terazi de unutulmamalı.

* * *

Ders olarak çalışacak olanlara tavsiyelerim:

1- Bilmediğiniz bir bilgiye rastlarsanız ezberleyiniz. Sadece farzlar, vacipler, sünnetleri ezberleyiniz, diğer bölümler iyice anlaşılınca kadar okunmalı.

2- Mümkünse yakınlarınızdan beş on kişi toplanarak çalışın. Bu tür çalışma, çalışma aşkını artırır.

3- Bu kitaptaki fikhî bilgiler, fıkıh bilgilerinin tamamı değildir. Sadece ilk etapta öğrenilmesi gerekenlerdir. Ders çalışılırken bu nokta göz ardı edilmemelidir.

4- Hurafe ve önemsiz detaylardan kaçınıldığı bilinmeli. Yine de hatasız eserin, sadece Allah'ın kitabı olduğu unutulmamalıdır.

* * *

Bu kitaba, kendi kapasiteme göre epey emek verdim. Emeklerime karşılık sizden iki şey rica ediyorum:

a) Dersinize önem verin... Programlı çalışın, programınıza önem verdiğinizizi kendinize ispat edin...

b) Bilginin emekle, akide sağlamlığının bilgiyle, Sırat'ı geçme sırrının da ihlas ve amelle elde edildiği unutulmamalıdır. Başta Allah'ın ihsanı olmak şartıyla kul, ihlas, ilim ve amel ile cennete girer.

Yıllardır yapmak isteyip de yapamadığım, hep hayallerimde yaşattığım bu kitaptan faydalanırken, İslâm alimlerine dua etmenizi rica ediyorum. Dua edin, çünkü onlar bize eserler vermeseydi, bizler nasıl böyle çalışmalar yapabilirdik? Allah (c.c) o alimlerin ölmüşlerine rahmet, hayatta olanlara hayırlı ömürler versin. Amin.

İlminden bize de lûtfedene hamd olsun. Allah zihin açıklığı versin. Amin.

12.10.2001

Emine Şenlikoğlu

İlim Bahçesi

Değerli Okuyucularım,

Sizler, ayrı ayrı yerlerde, ayrı ayrı kültürlerde yetişmiş, farklı farklı kariyerlere sahipsiniz. Her birinizin öğrenmek istediği farklı şeyler olabilir. Bu durumda ne yapmam gerekirdi?

Kendi konumumu şu misâlle anlatayım:

Kral, idam edilmek üzere olan köleye sorar:

— Benden bir isteğin var mı?

Köle:

— Benim hayatımı bağışlayın efendim. Ben daha gençliğime doyamadım, der.

Kral:

— Ben de doymamıştım, ama yaşlandım; kimse gençliğine doyamaz, cevabını verir.

Köle:

— Fakat efendim, siz istediklerinize nail oldunuz. Bense ömrümde bir kez bile bir isteğime nail olamadım.

Kral düşünmeye başlar.

— Hiç mi?

— Evet efendim, hiç.

— O halde sana bir fırsat veriyorum. Ben bir çiçeği çok seviyorum. Bu çiçeğin ne çiçeği olduğunu hiç kimseye söylemedim. Sen gider bu çiçeği bulup bana getirirsen seni affedeceğim.

Köle buna çok sevinir. Hemen, dağlarda taşlarda Kralın sevdiği çiçeği aramaya başlar.

İlk olarak bir gül görür. Hemen koparır dalından. Derken aklına gelir. “Ben gül kopardım, ama acaba kralın istediği gül müdür? Zambak da koparayım.” der. Sonra bakar ki ihtimaller çok. Kendi kendine bir karar alır: O mevsimde var olan, ülkesinin hemen hemen bütün çiçeklerini toplayacaktır. Kararını uygular, o mevsimde açan bütün çiçekleri toplar, bir at arabasına yükler ve saraya gelir.

— Efendim, işte sevdiğiniz çiçeği getirdim, der.

Kral bir çiçek isterken, köle hangisinin beğenileceğini bilmeyince, mecburen yüzlerce çiçeği kralın gözü önünde sergiler. Kral bakar ki, köle çok emek vererek, o mevsimdeki hemen hemen bütün çiçekleri toplayıp getirmiş, “Bu emek karşılıksız bırakılmaz.” der, zalim kral bile kölenin emeğini fark eder, sevdiği çiçeği de bulunca köleyi affeder.

Ben de düşündüm. Önce, halkın ihtiyaçlarının neler

olduğunu tespit ettim. Sonra da bu kitabı okuyacak olan kişi, çok bilgiliyse bile eli boş dönmesin dedim ve bir ilim bahçesi hazırladım. O bahçeye, o mevsime ait çiçeklerin birçoğunu diktim ve sizlere sundum.

Çiçeklerin arasında sevmedikleriniz olsa da, umudunuzun yitirmeden sevdiğiniz çiçeğe doğru giderseniz iyi olur. Baştan okunmayan, aralardan konu seçilerek okunan yazılarla bu kitapta düşünülen hedefe ulaşamaz.

Bahçeye yer yer de şelâleler kurdum, suyunu kaynağından alan şelâleler.

Sizlere sunduğum bu çiçek bahçesi, kolay oluşmadı. Dört cilt olan bu esere ben yıllarımı verdim. Hiç olmazsa siz de birkaç ayınızı veriniz.

Sözümün üzerinizde etkisi olur düşüncesiyle hatırlatıyorum.

Kitabı baştan başlayarak okuyun lütfen.

Başarılar diliyorum.

* * *

* Kaynak aldığım kitapların her yönüne katıldığım sanılsın.

* * *

* Değerli okuyucularım, bu dört ciltlik kitabımın adını KILAVUZ: İslâm'ı Doğru Anlamak koydum. Çünkü çağımızda bizi kurtaracak olan tek çözüm buydu. İslâm'ı doğru anlarsak, o bizi kurtuluşa götüren kılavuz olacaktır. Evet, kılavuz, İslâm'ı doğru anlamaktır. Bu isme rağmen,

ufak tefek hatalarım olabilir. Ben müçtehid değilim. Bazen öyle konular var ki, aslında bana sorulsa o öyle değil, fakat müçtehitler öyle diyorlar. Ben de ister istemez onlara uyuyorum. Her şeyde böyle değilse de bazı konularda böyle oldu. Biz, meselenin ruhunu kavramaya önem verelim. Zaten İslâm'ın ruhunu anladık mı, gerisi kolay. Tâlî konulardaki yanlışlar çok önemli değildir. Buna rağmen yanlış yapmamak için elimden geleni yaptım. Onlarca kişiye okuttum. Üstelik, fikir ayrılığında olduğumuz kişilere bile okuttum. Eleştirdikleri konuları gözden geçirdim. Anlayışına uymayan eleştirilere teşekkür edip geçtim. Diğerlerini düzelttim.

Allah (c.c), hepimize hayırlı ilimler versin. (Amin)

* * *

Çok severek, önemseyerek çalıştığım bu seride, beni biraz rahatsız eden bir durum var: Aslında basit ama keşke olmasaydı diyorum. O da şu: Kitabı başladığım yılla, bitiş arasından dört yıl geçince, beş altı konuyu, ayrı ayrı yerlerde birkaç kez işlemişim. Gerçi, her defasında farklı bir yönü var konunun. Buna rağmen, mizanpaj bitmeden önce fark etseydim onları bir yere toplardım. Daha çok karışabilir korkusuyla bu durumu düzeltmedim.. Sizden hoşgörü bekliyorum.

Gençlere sesleniş

İnsan çok yönlü yaratılmış bir mahluktur. Biliyorsunuz, mahluk yaratılmış demektir. (Yani yaratıktır.) (“Yaratık” demek, korku filmlerindeki safsatalar demek değildir, direkt, yaratılmış demektir.) Yaratılmış olan insan iyi ve kötülüğe meyilli yaratılmıştır.

İnsanın iyi yönlerinden bazıları

- * Merhametlidir.
- * Akıllıdır.
- * Zekidir.
- * İyilikseverdir.
- * Çalışkandır.

- * Adaletlidir.
- * Kötülük yapmaz.
- * Cinayet işlemez.
- * Haset etmez.
- * Ana baba hakkını korur.
- * Evlat hakkını korur.
- * Tabiatı sever.
- * Allah'ı sevenlere dost olur.
- * Cinsel yönden kendini korur ve kimseyi rahatsız etmez.
- * Başkasının eşine göz dikmez.
- * Eğlence manyağı olmaz.
- * Hırsızlık yapmaz.
- * Ve bütün güzellikleri kabullenen genler insanda mevcuttur.

“Allah her insana, iyilik ve kötülük kabiliyeti vermiştir.” Şems, 8

İnsanın kötü yönlerinden bazıları

- * Zırdelidir.
- * Aptaldır.
- * Pis/pasaklıdır.
- * Hasis/cimridir.
- * Hasettir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

- * Sadece kendini düşünen, bencildir.

- * Aldanandır.
- * Aldatandır.
- * Adaletsizdir.
- * Vcdansızdır.
- * Kötülükten zevk alan, sadisttir.
- * Ana baba ve evlat hakkını ihlal edendir.
- * Allah'ı sevenlere düşmandır.
- * Başkasının eşine göz koyan, namus düşmanıdır.
- * Eğlence düşkünüdür.
- * Cinsel arzularının her dediğini yapan, sapıtanır.
- * Hırsız, dolandırıcıdır.
- * Ve ne kadar kötülük varsa insan o kötülüklerin hepsini yapacak istidada sahiptir.

Yani, insan iyi insan olmaya yönelirse iyi insan olur, kötüye yönelirse kötü insan olur.

İnsanın nasıl doğru dürüst olacağını, nasıl dinsiz, çılgın, terbiyeden uzaklaştırılmış olabileceğini, İslâm düşmanları, güler yüzlü, tatlı dilli şeytanların hepsi biliyor. O yüzden de, gençliği dinden uzaklaştırma planlarını dünyanın her yerinde uyguluyorlar ve gençleri İslâmî bilgilerden uzaklaştırıyorlar.

Nasıl mı?

Şöyle:

Gençlerin tahrik olmaya müsait cinsel duygularını, her zaman tahrik edecek zemin hazırlıyorlar. Meşgul olsun da dinini öğrenmesin diye. Televizyonların çoğu sadece insanların cinsel arzularına yönelik. Duvar

afişlerinin çoğu, erotik. Hâkeza gençlerin kimisi müzikle tahrik ediliyor, kimi sevgiliye, kimi içkiye, kimi de tımarhaneye gidiyor.

Gençlerle kedi ve köpekleriyle oynar gibi oynuyorlar.

“Şu rengi seveceksiniz, şöyle giyineceksiniz, şu müziği dinleyeceksiniz.” diyorlar, aldattıkları gençler de “Başüstüne!” diyor. “Saçını şöyle kes.” denilince öyle kesiyorlar, “Şimdi kesme!” diyorlar, saçlar kesilmiyor. “Şu tiplerden hoşlanın!” diyorlar, aynı genç grubu sözlü olarak demese de uygulamada “Başüstüne!” diyor. Yani, otur deyince oturuyorlar, kalk deyince kalkıyorlar. “Dine inanmayın, özgür hayat yaşayın.” deyince de, Allah’ı reddetme pahasına onları dinliyorlar. O gençler, adeta gizli bir elin ipine bağlı olarak, dini küçümseyerek onların emrinde zelil, insanlıktan uzak, ama özgürce yaşıyorlar. İnsanlıktan uzak, ama özgür...

Dinsiz, ama özgür...

Alkolik, ama özgür...

Anneyi babayı terk ediyor, ama özgür...

Evlenmiyor, çıkmak ya da beraberlik adıyla zina yapıyor, ama özgür...

Kasıtlı olarak çocuk sahibi olmuyor, ama özgür...

Hiç kimseyi dinlemeyen küstah, ama özgür...

Karısının veya kocasının sevgilisi var, ama özgür...

Yaşlandığında su verecek kimsesi olmayacak, ama özgür...

Özgürlük denilen sinsi düşman tuzağı, binlerce genci perişan etti. Sadece günaha kapı açan bu özgürlük tuzağı-

na maalesef, bazı Müslümanın evlatları da düşebiliyor. Sinsi ama güler yüzlü şeytanlar, gençlerimizi, özgürlük hikayeleri ile dinsizleştirebiliyorlar.

Sevgili gençler!

Sizden ricam, düşman oyunlarını fark etmeyen gençlerin imdadına yetişin. Siz İslâm'ı öğrenin ve tuzığa düşen gençlerin elinden tutun. Onlara hayatın sadece eğlenceden ibaret olmadığını, zevkin sadece haramda olduğunun sanılmaması gerektiğini anlatın. Önce kendinizi yetiştirin, yetişmiş iseniz hemen görevinize başlayın. Unutmayın, dünya gençliğinin düşünür, bilge ve kendini kontrol edebilen, dost gençlere ihtiyacı var.

İlme zaman ayırın

Kitap okuyun, hem de bir odanıza bomba düşse öteki odanızda kitap okuyun; ama okuduğunuz kitapların sayfaları hayra açılan sayfalar olsun. Kafanıza takılan soruların cevabını araştırın. "Sizi yönlendiren duyguların hangi guruba giren duygular olduğunu iyice belirleyin." mesajını arkadaşlarınıza verin.

İlim yolunda basamak sayılabilecek elinizdeki **KILAVUZ İslâm'ı Doğru Anlamak** isimli kitabımla, dilerseviz çalışmaya başlayabilirsiniz. Bu kitabımın gençlere ulaşmasını önce Allah'ımdan diliyorum, sonra sizlere havale ediyorum. Bölüm sözlüklerine önem vererek okursanız, inanın, bu kitap size çok güzel bilgiler verecek. En azından ben böyle inanıyorum. Başarılar dilerim.

Birinci Bölüm

İLİM

İlim Bölüm Sözlüğü

Ne kadar kelime biliyorsanız, bilginiz o kadardır.

Akide	: İtikat, iman, inanılan şey.
Avam	: Dini bilgisi olmayan.
Amel	: Maksatlı iş, çalışma, fiil. Dinin emirleri doğrultusunda hareket etmek, ibadet.
Mükellef	: İbadetten sorumlu kişi.
Bilim	: Bilinen şeyler, kazanılan bilgilerin tümü, ilim.
Cahiliye devri	: Cahilliğe has, cahilliğe uygun. İslâmiyet'ten önceki sapıklık dönemi.
Cehalet	: Cahillik, bilgisizlik.
Edille-i Şer'iyye	: Şer'î deliller. Fıkıhta: Kitap, sünnet, icma ve kıyas.
Fıkıh	: İslâm hukuku. Müslümanın, ameli bakımından leh ve aleyhinde olan şer'î hükümleri bilmesi.
Farz	: Kesin yapılması gerekli olan. İslâmiyet'te kesin olarak yapılması gereken emirler.
Farz-ı Ayn	: Mükellef olan herkes tarafından yerine getirilmesi icab eden ibadetler, görevler.
Farz-ı Kifaye	: Bir veya yeterli sayıda kişi tarafından yerine getirilmesi ile başkalarının

üzerinden kalkın farz.

- Fen** : Tecrübeyle elde edilen ilimlere verilen umumî ad. Tatbikî bilgi, teknik.
- Haber-i Rasul** : Peygamberin haberi.
- Haber-i Mütevâtır** : Yalan olması mümkün olmayan yoldan alınan haber.
- İlmihal** : Halin ilmi. Hangi halde ise, kişinin bulunduğu hali ilmen bilmesi.
- İtikad** : İnanç.
- İlm-i Kelâm** : Akide. Kelâm ilmi.
- Mazur** : Özürlü olan, özürlü, mazeretli.
- Muttaki** : Günah ve haramdan uzak duran, sakin, dindar, takva sahibi, Allah'tan korkan kişi.
- Müsbet** : Olumlu. İspatlanmış, kanıtlanmış.
- Menfi** : Olumsuz, müsbetin zıddı, zararlı.
- Özdekçilik** : Esas, temel, kök.
- Rasul-i Ekrem** : İkram edici, elçi. Yüce peygamber.
- Sünnet** : Adet, yol, davranış, peygamber adetleri. Peygamberin söz, fiil veya tasdik yollarıyla meydana getirdiği adet, İslâm'da bir makam.
- Çağdaş Cahiliye** : Cahiliyet devrinin çağımıza farklı renklerle taşınma hali.
- Şer'î** : Şeriata ait, şeriatle ilgili.
- Şer** : Fenalık, kötülük, haram.
- Şeriat** : Düzen, hukuk, din, yol.
- Tevhid** : İlah olarak Allah'ın birleşmesi.
- Misyon** : Yüklenilen sorumluluk.
- Literatür** : Bir sistemin edebiyatı... Kültürü....
- Müdevven** : Bir tertip halinde düzenlenmiş.

Her farzın üç farzı vardır

- 1- Öğrenmek
- 2- İman etmek
- 3- Uygulamak

* * *

Bir tavsiye

İlim öğrenme aşkınız yoksa bile, o aşkı zorla davet edin. Önce biraz isteksizce başlasanız bile, okudukça ilim öğrenme aşkınız kendiliğinden oluşacaktır.

Başarı için şunlar prensiplerinizi olsun:

- a) İlimde kararlılık
- b) İlimde devamlılık

Unutmayın,

“KILAVUZ: İslâmı Doğru Anlamak” kitabı sizin dini kültürdeki altyapı ihtiyacınıza önemli ölçüde cevap verecektir.

* * *

Lütfen!

Önce bölüm sözlüğüne göz atın ve manâsını bilmediğiniz sözler varsa onları ezberleyin, ne anlama geldiğini öğrenin.

Sen Kur'an'ı oturtursan hâle,
göç başlayacak ilmihâl hazinesinde
Oman Kuyruğu

İlim

İlmihâl Ne Demektir?

İslâm ülkelerinde ve özellikle İslâmî literatürde “ilmihâl” diye bir ilim dalı ismi yoktur, ama kendisi vardır. Sonradan doğmuş olan ilmihâl ismi, Müslümanların fıkıh yerine kullandıkları bir kavramdır. Yani ilmihâl fıkıhın bir parçasıdır. Dolayısıyla, kavram olarak İslâm literatüründe olmayan İlmihâl, içerik olarak İslâm'ın içinde yer almaktadır. (Buna bir misal verirsek; Tuna nehrini ele alalım. Tuna nehrinin ismi konmadan önce de o aynı nehirdi.)

Bir Müslümanın bulunduğu hâli bilme ilmine, ilmihâl denmektedir.

İlim dalı olarak İslâmî literatürde (genel olarak fıkıh içinde yer aldığından) ilmihâl ismiyle girmese de, ilmihâl içerik olarak İslâmî ilimlerin mihengindedir.

İlmihal ya da fıkıh kitabı her Müslümanın evinde bulunur demiyoruz, ama her muttaki -yaşama kurallarını Allah'ın dinine dayandıran- Müslümanın evinde vardır veya olmalıdır diyoruz.

**Bildigimiz gibi, ilmihal, içinde bulunduğ
durumu ve şartların bütünü, vaziyet,
keyfiyet demektir. İlmihal, içinde
bulduğumuz halin ilmi demektir.**

İlmihal bazı sözlüklerde “Namaz, abdest ve temel akaid bilgilerinin yer aldığı öğretici kitap.” şeklinde açıklanır. Fakat bu açıklamalar “ilmihal”in tanımı için yeterli değildir. İlmihalin; dini bilgilerden, akaid, amel ve ahlâkî kuralları öğretmekten başka, yüklendiği bir misyon daha vardır:

Her kulun inançtaki ilk görevi, ilâh olarak Allah'ın ilâhlığına iman etmesidir. İbadetler konusunda ilk görevi, bulunduğu halin ne tür bir hal olduğunu bilmesi, ama doğru olarak bilmesidir. Amele sıra geldiğinde, ilk iş olarak ibadetlerin nasıl yapıldığını, namazın kurallarını ve nasıl kılındığını öğrenmesi gerekir. Namaz kılmadığı zaman kulun manen ne durumda olduğunu da öğrenme mecburiyeti vardır. Toplumsal konularda da aynı hassasiyet gerekiyor. Ne durumda olduğunu ve nasıl olması gerektiğini bilmek zorundadır.

Bir Arap ülkesinde tanıştığım bir kadında, ilmihalini bilmemenin verdiği zararın dehşetini gördüm. Bulunduğu hâli bilmemesinden dolayı, ülkesini istilâ eden İngilizlerin,

onları kurtarmak için orada olduğunu zannetmiş ve yıllarca uyanamamış. İngilizlerin, onların ülkesinde olma sebebinin, kendilerine yardım etme isteklerinden kaynaklandığını zannetmiş; kendilerini sömürmeye geldiklerini, ülkelerinin gasp edildiğini yıllarca anlayamamış; yani ilmiyhâli bilme durumu, hem fert, hem de toplum bazında önemlidir.

Aile ilmiyhali demek de, aileye ait bilgiler demektir. Nitekim, aile bilgisi olmayanların, gözleri önünden çocukları veya ibadetleri kayıp gitmektedir.

Daha önce söylediğimiz gibi ilmihal, bulunduğumuz hali bilme ilmine verilen addır. Aile ilmiyhali de, aileye ait ilmiyhâldir. İslâm'ı savunmak adına bazıları hiç bilmediği bir dini, kendi mantıkî kuralları çerçevesinde aklına ne gelirse onu söyleyerek savunmaya kalkmakta ve kendi görüşleri doğrultusunda bir din ortaya koymaktadırlar. Halbuki, o anda tebliğ halinde olduğuna göre, tebliğ kurallarını bilmesi gerekirdi. Ticaret adamı ticaret kurallarını, evlenecek kişinin evlenme kurallarını vb. çok iyi bilmek zorundadır.

Bilmeden yaşamak, her zaman karanlıkta yol almak gibidir. Birkaç adım düz gidilse bile, daha sonra mutlaka bir çukura düşülür veya bir kayaya çarpılır. O yüzden bilgi, hayatı gösterme bakımından bir mürşittir (yol gösterici). İlimsiz insan kendisine bile düşmanlık eder. Ya da parçalanan şerefi, şahsiyeti kişiliği hakkında bile bilgisi olmaz.

Kişi ilim tahsil etmezse "... Kişiliğinden hangi tuğlaların kopup gittiğini, değerler manzumesinden hangi köşenin aşındığını, nereye hangi bombanın düştüğünü, orada ne kadar derinlikte bir çukur açıldığını nasıl anlar Müslü-

man? Ve kendini savunmak için nasıl tedbir alır?

Müslümanın basireti bilgisidir. Savunma silâhı da kendisiyle aynı duyarlılıkta toplumsal iklimler oluşturma gayretidir. Müslüman, bilgi ile kişiliğine yönelik tehlikeyi görür. Savunma silâhı ile de koruyucu alanlar oluşturur.

Aile, Müslümanın ilk inşa ve savunma alanıdır. Kişiliğini inşaya oradan başlar Müslüman..." (1)

Özetle; İlmihal bilgileri edinmek, Müslümanın üzerine vazifedir. İlmihal bilgileri, dostu düşmanı tanımak için de kılavuzdur... Ahireti, dünyayı tanımak için de...

".... Dünya tarihinin eşine az rastlanır bir karanlığına şahit olduğumuz şu günleri ibretle görüyoruz ki, Kur'an'ı anlamaktan aciz Müslümanlar, Allah'ı ve nimetlerini idrak edemeyen bilginler, İslâm'ın kitabını, Rasulûllah (s.a.v.)'ın sünnetini küçümseyen cesur cahiller türemiştir. Her yeni gün eski fitneleri tekrar etmek ve yeni isyanlar türetmek için bir fırsat telâkki edilmektedir...." (2)

Dünyaya nurlu ışık gelsin istiyorsak, ilmihalimizi, fıkhumuzu bilmek zorundayız.

İlim tahsil etmek, yukarıda zikrettiğimiz sebeplerden dolayı da çok önemlidir. Akaid, fıkıh (ilmihal) okursak, bilerek konuşuruz, ne konuştuğumuzu biliriz. Okumayan, bilmediği halde konuşur, ne dinlediğini de bilemez.

Yani, kişi ne yapmak istiyorsa, o konu hakkında bilgi

edinmek zorundadır... İlmihal, halin ilminin bilinmesidir ve çok mühimdir. İşte, sizinle yaptığımız bu ders, bu konularda bize yardımcı olacaktır. Tabii yılmadan devam edersek.

Kimimizin diskosu var.

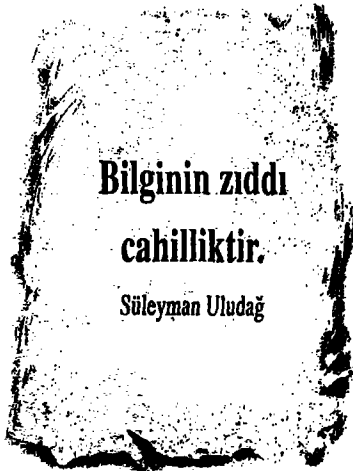
Kimimizin kahvede arkadaşı var.

Kimimiz, yaşlılığımız var, der.

Her birimiz ayrı ayrı bahaneler bulmazsak bu işi mutlaka başaracağız demektir.

Gayretimizi gözümüzle görmeliyiz ki, neler öğrendiğimize şahit olalım.

* * *

İlmin Önemi

“.. Bizim ayetlerimize, kafirlerden (gerçeği gizleyenlerden) başkası kafa tutmaz.” Ankebut, 47

“... Bizim ayetlerimizi zalimlerden başka hiç kimse inkar etmez.” Ankebut, 49

“Allah’tan hakkıyla ancak ilim sahipleri korkar.”

Fatır, 28

Kendimize, çevremizdeki eşyaya, toplum hayatına, matematiksel kavramlara ve dini konulara ait malumata bilgi ismi verilmektedir. Bilginin zıddı cahilliktir.

Bazı kimseler birçok şeyi, başkasını taklit ederek bilirler.

Taklit, isabetli de olsa bilgi değildir.” (1)

* İlmin önemi 3-5 kitapla dahi tam anlatılamaz. Ancak, ilmin önemini özetle birkaç başlık halinde vurgulayabiliriz.

* İlim, her şeyden önce dünya ve ahireti bildiren bir yoldur.

* İlim, insan onurunun en önemli belgesidir.

* İlim, düşünmeyi öğretir, fikirde sağlam çizgiye

---

(1) İslam'da İnanç Konuları ve İtikadi Mezhepler,
Prof. Dr. Süleyman Uludağ , s. 77, Marifet Yay., 1996 İst.

ulaşma imkanı verir.

* İlimsiz insanla, diğler canlılar arasındaki fark azadır.

* İlim, hayatın habercisidir.

* İlim, denge sanatıdır.

* İlim, hayat biçimini belirlemeye yarayan en önemli bir vasıtaadır.

Bilgi emekle elde edilir. İlimsiz bir fert cahil kalır. Cehalet ise; en büyük düşmandır.
“... Haktan sonra dalâletten başka ne vardır?” Yunus, 32

Ve ilimsizlik insanı yanlış davranışlara sürükler. O yüzden ki, ilimsiz ve de enaniyet sahibi olanlar, bilmedikleri konularda inatla yanlış savunurlar. Böylece, cahilliklerinin kuvvetli olduğunu belgelemiş olurlar.

Ne yazık ki, bunu da fark edemezler. Çünkü, insanlar yanlışlarını da ilimle görebilirler.

İlimsiz insanın kendisine zararı sadece bu aleme ait değildir.

İlimsiz insanların çoğı, Allah'ı ve ahiret gününü, onun görünmeyen alemlerini inkar etmek isterse, cehalet onun yol göstericisi olur. Çünkü;

Cehaletin de kendine has kuralları vardır.

Bir şeyi Allah (celle celâluhu) söylerse o yanlış olur

mu? Rasûl-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimi-
z'e, cahillerin (inkarcıların) hakkında Allah (celle celâlu-
hu) şöyle vahyetti:

**“Onlar, dünya hayatından sadece görüneni bilir-
ler. Ahiretten ise tamamen gafildirler.”** Rum, 7

İlim ile bilim arasında fark var mıdır?

Toplumumuz çelişkilerin sonuçlarını çok acı bir şe-
kilde ödemektedir. Bu çelişkilerden biri olan ilim ile bilim
arasındaki (sonradan oluşturulan) farkı anlayamamaktır.

Enteresandır; sanki bilim, Müslüman olmayanlara,
ilimse, Müslümanlara ait birer kavrammış gibi bir imaj
halkın beynine yerleştirilmiş. İşin garibi, bu oyuna gelen-
lerin içinde aydınların da olmasıdır. Dolayısıyla, teknolo-
jik bir gelişme olunca, sanki İslâm o gelişmeye karşıymış
gibi bir havaya girip “Bilim bizim, ilim sizin.” gibi tavır
alıyorlar.

İlimle bilim birbirinden farklı mıdır?

Cevabı lûgattan alalım:

İlim nedir?

1. İlim, kainat içinde meydana gelen olayların, sebep,
oluş, sonuç ve tesirleri konusunda aklın ölçüleri çerçeve-
sinde, tahsil ve tecrübe (deneme) ile edinilen doğru malû-
mat ve bilgi, bilim.

2. Okuma suretiyle elde edilen bilgi, nazarî bilgi.

3. Haber.

4. Marifet, vâkıf olma.

5. Fen. Estetik ilmi, servet iktisat ilmi. (1)

Lûgatte ilmin tarifi bu.

Bilim nedir?

Lûgat manâsı: Bilim, bilinen şeyler, kazanılan bilgilerin bütünü, ilim.

Görüldüğü gibi, ilimle bilim lûgatta aynı şeydir.

Şu gerçeği çok dikkat vererek anlamak lazım. Bilim veya bilim adamı dendiği zaman bu kavramlardan dindar bilim adamını uzak tutuyorlar. Ve Müslüman bir bilim adamının yazdığı ilmi bir kitaba asla “bilimsel kitap” demiyorlar. Üstelik ne kadar araştırmaya dayanırsa dayansın onlar için fark etmiyor. Bir televizyon pogramında profesöre muhatabı şunu söyleyebilmiştir: “Bir defa siz, bilim adına konuşamazsınız, çünkü siz dincisiniz.”

Bunu söyleyen bir görüşün temsilcisiydi. Bilim kelimesinin neler için kullanıldığını nelerde kullanılmadığını anlamak için; (2) okumak gerekiyor

Demek ki; ilim ile bilim aslında aynı şeydi, ama bazıları bilimin kelime alanını sonradan kaydırmışlardır.

O halde, bize bu oyunu anlamak ve anlatmak düşer.

---

(1) Temel Büyük Türkçe Sözlük, Mehmet Doğan, Bahar Yayınları.

(2) Bkz. Felsefe Sözlüğü, Orhan Hancerlioğlu, 1970, İstanbul

Bilgi kavramlarıyla yapılan savaşların
biliminde olmak zorundayız.

Söylemiştik, bizim için ilimle bilim arasında fark yoktur. Bu sebeple, ilim adamıyla bilim adamı aynı anlamdadır.

İlim Serisine, tepki için Bilim Serisi ismini koymuştum. Sonradan Bilgi Serisi dedim.

Müsbet ve menfi ilim ne demektir?

Cevabı sözlükten alalım:

Müsbet:

1. Delil, gösterilmiş, delilli, doğruluğu anlaşılmış, ispat olunmuş.
2. Sağlam, kavi,
3. Menfi olmayan, olumlu, pozitif. (1)

Menfi:

1. Olumsuz, müsbetin zıddı.
2. Nefyolunmuş, sürülmüş, sürgün edilmiş.
3. Negatif." (2)

Yanlış anlamadık, müsbet ilim, menfi olmayan,

---

(1) B. Türkçe Sözlük, M. Doğan, 4. bsk, Birlik Yay, Ankara

(2) A.g.e.

olumlu, sağlam bilgiye deniyor. Bu bilginin akıl kuralları için de delillendirilmesi gerekiyor. Bu ölçüye göre din “ahiret” diyorsa, ahiretten bir done (delil) elde edilmelidir. İslâm vahy dini olduğuna ve de gaibe iman asıl olduğuna göre, bu durumda bize düşünmek düşüyor. Ahiretten bir done, bir delil, bir parça, bir element göstermek mümkün değilse müsbet ilim kavramı dini ilimler için kullanılmıyor.

Böylece:

İslâm aleminin bir oyuna daha geldiğini görüyoruz. Bu kültür savaşını bilinçli sürdürenler bu defa müsbet ilimle menfi ilim kavramlarını kullanarak; bize, bindiğimiz dalı kestirmişlerdir.

Ahiret inancı olmayanların felsefesinde, elle tutulan, gözle görülebilen olaylar silsilesine müsbet (olumlu) ilim, elle tutulamayan, gözle görülemeyen, dinin haber verdiği konulara da “menfi” (olumsuz) ilim denmiştir. İşin ilginç yanı, İslâm aleminin bu kavramları kullanmasıdır... Bazı Müslümanların “Maalesef çocuğumu müsbet ilimlerde okutamadım.” demeleri ne kadar acıdır. Yani demek istiyor ki, menfi ilimlerde okutuyorum. Halbuki, İslâm ilimleri de müsbet ilimdir. Bu kavramları böyle kullanmak, değil İslâm için, Hristiyan alemi için bile büyük bir talihsizliktir.

Müsbet kelimesini, kullansak bile, nerde kullandığımızı çok dikkat etmeliyiz.

Oğrendiğiniz her şeyi ahlâkî olarak kullanın.

İlmi elde etme yolları

İlim elde etme araçları üçtür:

1) Sağlam beş duyu organı,

(Bildığımız gibi bunlar: Görme, duyma, koku alma, tad alma, hissetmedir.)

2) Sağlam delillerle gelen haber.

a) Haber-i rasul: Peygamberlerden gelen bilgi

b) Haber-i mütevatir: Doğru ve güvenilir yolla gelen bilgi

3) Aklın buluşları, (1)

Özellikle haber-i rasul, yani peygamberden gelen haber, şer'î ilmi elde etme yolu, yalan üzerinde ittifakları mümkün görülmeyen topluluğun şahitliğiyle doğrulanmış bir yoldur. Dünya üzerinde hiçbir sistemin bilgi ulaştırma örgü ağı, bu denli mükemmel değildir. (2)

Ne acıdır ki, bazıları, kimlerin not aldığı ve hangi yolla bize ulaştığı bilinmeyen, peygamberden binlerce yıl önce yaşayan filozofların sözlerine inanıyorlar da, mütevatir düzenle gelen Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in sözüne inanmıyorlar.

Sünnete "Rasulullah yolu" da denmiştir. Aslen, İslâm'ın kendisi Rasulûllah yoludur. Sünnet, kavramı bu yolda, ölçü birimini andıran bir Rasulûllah yolunun yapı taşları şunlardır:

---

(1) İslam Dini, Ahmet Hamdi Akseki. İlmin Yolları Bahsi

(2) A.g.e.

- 1) Farz
- 2) Vacip
- 3) Sünnet
- 4) Müstehap
- 5) Mendup

Bu beş maddenin beşini de Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) işlediğine göre, sünnet, peygamberin işlediklerinin tümüdür.

Bu anlamda, İslâm literatüründe:

Kitap'tan maksat: Kur'an'dır.

Sünnetten maksat: Rasulûllah'ın söyledikleri (farzlar da dahil), yaptıkları ve onayladıklarıdır. Buna, "Rasulûllah'ın yolu" da denir. Ve sünnet ayrıca İslâm literatüründe bir makamdır.

Burada çok önemli bir nokta var: Sünnet üç manâda ele alınır. Birisini arz ettik; Rasulûllah'ın yolu... Onun ibadet maksadıyla yaptıkları: **Fiilî Sünnet**.

İkincisi, Peygamberimizin ümmetinden yapmasını istedikleri: **Kavlî (sözlü) Sünnet**.

Üçüncüsü de **Takrirî Sünnet**: Peygamberimiz'in şahit olup da onayladığı veya sustuğu işlerdir.

Ayrıca Allah'ın yaptıkları, Allah'ın kanunları da Al-

lah'ın sünnetidir. Buna, "sünnetullah" da denir. Meselâ: Ateşin yakması, suyun söndürmesi gibi... Diğer peygamberlerin yaptıkları da, onların sünnetidir.

Meselâ: Rasulûllah (s.a.v.) farzları işlemedi mi? Tabii ki işledi. Biri, madem ki Rasulûllah (s.a.v.)'ın yolu sünnettir, ben de farzlar da sünnettir diyorum, derse, biz ne diyebiliriz?

Eğer sünnet, sadece "Rasulûllah'ın gittiği yoldur." şeklinde tarif edilirse, karşımıza böyle bir fikir çıkar ve bu fikri savunana "Küfre girdin." diyemeyiz. Ayet-i kerimde, "Allah ve rasûlünün yolundan gidin." derken, iki ayrı yoldan bahsedilmiyor tabii ki. Allah ve rasûlünün yolu, ikisi de aynı yoldur. Yani, farzıyla, vacibiyle, sünnetiyle, müstehap ve mendubuyla bu yol İslâm'dır.

Farz, sünnet, vacip, müstehap, bunların hepsini Rasulûllah yaptığına göre, bunların hepsi de, aynı yolda giden taşıtlar misâlidir. İbadet derecelerinin ölçüsüdür bu kavramlar. Zira, sünnet ibadetler de, Allah'ın tayin ettiği ibadetlerdir. Aradaki fark, farzlar yapılmadığında günah yazılıyor, sünnetler yapılmadığında günah yazılmıyor. Tabii ki en büyük sevap farzlardadır. Bunu birçoğumuz bilmektedir.

Durum böyle olunca; farz, vacip, sünnet, müstehap gibi kavramların ibadetlerde ölçü olduğunu anlıyoruz.

Tekrar şer'î hükümlere dönelim:

Şer'î hükümlerin kaynağı, Kur'an ve Sünnettir. Sünneti inkar küfürdür. Burada İslâm alimlerinin görüşüne, isteyen inanır, isteyen inanmaz. İnanmayan şer'î hükümlerden birine inanmaz. Konusunda olmaz. Aynı konuyu kü-

çük ayrıntılardan dolayı farklı anlamak mümkündür. Küçük ayrıntılar, farklı yorumlar, aslına zıt düşmemek kaydıyla, dinen caiz görülmüştür. Ne yazık ki, bu derinliği fark edemeyenler, ayet-i kerimeleri ve hadis-i şerifleri farklı yorumladıkça, birbirlerine düşman olma gafletinde bulunmuşlardır. Şuurlu ve Allah'a teslim olan insanlarda bu düşmanlık bulunmaz veya bulunmamalıdır.

İlmin Önem Sırası

İlmin önem sırasına göre, öncelik farz ilimlerdedir. Farz ilimler ikiye ayrılır.

1- Farz-ı ayn ilimler

2- Farz-ı kifaye ilimler

Farz-ı Ayn İlimler: Kişinin Allah'a karşı sorumlu olduğu aslî görevlerini öğrenme, uygulama ilmidir. Namaz, oruç, zekat, ana baba ve evlat hakkına riayet etmesi, aç olan komşusuna yardım etme, işçisinin ücretini hakkıyla ödemesi konuları gibi.

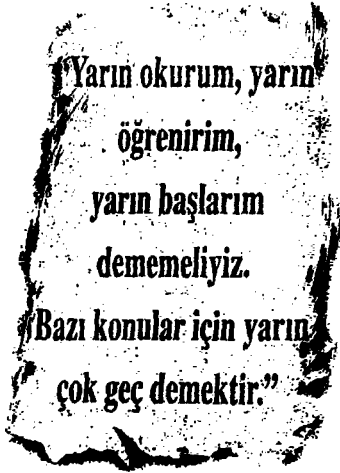
Özetlersek: Kişiye fert bazında emredilen farzların öğrenilmesi, farz-ı ayındır.

Farz-ı Kifaye İlimler: Fennî ilimlerin hepsi farz-ı kifayedir. Farz-ı kifaye, birilerinin o farzı yerine getirmesiyle diğerlerinin mecburiyetinin ortadan kalkmasıdır. Cenaze namazı kılmak da bunlardan biridir. Birileri o ibadeti yerine getirdiğinde, diğerlerinin üzerinden sorumluluk kalkar. Maalesef, bazıları Farz-ı Ayn ilimlere aynamı vermez,

kifaye ilimler için ömrünü verir.

Farz-ı ayn ve farz-ı kifaye diye ikiye ayrılan ilmin önem sırasında bile harikûlade bir özellik vardır... Derin düşünenlerin gözünden bu güzellikler kaçmaz.

Bilinen ve bilinmeyen âlemlerin sırrı hak dindedir. Bugünkü hak dinin adı da İslâm'dır. O halde bu dinin bahçesinde gezinmeliyiz.

İlimsizlik aldanmayı getirir

İnsanız, hepimiz insanlara zaman zaman aldanırız. Ancak, dinde aldanma çok başka bir şeydir. Nice insanlar, İslâm şariatını (kanunlarını) bilmediği için, İslâm'ın haram kıldığı konuların helâl olduğu konusunda aldanmışlardır.

Kimi bir “din adamına” masumluk sıfatı vererek aldanmıştır, kimi falcıya, kimi büyücüye aldanmıştır. Nice insanlar, veli -evliya- kılığındaki veya babacan ateist-din-siz insanlara aldanmanın bedelini acılar içinde ödemiştir. Yani, her şeye inanıp, bir Allah’a inanamamanın bedelidir bu. Bu aldananlardan bir örnek vermek istiyorum.

“Evliya” kılığındaki hokkabaza giden bir hanım, bana geldi. Çok üzgün olan hanım, şahit olduğu olayı anlattı. Görünüşü çok takva olan, ama gaibten haber verdiğini de söyleyen sahtekâr bir “üfürükçünün” evine, akrabalarından bir hanımla gitmişler. Onlara çok emrivaki davranan hoca kılıklı kadın, çeşitli emirler vermiş. İki misafirden biri, biraz itiraz edince olanlar olmuş. Ona, aklına gelen yalanları söylemiş. Allah’ın sözüne inanmayıp, gaibten haber aldığını söyleyenin sözüne inanan helâk olur. O büyücü, kendisinin her dediğini yapmayan bu itirazcı misafirine, gaibten haber almış edasıyla “Sen beş ay sonra öleceksin.” demiş. Bu kişiye inanan kadın ise korku içinde evine kapanmış, psikolojik bunalıma girerek her gün gözyaşı dökmüş. Teselli edeyim diye bana getirdiler. Psikolojik telkinler yapmak benim işim değil, ama mademki gelmişler, birkaç dakika konuşalım dedim. İşe nereden başlayacağımı şaşırdım. Hoca adıyla tanınan sahtekâra öyle inanmış ki, ben ayet okusam da beni duymuyor zavallı. Devamı “Ben öle-

ceğim! Az zamanım kaldı, ne olur bana teselli verin!” diyor. Ona; “Kısa süre içinde ölmeyeceğinize dair bir garanti veremem. Böyle bir garantiyi Allah’tan başkası da veremez. Ancak, size yeminle bir şeyi söyleyebilirim ki; ‘Gelecekte şöyle olacak.’ diyen insan çok büyük bir dalâlette dir.’ ‘Sen bu kadar zaman sonra öleceksin.’ diyen bu insan büyük bir sahtekârdır.” dedim ve bir soru sordum. “Sizin, ‘Kimin nerede öleceğini Allah’tan başkası bilmez.’ ayetinden haberiniz var mı?” dedim.

Dehşete düşerek ayağa kalktı “Olamaz!” diye bağırdı. “Gerçekten böyle bir ayet var mı?” Ona böyle bir ayetin olduğunu Kur’an’dan gösterdim.” Lokman Suresi, Ayet: 34

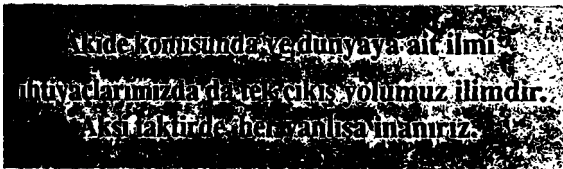
Dertli kadın derin bir nefes alıp kendisini kanepeye attı. Bir müddet dinlendikten sonra sordu:

— Ben, aylardır neyin acısını çektim?

Ona cevap bulmak zor değildi:

— Siz, bilgisizliğin, ilimsizliğin, Kur’an’sız yaşamamanın acısını çekiyorsunuz. Hiç olmazsa, hayatınızda bir ke-re Kur’an meali veya tefsiri okusaydınız, hiçbir falcı, hiçbir sahtekâr, hiçbir büyücü sizi aldatamayacaktı.

Özetlersek:

İlim, insana dünya/ahiret bilgisi veren, Allah’a yaklaştıran ve insanların ihtiyacı olan bütün bilgilerin adıdır. Tarif ettiğimiz ilim, insan ahiret aleminden de haber-

dar eder. Unutmamamız gereken önemli konuların biri de şudur: Bilgi, emek verenindir.

**Şer'î ilimlerin
kaynağının sadece
kitap ve sünnet
olduğunu
unutmayalım.**

İslâm'da ilim ikiye ayrılır, demiştik.

a- Şer'î ilimler

b- Fennî ilimler (1)

Şer'î ilimlerin kaynağı Kur'an ayetleri ve mütevatir hadis-i şeriflerdir. İki kaynak da Allah'a dayanır.

Fennî ilimlerin dayanağı akıl ayetidir. Aklı veren Allah olduğuna göre, fennî ilimler de Allah'a dayanır. Bu

---

(1) İslam Dini, A. Hamdi Akseki s.31

ilimlerin hepsi dinî ilimler demektir.

Kim aklını daha çok kullanarak çalışırsa, Allah (c.c.) fennî başarıyı ona verir. Hiçbir faydalı ilim dalı dinden ayrı düşünülemez.

Şer'î ilimlerle, fennî ilimler birbirinin zıddı değildir. Sadece, geliş yolları farklıdır, fakat aynı daire içinde yer alır.

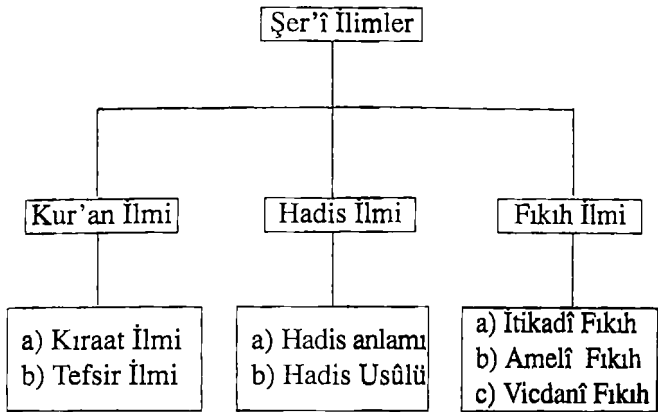
Bir bilgi ayet ve hadisle elde edilirse buna şer'î, akıl yoluyla elde edilirse buna da fennî denir.

Bazılarının verdiği mesaj ise çok farklıdır. Sanki, fennî ilimler dinsizliğin, şer'î ilimler ise dinin eseridir. Bu yorumdan dolayı çelişki meydana gelmektedir. Bu çelişkinin kaynağı da ilimsizliktir.

Zira, şer'î ilimler de, fennî ilimler de ilim tahsil etmekle elde edilir. Ve hepsi İslâm dairesi içinde yer alır.

Allah, şer'î ilimlerin kurallarını Kitap ve Sünnetle bildirirken, fennî ilimlerin kurallarını insan beyni vasıtasıyla insanlığa sunmuştur. Allah, insan beynini de diğer canlıların beyni gibi yaratsaydı, insan bu buluşları nasıl gerçekleştirebilirdi? İnsan beyni rastlantıyla meydana gelen bir şey değildir ki, Allah ile bağlantısı yok diyebilelim. Her şey gösteriyor ki; insan beyni mükemmeldir, tesadüf değildir. Bu mükemmellik vasıtasıyla fenni elde ediyoruz. Hep isabet edene, hiç tesadüf denir mi?

Dolayısıyla, iki ayrı ilim dalının tek kaynağı Allah'tır. O halde, fennî ilimleri İslâm'dan ayrı düşünmek mümkün değildir.

Şer'î ilim ne demektir?

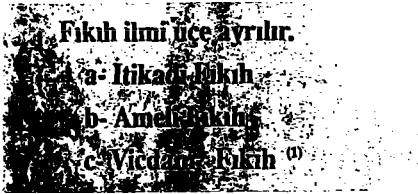
Müslümanların çoğu şer'î ilmin ne demek olduğunu bilmezler. Bilmediğinden dolayı, hacının, hocaların, şeyhin veya herhangi bir kitabın söylediklerini, yazdıklarını iman şartı gibi görürler. Onları inkar ederse kafir olacağını sanırlar.

Dikkat gerek: Müçtehidlerin günün şartlarına göre içtihad etmeleri, yani ayet ve hadislerden hüküm çıkararak çözüm bulmaları bir ibadettir. Bu gerçeğe yukarıda söylediklerimiz karıştırılmamalıdır. Müçtehitlerin buldukları çözümler isabetliyse İslâmîdir, ama akidemizi bağlayıcı şer'î bir hüküm değildir. Yani, ayet ve hadis-i şerife dayanmayan hükümleri reddedenler kafir olmazlar. Çünkü şer'î bir hükmü reddetmiş sayılmazlar. O halde, kafamıza yat-

mayan şeye günah demek yanlıştır. “günah” dediğimiz her şeye şer’î delil getirmek zorundayız.

Şer’î hükümleri daha yakından tanıyabilmemiz için dersimize devam edelim:

“Şer’î ilimler üçe ayrılır. Bunlar Kur’an, hadis ve fıkıh ilmidir.” demiştik.

İtikadî Fıkıh:

İtikadi fıkıhın dört ismi vardır.

- 1) İtikadî Fıkıh
- 2) Kelâm ilmi ⁽²⁾
- 3) Tevhid İlmi
- 4) Akaid İlmi

(1) İslam Dini A. Hamdi Akseki s.31

(2) Kelâm ilminin akaid ilminden başka birkaç anlamı daha vardır. Temel Büyük Türkçe Sözlük’ten okuyalım. “Kelâm: İslâmî inançları akli ve nakli delillerle, ispatla şüpheleri ortadan kaldırmayı hedefleyen, İslâmiyet’i çeşitli felsefelere karşı korumak için ortaya çıkan ilim, Müslüman felsefesi.”

(*) Not: Vicdani hükmün kaynağı da İslâm’dır. Tatbik sahası vicdandır. Biliyorsunuz vicdanlar; bilgi, iman ve teslimiyete göre hareket eder. “Vicdani fıkıh”, ferdin tek başına verdiği karardır. Onun için “ahlaki fıkıh” da denmektedir.

Kısaca: İslâmiyet inanç ve iman esaslarıdır. Tek başına fıkıh kavramında “hukuk” anlamı da vardır. (Dini hükümler bölümünde bu konuya tekrar değineceğiz.)

Zihnimizde pekişmesi için tekrar edelim:

Şer’î İlimler üçe ayrılır:

- 1) Kur’an ilmi
- 2) Hadis ilmi
- 3) Fıkıh İlmi

Üçe ayrılan şer-i ilimler kendi aralarında bölümlere ayrılır.

1-) Kur’an İlmi ikiye ayrılır:

- a-) Kıraat ilmi (Kur’an okumaya ait ilim)
- b-) Tefsir ilmi (Kur’an’ın manâsını anlamaya ait ilim)

2-) Hadis ilmi ikiye ayrılır:

- a-) Hadis ilmi (manâsını anlamaya ait ilim.)
- b-) Hadis usûlü, (Hadisleri senet ve metin açısından inceleyen ilim dalıdır.)

Fıkıh İlmi üçe ayrılır:

- a) İtikadî Fıkıh: Buna akaid, tevhid, kelâm da deni-

yor. Neye, nasıl inanacağımızı anlatan ilim.

b) Amelî Fıkıh: İbadetlerin nasıl yapıldığını öğreten ilim.

c) Vicdanî Fıkıh: Bir konu hakkında şer'î hüküm olmadığı halde , insanın o konunun doğruluğuna ya da yanlışlığına hükmetmesidir.

Şer'î ilimleri biraz daha açarak tekrarlayalım:

1- Kur'an'ın nasıl okunacağını inceleyen ilim (Kıraat)

2- Kur'an'ın manâsını anlamaya yönelik ilim (Tefsir ilmi)

3- Hadis ilmi (Hadis-i şeriflerin manâsını anlama ilmi)

4- Hadis usûlü (Hadis-i şeriflerin kaynağını, geliş şeklini öğrenme ilmi)

5- İlmihal (Fıkıh öğrenme ilmi)

6- Fıkıh usûlü (Fıkıhî konuların ayet ve hadisten nasıl çıkarıldığını öğreten ilim dalı.)

7- İtikadî fıkıh: (Akaid. Ayet ve hadislerden çıkarılan, inanılması farz olan konular. Bütün ayetlere ve mütevatır hadislere inanmak farzdır.)

8- Amelî Fıkıh: İnancın nasıl uygulanacağını bildiren ilim dalı.

Şer'î ilimler: Kur'an ve sahih hadis-i şerifle gelen ilimler, demiştik.

Fennî ilimler: İnsan aklının buldukları. İslâm, insanın buluşlarını da Allah'ın rızasına uygun değerlendirildiği müddetçe ibadet saymaktadır.

İslâm'da ilim iki gruba ayrılır. (Ve biz 1. grubu işlemiştik.)

Şimdi fennî ilimlerin ve bölümlerinin neler olduğuna göz gezdirelim.

Fennî İlimler

Fennî kelimesinin anlamı:

“Hüner. Marifet. Sanat. Tecrübe. İlim nevi, sınıf, çeşit, tabaka. Türlü fizik, kimya, biyoloji, matematik, tatbikat ve ispat ile meydana gelen ilim.” (1)

Fennî ilimlerin bazıları

Bazı okuyucular için fennî ilimler bölümünün sıkıcı geleceğini biliyorum. Buna rağmen bu konuyu bu sayfalara taşımamın sebebi şu: İslâm alemi “bilimsel” dedikleri fennî konulara yer vermezmiş de, bu konulara sadece Batı yer verirmiş, şeklindeki beyin yıkama propagandasından etkilenmiş olanlar varsa onlara o propagandaların yalan olduğuna dair küçük bir delil sunmuş olalım dedik.

Şimdi fennî ilimlerin bir kısmına lûgattan bakalım. A.g.e.

Fenn-i Hikmet: Felsefe bilgisi

Fenn-i Hikmet’ül-Eşya: Tabiat bilgisi. Eşyadaki intizam, mükemmellik ve insanlara olan faydaları ve onlardan faydalanmak hakkındaki bilgi veren ilim dalı. (Böylece, tabiatın kendisine de fennî denildiğini anlıyoruz.)

Fenn-i İâşe: İnsanlar ve hayvanların besleniş ve yaşayışları hakkında bilgi veren ilim dalı.

Fenn-i İnşâ: Yazı yazma sanatı. (Paleografi)

Fenn-i Kıraat: Okuma bilgisi. Okumanın çeşitli usûllerini öğreten ilim dalı. Belağat.

---

(1) Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat, Türedav.

Fenn-i Meâni: Güzel söz söylemeyi ve güzel yazmayı öğreten bir edebiyat dalı.

Fenn-i Makina: Çeşitli makinalar ve onların kısımlarının işleyişleri hakkında bilgi veren ilim dalı. Mekanik.

Fenn-i Menâfi'ül-Âzâ: Bedendeki âzâları anlatan bilim dalı (Anatomi).

Fenn-i Münâzara: İleri sürülen delilleri ve fikirleri tetkik eden ilim dalı, cevap verme, tartışma sanatı.

Fenn-i Sarf: Gramer. (Sarf) bilgisi.

Fenn-i Tabakat'ül-Arz: Jeoloji.

Fenn-i Teşrih: Tıp. Bir cesedin, canlı vücudun iç yapısını öğrenme bilgisi, anatomi.

Fenn-i Tıp: Tabiblik, doktorluk, hastalıklara ilaç ve şifa bulmaya çalışan ilim.

Fenn-i Ziraat: Ekin ekmek ve biçmek hususunda bilgi ve tecrübeye dayanan ilim dalı. Ziraî ilimler.

Fenn-i rebât: Botanik, bitkileri inceleyen bilim dalı.

Fenn-i hayvanat: Zooloji, canlılar ilmi.

Fenn-i sema: Uzay bilim, astronomi bilimi.

Edille-i Şer'iyye

Edille-i Şer'iyye iki bölümdür. *

A- Asli deliller: (Birinci derecedeki deliller)

1- Kitap

2- Sünnet

3- İcma

4- Kıyas-ı Fukaha (İllet benzerliği bulunan konularda hükmün genişletilmesi)

B- Fer'i deliller: (İkinci derecedeki deliller)

1- Sedd-i zera'i (Harama vesile olan şeyler haram, farzı eda etmek için gerekli olan şeyler de farzdır.)

2- Maslahat (Kendi, ya da toplum temel haklarının korunması, Akd, can mal, namus, nesil ve din emniyeti)

3- İstihsan (Birden fazla hüküm bulunan konularda uygun hüküm tercihi.)

Kitap'tan kasıt : Kur'an

Sünnetten kasıt : Peygamber söz ve davranışlarıyla bildirilen dini hükümler.

İçtihad kasıt : Kur'an ve sünnette benzeri bir delil olmayan herhangi bir konu hakkında müçtehidin hükmü, Kur'an ve Sünnetten çıkarılan kıyas dahil bütün fetvalardır. İctihad eşittir kaynaklarını göstererek verilen fetvadır.

---

* Fıkıh Ulûlü, Prof. Dr. Fahrettin Atar, M. İlahiyat Fak. Yayınları
(Yardımcı delillere örf, sahabe kavli, eski ümmetlerin şeriatı gibi kaynakları ekleyenler de vardır.

İcmadan kasıt : Ümmetin müctehidlerinin bir

konu hakkında ittifak etmeleridir.

Edille-i şer'iyye konusu çok önemlidir. İslâm'da, edille-i şer'iyye'yi anlamayan bir insanın, İslâm'ın her çağa uygun bir din olduğunu anlaması zorlaşır. İslâm'ın hangi yollarla kıyamete kadar çözüm üreteceğini bilmeyenler, bilmeden inanmalarıyla dinden çıkmaz, ama bu kişilerin bilgi bakımından kısır döngü içinde kalacağı muhakkaktır.

İlimsiz İslâm toplumu düşünülemez. Şu ayet bu konuda bir belge niteliğindedir. "Kim doğru yol kendisine apaçık belli olduktan sonra, peygamberlere karşı gelir, mü'minlerin yolundan başkasına uyarsa onu, cehenneme sokarız. Orası dönülecek ne kötü yerdir." Nisa, 115

Kıyas-ı Fukaha

Kur'an veya Sünnetten Delil Çıkarmak

İslâm toplumu alimsiz olmaz. Ama onların sözlerini akideden bilmemek kaydıyla.

İslâm'da tüp bebek veya organ nakli caiz midir? şeklindeki soruların cevabı nasıl bulunacak? Tabii ki, önce ayet ve hadis-i şerifte bu konularla ilgili bilgi olup olmadığı araştırılacak (ki öyle de yapıldı). Ayet veya hadis-i şerifte aradığımız konuya ışık tutacak bir bilgi yoksa, "Bilmediğinizi ehline sorun." ayetine dayanarak bilen-den sorunuz. Bu bilen de içtihad sahibi bireydir.

İslâm'ın dünyaya açtığı dev içtihad kapısını kimin

kapatmaya hakkı olabilir? O kapı kapanacak olsaydı, en müsait zaman Peygamberimizin (s.a.v) hayatta olduğu zamandı, herhalde o zaman kapanırdı. Bu kapıyı kapatanlar, İslâm'ın dev ufkunu da kapattıklarını herhalde anlayamadılar. "Kul kusursuz olmaz." diyor, onlara rahmet okuduğumuz halde bu görüşlerini kabul edemiyoruz.... Ancak onlara dil de uzatmamalıyız. Zira, yaptıkları hatada bir kasıt yoktur. Ayrıca, küfre girmiş de olmuyorlar. O halde neden onlara hakaret edelim?

Şimdi soralım:

Kıyas ne demektir?

Cevap: Aranılan bir konu hakkında, Kur'an'da ve hadis-i şeriflerde, yani sünnette bilgi varsa, o bilgiye (illet benzerliğine) dayanılarak fetva çıkarmaktır.

İcma ne demektir?

Cevap: Fetva çıkarmak için, müctehidlerin, bir konu hakkında mütabakata varmasıdır. Yani fetva çıkarmak istedikleri konu hakkında da aynı görüşte birleşmeleridir.

* * *

İnsanlığı yoran bütün
ahlâk dışı problemler,
cehalet kaynaklıdır.

Tefekkür etmeyen

görme özürlü olur mu?

Cehaletin en büyük düşman olduğu inkar edilemez bir gerçektir. Gençlerimizin birbirlerini öldürdüğü gözlerimizin önündedir. Çocuklarımızın birbirini öldürmeye kalkmasından tutun, ülkemizde artan cinayetler, bir bilezik için kol kesilmesi, adam kaçırma, tecavüzlerdeki artış... vs. kadar her şey bunu belgeliyor. Bu bilinçten uzak kalmak bize göre cehaletin kaynağında olmak demek. Cehaletin, toplum huzurunu bozan tarafı olduğu gibi, bir de fert bazında açtığı yaraları vardır. Bu da, doğruyu bilmediği için, kişinin zoru seçmesidir.

Allah, bize sayısız nimetler verdi. Yiyin için, benim kurallarımı çiğnemeyin. Dini, dünyayı ve kendinizi size emanet ediyorum. Emanete ihanet etmeyin, dedi. İslâm'ın bütünü içinde bu mesajı verdi. Ayrıca, Allah (c.c.) bize bir değil, altı âlem verdi. Birisi dünya âlemi. İsterseniz Allah'ın bize verdiği dünyaları kısaca ele alıp, sonra tekrar bu dünyaya dönelim.

1- Ruhlar âlemindeki alem; hatırlamıyoruz, ama Allah bildirdi, Allah bildirdiği için, inanıyoruz.

2- Ana rahmindeki alem; doğduktan sonra dışardan öğreniyoruz, ama orada yaşadığımızı hatırlamıyoruz.

3- Rüyalar âlemindeki dünya; kıyaslayabilirsek öteki âlemlerle kıyaslıyoruz, bize örnek olarak gösterilen rüyada, zamandan, mekândan sıyrılmış bir alem var. Görüyoruz, hatırlıyoruz, ama hikmetine tam olarak vakıf değiliz. Bilinmeyen âlemlerden bize ipucu veriyor.

4- Dünya âlemi; görüyoruz, biliyoruz, hatırlıyoruz ve içinde yaşıyoruz dediğimiz âlem. Uçsuz bucaksız, ama hâla bunun farkında olmayanlar, bu varlığın tesadüf olduğunu söyleyenler var.

5- Kabir âlemi; öldüğümüz andan sur'a üfürüldüğü ana kadar yaşayacağımız âlem. Görmedik, ama biliyoruz.

6- Ahiret; cennetteki veya cehennemdeki yerler. Henüz gitmedik, görmedik; fakat çok ama çok güvendiğimiz Rabbimiz bize haber verdiği için biliyor ve inanıyoruz ki, o âlem var. O âlem olmasaydı, bu âlemde işimiz ne?

İşte bize böylesine çok âlemler veren Allah “Size verdiğim akıllı kullanın, nimetlerimden yiyin için, ama israf etmeyin. Nimetlerimi yiyin, ama bana isyan etmeyin.” diyor, İslâm’ın bütünü içinde. Araf, 31

Biz bu aleme geldik, Allah’ın eserlerini gördük. Milyonlarca yiyeceğini cömertçe yeryüzüne göndermiş (çıkar-mış). Bizden istediği ise, “Bana isyan etmeyin, emirlerime uyun.”

Allah, kuluna zulmü dilemez. Allah’ın emirlerinde, kulun menfaati vardır. Ve hiçbir ibadet, -kişi tam inanırsa- zor değildir. Ne yazık ki, Allah’ın dinini yanlış bilmek kişiyi zor bir hayata iter. “Bol nimet, tatlı hayat, sadece haramlarda vardır.” şeklinde bir anlayışı, ateist zihniyet, beynlere şırınga etmektedir. Halbuki, asıl tat helâllerdedir. İnsan helâllerle mutlu olur. Ve helâller, insanca yaşamak isteyenlere yeter.

Allah’ın yarattığı şu âlemi seyre dalınca görüyoruz ki, toprak, insan için ürün veriyor. Güneş, insan için doğuyor. Deniz ve dereler insan için su taşıyor. Kainatta ne ka-

dar canlı cansız varsa, hepsi insan için. İnsan ise, Allah'a kul olmak için var.

Biz, bize böylesine cömert davranan Allah'a, onun dünyasında aklımızı kullanmadığımızı ve ona ihanet ettiğimizi, fakat suçlusu da biz olmadığımızı söyleyebilir miyiz? Bu mümkün değil... Allah'ın nimetlerinden faydalanalım ama haramlarla değil... İnsanlık şunu çok iyi bilmeli ki, insan olana helâller yeter... Herkes fark edemez gerçeği; fakat, akli İslâm'ın ışığında kullananlar, helâlin ne büyük bir nimet olduğunu anlar. Demek ki; akli kullanmamak suç, ilim tahsil etmemek de haramdır. Zira, "ilim, kadın erkek herkes için farzdır." (1)

İlim, gereği yapılırsa insanlığı kurtaracak olan tek formüldür. İlimsizlik, dünyamızın da, ahiretimizin de huzurunu yok etmektedir. Çünkü ilmin zıddı cehalettir. Ve cehalet, en büyük düşmandır.

Cehalet

Cehalet tek tip değildir. Böylesine derin bir konunun her yönü bir kitapla izah edilemez. Buna rağmen hiç değinmeden geçemeyeceğiz.

Cehalet konusunu iki yönlü değerlendirenler var:

a) Kimilerine göre, "Cahil, Allah'ı, dini tanımayan, ağzından küfür sözler eksik olmayan, günahkâr kişidir."

b) Kimilerine göre, "atomun ne olduğunu ya da Fransa'nın başkentini bilemiyorsa" bu insan cahildir.

---

(1) İslâm Dini, A. Hamdi Akseki Sh. 31

‘Bazı insanlar küçük bir konuyu bilmeyeni de cahil sayabiliyor... Fransa’nın başkentini bilmeyen neden cahil olsun ki? Ona ancak coğrafi bilgisi veya genel kültürü yok, denir... Burada dikkat edilmesi gereken şey, cehaletin ve cahilin tanımını doğru yapabilmektir.

Cehalet, kendisini birçok alanda gösterebilir. “Çevrecilik neymiş?” diyenden tutun, “Din bir afyondur.” diyene kadar, çok çeşitli cahil vardır. Milletin gözüne baka baka sokağa tükürenle, milletin inancına hakaret eden insan, önemli bir kariyer sahibi de olsa, cahil kategorisine girer ve bunların yaptığı birer cehalet örneğidir.

Bu bağlamda, çocuğunu milletin gözü önünde dövenle, çocuklara uyuşturucu ve erotik filmler sunanın ortak noktası şudur: İkisi de insanın yapısını, Allah’ın ölçülerine göre değil, kendi cehalet ölçülerine göre belirlemekte, aynı cehaletle çevresine yön vermektedir.

Sadede gelirsek, şu çok iyi bilinmeli ki, cehalet tek tip değildir. Çağımız insanı bu konuda uyanışa geçti. Eski-den yanlış eğitim sonucu sadece dindarlara cahil gözüyle bakılırdı. Şimdi (2000’den sonra) her geçen gün daha iyi anlaşıldı ki, her kesimden cahiller var.

Meselâ:

Bir bankayı soyan kişi, mahkemede zafer işareti vermiş. Çalmış çırpmış ama cehaletinden, mahcup olmayı bırakın, halktan özür bile dilememiştir. Adam mühendismiş. Bu adam cahil olmasa çalar mıydı? Hiçbir zaman alim bir kişinin hırsızlık yaptığı görülmemiştir.

Doktorundan mühendisine, profesöründen sahtekâr hocalarına kadar her kesimden cahil vardır. Sebepleri or-

tadan kaldırılmazsa cehalet her yere burnunu sokar.

Bazı insanlar, ayakabısı eski, pantolonu ütüsüz olanları cahil sanırlardı. Yıllar sonra anlaşıldı ki, grandtuvalet giyinenlerin içinde bile çok cahil var. O halde cahili tek tip içinde gösterirsek, insanlar her güzel giyimliyi alim, her kötü giyimliyi de cahil sanır. Çok paspal giyinmek alim tavrı değildir. Ancak her düzgün giyimli cehaletten çıkmıştır diye de bir şey yoktur. Her meslekte, her dinde, her kariyerde cahil vardır. Şu da çok iyi bilinmeli, köylüleri cahil, şehirliyi kültürlü gösterenler de cahildir.

Cahil kime denir?

Evet, cahil kime denir?

Bu sorunun cevabı kültürlere göre değişmektedir.

İslâmî literatürde ilk dönemlerde, inançsız insanlara cahil denirken, sonraları dini bilgisi olmayanlara cahil denmiştir. (Ebu Cehil'i hatırlayalım.)

Birisi sahabeden İkrime (r.a.)'nin kim olduğunu bilememişse, hemen ona cahillik damgası yapıştırılmaz. İkrime (r.a.)'yi bilmeyen bir insana ancak "Ashabı tanımıyor." denir. ama cahil denmez. İslâm literatüründe cahil, Allah'ın gönderdiklerini bilmeyenlere, Allah'ın gönderdiklerine savaş açanlara denir. Günümüzde ise bu kelime farklı mânâda kullanılıyor. Ayrıca kim kime kırgınsa ona "cahil" diyor. Cehaleti, kendi fikrinde olmayana, sevmediklerine yapıştırıyor. Bu bağlamda ele alırsak, çağdaş müşriklere göre, bir insan Müslümansa profesör de olsa cahildir.

Halbuki, bugünün anlamıyla her kesimin cahili vardır ve cehalet tek tip değildir. Bazen, ilkokul mezunu kendini

okumakla cahillikten çıkarırken, bazı ülkelerde cahil milletvekili, cahil başbakan bile görülebiliyor, (Masum bir ulusla savaş açan başbakanları hatırlayınız.) Okuyucularımızın dikkatini bu noktaya çektikten sonra, cehaletin dünyadaki zararlarına geçelim.

Cehaletin en büyük zararı, beraberinde din tanımazlığı getirir. Ve cehalet, yani cahillik, kin üretir. Düşünmeden sevmeyi ve nefreti getirir. Cahil insanda bir de şartlanma varsa nefret ettiğinden de, aynı inançta bile olsa, bütün düşmanlarından nefret ettiği gibi nefret eder ve cehalet, kardeşi kardeşe öldürtür.

Cehalet, tek tip değildir. Tek ırkta görünen bir özellik de değildir. Türk'ünden İngiliz'ine, Arap'ından Fransız'ına, ilkokul mezunundan profesöre, dindar geçinenden dinsize kadar, her alanda cahil vardır. Kariyerleri kimseyi yanıltmamalıdır.

Sonuç:

Bize göre, cahilin belgesi insanın amel bakımından lehinde ve aleyhindeki hükümleri bilmemesiyle başlar, Allah'ın eserlerine tesadüf demekle noktalanır.

Cehalet dönemleri:

Cahiliye Devri:

Bu devirde güç paradaydı. Adalet yoktu. Haklı olan hakkını alamıyordu. Fuhuş, kumar, içki çok yaygındı. Kız çocukları diri diri gömülerek öldürülüyordu. (Cahiliye devrindeki bütün Araplar vahşi değildi. Eğer herkes kız çocuklarını öldürmüştü olsaydı, kim çocuk doğuracak, Araplar nasıl üreyecekti? Toplum diye bir şeyin olmaması gere-

kiyordu. Buradan da anlaşılıyor ki, cahiliye devrinde de insanlık vasfını kaybetmeyen, fitratlarını kısmen korumuş olanlar varmış.) Cahili dönemde, sadece kız çocuklarını öldürme vahşeti yoktur. Cahiliye döneminin vahşetleri çoktur. İçki, kumar, fuhuş, ırkçılık, kabilecilik vardır... Gasp, cinayet, putçuluk, faizcilik-tefecilik, toplumu içten çürüten olaylar onlara göre olaylardı.

Cahiliye devriyle günümüzü birbirine mi benzetiyorsunuz? Benzetebilirsiniz, ama sesli söylemeyin. Beyniniz konuşsun. Hiç olmazsa bu noktada özgürsünüz.

* * *

Hz. Musa (a.s.) ve İbrahim (a.s.)'ın doğduğu dönemler:

O dönemler Hazreti Musa ve Hz. İbrahim (a.s.) dönemleri öncesi ve sonrası da dünyaya gelen erkek çocuklar devlet yönetimi peygamberlerin eline geçinceye kadar öldürülüyordu. Avrupa ülkelerinin bazılarında ise, diri diri, insanlar yakılıyordu... Geçmiş dönemlerdeki cahil toplumlarda ya kız ya erkek çocukları –daha çok kız– öldürürlerdi. Şimdiki cahiliyede, bombalar atılmaya başlayınca, kız erkek, ikisini birden öldürüyorlar.

Şimdi de dünyaya gelmeden öldürülen çocuklar da günümüz cehaletini daha güzel anlatıyor.

Fert bazındaki cehalet:

Dünya üzerinde her gün binlerce insan cehalet uğruna katlediliyor. Bu cinayetleri kimi tanrısı adına, kimi ideolojisi adına işliyor. Bu tür cinayetler de fert bazındaki,

yanlış yönetimlerin belgesidir.

Cehaletin bir de dindar maskelisi vardır ki, insanın aklı şaşar. Adam beşikteki kardeşi öldürmenin dinde yeri olduğunu savunacak kadar ileri gider. Bu cinayeti, caniliğinden değilse gafletindendir... Fakat böylesine büyük sonuçlar doğuran gaflet, gaflet ötesi bir suçtur. Neymiş, “fetva verilmişmiş. Fetva verilince haram bir şey helâl mi olur? (İslâm’da böyle fetva kabul görmez.) Ayrıca fetva verildi diye suçsuz ve masum kardeşini öldüren, yabancıyı öldürmez mi? Her şeyden önce, fetva İslâm’a uygun olursa ona uymak caizdir, değilse haramdır. Biraz İslâmî tahsil yapanlar bunu bilirler.

İslâm’ın özünü bilmeyen kişi, cahil kaldığı için her fetvaya inanır, o zaman da yanlış işler yapabilir veya inanç yönüyle sapıtır. Yani illâ ilim, illâ ilim. Ama şartlanmadan, yapılan ilim.

Cehalet inançsızlığı, inançsızlık merhametsizliği, saflığı, aldanmayı, şaşırmayı, psikopat olmayı, sefilliği, cinneti ve toplum kaosunu meydana getirir.

Not: Bir kardeş, Müslüman olan kardeşini öldürmeye kalkar veya ona savaş açarsa, onun konumu beşikteki kardeşiyle aynı konumda değildir. Burada Fatih Sultan Mehmet çağrışım yapabilir, o beşikteki kardeşini öldürmedi.

Cahil kalmak suç olur mu?

Evet, cahil kalmak suçtur. İnsanlar hangi yaşta olursa olsun, ilim tahsil edebilir... Kitap okuyarak kendilerini geliştirebilir, cahillikten kurtulabilirler.

Cahillik her medeniyete göre farklı tanımlanır.

Bazılarının ilim adına yaptıklarını bir başkası ayıplayabilir. Doğunun medeniyet anlayışıyla, Batının medeniyet anlayışı bazı konularda taban tabana zıttır. Batı medeniyetinde, zina ayıp olmaktan çıkmıştır. Meselâ; Doğuda flört adıyla bakireliğin kaybedilmesi ayıplanır, Batıda ise bakire kalan kız için anne babasından tutun komşularına kadar herkes üzüлür ve ayıplar. Dindar aileler müstesna. Hangisinin daha doğru olduğunu hakem tayin ederek bulacaksak, bu hakem Allah'tır, İslâm'dır... Allah'ın hakemliğini kabul etmeyene ne denebilir ki? İslâmî literatürde müşriklere cahil denir. Ebu Cehil, cahillerin babası demektir. Cahillik ise, ilimsizlikten, inançsızlıktan ve okumaktan doğar.

Cehaletten kurtulma yolları

Biri cahildir, ama cahilliğinin farkındadır. Kişi, iyi niyetlidir, enaniyet sahibi değildir, kimseyle bir yarış yoktur. O, Allah rızasını almayı arzular. Bu tipler kendisini çabuk düzeltirler.

Fakat bir cahil vardır ki, cahilliğinin farkında değildir. Allah şerrinden korusun, onun şerrine bulaşmış olan insanın adeta beynini kırağı kaplamıştır. Besmele çekmesini bilmez, Kelime-i Şehadet'i bile söyleyemez, ama kulaktan dolma birkaç bilgiyle kendisini alim zanneder. Kendisi hocalardan, müftülerden bile iyi bilen zanneder.

Bu tipler çok zor düzelir. Fakat bilmediğini bilen tipler kendilerini ilmi yönden düzeltebilir, yetiştirebilirler.

"Ben yaşıyım okuyamam, okursam anlayamam." gi-

bi mazeretleri de İslâm alimleri geçersiz kılmışlardır. Çünkü, İslâm alimlerinin bir kısmı kırkından sonra, bazıları da altmışından sonra alim olmuşlardır... Bir hocanın yaşlılar için söylediği şu söz, düşünmeye değer:

“On ayakkabı içinden kendi ayakkabısını ayırt eden insan, İslâm’ı öğrenebilir.”

Orta yaş veya gençlere gelince, top oynamasını veya dantel örmesini bilen, izlediği diziyi anlayan herkes, zamanını verirse ilim sahibi olabilir. Farz-ı aynları (bize farz olan ilimler) bilsek bize yeter. Daha fazlasını öğrenebilsek tabii ki çok daha iyi olur.

Evet, ne demiştik? Futbol oynamasını bilen, dantel ören her genç İslâmî tahsil yapabilir.

Hele de, kimin kime kaç gol attığını? Kimin penaltı kaçırdığını, kime kırmızı kart gösterildiğini bilenler, maça verdikleri önemi ve duydukları heyecanı kendi inançlarına verselerdi, düşünün ne kadar farklı insan olurlardı?

Ayrıca, içkici içkisini, kumarcı kumarını bıraksa, dizi tutkunları televizyon başından ayrılabilse ya da dizi seymeyi en aza indirse, parasına güvenen iş adamı, devamlı işiyle değil de, biraz da okumak diye bir şey vardır deyip, hiç olmazsa günde bir saatlik zamanını ilme verse, dünyada cahil kalmaz. Eğer yukarıda saydığımız özellikleri taşıyanlar bir an önce harekete geçip ilim tahsil etmiyorlarsa suçludurlar. Sen, zevkine sefâna gelince; her şeyi başarabiliyorsun, sıra İslâmî ilimlere gelince, “Yaşlıyım.” veya “Aklım almıyor.” gibi sözlerle işin içinden çıkıyorsun, ama aslında çıkamıyorsun.

Sonuç: Cahil kalmak suçtur ve günahtır.

Bu günahtan kurtulmanın yolu da, tevbe ederek her şeye yeniden başlamaktır. “Ben ilim sahibi olamam.” diyenler kendilerini aldatanlardır.

Efendim “Ben çok gencim, dini ilimlere zaman veririm derslerimi yapamam.” diyen gençler görüyoruz ki, bu defa “sanatçılar ilmi”ni tahsil ediyor. Saatlerce televizyona, diskoteğe, gayrimeşru eğlencelerin öteki türlerine zaman harcarken, hiç de derslerini düşünmüyorlar. Halbuki, haram ufku daha çok kapatır. Bazıları da günlerce kahvehanedən eve gitmez. İslâm’dan başka her şeye zaman bulup akıl erdirenlerin sıra ilme gelince veya “Ben çok yaşıyım, bundan sonra benim aklıma ilim girmez.” gibi bahaneleri de hiç bitmez bu, sadece bir kaçıştır. Yani, ilim öğrenmek için hiçbir zaman geç sayılmaz.

Başarılı insanları, daima bizden farklı düşünürüz “O tabii yapar, o benden zeki.” ya da “O güzel insan, onda Allah vergisi var.” diyerek kendimizi bir anda harcayıveririz.

Hiçkimse zeki olmakla ilmi kendi kendine bulamaz. Kişi ne kadar zeki olursa olsun, ilme emek vermek, gayret göstermek zorundadır. Şunu hiç unutmayalım ki, birçok insan sıradan bir zekaya sahip olduğu halde, sırf gayretiyle okuyarak alim olmuştur.

Kısacası, kendimize ilk önce kendimiz destek vermiyoruz, kendi kendimizin moralini takviye etmiyoruz. İlme zaman vermeliyiz. Biz ilme/bilme zaman vermezsek, o bize zerresini vermez. Bunu teyid eden, Arapça gramer kitabı olan sarf-nahiv kitaplarında şöyle bir beyit vardır.

“Sen ilme vermezsen küllüntü,

İlim sana vermez cüz'ünü."

Mazur cahiller

Bazı cahiller mazurdurlar. Günümüzde anlamından kopan cahil kelimesi avamın yerine kullanılmaktadır.

Mazur cahiller de kendi aralarında ikiye ayrılırlar:

1- Hür cahiller

2- Hürriyeti yakınları veya devleti tarafından kısıtlanmış cahiller

Hürriyet içinde olduğu halde mazur cahiller vardır. Bunlar, vatandaş olarak hürriyetine kavuşmuş insanlardır. fakat, hürriyeti kısıtlama sadece devletlerin yaptığı bir iş değildir. Küçük devletler olan ailede de hürriyet kısıtlanmakta ve bazı insanlar kölelere imrenilecek bir hayat yaşamaktadırlar.

Örneğin, akşama kadar tarlada, ahırda ve evde yığıla iş yapmakla mükellef tutulan kadın. Bu kadın, mazur cahillerden olmak zorundadır. Yani, kendisini kurtarana kadar mazur durumdadır.

Yetim olduğu halde minnet altında büyüyen ve çok zulüm gören bir genç, kendisine ne söylenirse onu yapmaya alışmış olduğundan, kendisini kurtarana kadar mazur hükmündedir. Tabii ki, bu mazurluğun da bir sınırı var. İlim tahsil ettikçe o sınıra kadar gitmiş olacağız. Oralarda ne varsa onları öğrenmiş olacağız.

En önemli mazurlar ise, bazı ülkelerde İslâm'ı duyumayanlardır ki, onların en büyük sorumlusu biziz. Üzerimize düşen görevi yapmadık, hâlâ da yapmıyoruz. Bu he-

sabı nasıl vereceğiz, onu bilmemiz mümkün değildir.

İlim adına insanlık nasıl aldatılıyor?

Aldatmanın binlerce yönünü bilen insanoğlu ilimde de aldatma yönlerini buluyor.

Kur'an'da ve Sünnette de bir kelimesi bulunmayan, üstelik İslâm'a zıt olan şeytanî meşguliyetler "İslâmî ilimler" adıyla insanlığa sunulabilmektedir. Bir cahil adamın, "Kur'an okumasını öğrenmeyin, biz Kur'an'ı öğrenecek yücelikte değiliz." diyerek çevresini aldatacak kendi cehaletine kılıf bulması yüzlerce misâlden sadece biridir.

Din adına aldatanlar olur da, fen adına aldatanlar olmaz mı? Var tabii. İnsanların beyin boşluğundan yararlanan bazı bilim sahtekârları da var. Belki yüz, belki binlercesi var. Bu konuda güzel bir çalışma yapan ve bir de kitap yazan Psikiyatrist Doktor Sefa Saygılı, bilim adına aldatanların beşi hakkında bakın neler söylüyor:

**Cahillerin cehaletinden
yararlandılar ve aldattılar**

Beş Sahtekâr

Dünyayı Aldatan İlim Adamları Kimlerdir?

"Bu yazımızda yaşadıkları 19. asırda fikirleri büyük revâç görmüş ve hakikatı buldukları zannedilerek din gibi benimsenmiş; fakat aradan geçen kısa süreler bile onları

yalanlamaya yettiği için terk edilmiş bazı şahısları ele alacağız.

Dünyayı aldatanlar listesinde yer almaya layık gördüğümüz bu isimlerin birçok ortak özellikleri mevcut:

Çoğu sıkı Hristiyanlık eğitimi görmüş, fakat bu din onları tatmin etmediği için ateizmi seçmişler. İslâmiyeti bilmemekteydiler ve Hristiyanlığa karşı çıkmalarına karşılık, İslâmiyet aleyhine tek bir ciddî tenkid dahi getirmemişler. Ancak ya tımarhaneye kapatılacak kadar ruhî dengeleri bozuk veya en azından garip bir şahsiyet yapısına sahipler.

Bu şahıslar; demografinin kurucusu Malthus, septisizmi şüphecilik felsefesi başlatan Schopenhauer, diyalektizmi kuran Hegel, fenomenizmin babası Mill, evolosyonizmin fikir sahibi Spencer'dir.

1. T.R. MALHTHUS (Maltus) (1766-1834)

İngiliz Ekonomicisi... Anglikan papazıydı. 18. asır sonlarının çok gözde bir eğlencesi, mükemmel toplumlar hayal etmektir. Amerika'da ve Fransa'daki ihtilâl hareketleriyle doğan ideorcet, en fazla kalabalık toplayanlardı. Bunlara göre, insanlar yakında uykuya ve cinsiyete ihtiyaç duymayacak; ölüme çare bulunacak; savaş, suç, hastalık, bıkınlık, kıtlık vs... dünyadan kalkacaktı.

Malthus'un babası da bu fikirleri savunuyordu ve çocuğu ile sık sık tartışıyordu. Malthus, bu tartışmaları renklendirmek için çeşitli fikirler ileri sürüyordu. Daha sonra bunları babasının teşviki ile yayınlıyacak ve ünlü "nüfus teorisi" ortaya çıkacaktı.

Malthus, o zamanın hayalci görüşlerini çürütmek için birtakım aşırı fikirler ileri sürüyordu. Bu teori, o zamanki İngiliz zenginlerinin menfaatlerine pek uygun düştüğünden büyük yankı uyandırdı ve bu buluşundan dolayı 1805 yılında Halleyburg Üniversitesi'nin profesörlüğüne getirildi.

Bu teoriye göre, insanların aç ve fakir oluşlarının sebebi, nüfusunun çokluğu idi. Büyük çoğunluk ölürse, açlık ve fakirlik ortadan kalkacaktı. Malthus'un "nüfus kanunu" adını verdiği bu insanlık ve ilim dışı iddiaya göre, insanlar geometrik bir oranla (1. 2. 4. 8. 16 gibi) üremekte, buna karşılık ziraî üretim aritmetik bir oranda (1. 2. 3. 4. 5 olarak) artmaktaydı. Açlık ve fakirliğin sebebi buydu. Meselenin halli mi? Bunun için, insanlar eşit olmamalı, fakirlere yardım edilmemeli, ölümü önleyici tedbirler alınmamalıydı. Sonra fakirler niçin evleniyordu? Cinsî perhiz onlar için en uygun yoldu.

Görüldüğü gibi Papaz Malthus, geometrik ve aritmetik oran gibi tamamen hayal mahsûlü sözlere dayanarak kâinatta olup bitenlerin hepsini açıklayabilecek bir anahtar(!) keşfetmiş, fakirliğin ilmî sebeplerini izah edecek, sözde mantikî cevap bulmuştu. Halbuki bugün, gıda üretiminin nüfusa oranla çok daha büyük bir hızla arttığını herkes bilmektedir. Ekonomik buhranlar, üretim azlığından değil, tam aksine çokluğundan doğmaktadır.

Malthus, nüfus artışına örnek olarak Amerika'yı göstermiştir. Fakat bu artışın, doğumdan ziyade göçlerden meydana geldiğini görmek istememiştir.

Tarihin tetkiki de Malthus'ü yalanlamıştır. Sözgelimi (M.S.) 2. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun bazı eyâletle-

rinde nüfus azalmıştı. Rostoutzeff'e göre: "Nüfus azalınca, imparatorluğun umumî mahsûlû gittikçe düzenini kaybetti. Böylece kıtlık baş gösterdi, endüstri yıkılmaya başladı. Giderek hızlanan bu yıkılmayı artık hiçbir şey durduramadı."

Bugünkü Fransa'yı da örnek olarak gösterebiliriz. Biliyoruz ki 19. asırdan beri Fransa'nın nüfusu, diğer milletlere göre pek az artmıştır. Fransız uzmanlara göre nüfusun bu derece az çoğalması şu neticeleri doğurmuştur. "Millî zenginliğin artışı, nüfusu hızla çoğalan ülkelere göre daha az bir nisbette olmuştur. Ücretler de daha az bir artma göstermiştir. Kısacası Fransa'da nüfusun artmaması, ekonomik gelişmeye engel olmuştur."

1800 yıllarında, yani Malthus'ün bu konuları yazdığı sırada, dünya nüfusu 2 milyar olarak tahmin ediliyor. Aradan geçen 190 senede bu sayı 5 milyara yükselmiştir. Buna karşılık sanayi inkılabı sayesinde mamûl madde üretiminde muazzam bir artış olmuş, bu maddeler sanayileşmiş ülkelere gelen gıda maddeleri ve hammadde ile mübadele edilmiştir. Hareketliliği artırmak üzere her çeşit taşıma araçları geliştirilmiştir. Fazla nüfus, göç yoluyla yeni gelişen ülkelere aktarılmıştır. Şu halde Malthus'ün dehşet verici tahminleri ya gecikmiş veya belirsiz bir zamana kalmıştır.

Gıda üretimi ise, Malthus'ün devrinden bu yana, -teorisinin aksine- muazzam miktarda artmıştır. Bu sahada otorite olanların bildirdiklerine göre; daha verimli metodlarla, boş arazinin sulanması ve işlenmesiyle, hayvanî gıdalar yerine nebâtî gıdaların geçmesiyle, haşaratla daha iyi mücadele etmekle ve tekniğin ziraatte kullanılmasıyla, bu miktarın önemli ölçülerde arttırılması da mümkündür.

ABD ve Kanada'daki ihtiyaç fazlası olan tahıl üretimi bile, Malthus'un teorisini iflâs ettirmeye kâfidir.

Yaşadığı yıllarda teorisi büyük kabul gören ve profesörlüğe getirilen Malthus'un kehanetlerinin hiçbiri gerçekleşmedi. Böylelikle her bakımdan temelsiz ve saçma olan ünlü nüfus teorisi de, tarih müzesinde yerini aldı.

2. A. SCHOPENHAUER (Şopenaur) (1788-1860)

Alman filozofu... Schopenhauer'in büyük babası, Danzig'in zenginlerindendi; fakat iflâs etmişti. Büyük annesi ise delirmişti. Onların dört oğlundan birincisi aptaldı, ikincisi de aklını kaçırmıştı. Heinrich adındaki dördüncü oğul ise, Schopenhauer'ün babasıydı ve oldukça başarılı bir işadamıydı. Fakat birgün kendisini mağazasının arkasındaki kanalda ölü buldular; bu suretle onun da intihar etmiş olduğu anlaşıldı.

Schopenhauer'un annesine gelince; Johanna Trosiener adını taşıyan bu dul kadın, Almanya'da romanlarıyla kendini tanıtmış, dünya nimetlerine düşkün bir yazardı; bencil, oynak, analık şefkatinden mahrum bir yaratıktı. Goethe, bu kadına oğlunun ilerde ünlü bir adam olacağını söylemişti; fakat o, "Bir aileden iki dahi çıkmaz!" diyerek hem buna inamıyordu, hem de kendinin de bir dâhi olduğunu anlatmak istedi. Hattâ birgün oğlunu merdivenlerden aşağı itti ve sakatlanmasına sebep oldu. Schopenhauer, kendini rakip gören annesinin yanından ayrıldı ve 24 yıl boyunca onu görmedi.

1818'de "İrade ve Tasavvur Olarak Dünya" adındaki büyük eserini yayınladı ve bu eseri bitirdikten sonra, İtal-

ya'ya seyahat etti. Venedik'te kaldı; burada modern hayata daldı. Metresiyle gezerken, kendisi gibi kötümser olan İngiliz şairi Byron'la tanıştı ve onunla sefahet âlemlerine daldı. Fakat bir süre sonra Berlin'e geldi ve buradaki üniversitede doçent oldu. Hegel'le mücadeleye girişti. Verdiği dersleri, Hegel'le aynı saatlere koydurdu. Amacı, Hegel'in talebelerini kendi dershanesine çekmekti. Fakat umduğu olmadı; âdeta boş sıralar karşısında kaldı. Öfkelendi ve kötümserliği daha da arttı.

1820-1839 yılları arasında meyus, serseri ve kısır bir hayat geçirdi; sıhhatinden ve insanlardan şüphelenmeye başladı. Berlin'e yayılmış olan koleradan çok korkuyordu. Her yerde gözüne hırsızlar, dolandırıcılar görünüyor, gece yarıları parasını saklayacak yerler arıyordu. Hattâ silahları ile yatıyor, hiçbir şeye güven duymuyor; günlük masraflarını kimse anlamasın diye Yunanca ve Latince kaydediyor; cimrice ve âdeta tımarhanelik bir akıl hastası gibi yaşıyordu. Pipolarını dolapta kitliyor ve berberin usturasından korkarak kendi kendini traş etmek zorunda kalıyordu.

1831 yılında kolera yüzünden Hegel gibi Berlin'den kaçtı, Frankfurt'a yerleşti. Burada bekâr olarak çekici ve iddiacı bir dille ünlü filozofların, kadınların, dinin, aşkın, âdetlerin aleyhinde şiddetli hücumlarla dolu yazılar yazdı. Daha sonra bir ailenin yanında iki odalı bir pansiyona yerleşti. Burada tam 30 yıl köpeği ile beraber, insanlardan uzak yaşadı. Büyüye ve spiritizme (ruhçuluk) de inanıyor ve hayat tarzında Kant'ı taklid ediyordu.

En büyük rakibi olarak gördüğü Hegel'e ömür boyunca sövüp saydı. Onu, şarlatan ve sefil bir yaratık diye

nitelendiriyor; teorisinin demagogların (laf ebesi) işine yarayan skolastik (ortaçağa ait/gerici) ve ukâlaca bir şiirden başka bir şey olmadığını iddia ediyordu.

1851'de "Meze ve Artıklar" adlı eseri ve daha sonrakiler ile şöhrete kavuştu. Hep bu anı beklemişti. Yaşı yetmiş bulmuştu; fakat yıllarca beklediği ve nihayet kazandığı şöhret, onu bir çocuk gibi sevindirdi. Yemeklerden sonra flütünü çalmaya; dostlarına, kendi hakkındaki en küçük haberleri bile göndermelerini rica etmeye başladı.

Schopenhauer, aşktan, aile ve hattâ vatan sevgisinden mahrum bir insandı. Kibirli olduğu kadar da öfkeli ve hesabını pek iyi bilen bir hasisti. "İhtiyaç içinde olan bir arkadaş hakiki dost saymam; o bir borç isteyendir sadece." diye düşünen ve "İnsanın bilgisi arttıkça ıstırabının da artacağına" inanan bu kötümser insan, aynı zamanda her şeyden şüphelenen bir paranoidi. Bu durumdan ölünceye kadar kurtulamamıştı. Aklına geleni çekinmeden söyler, özenle giyinir, birtakım aşağılık cinsî münasebetlerden zevk alırdı. Son derece hırslı ve kavgacı bir şahsiyete sahipti.

Ona göre, kâinatı idare eden şey, kör ve akıldışı bir iradeydi. Tabiatı ve cemiyette hiçbir kanunîlik yoktu, ilmi bilme de imkânsızdı. Tarihte ilerleme yoktu, halk tiksiniilecek bir yığındı. Diyordu ki; hayat demek, iş demektir. İş de mücadele demektir. Mücadele ise boştur. O halde hayat sefalettir... Aynı, kendi hayatı gibi.

3. FRIEDRICH HEGEL (Frederik Hegel-1770-1831)

Alman filozofu... Onun düşüncesinde, idealizmle materyalizm birbirini yalanlayarak çelişip dururlar. Hegel'in

şahsiyetinin teşekkülünde birçok ikilikler vardır ve bunlar düşüncesine yansımıştır. Stuttgart'ta bir mal memuru olan babası, onun Protestan papazı yapmak istemişti. Hegel 18 yaşındayken ilâhiyat fakültesine girmiş ve 5 yıl okumuştur. Bu eğitimin şekillendirdiği mistik yapı, bir süre sonra zıttına dönüşmüş, başta Hristiyanlık olmak üzere her türlü inancı inkâr eden bir tanrıtanımazlığa varmıştır. Hegel daha sonra, maddeciliğin de yetersiz olduğunu görerek, yeniden (ama daha yüksek seviyede) idealizme ulaşırken, gerçekte akıl dışı olan her şeyi çürütmek ve dünyadaki akıl denilen insanî melekeyi hâkim kılmak istemiştir. Hegel'e göre fikirde üç hareket vardır: Tez, antitez, sentez... Dünya fikir hayatında kurduğu diyalektiği, komünistler aynen benimsemişlerdir. Ama onun maddeden ruha geçiş yolunu tıkararak ve böylece fikir namusuna kıyarak... Hegel materyalisttir, her şeyi maddede bulur, ama maddeyi tahkik ede ede, bundan bir üst inanışa yol bırakır. Arar, bulur ve tasdik eder. Bulamadığı zaman ise yolu oraya kıvrır ve orada bırakır.

Hegel felsefesini Alman devleti himaye etmiş ve bu felsefeyi aykırı düşünmeye engel olacak kadar resmî bir görüş saydırmıştır. Zaten Hegel, daima kuvvet ve düzenin dostu olmuş, gerçekçi ve dış hayattan çekingen, oldukça soğuk ve sert biri olarak, içten kuvvetli bir hayal gücüyle düşünmüştür.

Zamanında ve ölümünden bir süre sonra Almanya'nın resmî ideolojisi halindeydi. Öyleki, üniversite hocalarının çoğu onun görüşlerini savunuyordu. Fakat daha sonra dünyayı aldatan diğer kişilerin âkıbetine uğradı ve "Hegel felsefesi" yıkıldı. Bunda, kendi felsefesinde bıraktığı açık noktalar yanında; müşahade ve tecrübeye dayalı

ilimlerin Hegel ekolüne karşı koyuşunu ve tabiat ilimlerinin gelişmesini, bir de tarih araştırmalarının neticelerini gösterebiliriz.

4. JOHN STUART MILL (Con Ştuat Mil -1806-1873)

İngiliz filozofudur. Tarihçi, iktisatçı ve psikolog olan James Mill'in oğludur. Babası, kendisine fikir arkadaşı yapmak ve doktrinlerini onun şahsında sürdürmek amacıyla daha pek küçük yaşta düşünmeye ve öğrenmeye alıştırmıştı. Çocuğun hislerini körletip sadece zihnini geliştirme gayesi güden bu eğitim tarzı, onu düşünen bir robot haline getirmişti. Mill, daha 3 yaşındayken birçok Yunanca kelime ve matematik öğrenmiş ve 7 yaşına kadar hemen hemen bütün eski Roma ve Yunan sanat eserlerini okumuştur.

Mill'in sıhhat durumu pek bozuktur. A. Comte'a yazdığı mektuplarda, daima yorgunluğundan söz ederdi. Bir ara ağır bir buhran geçirdi.

Mill, hiçbir okul ve üniversiteye gitmeden yalnız babasının öncülüğü sayesinde yetişmişti. Çocukluğunda hiçbir dini eğitim almadığını söylüyordu. Aşırı çalışmakla geçen kuru ve hisden uzak hayatı yüzünden, 20 yaşında bir zihin yorgunluğuna tutuldu.

Mill'e göre, insan, ancak vak'aları idrâk edebilir, onun ötesine geçemez ve kendiliğinden bir şeyi bilemezdi. İdrakin dışında hiçbir objektif hakikatin olmadığını iddia ederdi. Yani maddî dünyanın şuurumuzun bir faraziyesi olduğunu, objektif hakikatin biz onu idrak ettiğimiz için mevcut bulunduğunu söylerdi.

Milli hürriyetin sadece yetenekleri gelişmiş insanlar

için olduğunu halk yığınlarının buna layık olmadığını belirtiyordu. Ona göre en üstün iyi faydadır. İyiyi kötüden ayıracak ölçü fayda ölçüsüdür.

Mill, yaşadığı yıllarda birçok düşünürü peşine taktı ise de, bugün taraftarı kalmamıştır.

5. HERBERT SPENCER (Herbır Spensir-1820-1903)

İngiliz flozofudur. Babası, imansız ve dinsiz denilecek kadar inançsız bir insandı. Oğluna da dinsizliği aşılarmaya gayret etti.

Spencer, Darwinciliğin tesirinde kaldı. Sosyal Darwizmge geçişı temsil eder. O, toplumların sunî kurulmuş birlikler olmayıp, kendiliklerinden var olduklarını savunur.

Spencer'in felsefe tarihinde evrimcilik (evolüsyonizm) adını alan bütün bu görüşleri, son çağda pek çok hücumu uğramış ve birçok tartışmalara yol açmıştır. Eserleri, Avrupa dillerinin hemen hepsine çevrilmiş ve birçok defa da basılmış olan Spencer, ihtiyarlık yıllarında şöhret peşinde koştuktansa, hayatın kolay elde edilir nimetlerinden faydalanmaya çalışmadığı için üzüntü duymuş ve emeklerinin boşa gittiğini düşünmüştü.

Necip Fazıl'a göre; Spencer'in evrimciliği; ilk ve son illiyet noktasından mahrum, başın ve sonun hesabını vermekten müstağni, uçları görünmez tek çizgi üzerinde bir tecrübecilik usulüne dayanır; ve artık hiçbir şeyi halledemez durumda çırpınan metafizik arayış cehdinin toprağa inmesi ve tatbikî bir dehaya kavuşması şeklinde tecelli eder."

Görüldüğü gibi, bilim dünyasında da çok yanlış yapanlar, gerçeği saptıranlar var. Nedense, günümüz dünyası fen-

bilim adamlarının çarpıtmalarını, aldatmalarını konu etmek-
ten kaçıyor, bütün yanlış yapanların din adamlarından çıktığı
mesajını vermeye çalışıyor.

* * *

İlmi Koruma Yöntemleri

İlmi, bilgiyi korumanın yollarından bazıları şunlardır:

- 1) İlmi gizlememek
  - 2) İlmi aktarmada, ilim emanetine riayet etmek
  - 3) Faydasız tartışmalardan uzak durmak
  - 4) Belgeli gerçeği kabul etmek
  - 5) Faydasız bilgilerle oyalanmamak
  - 6) Bilgi alırken dikkatli olmak (İnsanların her öğrettiği şey, faydalı ilim değildir.)
- Bu maddeleri biraz açalım.

1) İlmi gizlememek:

Bilgi hiç kimsenin özel malı değildir. O yüzden, hiç-kimsenin ilmi gizleme hakkı yoktur. Tirmizî kaynaklı bir hadis-i şerifte Rasulûllah (s.a.v) şöyle buyurmaktadır: “Kendisine bilgi sorulan kişi, bildiği halde onu gizlerse, kıyamet günü ona, ateşten gem vururlar.”

Bu ikazdan sonra akla bir soru geliyor. Bazı kişiler “İslâm Dini ilme önem vermez.” iddiasını nereden çıkartıyor? İlimle ilgili bunca ikaz ve tavsiyeleri nasıl ve neden inkar ediyorlar?

Bilgi, insanı alim ve bilge kişi yapar. Allahu Teala bir ayetinde şöyle buyurmaktadır: “...Ancak bilenler akıl eder.” Ankebut, 43

2) İlim aktarmada, bilgi emanetine riayet etmek:

Yani bilgiyi saptırmadan, eksiltmeden, ilâve yapmadan aktarmak.

Konuyla ilgili bir ayet. “Doğruyu batılla karıştırmayın ve bile bile hakkı -gerçeği- gizlemeyin.” Ufuklarının almadığını inkar edenler gibi olmayın ikazı da, bizedir. Amel edenler, bu kuralları uygularken ne yorulur, ne de sıkıntı çekerler

3) Faydasız tartışmadan uzaklaşmak:

Fayda vermeyen tartışmalardan uzak durmak, tartışmak yerine bilgi vermek.

4) Belgeli gerçeği kabul etmek:

İslâm kuldan bir şey istiyorsa onun belgesini, delilini sunar. İnandığımız konuların mutlaka bir belgesi olmalı. Belgeli ilme, ancak inanmak istemeyenler inanmaz.

5) Faydasız bilgilerle oyalanmamak:

Faydalı bilgiye yönelerek, faydasız bilgilerle oyalanmamak. Faydasız bilgiler insanı yorar, bitirir.

6) Bilgi alırken de bilgi verirken de dikkatli olmak:

Şahsın seçiminde titiz davranmak ve acele etmemek. Ehil insanlar varken, ilmini, şöhret veya makam için kullanan enaniyet sahiplerinden ilim almak, ilme ihanet etmek demektir.

Kişi hangi konuda bilgi alıyorsa, o konuda ehlini, erbabını, yani uzman olanı bulmalıdır.

Okunan kitapların yazarlarını tanımak gerekir. En azından hangi fikirde olduğu bilinmelidir.

Bilgi verirken de, karşınızdakinin zamanını ve beynini boşa meşgul etmemeliyiz. Mutlaka doğruları sunma gayretinde olmalıyız. Hiç hatasız olamasak da az hata ile durumu kurtarız.

Bazılarına ilim vermek, zamanı harcamaktır. Mese-lâ; diyelim ki bir öğrenci verdiğiniz dersi asla yapmıyor, söz verdiği halde sözünde durmuyor. Siz, ders sonunda bir diploma verecek konumda değilseniz, sizin ona verdiğiniz emeği önemsemeyenler olacaktır. Okulunda başarılı sizin derslerinizde başarısızsa ve devamlı size kasıtlı olarak yerli yersiz soru sormakla sizi meşgul ediyorsa onunla en fazla üç ay uğraşıp sonra ilgiyi kesin. Aylar, yıllar sonra size tekrar gelip “Bu defa derslerime önem vereceğim.” diyorsa o zaman ona imkan tanıyın.

Ufka açılan sayfalar

Dedemin Öyküsü

Dedemin hayatında o kadar çok olay vardı ki, her biri ya bir öykülük ya da bir romanlık konuydu.

Ruslar dedemi esir almış sonra da hapsedmişler. Çocukluğumda dedemi dinlerken, dedeme o acıları çekirmiş olanlara gidip hesap sormak ister, işin ilginç yanı da onlarla baş edebileceğime, onları yeneceğime inanırdım.

Dedemin öyküleri arasında birçok Rus genci vardı. Karlı bir gecede o gençlerden birinin öyküsünü anlattı bana. Saatlerce sürdü gencin öyküsü. Öyle güzel anlatıyordu ki dedem, saatleri psikolojik zaman atmosferine sokarak kısaltıyordu. Su gibi akıtıyordu zamanı. Çokta etkilenmiştim. Kara bulutlarla kuşatıldığım bir dönemimde anlatmıştı da, "Oh! Allah'a şükür, ben o acıları bari çekmiyorum." demiştim.

Yaklaşık 33 yıl sonra, o gencin öyküsünü size anlatmak varmış kaderimde. Dedemi dinleyelim:

"Askerdeydim. Ruslar beni esir aldılar. Soğuk ve yataksız yorgansız ve de ıslak bir yere attılar beni. Çok üşümüş ve de açkımıştım. Yal gibi bir yemek saatler sonra geldi. Yemek domuz eti suyundan yapılmış hissine kapıldım, yiyemedim. Sadece kuru ekmeği yiyip üzerine su içtim. Namazımı kılabilmek için yer aradım. Koğuş çok büküktü, mukavva kağıdıyla döşenmiş ranzalar vardır. Bir ranzanın tepesine çıkıp namazımı kıldım. Hem ağlıyor,

hem de namaz kılıyordum.

“Allah’ım Allah’ım! Beni vatanımdan, anam, babam, eşim Selime’mden, ayırdılar, senden ayırmalarına izin verme!” diye yalvarıyordum. Hayatımın hiçbir yerinde olumlu bir şey yoktu. Açtım, üşüyordum, ne olacağım belli değildi, çok sevdiğim karımdan ve ailemin öteki fertlerinden haber alamıyordum. Yaşadığımı dahi bilmiyorlardı.

Bunların birikimi beni Allah’a yalvarmaya daha hızla itti. Allah’tan başka duyanım olmadığından, onunla konuşmaya o zaman daha çok ihtiyaç hissediyordum.

Birinin dikkatlice bana baktığını hissettim. Namazda olduğum için bakamıyordum, ama yan yan da olsa gözlerime bana bakan bir silüet takılıyordu. Selâm verir vermez beni incelediğini sandığım kişiye döndüm:

— Merhaba!

— Merhaba!

— Bir şey mi söyleyecektiniz?

— Evet, kiminle konuşuyorsunuz diye merak ettim. Çünkü sizi duyduğuna inanıyorsunuz. Kaçık biri de değilsiniz. O yüzden merak ettim?

Şaşırmıştım. Bu genç nasıl olur da, benim Allah’a dua ettiğimi bilemezdi. İnanamadım. Bir müddet baktım ona.

— Siz Allah diye bir isim duymadınız mı?

Genç biraz düşündü:

— Bahsettiğin İsa ise duydum; ama sen, başka birinden bahsediyorsun. Senin söylediğini hiç duymadım.

Sonra sordu. “Sizin söylediğiniz Allah ne işle meşguldür?”

Vallahi, benimle dalga mı geçiyor, diye düşündüm. Nasıl olurdu da bir genç Allah'ı bilmezdi? Hadi bilmiyordu, nasıl olurdu da duymamış olurdu?

— Senin adın ne?

— Grişkino. Hiç sevmem ismimi. Manâsı çok saçma.

— Grişkino, sen benimle dalga mı geçiyorsun?

Genç çok şaşırıldı.

— Asla asla!.. Yemin ederim bilmiyorum. Allah neyle meşgul olur?

Gözlerine bakarak cevap verdim:

— Yaratmakla meşguldür. O hep yaratır. Bildiğimiz ve bilmediğimiz alemleri vardır. Seni yaratan da odur!

— Onu bana öğretir misin?

— Tabii seve seve. Ama bizi bir gören olursa?

— Hayır kimse görmez. Bana onunla ilgili bilgi ver. Sana minnettar kalırım. Gerçekten onu çok merak ettim. Benim yaratıcım, yani beden mimarım, ustam öyle mi?

Şimdiye kadar onu nasıl tanımadığımı anlayamıyorum. Bir kere, kollarımla bacaklarımdaki orantıyı düşünmüş, benim bacaklarımin yerinde, domuz bacağı olsa ne yapardım, kollarımın ellerimin yerine sadece birer kuş kladı olsa nasıl yaşardım, diye düşündüm. Ama onların bir ustanın programından, çizgisinden geçtiği için harika bir dengeye sahip olduğunu hiç düşünmemiştim. Bir kez dayım düşerken “Tanrım” diye bağırdı, bir daha Tanrı dediğini hiç duymadım.” dedi.

Çok şaşırmıştım. Ona Allah hakkında bilgi vermeye başladım. Gizli gizli ders çalışıyorduk. Birgün gardiyan duy-

muş hemen yanımıza geldi. Avaz avaz bağurmaya başladı:

— Birinizin Tanrı'dan bahsettiğini duydum. Buralarda Tanrı'dan bahsedilmeyeceğini bilmiyor musunuz?

Grişkino devrimin farkında değildi. O zamanlar Allah'tan, dinden bahsetmenin Sovyet Rusya'da suç olduğunu dahi bilmiyordu. Birden ranzasından kalktığı gibi gardiyanın dibinde bitti:

— Ne olmuş anlamadım? Senin derdin ne? (Hâlâ bilmiyor suç olduğunu.)

— Burada Tanrı'dan bahsedemezsiniz?

Saf saf sordu:

— O niye? Allah varsa niçin bahsedilmesin? Yoksa neden bahsedilsin? Siz olmayan bir şeyden mi korkuyor, onun adını yasaklıyorsunuz? dedi.

— Biz kimseden korkmayız, kendine gel, dedi sadece.

— Korkmuyorsanız, ya da rakip görmüyorsanız neden yasak ediyorsunuz? Herkes rakibinin ismini yasaklar.

Gardiyan gitti. On dakika sonra iki adamla geldi. Grişkino'yu bir güzel dövdüler. Alıp onu mahkûm kafesine koydular. O hâlâ bağıırıyordu:

— Mademki Allah yok diyorsunuz, o halde bir yokla neden savaşıyorsunuz? Yoktan niçin korkuyorsunuz?

Grişkino aslında ne olduğunu anlayamamıştı, onun canını sıkın, özgürlüğüne kavuşmak için çarlık rejimine karşı savaş verdiği halde, şimdi böyle hesaba çekilmesi idi.

Onun kafese sokulması beni çok üzmişti. Gecenin yarısında kalktım, ceza almak pahasına onun yanına gittim. Parmaklıklardan seslendim hemen yanıma geldi. Hay-

retine buz eklenmişti sanki;

— Bunları böyle bilmezdim Ahmet. Çok üzgünüm bana bir şeyler söyle, dedi.

Ona teselli vermeye çalıştım, ama yatıştıramıyordum. Fiskos halinde konuşuyorduk. O parmaklığın öteki yüzünde ben bu yüzünde diz üstü çöktük konuşmak için. Onun hali bana hayret veriyordu.

— Grişkino! Bana kendinden bahseder misin? Seni çok merak ettim, sen buraya nasıl geldin? Neden geldin?

Uzun uzun anlattı hikayesini. Bizi görüyordu nöbetçiler, ama ses çıkarmadılar. Zaten Rusların iyileri çok temiz kalpli olurlar. Merhametli olurlar. Allah kötünün şerinden korusun tabii. Gerçi her ırkta iyiler ve kötüler vardır. Bunu bütün ırkların bilmesi lazım.

Grişkino hayat hikayesini anlattı. Babası çarlık döneminin son yıllarında önemli bir mevkiye gelmiş. Kendisi komünist devrimi için çok çalışmış. Babası bunu reddetmiş. Annesiyle babası çoktandır ayrılmış. Annesi bir askerle evlenmiş, Grişkino annesinin yanına gitmiş. Üvey babası Grişkino'yu evine almamış. Annesi içerden ağlamış, üvey babası annesini dövmüş. Buna çok içerenen Grişkino "Devrim olsun, ilk işim bu adamı temizleyeceğim," demiş. Devrim olunca, üvey babasının önüne çıkmış:

— Sen beni annemin yanına nasıl sokmazsın? Bir anneye bu kötülük yapılır mı? demiş. Şimdi senin ağzına jarcörü boşaltacağım, demiş. Bir el ateş etmiş. Adam bağıırıp yere yığılmış. Grişkino'da nasılsa ölmüştür deyip kaçmış. Ama adam ölmemiş. Onu şikayet etmiş hemen tutuklamışlar. Şimdi kafes hapsindeydi.

O haldeyken bile

— Ee sonra? Başka bilgiler öğret bana. Allah'ı çok yakından tanımalıyım, diyordu.

Ona Fatiha'yı öğrettim ilk olarak. "ha" harfini çok zor söyledi. Gece çalışıyorduk, fiskos halinde ders yapıyorduk. Her öğrendiği ayet onu hayretten hayrete düşürüyordu. Ömrümde o kadar etkilenen bir Müslümana dahi raslamamıştım.

— Vay, demek kendisini göstermediği halde, kendisine tapılmasını ve inanmasını istemiş ve mükemmel bir yolla bunu başarmış, diyordu.

Ona ilk gün bir ara, Peygamberimizin adı Muhammed demiştim. O da:

— O mu? dedi, bak onu tanıyorum. O, bir din icat etmiş. İyi bir peygamber değilmiş, ama filozofmuş. İslâm'dan biraz anlattıktan sonra Peygamberimizi anlatıp, onun getirdiği İslâm, işte. Ona iftira edip "filozof" diyorlar, dedim. İlk zamanlar bir şey demedi, ama sonra çok zekice konuştu:

— Muhammed'e atılan iftira çok saçma. Adam eğer sahtekârsa, neden ayetlerin çoğunda Allah'ı sevin, korkun ona saygı duyun desin ki? Kendisini söylerdi. Sahtekâr başkasını sevdiren mi? Kendisine kullanırdı o ayetleri. Başkasını sevdiren sahtekâr olur mu? dedi.

Grişkino'nun mantığına hayran kalmıştım. Ne güzel anlamıştı meseleyi. Üç ayda öğrendikleriyle bu kararı vermişti. Kafeste üç ay kaldıktan sonra kafesten çıkartıldı. Gizli gizli öğreniyordu yine. Fatiha'daki, "Hamd olsun alemlerin Rabbine" ifadesine mest olmuştu.

İkaz aldığı halde her fırsatta öğreniyordu.

Mutlaka bir ayet öğreniyordu her gün.

Grişkino ilim hayranıydı ve çok zekiydi. Onun zekası benim şaşkına çeviriyordu. Zaten babası o yüzden ona dini içerikli bir kitap okutmamış ki, dindar olmasın diye. Her gün bana sorular soruyor, birgün burdan çıkarsam seni bulacağım, İslâm dinini güzelce öğreneceğim. Benim vücudumu böylesine dengeli yaratan hayat ustama karşı gerekeni yapacağım, diyordu.

Aman Allah'ım! O ne zekaydı. Bir ayetin manâsını bir kere söylüyordum. Onun dilini bilmem ikimiz içinde nimet olmuştu. Hayatımda tanımaktan dolayı böylesine mutluluk duyduğum çok az insan vardı.

Yasin Suresinin birinci sayfasını o gece hemen ezberledi. "Febeşşirhu..." ayetine hayran kalmıştı. Görmeden inanmak çok mühim. "Onu müjdele..." Ben de o müjdeyi alacağım, diyordu.

Birgün sabah namazına kalktım. (Namazı helâda ve ayakta kılıyordum artık.) Baktım Grişkino ranzasında yatıyor. Meğer gördüğümde çoktan ölmüşmüş. Sabah bir salla gelip onu götürdüler; ona çok ağladım. Hâlâ, aklıma her geldiğinde Grişkino için ağlarım. İnşaallah ahirete gittiğinde onunla görüşürüm."

Neden öldü? Nasıl öldü? Hâlâ bilmiyorum.

Ve dedem 1997 yılında, yüz küsür yaşında ahirete gitti. Grişkino ile herhalde görüşeceklerdir. Allah ikisine de rahmet eylesin. Amin.

İlim Ehline Tavsiyeler:

- 1) İlim yapmak isteyenler, gayretli olmalı.
- 2) Neyi niçin öğrendiğini bilmeli.
- 3) Her şeyi bir anda öğreneceğini sanmamalı.
- 4) Öncelikle temel ihtiyaçlar tespit edilmeli, o konularda kitap okunmalı.
- 5) Kitap okuduktan sonra şunlar yapılmalı:
  - a- Öğrenilen konuların, kısaca özeti yapılmalı.
  - b- Beğenilen yerler not alınmalı, arada bir o notlar okunmalı.
  - c- Okunan kitap birilerine anlatılmalı.
- 6) Birine kızılması halinde dersler veya kitap okuma aksatılmamalı.
- 7) İlmin emekle, tekrar ederek öğrenildiği unutulmamalı.
- 8) Arada birçok cahil insanların ne kadar saçmaladığı gözlenmeli.

9) Kaynakların sağlamlığı iyice araştırılmalı.

10) Şüphe edilen konuların doğru olup olmadığı, uzmanlardan sorulmalı.

11) Hurafelere, bid'ate, ifrat ve tefrite dalmamaya özen gösterilmeli.

12) Kulaktan duyma bilgilere, hikayelere önem verilmemeli.

13) İyi bir insan, ilim sahibi bir alim olmak için şu tavsiyelere önem verilmeli:

a) Kendin ol, kimseyi taklit etme. Görünmek istediğin yerde değil olduğun yerde görün.

b) Başarılı insanlara gıpta et, özen, ama kıskanma.

c) Bildiğinle amel et. Allah sana bilmediğini öğretir.

d) Öğrendiğin her şey için Allah'a şükret, teşekkür et. Zira, her insanda ilim öğrenme aşkı yoktur.

14) Üç kişide ilmin eseri ve değeri görünmez.

a) Şöhret hastasında,

b) Ahiretten çok, dünya menfaatini düşünenlerde,

c) Pofpof ve yağcılık bekleyenlerde.

Kur'an Hakkında Bilgiler

İlmin Ana Kaynağı

1) Kur'an Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in mucizesidir. Kıyamete kadar bozulmadan yaşayacaktır.

2) Kur'an-ı Kerim'in elliden fazla ismi vardır. Bazıları şunlardır.

- a) Kur'an (Özel isimdir.)
- b) Furkân
- c) Kitap
- d) Kelâmullah
- e) Mubîn
- f) Nûr
- g) Hûda
- h) Şifa
- ı) Zikr
- i) Hakîm (1)

3) Kur'an 114 suredir.

4) Kur'an 6616 ayettir. Her besmeleyi ayrı ayet kabul edenlere göre bu rakam değişir. Ayetlerin sayıları değil, ne dedikleri önemlidir. Ayetlerin sayısına takılmamak gerekir. Zira, sayanın yaklaşım biçimine göre sayı değişir.

5) Kur'an harfleri 323.670 (üç yüz yirmi üç bin altı yüz yetmiş) adettir.

6) Ayet; Kur'an bölümleri olduğu gibi cümleleri de

---

(1) Geniş bilgi için bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Dini Bilgiler, Sh. 8, Bilmen Yayınevi/İstanbul.

ayettir. Ayrıca ayet, işaret, delil demektir.

Öğreticiler şu beş şeye dikkat etmeli

1- Sevilmediği yerde durmamalı, neden sevilmediğini de araştırıp gereğini yerine getirmeli.

2- Etki altında kalmamalı, unutulmamalı ki; dürüstlerin haricinde hiç kimse, kendini haksız göstererek bir olayı anlatmaz. Bu kimse en yakınımızda olabilir.

3- Sevdiklerine, onları sevdiğini söyle, fakat sevmediklerine, onları sevmediğini söyleme.

4- Alimler, anlaşılır konuşmak açısından avamın seviyesine inmeli, kendilerini onlardan üstün de görmemeli. (kibirli olmamalı).

5- Mukalitle ilişkilerine dikkat etmeli.

Şu alimler cehenneme girebilir:

1- İlmini gizleyen

2- Kendini ilimde eşsiz gören

3- İlminden zenginleri faydalandıran fakirleri faydalandırmayan (İnsan ayırımı yapan)

4- Halka yanlış fetva veren

5- Yanlışları doğru gibi söyleyen

6- İlmini övülme vasıtası yapan

7- İlminden dolayı kibirlenen —İbn-i Mace 1.426—

Sorular ve Cevaplar

Soru: Müftülerden, hocalardan cahil çıkar mı?

Cevap: Evet, çıkabilir. Ama bu tür mesleklerde cahil, ancak müşrik oldukları halde art niyetli olarak müftü onlardan çıkar. O yüzden bu meslekte cahil çok az görülür. Müslüman müftünün cahili olmaz.

Soru: Cahiller düzelebilir mi?

Cevap: Kendisiyle ilgilenen her insan, cahillikten çıkmayı başarır.

Soru: Cahil kalmamak için ne yapmak lazım?

Cevap: Okumak lazım.

Soru: Okunacak kitapları nasıl seçeceğiz? Kitap o kadar çok ki.

Cevap: Bilenlerden, fikrine güvenilen kişilerden fikir

almak gerekir. Veya yazarlarının fikrini araştırmak gerekiyor.

Soru: Çocuğum sürekli soru soruyor, ona cevap verirken zorlanıyorum. Sonra da kendime kızıyorum. Nasıl olur da küçük bir çocuğu ikna edemem. Bunun sebebi nedir?

Cevap: Çocuklar çok soru sorarlar. Bazen insanı şaşırtır soruları. Onlara veya büyüklere cevap verebilmenin yolu da bilmekten geçer. Bilmek ise ancak okumakla mümkündür. Çocuk birkaç kez yetersiz cevap alırsa veya “Bu ne biçim soru?” diye azarlanırsa bir daha soru sormaz ama iç dünyası harabeye döner.

Soru: Dini kitaplar okuyorum “Sen açıksın, senin ibadetin kabul olmaz, hayvanı da bağlasan aç kalır.” diyorlar.

Cevap: Zaten o nokta önemli. Tabii ki hayvanı bağlasalar aç kalır. Ama serbest bıraksalar, değil bir gün yarım gün aç kalır mı? O iradeyi, o inancı gösterebilme kabiliyeti var mı? O söz aslında eleştirenleri yalanlıyor, ama onlar anlamıyorlar. Siz okumaya, yaptığınız ibadetlerinize eksiksiklerinizi tespit edip düzeltmeye niyet ederek okumaya devam edin. İyi niyetli cahillerin fetvası sizi etkilemesin.

Soru: İlim soyut mudur, somut mudur?

Cevap: Soyuttur.

Soru: İlimsiz amel olur mu?

Cevap: Taklitle amel olur, ama taklitle iman olmaz.

Soru: İlim dışı yansır mı?

Cevap: Evet yansır. Atalarımız, “İnsan dîlinin altın-

dadır.” der. Konuşma yoluyla ilim sahibi kendisini ele verir. Cahil de öyle. Ayrıca, ilim sahibi kişilerin tavırları da cahillerin -çoğuna oranla daha- seviyelidir.

Soru: Bizim en büyük problemimiz, ilimsizlik mi? İlimin gerektiği şekilde yaşamamak mı?

Cevap: Aynı ayrı kişilerde her ikisi de görüldüğüne göre, ikisi de problemlerimiz arasındadır.

Soru: Günümüz meseleleri İslâm’ın ışığında çözülemez diyenlere nasıl cevap verilir?

Cevap: O kişinin İslâm ışığını bilmediği anlaşılacağı için, ona “Senin dinin sana, benim dinim bana.” der, geçeriz.

Soru: İlmi çok yüksek olan peygamber olabilir mi?

Cevap: Asla böyle bir şey mümkün değil? Fakat Hristiyanların bazıları papaya ismet sıfatı veriyorlar, bizde böyle bir şey mümkün değil. Artık peygamber gelmeyecek.

Soru: İlim öğrenerek Yahudi direkt Müslüman olabilir mi?

Cevap: Tabii ki olur. Dünyada hiç kimse yoktur ki, Müslüman olmak istediği halde, ırkı, inancı vs. ona engel olsun. Ama şunu unutmamak lâzım, her ilim sahibi iman etmez.

Soru: Müslümanlar Avrupa’da cami ayrımı yapıyorlar. Onlar aynı dini okumuyorlar mı?

Cevap: Aynı dini okuyorlar, ama okuduklarına tam inanmayanlar başka grubun yaptırdığı camiye gitmiyor. İslâm’da, Dırar mescitleri hariç, her grubun camisine gidilir.

İmtihan Soruları

1- İlmihal ne demektir? .....

2- Şu ayetleri siz tamamlayabilir misiniz?

“Bizim ayetlerimize gerçeği gizleyenlerden -kafirlerden- başkası.....” (Ankebut, 47) **“Onlar, dünya hayatından sadece görüneni bilirler. Ahiretten ise.....”** (Rum, 7)

3- Müsbet ilim ne demektir?.....

4- Şer’î hükümlerin kaynağı nelerdir?.....

5- Farz-ı ayn ilimler ne demektir?.....

6- Fıkıh ilmi kaç aya ayrılır? .....

7- İtikadî fıkıh kaç ismi vardır? .....

8- İslâmî ilimler kaç aya ayrılır? .....

9-Kur’an ilmi kaç aya ayrılır?.....

10- Edille-i Şer’iyye kaçtır?.....

11- “Ancak bilenler akıl eder.” .....

12- Cahillikten kurtulmanın ilk şartı nedir?.....

13- Kıyas ne demektir?.....

14- Ravi kime denir?.....

15- Hadis ilmi nedir?.....

16- İtikadî fıkıh ne demektir?.....

Bu soruların hepsine doğru cevap verdinizse sizi tebrik ederiz. Harika bir öğrencisiniz. Beş eksik de olsa, yine iyisiniz. On soruya doğru cevap verdinizse, fena değil ikinci derse geçebilirsiniz. Ama daha sonra bu bölümü tekrar çalışmalısınız. 8 ile 10 soruya doğru cevap verdiyseniz yeni derse geçin. 6 ile 8 arasında iseniz yeni derse geçmeyin, geri dönün. 6 sorunun altına düşmüş iseniz ikinci bölüme geçmeden geri dönüp tekrar çalışın ve sakın moralinizi bozmayın, azmin elinden hiçbir şey kurtulamaz.

İkinci Bölüm

DİN

Din Bölüm Sözlüğü

Ateist	: Allah'ın varlığını inkar eden, dinsiz.
Bâtl	: Hakikatsız, hurafe. Hak ve doğru olmayan, yalan. Allah'ın dinine aykırı olan her şey.
Celle celâluhu	: Şanı yüce (Allah (c.c.)ın adı anıldığında saygı için söylenir.)
Eş'arî	: İtikadi Mezheb, Eş'arî'ye mensup.
(c.c)	: Celle celalühu
Hakk	: Allah
Hak	: Doğru, gerçek, dini
Hazret	: Saygı, övme, yüceltme sözü, saygı-değer.
Haram	: Yapılması, işlenmesi dinen yasaklanmış.
Hümanizm	: İnsancıl düşünme adına dini emirlere karşı gelme, insanı ilâhlaştırmak.
İrade-i cüz'iyeye	: Allah tarafından insanın kendi selahiyetinde bıraktığı istek, cüz'î irade.

- Muamelât** : İnsanlar arası ilişkiyi düzenleyen fıkıh (hukuk) kolu.
- Maturidî** : İtikat mezhebi, Maturidi Mezhebi'nden olan. Bunlara "kelam ekolü" de denir.
- Müşrik** : Allah'a inanıp, Allah'ın gönderdiği dine inanmaz, veya dinin bazı yönlerine inanıp bazı yönlerine inanmayan kimse.
- Tebliğ** : İslâm'a davet, yetiştirme ulaştırma, İslâm'ı bildirme sanatı
- Te'vil** : Bir söz veya hareketi görünen manâsı dışında yorumlama.
- Tazim** : Büyük görme ve saygılı davranma, hürmet, saygı.
- Teist** : Allah'a inanır, İslâm dinine inanmaz
- Suhuf** : Hazreti Musa'dan önceki peygamberlere indirilen sayfalar
- Vahy** : Allah'ın, peygamberlerine Cebrail (a.s.) vasıtasıyla veya doğrudan ilâhi bilgileri aktarması, ilham.
- Ümmet** : Topluluk, cemaat, çokluk, Peygambere bağlı olanlar (Kur'an'da kavim anlamında da kullanılır.)
- Nefis** : Kendi, öz, insan, canlı, ruh, benlik
- Nesil** : Soy, zürriyet, neseb, sülale, kuşak

İnsan bilimden
istifade eder;
fakat
yolunu şaşırmadan
ancak din ile yaşar.

William James

İslâm Dini'nin Gayesi

İslâm Dini'nin gayesi, ferdin düşüncelerini, işini ve aklını ıslah ederek, onları temizleyip yükselterek, onu, evvelâ dünyada, sonra da ahirette saadete kavuşturmadır.

Cemiyetin saadeti, ferdin saadetine bağılı olduğundan, fertlerin saadeti aynı zamanda toplumun saadetidir.

İslâm bu hedefi, bu ülküyü tahakkuk ettirmek için birtakım hükümler koymuştur.

Bunlara “dini veya şer’i hükümler” denir. (1)

---

(1) İslâm Dini, A. Hamdi Akseki, s.23,

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, No: 31/16, Ankara.

**'Tabiat Kanunu'nu
ifade eden
her formül,
Allah'ı öven
bir ilâhidir.'**

Maria Mitchell

Din

“Kur’an, Allah tarafından yapılan bir öğüttü.”

Al-i İmran, 138 Nur, 34

Bu nedenle:

“Din, cemiyetin düzenleyicisi olarak, beşere lazım bir müessesedir.” (1)

---

(1) Said Havva, El-Esas Fis’Sünne yazar bu eserinin dipnotlarında, Ahmet b. Hanbel’in Müsnediyle (1/351) ile Müslim ve Ebu Davud’u kaynak göstermektedir.

Ey insanlar!

Size Rabbinizden bir vaaz/öğüt kalplerinizdeki sıkıntılarınıza bir şifa ve inananlara bir yol gösterici ve de rahmet (Kur'an) gelmiştir. Yunus: 57

“İslâm dini, hakiki dinlerin sonuncusu ve en mükemmelidir. Bu muazzam din, temizlik (arınma) ve kurtuluş yoludur.” (1)

“Şüphesiz, Allah katındaki din İslâm'dır, İslâm'dan başka din arayanlardan, buldukları din kabul edilmeyecektir.” (2)

“Din, akıl sahibi olan insanları kendi istek ve arzularıyla, dünya ve ahirette mutluluğa götüren ilâhi bir kanundur.” (3)

Bazı dinler vardır, mensupları çok iyi niyetli ve iyi insanlardır. Karakterleri düzgündür, ama inançları eğrilmiştir. Dinlerinden hiç şüphe etmedikleri için bunu fark edemezler. Dinlerin ayakta tutan, o dine mensup iyi niyetle çalışanlardır. Fakat çok ilginçtir, İslâm Dini'nin mensupları isterse kötü olsunlar, İslâm yine ayaktadır. Tıpkı güneş gibi, bazen gözden kaybolup, onun gidişi karanlığın gelmesine sebep olsa da, bir müddet sonra yeniden doğduğu görülmektedir.

Din, Allah'tan gelen hükümlerin adıdır. Son din ise

(1) A. H. Akseki, İslam Dini

(2) Âl-i İmran 19

(3) Dini Bilgiler Ders Kitabı, sh. 51, A. Lütfu Kazancı, Hüseyin Algül, Osman Çetin, Cahid Erdinç, Hamza Özdemirli, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları/Ankara.

İslâm'dır. Ayrıca,

İnsan, Allah'ın din yoluyla muhatap olduğu bir varlıktır. Keşke bütün insanlar bu değeri anlayabilselerdi.

Biz, gayretten sorumluyuz.

Din hakkında soru nasıl başlar?

Mademki varız, o halde neden varız...? Bu varlık nereden geldi? Niçin geldi? Ya da 'Niçin yaratıldık?' sorusuyla başlar.

Niçin yaratıldığımızı sorup öğrenebiliriz, ama Allah'a "Bizi neden yarattın, yaratmasaydın" gibi bir isyanda bulunamayız. Çünkü biz, bize bizi yaratandan daha yakın değiliz. Ayrıca, biz, kendi eserimiz de değiliz ki, -hâşâ-başkası bize ne karışıyor? desek. Mademki biz kendimizin değiliz -ki değiliz- o halde bize bizden yakın olan kim ise, yani asıl sahibimiz kim ise, bizi yaratma, imtihan etme, sorgulama hakkı da ona aittir.

Şükürler olsun ki, Allah'a teslim olan biz Müslümanların birçoğu sorularına İslâm'dan cevap arıyor. Akla takılan soruları ukalâlık yapmadan öğreniyor. Ancak, bazı soruların cevabını bilmemiz için, illâ da o sorunun bizim kafamıza takılması şart değildir. Biz, bizim kafamıza takılmayan soruları ve cevaplarını bilgi olarak zihnimizde bulundurabiliriz.

Uzayın dipsiz bucaksız derinliklerinden, yeryüzündeki birbirinden farklı şekil ve renkteki sayısız nimetlerin

hepsi insan için yaratıldı. Birçok insanın korktuğu yılan bile insan için yaratıldı. Dünya üzerinde yılan soyu bitmiş olsa, toprağın verimi düşer, tabiat ve tabiattan bir parça olan dağlar, yol arkadaşlarından birini kaybetmenin eksikliğini yaşar. Tüm hayvanlar da insan için yaratıldı. İster istemez insan soruyor, "Peki insan niçin yaratıldı?" Şairin "Benim elim, benim ayağım, peki ben kimin?" dediği gibi, yerde ve gökte ne varsa hepsi insan için, peki insan kim için? İşte bu soruların cevabını hem beynimize, hem kalbimize, hem de çevremize doyurucu bilgilerle vermeliyiz. Özellikle çocuklarımıza.

Belki "Bunların cevabını biliyoruz. Tekrar öğrenmeye ne gerek var?" diyen olacaktır. Şunu unutmayınız ki, eğer insanın tekrara ihtiyacı olmasaydı, Allah (c.c) aynı konuyu farklı açıdan Kur'an'ında tekrar tekrar hatırlatmazdı.

Ayrıca, şunu da unutmayalım ki;

Bilgi eskir veya zihinden silinir. Tekrar ederek, zihindeki bilgi yenilenmiş olur.

Tekrarlanmazsa insan hiç duymamış gibi olur ve sorular başlar. Bazen de, kişilerin bilgisizliği ona farklı telkinler verir ve sorular başlar. Derslere devam ederken, çevirdiğimiz her sayfa bize bu konuda ışık tutacaktır.

Müslüman, din nedir sorusunu sormaz,

dini nasıl uygulayacağını sorusunu sorar.

İlgincidir, din nedir sorusunu en fazla inançsızlar

sorar ve cevabını da dinlemez.

İslâm Dini hayattır.

İslam Dini insanlığın en faydalı dostudur. İslâm bir nur, bir ışıktır. “O halde insanlık neden karanlıktadır?” diye bir soru akla gelebilir. Bunun cevabı aslında çok açıktır. Her muttaki mü'minin görebileceği gibi, İslâm'ın mensuplarından çoğu İslâm'ın ışığından ışık almamakta ve karanlıkta yaşamaktadır. Kendisi karanlıkta olduğu yetmezmiş gibi, İslam'ı da karanlık zannetmekte ve öyle tanıtmaktadır. Dolayısıyla “O halde insanlık neden karanlıktadır?” sorusu kendiliğinden cevaplanmış oluyor. Sadede gelirsek, dini ilimler bu yüzden de çok önemlidir. Din, ilimsiz ışık vermez.

İnsanları hayvandan farklı kılan özelliklerden bazıları:

- 1) Akıl,
- 2) Din,
- 3) Fizik,
- 4) Merhamet duygusu, vicdan
- 5) İlim yapabilme, ezberleme kabiliyeti gibi, insana özel farklılıklardır. İnsan bu farkı ayırt ediyorsa, bu farklılığın bir sebebinin de anlamalı, anlayabilmeli ve gereğini yapmalıdır. Aksi halde, farklı olmanın ne anlamı olur ki?

İslâm'da takiyye var mıdır?

Müşrikler, Müslümanlara en çok düşman olan insanlardır. Bu düşmanlıkları her alanda kendisini gösterir.

Bunlardan biri, Müslümanların yapıcı, insanlığa yakışan tavırlarını çekemezler. Onlar güzel konuştuğu zaman, bu güzelliği hazmedemezler ve hemen bir şey uyduurlar.

“O dincilerin güzel konuştuklarına aldanmayın, onlar takiyye yapıyor.” derler.

İnsan haklarından bahsettiğim bir televizyon programında bunu yaşadım. Canlı yayında, insanların gözü önünde, İslâm Dini'nin “Düşmanlar size saldırmadıkça, sizi yurdunuzdan kovmaya kalkışmadıkça siz savaşa başlamayın.” anlamında ayet meali olduğunu söylediğimde; “Siz takiyye yapıyorsunuz.” dedi muhatabım. “Biz başı açıkların kafır olduğunu söylemiyoruz, bize iftira atıyorsunuz.” dediğimde, “Yine takiyye yapıyorsunuz.” dedi.

Daha sonraki yıllarda gördüm ki; dindar siyasetçilerimiz güzel bir şey söylediklerinde, o güzelliklerin “takiyye olduğu” söylendi.

Peki, bunlar dini bildiklerinden mi konuşuyorlar?

Dini bilgilerde takiyye var mı?

Hemen cevap verelim, Dini bilgilerde takiyye yoktur. Dinde takiyye olamaz da. Nasıl olsun ki? Dinin en büyük kaynağı olan Kur'an ve hadis-i şerifler ortada, İslâm'ın gizli olan bir şeyi yok takiyye yapılsın. Böyle bir dinin neresinde takiyye olabilir? Takiyyesi olan bir din, herkese nasıl okutturulur?

Çağdaş cahiller, düşünmezler. Onların firaseti yoktur. Onun için doğruyu bilemezler, hemen iftiraya kalkışırlar.

“Peki takiyye diye bir şey yok mu?” diyenlere.

Tabii ki takiyye var, ama bu takiyye dinde, dini hükümlerde değil, devlet işlerindedir. Takiyye özellikle ordu da olur.

Yeryüzündeki bütün ordular takiyye yaparlar. Yapmaya da mecburdurlar. Takiyye yapmayan ordu, düşmana koz verir. Savaşı başlamadan kaybeder. Takiyye yapmayan ordu akıllı bir ordu olamaz.

Takiyye nedir?

Bir şeyleri saklamak ya da farklı göstermek.

Kur'an'daki falan ayeti ben saklayamam, inkar edemem, ama eğer zeki ise bir ordu komutanı, savaşta, ne tür bir strateji planı hazırladığını saklamak veya farklı bir strateji göstermek zorundadır. İşte bu saklayışın adı takiyyedir.

Müslüman, değil bir ayetini saklamak, Kur'an'ın bir harfini dahi saklayamaz, bilerek değişik söyleyemez. Kur'an'da ve hadis-i şeriflerde takiyye yapamaz. Bunu Allah yasaklamıştır. Din kimseden gizlenmez. O din, Allah'ındır. Allah'ın dinini kulları nasıl saklar?

Biz bunları söylesek de, onlar yine aynı şeyi söyleyecekler. Olsun, biz onlara değil, dostlara anlatıyoruz. Dostlarımız gerçeği bilsinler yeter. Onlar asla gerçeği bilmek istemiyorlar. Onlar, zaten gerçeğin düşmanıdırlar. Karanlığı çok severler. Işıktan, özellikle nurlu ışıktan nefret ederler, kaçarlar... Kaçtıkça da daha koyu karanlığın içine girerler.

Bize gelince:

Takiyye yapmadan dinimizi tanıtmaya, Allah'ın izniyle onun yolunda kurban olduğumuzu ilan etmeye devam edeceğiz. Takiyyesiz...

Yalansız olarak...

Vicdan dinin yerini tutabilir mi?

Vicdan, her insanda doğuştan var olan bir olgudur. Fakat, vicdanın gelişmesi, olgunlaşması, ilim ve terbiye ile mümkün olmaktadır. Tek başına vicdan, neye nasıl karar vereceğini bilecek özellikte değildir. Bunun için, sadece akıl da yeterli değildir.

Özellikle hümanizmde, vicdanın dini aratmayacağı, insanın dinsiz de olsa, vicdanlı olabileceği vurgulanır. Halbuki, vicdan, eğitim ve çevre kültürüne göre olgunlaşır...

“Vicdan dediğimiz şey, talim ve terbiye ile tekmül edeceği gibi, eğitimsizlikle, kötü çevrelerin telkini ile körleşeceği, hatta tamamen yok olabileceği, şüphe götürmez bir gerçektir.” (1)

Vicdanî ölçüler, yörelere, kültürlere ve inançlara göre değiştiğçe, vicdan da değişmektedir. Örnek verecek olursak; bize göre vicdanın sızlaması gereken savaşları, masum insanların ölümünü vicdanları sızlamadan seyredenler, bizim bulunduğumuz ortamda olsalardı, masumları öldürmeye karşı vicdanları ölmemiş olacaktı. Belli ki, biz de onların ortamında olsaydık, bugünkü vicdani sesimiz, on-

---

(1) İslâm Dini, A.H. Akseki, 29. baskı, sh. 10, Başbakanlık Basımevi, 1980 Ankara

larda olduğu gibi yok olacaktı. O halde vicdanın, çevreye ve bilgiye göre değiştiği çok açık.

İspanya'dan bir örnek verelim: Barbarca boğalara saplanan oklara rağmen, milyonlarca İspanyol bu kanlı olayı neşe içinde, hiç acıma hissi duymadan izlemektedir. Aynı insanların gözleri önünde bir kediye veya bir köpeğe iğne batırılrsa gözyaşı dökeceklerdir. Arenadaki boğa için vicdanında en ufak kımıldama olmazken, kedi ve köpek için vicdanı sızlayacaktır. Demek ki; vicdanları farklı alanlara kanalize edilmiş olduğuından, o alanda çalışıyor.

Vicdan gibi, vicdani ölçüler de zamana göre değişiyor. Bunu birçok olayda görüyoruz aslında, ama "vicdan eğitimi" diye bir şey pek aklımıza gelmiyor. Elimize bir mikrofon alsak sokaktaki insanlara "Vidâni eğitime ihtiyacınız var mı?" diye sorsak, belki de yüzde onundan doğru cevap alacağız. Yüzde doksanı, vicdanın eğitime ihtiyacı olmadığını söyleyecektir. Aynı şey İspanyollar için de, bebeklerin tepesine, mama yerine bomba gönderenler için de geçerlidir.

Evet; kişi inanç olarak değişirse vicdan da değişmek zorundadır. Kime göre vicdan? İnsan neyi vidânî, neyi vidansızlık kabul edecek? Kıstas ne? Ölçü ne olacak? Dini ölçüleri küçümseyen toplumlar, vicdanını hangi ölçüye göre düzenleyecek? Günümüzdeki ölçüleri görüyoruz, bebekler açken, köpeklerini kuaföre götürüyor, köpeği için Amerika'dan mama getiriyor. Demek ki, Rahman'ın diniyle eğitilmeyen vicdan, hiçbir şeyde ölçü olamaz. Bütün mesele bunu anlayabilmektir.

Şunu da unutmayalım ki, vicdani eğitim almamışsa, yani dini eğitimden geçmemiş, Allah sevgisi ve korkusu bir insanı kuşatmamışsa, o insan Müslüman da olsa vicdansızlık yapabilir. Irak Devlet Başkanı Saddam'ın Sünnî bir Müslüman olduğu söylenir. Suriye Eski Devlet Başkanı Hafız El-Esed'in de Nusayrî olduğu. Saddam'ın Halepçe'de beş bin, Hafız El-Esed'in Hama'da elli bin canı nasıl katlettiğini hatırlarsak, dini eğitimden geçmeyenin; ne tam iman etmesi mümkündür, ne de vicdanlı olması. Gerçekleri kabul etmek zorundayız.

Demek oluyor ki;

Vicdan, Allah'ın nasihatıyla gelişirse filizlenir ve insanî duygularla kuşanır. Vicdan, Allah'ın dinî terbiyesiyle, adaletle bakmayı öğrenir. Aksi halde vicdan tamamen ölebilir veya işlevini kısmen yerine getirir. Din terbiyesinden geçmeyen insan, Müslüman da olsa vicdanı körelebilir ve hatta vicdanı ölebilir.

Allah'a inanan, ama Allah korkusu aklına gelmeyen Müslümanın, bazen, Allah'a inanmayan bir dinsiz/ateist gibi davranabileceği bir gerçektir. Belki bazısı daha da kötü olabilir. Öğrenci olaylarında, Allah'a inandığını söyleyen öğrenciyle, Allah'a inanmayan öğrencinin aynı acımasızlıkla karşı tarafa işkence yaptığına şahit olmadık mı?

Tarihe bakarsak, Emevi valilerinden Zalim Haccac ile Alman diktatör Adolf Hidler arasında halka zulmetmek bakımından bir fark olmadığını görürüz. Neden? Nedeni gayet açık. Birinin adı Müslüman olsa da, aslında ikisi de Allah'tan korkmuyordu. İkisinin de vicdanı dinî terbiyeden geçmemişti. Durum böyle olunca, ikisi de aynı sonucu gösterdiler.

Gerçekten inanan Müsümanlara gelince: Onlar ne insana, ne hayvana, ne eşine, ne arkadaşına zulmederler. Çünkü onların vicdanı Hakk'ın tezgahından geçmiştir.

Vicdanî eğitimden geçmiş herkes bilir ki; Müslüman/kafir demeden, herkes vicdansız olabilir. Vicdansız biri devlet başındaysa halkına, aile reisiyse eşine, çocuklarına zulmeder.

O halde, vicdan dinin yerini asla tutmaz, tutamaz da.

Ve vicdan ancak inançla yaşar.

Mehmet Akif bu konuyu şöyle dile getirir:

“Ne irfandır ahlâka yükseklik veren, ne vicdandır.

Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.”

* * *

İnsanlar,
fensiz, tekniksiz de
insanî değerleri
koruyabilirler,
ama dinsiz asla!

Vicdanla ilgili yaşanmış bir hikaye

Kedi

Vicdanla bağlantılı olarak bir gencin anlattıklarını buraya almayı uygun buldum.

"Her alanı sarmış olan yanlış anlayışlar, beni de etkisi altına almış olacak ki, ben kedi düşmanı olup çıkmışım.

Kedileri adeta canavar gibi görüyordum. Onlardan korkuyordum üstelik.

Beldemizde kedilerin uğursuzluğuna ve nankör olduklarına inanılırdı.... Yok Efendim, 'Siyah kedi cadıymış, nankörlüğünden gözleri kapalı yemek yermiş... Kediye besleyen insanlar düşman beslerlermiş...' daha neler neler...

Her şey bir yana, kedi ve kertenkeleyi öldürmenin çok sevap olduğuna inanmıştım. Ne zaman, nasıl inandım bilmiyorum? Demek ki, yanlışlar daha küçük bir çocukken beynime sokulmuş.

Birgün eve geldim. Baktım evde bir kedi, ezeli düşman görmüş gibi oldum... Onu tutup duvara çarptım. Defalarca çarptım.. Ölmediğini görünce hırsım ayyuka çıkıyor, kediye olan kinim artıyordu. Kedilerin göz çıkardıklarına da inandırılmıştım. Bunlar aklıma geldikçe daha da zalimleşiyordum.

Bunları yaparken, vicdanım hiç sızlamıyordu. Güya iyilik yapıyordum ya, vicdanımın sızlaması bir yana, vicdanımda rahatlık vardı.

Vicdan, inanca göre geliştiğinden, vicdanım inancım doğrultusunda görev yapıyordu.

Kedi hareketsiz kalınca... Kaldırıp attım onu; çok doğru bir iş yapmış gibi de rahattım.

Aradan birkaç gün geçti.

Arkadaşımla güle oynaya okuldan çıktık. Neşemiz yerinde babamın dükkanına gidiyorduk. Birdenbire nasıl olduysa düştüm. Öyle çok acı çekiyordum ki; hem ağlıyor, hem kıvranıyordum. Meğer parmaklarım üç yerden kırılmış. Acısı günlerce geçmedi.

Bu ibret verici olaya rağmen, bir kez bile "Bu bela Allah'ın intikamıdır, kediye çektiğim acının bedelidir." demedim, diyemedim. Aklımın ucundan bile geçmedi.

Belki ceza değildi, ama ben öyle düşünmeliydim.

Zira, bu tür olayları, göz, akılla değil, imanla görürdün... İman ışığında öğrendim ki, meğer Allah, intikamını bazen hemen, bazen yıllar sonra bazen de ahirette almış.

Aradan yıllar geçti... İmanı tanıdım... İslâm'a girdim... Arkadaşlarla dini dersler yaptık.

Bir de baktım ki, hayvanlara -hangisi olursa olsun- zulüm büyük günahlardanmış ve kedi cadı veya uğursuz değilmiş.

Kalbim öyle derinden yanmaya başladı ki, bunu kelimelerle anlatmam mümkün değil.

Şimdi nerede bir kedi görsem, o kediye hatırlayıp vicdanım sızlıyor. Bilemiyorum, bu yanlışları yayanların vicdanı da sızlar mı?"

Dinsiz ölünür ama dinsiz olunmaz

İnsanoğlunun hem bu dünyada, hem de ahirette dine ihtiyacı vardır. Oradaki hayat burada hazırlanır. Hatta bu dünyadaki hayvanlar bile dine muhtaçtır. Zira, dinin koruması altında olmayan hayvanlar, kimi zaman, sahibinden dayak yiyor ya da aç kalıyor, kimi hayvanlar da daha yavru iken, veya yuvada yumurtaları varken öldürülüyor. Halbuki İslâm Dini hayvanlar için de mükemmel bir düzen getirmiştir. Meselâ, av mevsimi dışında avlanmak yasaktır, hayvanı dövmek, ona fazla yük yüklemek haramdır.

İnsan hem bu, hem öteki alemde

İslam'ın tavsiyelerine muhtaçtır.

Bunu biraz açalım:

İnsan ahirette, buradaki yaşantısının karşılığını bulacaktır. Yani, din bu dünya ile sınırlı değil. Sonuçta, ahiretteki hayatımız, buradaki hayatımızın farklı boyuttaki uzantısıdır. O gün dinin bize sahip çıkması için, bizim bugün dinimize sahip çıkıp, onun yörüngesine girmemiz gerekiyor. Bu, dinden ziyade, bizim iyiliğimiz içindir. Dinsiz olmaz, olunamaz. Hak din üzere olmayan kavimlerin hâlini biliyoruz... (Adı Müslüman olan, ama kendisi Müslüman olmayanlar da batıl dindendirler.)

Hak dinlerin kesintiye uğradığı dönemlerde, insanlar dine öylesine ihtiyaç hissettiler ki; kendi kendilerine din uydurdular. Kimi, bile bile, hak dine girmemek için küfüründen dolayı yaptı, kimi sapık atalarına inandı. Sonuçta kimi bir dine, kimi bir lideri ilâh edindi, kimi ineği. Burada dine ihtiyaç hissetmiş olmaları, insanın fitratında dine

neyil olduğunu anlatmak için örnek gösterdik.

İnsanlık üzerinde dinsizliğin olumsuz izleri her zaman örölmektedir. Kısaca dinsiz öölünür, ama dinsiz olunmaz. Dinsiz yaşayabilir insan, bu dünyadaki hayat ööyle ya da böyle eçebilir. Ama ahiret burası gibi değil ki, ahiret sonsuzluk rekanaı. O yüzden, bu alemde geçiı süre dinsiz olunsa da as-nda olunamaz. İyi düőünenler hemen anlayacaklardır ki, insiz öölünür ama olunmaz... Öölünürse çok yazık olur. Dine ulak verelim ki, bizi hem bu hem de ahiret aleminde ööncü-ik etsin.

Dinlerin Türü

Yeryüzünde, sayısını kesin olarak bilmediğimiz kadar din vardır.

Dinler iki kategoride ele alınmıştır:

- 1) Hak dinler
- 2) Batıl dinler

Hak Dinler ikiye ayrılır:

- a) Hükmünü tamamlamış dinler
- b) Hükmü kıyamete kadar devam edecek olan İslam Dini

Batıl Dinler de ikiye ayrılır:

- a) Önceden Hakk din olup, sonradan bozulan dinler⁽¹⁾
- b) Hak dinle ilgisi olmayan, insanlar tarafından din haline getirilmiş ideolojiler⁽²⁾

(1) Kur'an'a göre, Yahudilik ve Hristiyanlık önceleri hak dinlerdendi. Sünnetullah, onların hükmünü kaldırdı. Ayrıca, yine Kur'a'na göre, Allah'tan gelen İncil ve Tevrat sonradan değiştirildi.

(2) Ateşe, Şeytan'a, Buda'ya tapanların dinleri gibi.

İnsanlar boşlukta kalmaya dayanamazlar. Çünkü, boşlukta kalmak en yorucu işten bile daha çok yorar insanı. Kısacası; boşluk, tahammül edilmez yüklerle doludur. Onun için, dinden uzakta olan insanlar; ya tamamen boş verip günah batağında çırpınırlar, ya kendileri din kadar önem verdikleri bir ideolejiye saplanırlar. Dünya tarihine ve günümüze bakarsak, boşluğun çılgınlıklarla doluluk olduğunu hemen fark ederiz.

* * *

Herkese göre hak din kendi
dinidir. Hak olmayan bir dinin
sahibi, "Benim dinim hak,
seninki batıl dindir." derse, onun
dinine hak demem; fakat ona
anlayış gösteririm.
İlla "benim dediğim doğrudur"
diye dinimi küçümser, bana baskı
yaparsa, bunu bana açılmış
savaş kabul ederim.
Bu ölçüm
her inanış için geçerlidir.

E.S.

Hak Dinler

Hak dinler, Hazreti Adem (a.s.)'e gelen on sahifeyle başlamış, Kur'an-ı Kerim'le noktalanmıştır. Hz. Adem (a.s.)'den İslâm Dini'ne kadar gelen bütün dinlerin adı İslâm idi. Ve tek Allah'a imana çağınıyorlardı. Sadece bazı şeriatları, yani kanunları zamana göre değişmişti.

Bunlar -bize bildirilenler- sırasıyla şöyledir:

1) Hazreti Adem (a.s.)'e 10 sahife

2) Hazreti Şit (a.s.)'e 50 sahife

(Önemli Not: Akaid kitaplarında geçen Şit (a.s.) hakkında ayet ve hadis bulamadım. E.Ş.)

3) Hazreti İdris (a.s.)'e 30 sahife

4) Hazreti İbrahim (a.s.)'e 10 sahife

5) Hazreti Musa (a.s.)'ya Tevrat

6) Hazreti Davud (a.s)'a Zebur

7) Hazreti İsa (a.s)'ya İncil

8) Hazreti Muhammed (a.s)'e Kur'an gelmiştir." (1)

10 sahifelik kitaplar ile Tevrat arasında bize bildirilmeyen kitap ve suhuf (sayfalar) var.

Önemli bir ayrıntı:

Tevrat'a "Ahd-i Atik"

İncil'e "Ahd-i Cedid" denilmektedir.

Tevrat ve İncil'e bu isimleri verenin Pavlus olduğunu, A. Hamdi Akseki'den (Allah ona rahmet etsin) öğreniyoruz. "Ahd-i Atik ve Ahd-i Cedid tabirleri Pavlus'un bir fıkrasından alınmıştır." (2)

Hak dinlerin özellikleri

Hak dinlerin özelliklerini anlamadan, Batıl dinleri anlamak zordur. "Her şey zıddı ile bilinir." prensibi burada da geçerlidir. "Küfre yaklaştıkça inancım artıyor." (3) diyen şair, zıddı tanımanın verdiği bilgiyle, inandığı değerlere daha çok bağlandığını ifade ediyor. Çünkü hakla beraber zıddını da görmek, en güzel görmektir.

Girişte söylediğimiz gibi, bir şeyin ne olduğu açıklanır, ne olmadığı açıklanamaz. Böyle bir izaha girmek bile yanlıştır. Bir şeyin ne olduğu anlatılırsa, akıl ne olmadığını

---

(1) İslam Dini, A. Hamdi Akseki, Allah'ın Kitaplarına İman Bahsi

(2) A.g.e

(3) İsmet Özel

ndiliğinden anlar.

Fakat biz, ne olduğunu değil, hep inancımızın ne olduğunu anlata anlata kendimizi yıprattık. Artık, kendimi-yenilemeli, Allah bizden neyi öğrenmemizi istiyorsa u öğrenmeliyiz.

Bu açıklamadan sonra, Hak dinlerin özelliklerinin ler olduğunu görelim.

Hak dinleri batıl dinlerden ayıran vasıflar

1) Hak dinler; bütün kâinatta, iradesi mutlak olan tek bir yaratıcı olduğuna imanı emreder.

2) Hak dinler meleklerle imanı şart koşar.

3) Allah'a ibadet etmeyi öngörür.

4) İnsanlara tebliğ ile sorumlu tutulan peygamberler ile gönderilir.

5) Peygambere vahye dayalı bir kitap veya suhuf verilir ya da önceki bir hak peygamberin şeriatıyla sorumlu tutar.

6) Hak dinlerin umumî kuralları vardır.

7) Hak Dinler, öldükten sonra dirilmeye, cennet ve cehenneme inanılmasını temel kurallardan kabul eder.

8) Peygamberlerin insan olduğuna inanmayı emreder. (Bazı din mensuplarının, kendi peygamberlerine zamanla Allah dediklerini hatırlarsak konu daha güzel anlaşılır.)

9) Hak dinler Allah'a şekil benzetmesi yapılmasını yasaklar.

10) Hak dinler adaleti; inanan, inanmayan herkesi uygular.

Din'in evrensel özellikleri

Evrensel din demek, bu alemin her yerinde geçerli din demektir. Evrensel, tüm dünyadaki problemleri doğru olarak çözen Allah (c.c.) ilanı ile bilinen din demektir. Adı üstünde: Evren. Evren dünya demek değil ki, evrenseli dünyaya sıkıştıralım. Evren kainat demektir.

İslâm Dini'nin uzayda bile geçerli olduğunu, hiçbir aksama yaşanmadan, dini kuralların uzayda yaşanabileceğini görüyoruz. O kadar ki, roketin içindeki astronot bile, İslâm'ın emirlerini rahatça uygulayabilir. Bazı dinlerde olduğu gibi, İslâm'da, ibadet etmek için mabet şartı da olmadığından, kişi istediği yeri mescit yapabilir. Diyelim ki; öyle bir gezegene gidildi ki, o gezegende hiçbir zaman gece olmuyor, o halde orucu nasıl tutacak, namazını nasıl kılacak? Burada hemen orucun farzlarına bakıyoruz. Bir yerde orucun farz olabilmesi için şu üç şart gereklidir:

- 1) Niyet, Allah rızası için oruç tutmaya niyet etmek.
- 2) Orucun başlama ve bitiş vaktinin bulunma hali. Sahur ve iftar vakti. Bu vakitleri bilmek.
- 3) Yemek, içmek ve karı-koca arasındaki ilişkiyi oruçlu olunan zaman içinde (iftara kadar) terk etmek.

Buradan da anlıyoruz ki, gece ve gündüz olmadığı yerde, kişi oruç tutmakla mükellef değilmiş. Demek ki, Allah, vakit vermediği yerde, vakitle ilgili ibadeti kulundan istemiyor ki; vakit şartını getiriyor. Buna rağmen oruç tutmak isteyen astronot olursa, dünyadaki oruç vaktinin

bulunduğu yere göre bir zaman tayin ederek orucunu tutar, namazını kılar. (1)

Allah'a ibadet, sırf namaz ve oruçla sınırlı olmadığı için, bu konuyu daha geniş bir şekilde düşünmek zorundayız.

Kısacası, İslâm, hem evrensel (cihanşümül), hem de "ahiretseldir".

O halde "evrensel din"in, yani İslâm'ın özelliklerinin ne olduğunu bildiren hükümlerin bazılarını nakledeyim.

- 1) İslâm'ın son kitabı Kur'an, son rasulü Hazreti Muhammed (s.a.v)'dir.
- 2) Hiçbir ırkı, ötekinden üstün görmez. Kim daha üstün vasıflı insan ise (takvaca üstünlük) onu üstün görür.
- 3) Sınıf ayrımı yapmaz.
- 4) Zamanşümül (her zamana) ve mekansümül (her mekâna, bölgeye) uygun.
- 5) İslâm her çağa uygun bir dindir. İnsanlığa faydalı olan hiçbir icadı reddetmez. Bilhas-sa teşvik eden icad sahibini över.
- 6) Allah'ın mesajını önemseyen insanların gönül dünyasına Hak'ın kuralları düzen verir.

İnsanların; sevgi, korku, nefret ölçüsünü adaletle

---

(1) Bu yorum, Diyanet İşleri Başkanı M. Nuri Yılmaz'a ait. Yorumu kutuplar için yapmıştı. Şartlar aynı olduğuna göre aynı yorum yıldız ve gezegenler için de geçerlidir.

ayarlamasını sağlar. İslâm sırf sevgi dinidir demek yeterli olmaz. Yerine göre sevgi, yerine göre nefreti telkin eden ölçüler verir.

Yani, sevginin de, nefretin de yeri vardır. Tahrif edilmiş dinlerin bazı mensupları, kendi dinlerinin salt sevgi dini olduğunu söylerler, ama aynı kişiler Müslümandan nefret ederler. Kendi dinlerinde nefretin olmadığını söyleyenler, ama bilerek ama bilmeyerek iki hata yapıyorlar. Birincisi; mümkün olmayanı, sırf insanlara, İslâm'a inat, şirin görünmek için böyle bir yola başvurmaları. İkincisi; sevgiye layık insanla, nefreti hak edenleri aynı teraziye koymaları, hatta "Dinimiz sevgi dinidir." diyenler, sıra, Müslüman öldürmeye gelince, hemen birleşip, sivil-çocuk demeden gökten bomba yağdırabiliyor, göğü bile kana buluyorlar. Bombalarla, bacakları kolları kopan insanlara işkencenin en büyüğünü şarkı söyleyerek yapıyorlar.

İslâm Dini ise işkenceyi reddeder. Bütün dinler de reddeder.

İslâm Dini adaleti sergiler. Ayette "Sakın ola ki, kini-niz size adaletsizlik yaptırmasın." emriyle savaşta bile adaleti hatırlatır ve işkenceyi yasaklar... Bunun yanında, nefreti hak edenler için, "Onu sevin." demez. Zaten hiçbir Hak dinde müşriklere sevgi telkini verilmemiştir, ama on-lara karşı adaletli olma mecburiyeti getirilmiştir.

İslâm'da önemli olan olgular

- 1) Sevgi
- 2) Nefret
- 3) Korku

4) Cesaret

5) Adalet

Sevgiye layık olmayanları sevmek, sevgiye layık olanlara haksızlıktır. İyi ile kötü aynı mükâfat alacaksa, iyi olmanın anlamı ne? Daha önce de belirttiğimiz gibi binlerce cana kıyan Zalim Haccac'la, Adolf Hitler gibilerini sevmek, insaf ve adalete sığar mı?

Bazı din düşmanları, Allah'tan korkmanın yanlış olduğunu telkin ederek, "Allah'a sevgiyle yaklaşılmalı." derler. Bunu söyleyenler, değil Allah'a sevgi ile yaklaşmaları, Allah'a inanmazlar bile. Allah'a inanan bir insan, nasıl olur da, Allah'ın zıddına fikirler ileri sürüyor? Allah'ın dinine inanmayan, Allah'a nasıl inanır? O, ancak, kendi hayalindeki tanrıya inanır ki, onun inandığı zaten, Allah değildir.

Allah'a inanmak, akli kullanarak ve iyi niyetle Allah'ın gönderdiği dinin anlattığı biçimde Allah'ı tanımakla başlar. Allah'a inanmak, geniş ufuk ve güzel bir kalp ile olur. Allah ile savaşılar, "Allah şöyle sevilir." diye ahkâm kesilir mi? Ancak kasıt varsa, böyle ahkâm kesilir. Allah'ı sevmenin kuralları içinde, akıl, geniş ufuk, güzel bir kalp, mütevazilik, sabır, cesaret, fazilet ve benzeri unsurlar ister. Bu unsurları her insan taşıyabilir mi? İsteyen her insan taşır; fakat bazıları kasıtlı olarak istemiyorlar, üstelik bu özellikleri taşımayanlar, hem Allah'a isyan ederler, hem de Allah'ın savunucuları kesilirler. Allah'a inanmaktan, Dinin emirlerine önem vermekten son derece kompleks duyanların, kendilerine göre bir tanrı/Allah tanımını yapmaları yeni bir olay değildir.

"Dinde korkutmak olmasaydı olmaz mıydı?" gibi so-

rular soruluyor. Hemen cevap verelim, eğer Allah öyle bir kural koymamışsa olmazdı. Neden? Nedeni gayet açık. Allah'ın dininde, Allah suçluyu, hortumcuları, soyguncuları, isyancıları korkutuyor da ondan. Bu konuda dürüstlere ne oluyor, onu anlamak zor. Allah'ın yaptığı bir işe, "Olmasaydı olmaz mıydı?" deme hakkımız yok. Biz, kulları Allah'tan iyi mi tanıyoruz ki, kullar korkutulmasın diyoruz? Her şeyden önce, biz insanı ne kadar tanıyoruz ki?

Allah'a inanıp onun emirlerine endekslenmek bazılarına zor geldiğinden, ne bahane bulacağını şaşırsa da, Allah ne yaptığını bilendir. Her kul Rabbini bilse, Allah'ın haksızlık yapmayacağını bilecektir.

Bazı dinler sözde korkutmazlar. Halbuki, insanların hepsi aynı karakterde değildir. Kimi Allah'ı sevdiği için büyük günahları işlemez, işleyemez, kimi de, Allah'ı sevdiği halde, her türlü günahı işleyebilir. O insan, ancak Allah'tan, yani Allah'ın azabından korktuğu için, yapacağı günahı vazgeçebilir.

Tecavüz eden sapıklar, milletin parasını gasp eden hırsızları, hortumcular Allah'ın hırsız ve ötekiler için öngördüğü kanunlarından başka ne vazgeçirebilir ki?

Salt eğitim mi?

Bunu Amerika, Avustralya ve batı ülkeleri yıllardan beri yapıyorlar; ama ne hırsızlığın ne de tecavüzlerin önüne geçebildiler.

Demek ki, bazı insanların düzelmesi için, sadece sevgi ve eğitim yetmiyor. Hem sevgi, hem de ilimle beraber korku gerekiyor. Zaten kullar, bu özellikte olmasaydı Allah böyle emretmezdi.

İnsanı, Allah'tan daha iyi kim tanıyabilir ki?

İslâm Dini'nin evrensel oluşunun delillerinin en önemlilerinden biri de şudur:

İslâm'dan önceki dinler, belirli kavimlere inmiştir. Aynı anda, iki veya daha fazla peygamber ve şariat dünyanın farklı bölgelerinde yaşıyordu. Örneğin, Hz. Şuayb (a.s) bir peygamberdi. Hz. Musa (a.s.) da peygamberdi; ama bu iki peygamber aynı asırda bir araya gelebildiler. Allah (c.c) o devirde öyle olmasını dilemiştir. Allah, son din olan İslâm'ı bütün dünyada geçerli tek din kılmıştır. O yüzden bu günkü dinler içinde İslâm evrenseldir. Geçmişteki hak dinlerden de evrensel dinler vardı.

Kullar bundan sonra din uydururlar mı?

Allah (c.c) Kur'an'ın kıyamete kadar baki olduğunu bize bildirmekle, kıyamete kadar başka bir din göndermeyeceğini de duyurmuş oldu. Yani son din İslâm, son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v)'dir.

Allah, kendisinin bir daha din göndermeyeceğini söyledi, ama kullarının bir daha din uydurmayacağını söylemedi. O halde, insanların ineğe, heykele taptıkları dünyada, bir din daha uydurmayacaklarını söylemek mümkün değildir.

* * *

Zihnimizi Uyaralım

- 1) İslâm, son dindir.
- 2) İslâm, faydalı hiçbir icâda karşı olmadığı gibi, teşvik eder.
- 3) İslâm, bütün insanlığın ihtiyacına göre gönderilmiş bir dindir.
- 4) İslâm Dini, bütün dünyayı daha doğru-su evreni kuşatıcı olarak gönderilmiştir.
- 5) İslâm kolaylık dinidir. (Örneğin; hasta olan insan, orucunu sonra tutabilir. Ayakta namaz kılamayacak kadar hasta olan, oturarak namaz kılabilir gibi.)
- 6) Adalet, inanan inanmayan herkese uygulanır.
- 7) Ekonomi: İslâm serbest piyasa ekonomisini emreder. Temel şartları vardır.
- 8) Faiz yasaktır. (Dünyanın faizi her geçen gün azaltmaya çalışması da gösteriyor ki, faizsizlik en doğru çizgi.)

İslâm'ın Genel Prensipleri

İslâm'da kolaylıklar vardır. Kolaylıklar bile bir âhenk içindedir. Fakat bazılarının dediği gibi, kuralları katı değildir. Matematikte, $9+9=18$ eder. Dünya bir araya gelse $9+9=19$ veya 17 olamaz. Neden? Matematik kuralları katı olduğundan mı hiç esneklik göstermez? Hayır!. Kuralı gereği, değişiklik gösteremez, esneklik gösterdiğinde yok olur.. Eğer, matematik kuralları böylesine ölçülü olmasaydı, zaten matematik olmazdı.

İslâm Dini'nin olmazsa olmaz kuralları vardır. Bu kurallar asla bozulamaz. "esneklik" denilen şey ise, zaten bu kurallar içindedir.

Bunlardan biri de akaidir.

"İslâm fıkıhındaki hükümler üçe ayrılır." demiştik.

1) İtîkadî hükümler

2) Amelî hükümler

3) Ahlakî/vicdani hükümler

Amelî ve ahlakî hükümleri elinizdeki “Kılavuz: İslâm'ı Doğru Anlamak” adlı eserimizde yer yer sunacağız. Biz itikadî hükümlere öncelik vermek zorundayız.

İtikadi Hükümler:

İtikadi hükümlerin, kesin çizgileri vardır ki, o çizgileri milim oynatmak bile anarşi doğurur, itikadımızı sarsar. Bir şeyde ölçü ve düzen ne kadar mükemmelse, o oranda, o düzene aykırı en küçük bir olay, o düzeni yıkar.

Meselâ: .

Diyelim, siz bin çeşit eşya fiyatını üst üste yazarak toplama işlemi yapıyorsunuz. Beş yüzüncü kalemi toplarken bir rakam fazla ya da eksik hesaplasanız, (Bu hatayı bin parçanın hangisinde yaparsanız yapın sonuç aynıdır.) hesabı topladığınızda sadece biri değil, bin parçanın bini de yanlış toplanmış olacaktır. Neden? Sistem çok mükemmel; en küçük hata hem aşağıya, hem de en yukarıya sirayet ediyor da ondan.

***

İslâm'da itikat/inanç konuları çok önemlidir, matematik gibidir. Bir yanlış olursa, zincirleme olarak ötekileri de etkiler.

İnanç konularında, bir yanlışlık yaptığımızda, baştan sona birçok konuyu yanlış yapmış oluruz.

Meselâ:

İslâm Dini'nde haram olduğu nass'la (kesin delille) sabit bir hükme "helâl" demek, ne kadar iyi niyet olursa olsun, insanı dinden çıkarır. Bin sayılık hesabı yanlış yapan insan, bir rakam fazla ya da eksik yazarken iyi niyetli de olabilir, ama sonuç değişmez. Aynı şekilde, helâl olan bir hükme "haram" diyen de din dairesi dışına çıkarılır. Çünkü dinin bütün temellerini yıkmış olur. Tabii ki; dinin kendisini yıkamaz, kişi kendisindeki dini yıkar.

En günahkâr bir insan bile, yaptığı günahların günah olduğunu inkar etmezse, günahkâr olmasına rağmen dinden çıkmaz.... O günaha iyice alışıncaya ve onu günah olarak önemsemeyecek hale gelinceye kadar bu böyledir.

İslâm'ın genel prensiplerinden biri; nerede, neyi, nasıl konuşmak gerektiğini, mensuplarına prensipler halinde sunar.

Bunların bazıları:

İtikadi Hükümlerin Temel Prensipleri

- 1) Kesinlik prensibi
- 2) Açıklık prensibi
- 3) Zarurilik prensibi
- 4) Bütünlük ve bölünmezlik prensibi
- 5) Değişmezlik prensibi (1)

---

(1) Bu başlıklar, Prof. Dr. Süleyman Uludağ'ın "İnanç Konuları ve İtikadi Mezhepler" isimli eserinden alınmıştır ve konular da aynı eserden faydalanılmıştır.

Şimdi itikadî hükümlerin temel prensiplerini biraz açalım:

1) Kesinlik Prensibi:

İtikadî hükümlere inanmak için delillerin kesin olarak şer'î kaynaklı olması lâzım.

Hiçkimse, hakkında kesin delil olmayan bir şeye inanmaya mecbur edilemez.

Bugün, önüne geleni kâfir ilan edenler, bunu çok şey bildiklerinden dolayı değil, hiçbir şeyi tam olarak bilmediğinden yapıyorlar.

“Meselâ: Eş'arîler'e göre peygamberlik için erkek olmak şart değildir. Kadınlar da peygamber olabilir. Maturîdîler'e göre ise peygamber olmak için erkek olmak şarttır. Kadın peygamber olmaz. Bu mesele, itikadî mesele olmakla beraber, bu hususta kat'î delil olmadığı için bir Müslüman iki şıktan birine inanabilir.”

Ötekine de bu inanca saygı göstermek düşer. En azından, mademki bu konuda kesin bir delil yok “Kadından peygamber olabilir.” diyene düşman olmanın ne anlamı var? Eğer bu düşmanlığı Allah için yapıyorsa, Allah'ın ondan böyle bir düşmanlık isteyip istemediğine bakması gerekir. Bununla beraber, yerine göre ona kendi yorumunu telkin etmeye çalışmasında bir sakınca yoktur, ama bunu yaparken insani kurallar unutulmamalıdır.

Kesinlik prensibi ne demektir? Bir konu hakkında mutlak öyle inanılması gerekiyorsa, o konuda kesin nass

bulunmalı, demektir. Meselâ; oruç, namaz gibi ibadetlere inanmayan Müslüman olur mu? Olmaz. Çünkü bunlar hakkında kesin deliller var.

Herkes kesinlik prensibine göre, karşı tarafa anlayış gösterse, "Sen neden öyle inanıyorsun?" kavgası olmazdı!

2) Açıklık Prensibi:

"İtikadî hükümlerin gayet açık seçik ve herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilir olması lâzım."

Bir konu hakkında ayet-i kerimenin veya mütevatır hadisin söylediği ne ise, onun ne söylediği açıkça anlaşılması lâzım. Bir cümlede köprüler deniyorsa, bu cümlenin Boğaz Köprüsü'yle Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nü anlamalarını hiç kimseden isteyemeyiz. Boğazdaki asma köprüler dediğimizde, İstanbul Boğazı'nda iki asma köprü olduğu için, hemen, "Bunlar Boğaz Köprüsü'yle, Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'dür." cevabını alırlar.

Bugünkü yersiz tartışmalar bilgisizlikten kaynaklanmaktadır.

Müslümanlar, hem birbiriyle, hem de ayetlerle imtihana tabi olduğu için, bazı ayetlerin manâsı yoruma açıktır, yani, birkaç manâda yorumlanmaya müsaittir. Demek ki; o ayetleri farklı, ama aslından uzak anlamamak şartıyla farklı farklı anlamamıza Allah (celle celaluhu) gücenmiyor. Peki kulları azıcık farklı anlayanla neden savaşa kalkışıyor? Bunun tek cevabı var, gaflet değilse enaniyettir.

“Ben böyle anladım, sen de böyle anlamaya mecbursun.” demektir. Bu da İslâmî değildir.

Açıklık prensibine riayet edilirse, şu öyle düşünmüş, bu böyle düşünmüş diye, (kesin nasslarla sabit olan konular haricinde) telaşa düşmeyiz, onlarla tartışmaya girmeyiz. Açıklık prensibince, açık seçik bildirilmeyen konularda, kim nasıl isterse öyle inanabilir, öyle düşünebilir.

Meselâ; “... Eş’arîler’e göre cüz’î irâde (insan iradesi) mahlûktur (yaratılmıştır). Maturudiler’e göre mahluk değildir. Cüz’î irâdenin yaratılmış olup olmaması itikadi hüküm olmakla beraber, açık bir hüküm olmadığı için, öyle veya böyle inanmakta mahzur yoktur.”

İslâm’ın prensiplerini öğrendikçe, birbirini tekfir eden (kafir ilan eden) kişiler bu prensiplere hiç mi rastlamadı, diye düşünmekten kendini alamıyor insan. Sonra, bazı sıradan insanların bile söylediklerinin zamanla mezhep görüşü haline getirildiğini gördüğünüz zaman, en zayıf anınızda pes ediyor, “Ben yolumda doğru gideyim. İmtihanı kazanayım da, kim ne isterse yapsın.” diyorsunuz. Artık rahatsınız, çünkü, itikâdî konularda bilinçli olduğunuz için, kişilerin farklı düşünmesinde bir sakınca olmadığını biliyorsunuz. Kısacası, size anormal gelen, canınızı sıkan tartışmalardan sonra, bilinciniz imdadınıza yetişmektedir. Yani, açıklık prensibinden istifade ediyorsunuz.

3) Zarurilik Prensibi

Müslümanların doğru iman etmesi, “İtikâdî hükümlerin mutlaka bulunması şarttır. Aksi halde, Müslüman olmaya imkân yoktur.” Yani, kişinin kendi görevini öğren-

mesi zaruridir... Hiç kimseye iman tepeden inmez. İman elde etmek de emek ister... İslâm'a iman bir zaruriyettir.

4) Bütünlük ve Bölünmezlik Prensibi

“İtikâdî hükümler bir bütündür, bütün olarak kabul edilmesi lâzımdır. Ya hep birlikte bulunur veya hiçbiri bulunmaz. Birini inkâr, hepsini inkârdır. Meselâ: Kur'an'ı inkâr eden, bütün itikadi hükümleri inkâr etmiş sayılır. Fakat, Allah'a inanmakla bütün itikadi hükümlere inanmış olunmaz.” (1)

Nice insanlar vardır, Allah'ın dinine inanmaz, ama Allah'a inanır ve Allah'a inanmakla kendisini en iyi Müslüman veya Hristiyan zanneder. Halbuki, bütünlük ve bölünmezlik prensibinden anlıyoruz ki, iman, bir bütündür. İslâm'a göre, inanılması mecburi olanlara inanmanın adıdır iman. İman, bazılarının uydurdukları gibi telli babaya, telsiz anaya iman etmek değildir. Bir insan, gerçekten, Allah'a inanıyorsa, yani onun inandığı Allah ise, o kişi, Allah'ın kullarını karanlıkta bırakacağına, bir kitap göndermeyeceğine ihtimal bile vermez. Dolayısıyla, ben Allah'a inanıyorum, ama dine inanmıyorum, diyenlerin çoğu sahtekârdır. Aslında, Allah'a inanmıyorlar. Düşünse inanacak ama inanmamak için düşünmüyor. Allah'ın eserlerini bu yüzden görmemezlikten geliyorlar.

5) Değişmezlik Prensibi

İtikâdî hükümler katiyyen değişmez. Hazreti Adem

---

(1) A.g.e

(a.s.)'den günümüze kadar aynı şekilde gelmiştir. Bütün peygamberler ümmetlerine aynı itikadi hükümleri tebliğ etmişlerdir. (1)

İtikâdî hükümlere bir başka açıdan da bakalım:

İtikâdî hükümler demek, inanmaya mecbur olduğumuz hükümler demektir.

İtikâdî hükümler açıklık prensibine uyarsa sorumluyuz. Herkesin söylediği sözlere iman etmek zorunda değiliz.

Ameli hükümler, ayet ve hadis-i şeriflerden çıkartılır. Alimlerin, içtihadı, vaaz ve tavsiyeleri, imanın şartlarından değildir. İslâm'a uygun olan sözlerini alır dua ederiz, inanmadığımız sözleri olursa bizi küfürde görme hakkı kimseye verilmemiştir.

**Düzenli çalışmayan
arılar bal
yapamazlar.
Peki, düzenli
çalışmayan insan
ne yapabilir?**

İmanın Şartı Sadece Altı,

İslâm'ın Şartı Sadece Beş midir?

İslâmî emir ve tavsiyeler, orijinalinden tercüme edilirken bazı hatalar yapılmıştır. Meselâ “İmanın şartı altı, İslâm'ın şartı beştir.” konusu.

Bu konudaki hadis-i şerifler yanlış tercüme edilmiş, o yüzden de, birçok insanın kafasını karıştırıyor. Aslında, imanın şartı, iman altı grupta toplanır olmalıydı. İslâm'ın şartı konusunda Cibril hadisi tam ve doğru tercüme edilmeli. Bu söylediklerimize delil olan Hadis-i şerif şöyle:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةٍ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ
وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ

Peygamberimiz (s.a.v)'in söylediği gibi söylenmeliydi. "İslâm 5 temel üzerine bina kılınmıştır.

- 1) Kelime-i Şehadet,
- 2) Namaz kılmak (beş vakit),
- 3) Zekat vermek,
- 4) Ramazan ayında bir ay oruç tutmak,
- 5) Ömründe bir defa Hacca gitmek."

Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem ömründe bir kez hacc'a gitmiştir.

— Bu konuya tekrar değineceğiz —

Bir insan, İslâm'ın kesin delillerle sabit bir hükmünü inkar etse dinden çıkar. Fakat, mezheplerin yorumunu, tarikatlarda şeyhin himmetini, adetlerini, cezbe halinde meydana gelen (veya cezbesiz) "hikmetli" sözlerine inanmayanlar kafir olmazlar. Daha önce bu konuları işlemiştik. Kesin nassla sabit olmayan konular imanın şartlarından değildir... Hatta bazı iddialara inanmak insanı küfre götürür. Meselâ, ayet-i kerime "Rızık Allah'tandır." diyor. Bir insan "Rızıkım şeyhimdendir." dese küfre girer. Sebepleri açıklamıştık.

Bir insan, Peygamberimiz'in söylediği bir söz için idrak edemediğinden "Bunu peygamberimiz söylememiştir." dese, küfre girmez, ama "Peygamber de söylese inanmıyorum." derse, küfre girer.

Bilgisizlik felakettir.

Bazı insanların konuşmalarından cehaletlerinin ne kadar güçlü olduğunu hemen anlarsınız. İyi niyetle çok fazla cesur olurlar. Allah'ı bile dinlemeyeceklerini çok ra-

hatlıkla söyledikten sonra “tevbe tevbe” deyip, işin bittiğini sanırlar. Halbuki Kelime-i Şehadet getirmesi ve çok samimi olarak tevbe etmesi gerekir. “Falancayla cennete bile girmem.” demek de küfre götüren bir iddiadır. (4/262)

Unutmayalım,

**İnsanların ağızları da akılları
gibidir, inanca göre çalışır.**

İbadette birilerini taklit edebiliriz, ama inançta taklit edemeyiz. Çünkü kimsenin nasıl ve ne kadar inandığı görünmüyor, görünemez de o halde inançta taklit olmaz.

(Bu konuları daha detaylı anlamak için şu eserleri tavsiye ediyorum.

a) İslâm'da İnanç Konuları ve Mezhepler /Prof. Dr. Süleyman Uludağ.

b) Büyük İslâm İlmihali /Ömer Nasuhi Bilmen.

c) İslâm Dini /A. Hamdi Akseki

Ölçüyü bilmemek, ölçüsü olan prensipleri bozar. Sabrın, yanlış yerde kullanılması gibi kötü sonuç doğurur.

“Ameli hükümler” demek, bildiğimiz gibi ibadetlerin nasıl yapılacağını bildiren hükümlerdir. İnancın ahlâka sirayet etmesine de “Ahlaki hükümler” denir.

İslâm'ın ibâdet sistemi karışıklığı kabul etmez

İbadet hükümleri ile, ibadet kabul edilenleri karıştırmayalım ve her şeyin mutlaka fıkıhta yer almış olacağını düşünmeyelim.

Zira, Allah rızası için bir hastalığa ilaç bulsak bu da bir ibadettir.

Fıkıh kitaplarını yazanlar birer müçtehitir, ama onlar da insandır. İnsanlar hata yapmaktan uzak değildir... Unutmaktan münezzehtir... Binlerce ayet, yüzlerce hadis-i şeriften taradıkları hükümleri bize ulaştırmışlardır, ama bazı konular gözden kaçmış olabilir. Allah onlardan razı olsun, onlar çalışıp bize İslâmî hükümleri ulaştırmasalardı, ne yapardık? Buna rağmen, doğrularına dua edelim, eksikliklerini de görürsek söyleyelim. Sen söylemezsen, o söylemezse, ilmihal yerinden kımıldamaz, çağın problemlerine de çözüm bulunmamış olur. Evet, bazı konular gözden kaçmış.

Meselâ;

1) Bazı fıkıh kitapları ağaç dikmenin büyük bir ibadet olduğunu anlatmamıştır.

2) Kadın İlmihali çıkaranlar, erkek ilmihaline gerek görmemişlerdir. Bu bir hatadır, eksikliklerdir.

3) Bazı kitaplarda, kadın sadece ezilmek için yaratılmış gibi bir görünüm sergilenmiş. Fıkıh kitaplarının bazıları bu konuya ışık tutmamıştır. Bu bir hatadır, eksikliklerdir.

4) Fıkıh kitaplarında evlilik konularında bazı meseleler muallakta kalmış. Sanki, sadece erkeğin istekleri önemlidir, kadın duygusuzdur gibi bir durum sergilenmiştir. Bu bir hata, eksikliklerdir.

5) Her fıkıh kitabında hayvan hakları işlenmediği için, bazı insanlar hayvanları dövmekte ve aç susuz bırakmaktadırlar. Bu bir hatadır, eksikliklerdir. Son yıllarda bunlar ve benzeri konular işlense de, her ilmihal kitabı, her fıkıh kitabı aynı hassasiyeti göstermiyor. Okuyucu bu bilinçte olmalıdır.

Tekrar ameli hükümlere dönelim.

Ameli Hükümler ikiye ayrılır:

1) İbadet

2) Muamelat

Allah'a ibadet:

Malum; namaz, oruç, zekât gibi kulun Allah için yaptığı her şeydir.

Muamelât:

Kulla kulun arasındaki ilişkiler için Allah'ın koyduğu kanunlardır.

Meselâ; evlenme, boşanma, ticaret ve benzeri muameleler.

Bütün muamelât, Allah'ın kurallarına uygun olarak

yapılırsa ibadettir. (Muamelât kendi içinde bölümlere ayrılır. Bu da ayrı bir ilim dalı olarak ele alınması gereken konudur.)

* * *

Sen Allah için çalışmaya bak.

Kim ne derse desin aldırma.

**Gafillerin sözlerinden
etkilenenlerin gücü eksilir.**

Allah, Neden Çok Din Gönderdi?

Bütün hak dinler temelde birdir

Bu sorunun ilk ve son cevabı, Allah öyle dilediği için aslen tek, uygulamada çok din gönderdi, olmalıdır. Fakat, her ne hikmetse, Allah'ın yaptığı işlere de “mantıksal” cevaplar aramak durumunda kalıyoruz.

Evet, aslında biz, Allah'ın yaptığı işleri yorumlarımızla izah ederek tam anlamıyla cevaplamış olamayız. İnanan insanlar olarak bizi, daha önceki dinler, onlara iman etmemizin dışında bizi sorumluluk olarak ilgilendirmiyor. Ancak, gençlerimizi, bu sorularla Allah'tan koparmak isteyenler olduğundan, gençlerimizin hatırı için, inanmak isteyen mantığın sahibine kısmi açıklama yapıyoruz.

Hazreti Adem (a:s.)'den itibaren gelen sahifelere “On emir, suhuflar...” gibi tanımlamalar da yapılmaktadır.

Neden Hazreti Adem (a.s.)'e on suhuf-sahife geldi?

Bu ve benzeri soruların cevabı yukarıda söylediğimiz gibi, Allah'a ait işlerin nedeni Allah'ın öyle dilemesidir.

Beşerî yorumumuzu yaparsak, ki herkes kendine göre yorumlar yapar, Hazreti Adem (a.s.)'e on emir değil de, Kur'an-ı Kerim gelseydi, üç beş kişilik bir topluluk Kur'an'ın hükümlerini nasıl uygulayacaktı? (Allah dileseydi tabî ki olurdu. Allah öyle dilemediği için bu açıklamalara giriyoruz.)

Allah (c.c) yanlış yapmayacağına ve hüküm sahibi de kendisi olduğuna göre, demek ki, o günün insanlarını imtihan için on sahifelik imtihan emirleri yetiyormuş.

Zira, Allah'm kurallarını dinlemek

istemeyenler, on suhufluk (sahifelik)

hükümlerde bile isyan etme

yollarını bulmuştur.

Buradan şunu da anlıyoruz ki, bugün Allah'a isyan edenler, Kur'an'ın emirleri çok olduğundan isyan etmiyor, isyan ettiği için çok buluyor. Sanki bugün, Allah'a isyan edenlere on sahifelik emir gelmiş olsaydı dinleyecekler miydi? Dinlemiş olsaydı Hz. Adem (a.s.)'in oğlu (Kabil) on emri dinler ve on emre uyardı. Peygamber oğluydu ve Allah'ın imtihanına on sahifelik şeriatle davet edilmişti. Buna rağmen, nefsine aldandı kardeşini öldürdü.

Demek ki; Allah'ın emirlerine itaat etmeyen, "on sayfalık" bir şeriaten sorumlu olsa da, etmiyormuş.

Hazreti Adem (a.s.)'e gelen şeriatte Allah'a şirk koş

mak, adam öldürmek, anaya babaya asi gelmek, zina etmek gibi yasaklar vardı. Düşünelim, bugünün çağdaş müşriklerini, bugün sadece bu emirler gelseydi, boyun eğecekler miydi? Allah'tan daha çok önem verdikleri şeyler yine olmayacak mıydı?

Kısacası, iman etmek istemeyen için, her şey bahane olabilir, ama kurtuluş olamaz. Allah, kendi dilemesi sonucu, zaman ve insanların konumuna göre şeriatler tayin etmiştir. Hazreti Adem (a.s.)'den Hazreti Muhammed (s.a.v)'e gelinceye kadar, bütün peygamberlere inen emirlerin hiç değişmeyen kurallarını hatırlarsak mesele daha güzel anlaşılacaktır.

Farkındaysak, değişmeyen kurallar bütün vahiy kaynaklı dinlerde, önem kazanan özelliklerdir.

Hazreti Adem (a.s.)'den, Hazreti İbrahim (a.s.)'e kadar geçen zaman içinde sayısı bize bildirilmeyen çok şeriatler gelmiştir.

Bunu nereden anlıyoruz? Tabii ki Kur'an-ı Kerim'den, Nisa Suresi'nde, Cenab-ı Hak şöyle bildiriyor:

“Biz tıpkı Nûh’a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. Biz İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakub’a, torunlarına, İsa’ya, Eyyüb’e, Yunus’a, Harun’a, Süleyman’a da vahyettik. Davud’a Zebur’u verdik.” Nisa, 163

Kısacası, bizden önce, bizsiz geçen milyonlarca belki milyarlarca yıl içinde, kim bilir kaç binlerce veya milyonlarca peygamber ve onlara gönderilen din gelip geçmiştir. Bunu sadece Allah bilir.

“Dünya, ilk ve son sayfası kopmuş kitap gibidir; başını ve sonunu bizim okumamız mümkün değildir.”

Sonuçta, her devrin insanı, kendisine emredilen hükümlerden sorumluydu. Allah'ı dinleyenlere ne mutlu, onların ilk varacağı yer cennet bahçeleridir. Sonraki yer ise cennettir. Allah'ı dinlemeyenler ise, ebedî alemlerini iki günlük dünyaya değiştirdiklerini çok iyi anlamış durumdadılar. Şimdi o âleme gidiş sırası bizde. Burda, neresi için yer ayırtmış isek, orada, o yer bize verilecek. (1)

Baş dönersek “Allah neden çok din göndermiş?” dersek, cevabımızın özü şu: O öyle istediği için öyle yaptı ve dinler bir bütünün parçaları halinde göndere göndere Kur'an'da bütünleştirdi. Temelde bütün dinler aynıdır. İmtihan olunan bazı kurallar değişmiştir. Onun olan âlemi, sadece o idare ettiği için... İmtihan edilenler açısından bir fark olmadığı açıktır... Zaman, mekân ve olaylara göre, en güzel denge sahibi olduğu ve kendi prensiplerini kendisi belirlediği için... Şunu da unutmayalım: Bütün hak dinlerin inanılması gereken kurallar aynıdır. Dolayısıyla, birçok din görünse de, dinlerin hepsi aslında bir dindir.

Hak dinlerin ortak yönleri

Hazreti Adem (a.s.)'den Peygamberimiz (s.a.v.)'e kadar, hiçbir zaman değişmeyen temel kurallar vardır.

(1) Nisa, 163; Al-i imran, 33; En am, 83; Ayrıca bakınız, 7/59-64, 10/71-73, 11/25-34-36-59, 21/76-77, 25/37, 26/105-122, 29/14-15-37-71-83

“Bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri şariatların ruhu beş esasa dayanır:

- 1) Dini muhafaza
- 2) Nefsi, canı, muhafaza
- 3) Aklı muhafaza
- 4) Nesli muhafaza
- 5) Malı muhafaza” (1)

Ayrıca, insanların dünya ve ahiret saadeti için İslâm Dini’nin koymuş olduğu üç tür hüküm vardır:

- a) İtikadî hükümler
- b) Amelî hükümler (muamelât)
- c) Ahlakî hükümler (2)

Bu hükümler bütün hak dinlerde vardı.

Beşeri hataların dine mal edilişi

İnsanlar şartlanır bir de dine düşman olursa, o dine mensup olan kişilerin yaptığı her hatayı dine mâl ederler. O yüzdendir ki, yıllardan beri, hacılar hocalar daima kötü şeylerde anılır da, iyi şeylerde akla gelmezler.

İnsanlar, bazen iyi niyetle yanlış yaparlar. Ya da, doğru yaptıkları bir iş, asırlar sonrasına yanlış yansıyabilir. Herkes herkesi iyi niyetle dinlemezse asla doğru anlaması mümkün değildir.

---

(1) İslam Dini, A. Hamdi Akseki, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 88

(2) A.g.e., s.23

Muhalefet etmek uğruna, İstanbul Boğaz Köprüsü'nün yapılmasına karşı çıkan bir dönemin başbakanı yıllar sonra, "Nasıl karşı çıktığımı hâlâ anlayamıyorum." diyebilmiştir.

Anlayamaz.

Anlayamaz, çünkü; anlamak için şartlanmanın, taassubun insanı ne hale getirdiğini bilmesi lazımdı. İşin ilginç yanı, o şahsın bu hatasını hiç kimse eleştirmedi ama, yazıcıları, hattatları korumak adına, matbaaya karşı çıkanların bu hatasını (üstelik dine mal ederek) temcit pilavı gibi iki de bir gündeme getiriyorlar. O halde biz işin aslını Mehmet Dikmen'den öğrenelim:

"Gerçekte Avrupa, matbaayı İslâm dünyasından almıştır...

Matbaa, Türkiye'ye dinî

sebeplerden dolayı mı geç geldi?

Klâsik manâda matbaacılık; bir yazıyı, birbirinden ayrı harfleri bir araya getirerek çoğaltmak gayesi ile basmaktır.

Yakın zamana kadar tarihte matbaayı ilk kullanan milletin Çinliler olduğu yolunda yaygın bir kanaat vardır. Halbuki son araştırmalarda elde edilen bulgular, matbaayı Çinlilerin keşfetmediklerini, bunu Uygur Türklerinden alarak geliştirdiklerini ortaya koymuştur.

Paris'teki Bibliotheque Nationale'de (Milli Kütüphane) Miladî 9. asırdan kalma bir takım basılı Uygur metin-

leri vardır. Bu metinler, dinî mahiyettedir. (1)

İngiliz bilgini Carter de, dünyada var olan en eski matbaa harflerinin Uygur dilinde olduğunu savunmuştur. Bunlar, sert, dayanıklı ağaçtan yapılmış ve hareket ederek basım yapan harflerdir. (2)

Türkler tahta harflerden dizgi usulü ile baskı yaptıkları sırada Çinliler, ancak blok baskıyı biliyorlardı. Yani, basılacak metin yekpâre bir blok üzerine kazınıp basılıyordu. Bu yüzden genellikle baskı işlerini Türklere sipariş vererek yaptırdıkları sanılmaktadır. Türklerin oturduğu bölgelerde bulunan Çin dilinde yapılmış çeşitli baskılar, bunu göstermektedir. (3)

Çinliler daha sonra Türklerden dizgi usulünü öğrendiler. Bunu geliştirerek, ilk defa 1041'de tahta harfler yerine demir harfleri kullanmaya başladılar. (4)

Matbaa, Batıdan Önce

İslâm Âleminde Kullanılmıştır

Doğu Türkistan'da Uygur Türklerinin bulup Çinlilerin geliştirdiği matbaacılık, daha sonra İslâm âleminde kullanılmaya başlanmıştır.

Matbaanın Avrupa'ya geçmesi ise, Haçlı seferleri yolu ile ve Endülüs İslâm Devleti kanalı ile olmuştur. Prof.

(1) İ. Hâmi Danişmend, Tarihî, Hakikatler, 1, 17.

(2) Bilim ve Teknik, Sayı, 145, s. 34

(3) Yıllarboyu Tarih, Eylül, 1979, s. 6

(4) A.g.e.

Risler, "La Civilisation Arebe" adlı eserinin 171. sayfasında şöyle demektedir:

"Kumaşların üstüne tahta kalıpları basma usulünü Haçlılar'ın Mısır'da öğrendikleri ve Mısırlılar'ın çoktan beri vakıf oldukları bu san'atın da Avrupa'da matbacılığın teşekkülüne sebep olduğu muhakkaktır. O sırada aynı sanat Endülüs'te (İspanya) çok ileri gitmişti.

Kurtuba'da III. Abdurrahman'ın kâtibi, resmî vesikaları henüz mekanizması keşfedilmemiş olan ibtidaî bir matbaa sayesinde teksir (çoğaltma) ediyordu." (1)

Prof. Dr. Philip K. Hitti de, aynı hususta teyid eder. D Sigrid Hunke, bu matbaada sadece resmî evrakların değil, para ve diğer kağıtların da basıldığını söyler. (2)

Matbaacılığın Batı'da Gelişmesi

Dizgi yoluyla baskıyı, Batı'da bir meslek şeklinde ilk kullanan Gutenberg'dir. Bu yüzden yanlış olarak matbaanın mucidi sayılmıştır.

Gutenberg, 1400 yılında Mainz'de doğmuş, 1444 yılında yine Mienz'de kurşun ve kalay karışımından harfler dökmeğe başlamış, 1450 yılında da ilk matbaasını kurmuştur.

Bundan sonra matbaa Avrupa'da hızla yayıldı. 1470'de Köln'de ve daha sonra Almanya'nın bütün şehirlerinde matbaalar açıldı. İtalya'da ilk matbaa 1465 yılında; Fransa'da 1470 yılında, Londra'da da 1477 yılında açıldı. İngilizler,

---

(1) Müslüman İlim Öncüleri Ansiklopedisi, s. 146

(2) A.g.e.

1639 yılında da matbaayı Amerika'ya götürdüler. (1)

Osmanlı'da İlk Matbaa

Osmanlı Türkleri XV. yüzyılda İtalya'da basılan Arapça ve Farsça bazı kitapları görmüşlerdi.

İstanbul'da ilk matbaayı 1492 yılında Yahudiler açtılar. Bu matbaada İbranice eserler, Tevrat, dilbilgisi, tarih kitapları basılırdı.

Yahudilerden sonra matbaacılığa Ermeniler el attılar.

Osmanlı uyruklu Ermeniler, 1565-1923 yılları arasında 194 matbaa açmış, 598 gazete ve dergi çıkarmış, 4000'i aşkın da kitap basmışlardı. (2)

Maksûrîzâde, Netaic'ül-Vukûat adlı eserinde, 1587 yılında Sultan III. Murad'ın Arapça yazılarla kitap bastırmak ve gümrük ödemeden böyle eserleri Türkiye'ye sokup satmak hususunda bir yabancıya ferman verdiğini belirtti.

Braton Bandini ve Orozia Bandini adlı iki tüccar kardeş, aldıkları bu ferman ile ilk önce Euklides'in Arapça çevirisi olan ve 1594'te Roma'da basılan Tahrîr'ul-Öklides fi usûl'il-Hendese adlı kitabı Türkiye'ye getirmişlerdir. (3)

---

(1) Yıllarboyu Tarih, Eylül 1979, s. 6

(2) Yıllarboyu Tarih, 1979, s. 7; Mart 1980, s. 48

(3) Yıllarboyu Tarih, Mart 1980, s. 48

İlk Türk Matbaasının Açılması

İlk Türk matbaası, ancak 18. asrın ilk çeyreği içinde açılabilmiştir. Memleketimizde bu gecikmede sosyal, ekonomik ve psikolojik bazı sebeplerin tesiri olmuştur.

Sultan III. Ahmed devrinde, Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa tarafından Fransa'ya gönderilen Sait Mehmet Efendi, Paris'te matbaacılığı yakından inceleme imkanı bulmuştu. 28. Çelebi Mehmed'in oğlu olan Said Mehmet Efendi, matbaanın sağladığı faydaları yerinde görüp öğrenince, yurda dönüşünde bu konu ile ilgili bazı çalışma ve temaslara başladı. Konuya yabancı olmayan Macar asıllı İbrahim Müteferrika adlı zat da (1674-1742) bu çalışmalara katıldı.

Nihayet, Mehmed Said Efendi ile İbrahim Müteferrika, birlikte yazdıkları bir dilekçeyi devrin sadrazamı Nevşehirli İbrahim Paşa'ya sundular. Dilekçede, baskı yoluyla fakir öğrencilere ucuza, hatasız kitap temin edebileceği izah ediliyordu. Bu büyük yeniliğe eskiden beri taraftar olan sadrazam, kurdurttuğu bir komisyona, teklifi inceletti. Şeyh'ül-İslâm Abdullah Efendi'nin de verdiği müsbet fetva ile, artık matbaanın kurulmasına hiçbir mani kalmamış oluyordu.

Sultan III. Ahmed, 1726 tarihinde neşrettiği bir ferman ile Şeyh'ül-İslâm'ın fetvasına dayanarak gerekli izni verdi. Ancak, o gün için yaygın bir meslek kolu olan hattatlardan gelecek tepki göz önüne alınarak matbaada dinî kitapların basılması yasaklanmıştı. Bu tedbirlere rağmen, hattatlar loncası, bu müsaadeye büyük tepki gösterdiler. Divit

ve hokkalarını bir tabuta koyarak İstanbul sokaklarında protesto gösterilerinde bulundular. (1)

Gerekli izni alan İbrahim Müteferrika, matbaasını, Sultanahmet semtindeki kendi sokağında açtı. Dârü't-Tıbaatı'l-Ma'mure adı verilen bu matbaada ilk basılan eser, bir sözlük idi. İsmail Cevherî adlı bir âlimin yazdığı "Si-hah-ı Cevheri" adlı eseri, Vanlı Mehmed Efendi Osmanlıcaya tercüme etmişti. Gerekli görüşmelerden sonra, bu kıymetli eserin Kitab-ı Lûgat-ı Vankulu adı altında basılarak yayınlanmasına karar verildi.

1727 yılının aralık ayında başlayan baskı çalışmaları, 31 Ocak 1729'da sona ermiş; böylece ilk Türkçe kitap neşredilmişti.

Vankulu Lûgatı, çoğu dil bilginlerince, Âsım Efendi'nin Kamus'undan daha çok tutulur. 2 cilt olarak basılmıştır. Birincisi 666, ikincisi 756 olmak üzere 1422 sahifedir. 1000 adet olarak yayınlanan bu eser, zamanında yüksek bir fiyat sayılabilecek bir meblağdan (35 kuruştan) satışı sunulmuştur.

Birinci cildin başında III. Ahmed'in fermanı ile, Şeyh'ül-İslâm'ın fetvası yer almaktadır. (2)

Türk Matbaacılığının :

Gecikme Sebebi Dini mi?

Matbaacılığın 15. yüzyıl ortalarında Avrupa'da yayıl-

---

(1) Bilim ve Teknik, sayı: 145, s, 35

(2) Bilim ve Teknik, sayı: 145, s, 35

masına rağmen Osmanlı'da 1727'ye kadar gecikmesinin en mühim sebebi; gerek İstanbul'da gerek taşrada hattatlıkla geçinenlerin çok büyük bir sayıya ulaşmasından kaynaklanmaktadır. Yani sebep büyük ölçüde ekonomiktir. Meselelerin bazı çevrelerce iddia edildiği gibi gericilikle, yobazlıkla ve dinle, imanla bir ilgisi yoktur.

Osmanlı Askerî Kuruluşunu Avrupa'da tanıtan Kont Marsigli, kendisinin İstanbul'da bulunduğu zaman şehirde 90 bin hattatın olduğunu söyler. Yani 90 bin ailenin el yazısı ile geçinmesi söz konusudur. Padişahlar, bu kadar insanı işsiz bırakmanın sosyal ve ekonomik bazı buhranlara yol açmasından çekindikleri için, yerli matbaalara izin vermemiştir.

Matbaacılığın birden kabûlü, böyle büyük bir zümreyi işsiz bırakmak demektir. Bu yüzden ilk Türk matbaasının açılmasına izin verilirken, dinî eser basmamak kaydı konulmuştu.

Zaten, Avrupa'da basılmış Türkçe, Arapça ve Acemce eserlerin III. Murad devrinden itibaren, padişah fermanı ile Türk piyasasında satılmaya arz edilmesi de, meselenin taassupla bir ilgisi olmadığını apaçık göstermektedir.

Matbaacılığın geç girdiği başka devletler de vardır. (1)

Yukarıda belirttiğimiz ekonomik sebepten ayrı olarak şu iki endişenin de Türk matbaacılığının gecikmesinde bir ölçüde rol sahibi olduğu ileri sürülmüştür:

1- Dinî kitapların baskı sırasında gerekli saygıyı görmemesi endişesi.

---

(1) Tarihî Hakikatler, I. s. 576

2- Yazma kitapların san'at değeri ve estetik güzelliği yanında, basılı eserlerin rağbet bulmama endişesi... Nitekim ilk zamanlar, basılmış eserler daha ucuz ve hatasız olduğu halde, pahalı yazma nüshalar, onlara tercih edilmiştir.

—UNESCO Temsilcisini Hayran Bırakan Kitap—

İslâm'da Sağlık ve Temizlik

İstanbul eski merkez vaizlerinden Hacı Cemal Öğüt Efendi, geniş kültürlü, münevver din adamlarımızdandır.

Özellikle sağlık konularına büyük ilgi duymuş ve bu konularda sadece vaazlarıyla değil, yazdığı eserlerle de halkı aydınlatmaya uğraşmıştır. UNESCO'nun katkısıyla Verem Savaş Derneğinin yaptığı bir toplantıda, "İçtimâî ve Ahlâkî Temizlik: Yerlere ve Yollara Tükürenlerin Suçları" isimli eserini dağıtır. Bir gün sonraki toplantıda, UNESCO temsilcisi olan Doktor, bu kitabı göstererek, "Bunu bana kim verdi?" diye sorar. Hoca Efendi de "Ben verdim." der. Fransız Doktor, kitabın yazarını tanımak istediğini söyleyince de, Hoca kendisini, "Ben yobaz." diye takdim eder. Toplantıda bulunan Tefvik Sağlam Paşa, hemen söze girerek:

— "Hocam yobaz olsan seni bu toplantıya çağırır mıydık?" deyince, Hoca taşı gediğine koyar:

— "Paşam maalesef, yıllarca sizin durumunuzdakiler bizlere "yobaz", bizim durumumuzdakilere de buna tepki olarak sizlere "gavur" dediler. İşte şimdilerde ancak birbi-

rimize yaklaşmaya, birbirimizi anlamaya çalışıyoruz. Sizlerin ve bizim bir ve beraber oluşumuzla ancak millî birlik ve beraberliğimiz sağlanabilir. Ve ancak bu suretledir ki, vatanımızın kalkınması yolunda ciddi adımlar atılabilir. Elbirliğiyle aramızdaki sun'î uçurumları kapatmak bugününümüzün ve yarınımızın en hayati faaliyetidir kanaatindeyim."

Hoca'nın sözlerini hararetle tebrik eden UNESCO temsilcisi Doktor **Etienne Berthet** ise şu dikkate değeri açıklamayı yapar:

— "Hoca Efendi, ben sağlık ve temizlik konusunda UNESCO bünyesinde bazı çalışmalar yapmak istedim. Bu maksatla da, Fransa'daki en yetkili kardinallere ve hammabaşına müracaat ederek, dinimizin bu konulara dair görüşlerini sordum. Fakat, hiçbirinden sağlık ve temizlik konusunda ciddi bir bilgi alamadım. Sonradan anladım ki, Hristiyanlığın bu konuda getirdiğı kayda değeri bir fikir yoktur. Fakat şimdi sizin kitabınızdan öğreniyorum ki, İslâmiyet, temizlik ve sağlık konusunda incelemeye değeri bir hazine gibidir. Bunu anlamama vesile olduğunuz için size çok teşekkür ederim." (1)

Gençlere Nasıl Kompleks Verildi?

Daha önce de değinmiştik, ama şimdi bir başka açıdan konuyu ele alıyoruz.

Üzerimize baskı kuruldu, ekonomik yönden onlara (sömürgeci devletlere) bağımlı kaldık, ekonomide ilerle-

---

(1) Vehbi Vakkasoğlu

yince refah seviyeleri yükseldi, refah seviyeleri yükselince sosyal imkânlar da değişti. Palazlandılar, semiz oldular, halka sosyal hizmeti bol bol götürdüler, teknik aletler geliştirmek için her türlü imkana sahip oldular, Mısır'dan, Cezayir'den, Irak'tan ve diğer İslâm ülkelerinden sömürdükleriyle palazlanmaları devam etti. Sokakları, caddele-ri tertemiz, çünkü paraları var. Her türlü imkâna sahip olununca tabii ki temizlik için gerekli olan harcamalar da zorluk çekilmiyor. Bunları söylerken, onların çalışan ırklarını, teknolojiyle ilgili plan ve gayretlerini inkar etmiyoruz. Ancak, gençlerimize şirin görünenler dünümü-zü orta çağ karanlığı diye önümüze serenler, dün kendile-rinin ne olduğunu ustalıkla saklıyor, devamlı bizde eksik gördükleri yönleri dile getiriyorlar. Özellikle matbaanın gecikmesi olayını. Bunun yanında ilk uçan insanın biz-den olduğunu veya diğer icat sahiplerini tarihlerinde an-mıyorlar bile.

Hiçbir şeyden habersiz olan gençlerimiz de onları hep öyleydi sanıyorlar.

Dürüst olmak gerekir. Onlar da biz de dünün yanlış-larını kabullenmeliyiz, bugünün güzelliklerini sadece ken-dimize mal etmemeliyiz. Çünkü bilim ve teknik, uygarlık-ların ortak malıdır.

Her şeye rağmen, dün öyle pisliğin içindeyken, bu gün böyle temiz olan ülkelerini (sömürü yönleri ve sokak-lardaki fuhuş rezaleti hariç) örnek almamız lazım.

Dün onlar ne miydi? Mehmet Dikmen'in kaleminden "Merak Ettiklerimiz" isimli eserinden okuyalım:

Temizliği Bizden Öğrendiler

400 YIL AVRUPA PİSLİK İÇİNDE YÜZDÜ

Rönesans'la birlikte Avrupa'da her şeyin iyiye gittiği düşüncesi yaygın bir kanaattir. Aslında her konuda durum böyle değildir. Nitekim batılılar, 15. yüzyıldan itibaren, geçmiş asırlara göre daha pis ve pasaklı olmuşlar, bu hâl onlarda 19. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir.

Avrupa'nın 400 Yıllık Pislik Dönemi

Yaklaşık 400 yıllık süren Avrupa'nın bu pislik dönemi meşhurdur. Bu dönemde halka açık banyolar kapatıldığı gibi, evlerde temizliğe ayrılan bölümler de başka işlerde kullanılmaya başlanmıştır. Yıkama bütünüyle unutulup gitmiş, yemekten önce el yıkama adeti bile, ortadan kalkmıştır. Yıkama unutuldukça pislik artmış, pislik arttıkça da kötü kokular çoğalmış; bütün bunlara çare olarak da, Avrupalı, yıkanıp temizlenmeyi düşünme yerine, güzel kokular ve parfüm imali yoluna gitmiştir.

Pislik zamanla öylesine fecî bir hâl almıştı ki, büyük ölçüde çocuk ölümleri oluyor; sık sık çıkan salgınlar binlerce insanı birden imha ediyordu. Meselâ 1501 yılında Fransa'nın Bordeaux şehrinde çıkan bir kolera salgınında 17 bin kişi ölmüştü. Ve bu rakam, şehrin nüfusunun yarıdan fazlasını teşkil ediyordu.

On yedinci (XVII.) yüzyılında Paris gibi büyük şehirlerde su, son derece az bulunur bir nesne olmuştu. Şehrin nüfusu gittikçe artıyor, fakat kullanılan su miktarı çoğalmıyordu. Bütün şehirde 40 çeşme, bir o kadar da kuyu vardı. Kullanımı zarurî olan su, sokaklardaki sakalardan sağ-

lanır veya çeşmelerde uzayan kuyruğa girilerek temin edilirdi.

Halk temizlik anlayışından öylesine uzaklaşmış idi ki, evler bir yana sarayların bile tuvaleti yoktu. Halkın toplu olarak bulunduğu tiyatrolarda dahi, tuvalet mevcut değildi. Herkes ihtiyacını kapı arkalarına, merdiven diplerine giderirdi.

Mark Kemmerich'in "Tarihteki Garip Vakalar" isimli kitabında, bu konuda şunlar anlatılır:

"Paris'te (XIV Louis) zamanında hiç kimse sokakta giderken tepesine pis bir şey dökülmeyeceğinden emin olamazdı. Ancak geniş caddeler biraz emniyette idi. Her an bir pencere açılarak süratle söylenen bir (Gare L'eau) seslenişinden sonra bir lâzımlık veya leğen muhteviyatı aktarılırdı. Şehrin hiçbir sokağında bundan ve korkunç bir kokudan kurtulmak mümkün değildi. Umumî helâlar olmadığı için sokak köşeleri, sarayların ve kiliselerin civarı, bu hizmetleri görürdü. Aynı şeylere bugün Napoli'de de tesadüf edilmektedir. Paris'te (Palais de Justice)'de ve hattâ (Louvre)'da bu nev'i kirletmelere rastlanırdı.

Bu sarayın avlusunda, salonlarında, kapı arkalarında güpegündüz bu nev'î tabîî ihtiyaclar görülür ve kimse bir şey demezdi. Yalnız (III. Henry) biraz titizlenmiş ve 1587 senesi ağustosunda bir tebliğ ile her sabah kendisi kalkmadan önce, bahçedeki ve salonlardaki bütün pisliklerin temizlenmesini emretmişti. Buna rağmen, İspanya ve Fransa krallık sarayları, hattâ (XIV. Louis) devrinde şiddetli ve fena bir koku yayar ve bunu ıtriya kokuları bile bastıramazdı. Bunun için 17. asırda birisi lâzımlığı keşfetmiş, bu ihtira (buluş) saraylara kabûl edilerek kokunun biraz önü alınmıştır."

Aynı eserde pencerelerden sokağa lâzımlık dökme âdetinin ancak 1780 tarihinde men edilebildiğinden; İngiltere'de helânın 17'nci asırda icadedildiğinden ve İsveç sarayında ise yirminci asrın başlarında bile henüz helâ mevcut olmadığı için herkesin, hatta misafir krallarla prenslerin bile koridorlardaki paravanların arkasına gidip defî hacet ederlerken paravanın alt tarafından ayaklarının göründüğünden bahsedilmektedir."

Türklerde Temizlik

Avrupa, Böylesine Pislik İçinde Yüzerken

Bizde Durum Ne İdi?

Selçuklu devrinde Konya, Kayseri gibi önemli şehirlerde halk için yapılmış hamamlar vardı. Türkler, Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'yu ele geçirdiklerinde, Bizans'tan kalma hamamları bazı değişikliklerle kullanmaya devam ettiler, bunlara yenilerini eklediler. Bilhassa şifalı su kaynaklarına büyük önem verdiler. Ilıca ve kaplıcalar yaptılar. Bunları sağlık amacıyla kullanmaya başladılar.

Selçuklular gibi, Osmanlılar da temizliğe çok önem vermişlerdir. Sultan I. Murad, XIV. yüzyılın ikinci yarısında, başkent Bursa'da çeşitli hamamlar yaptırdı. Asıl büyük hamamlar, Sultan Fatih zamanında yapılmıştır. İstanbul'un fethinden sonra Ağa Hamamı, Ebü'l-Vefa Hamamı, Çukur Hamam gibi meşhur hamamlar inşâ edilmiştir.

Bu dönemde, Bursa sular şehri haline gelmiş, evlerde bile kaplıca suları akıtılmıştır. On beşinci (XV.) yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı ülkesinde her eve su sağlanmış-

ken, Avrupa diz boyu pisliğe gömülmüş hâldeydi.

Fatih , hamamların yanı sıra İstanbul'da 200 çeşme yaptırdı.

II. Beyazıd, 70 çeşme daha ilâve etti. Kanunî 700 çeşme ile İstanbul'u suya kandırdı.

İstanbul'da On yedinci (XVII.) yüzyıl ortalarında 302 hamam faaliyette idi. Bunun dışında saray, konak ve evlerdeki hamam sayısı 15 bine ulaşıyordu.

Batılı Gezginlerin İtirafı

On altıncı (XVI.) yüzyıldan itibaren Avrupalıların, Türkiye'ye geliş-gidişleri artmıştı. Bunlardan eli kalem tutanlar, Osmanlı ülkesinde gördükleri güzelliği, bilhassa hârikulâde temizliği, neşrettikleri hâtıralarında anlata anlata bitirememektedirler:

Türkiye'ye gelen Pierre Belon 1553'te Türkiye hakkında bir kitap yayınlamış, bu eserinde temizlik için ayrı bahis açmıştı. Hamamlarla birlikte genel temizlik kaidelelerini ele alan Belon, bebeklerin temizliğine ne kadar dikkat edildiğini, altlarının en büyük bir itinayla temizlendiğini de özene bezene yazmaktaydı.

Yabancı gezginlerin ilgi çekicilerinden biri de Paolo Giovio adlı İtalyandır. İstanbul'da uzun süre kalmış ve incelemelerde bulunmuş olan yazar, normal temizlik kurallarından başka, askerin temizliğine de anlata anlata bitiremez:

“Türk askeri sıhhatli ve temizdir. Avrupa ülkelerinde askerlerin bulunduğu yerlerde kokudan geçilmezken, Türk askerleri tam aksine pırıl pırıl... Avrupa'dakilerin pisliğini, kokusunu bir yana bırakın. Sebep oldukları hastalıklar da

cabası. Burada ise askerlerin yüzünden sanki sağlık akıyor...”

Kanunî devrinde İstanbul’a gelmiş olan bir İspanyol gezginin yazdıkları, Avrupa’nın o asırdaki durumunu açıkça dile getirmektedir:

“Türkler, biz Hristiyanların pis olduğunu ileri sürüyor. Halbuki yıkanmak zararlıdır. İspanya’da hayatı boyunca iki defa yıkanmış erkek veya kadın yoktur. Yıkanmanın pek çok kişiye zarar dokunduğu görülmüştür. Hele biz Hristiyanlar, alışık olmadığımız için bize iyi gelmez.”

Buradaki birinci yıkanış vaftiz yıkanışı, yani vaftiz suyunun dökülmesidir. Avrupalıların bundan sonra “kutsal su”dan mahrum olmamak için, yeniden yıkanmayı akıllarından bile geçirmediikleri anlaşıyor.

Yıkanmanın zararlı olduğunu yazan sadece bu yazar değildir. On yedinci (XVII.) yüzyılda Türkiye’ye gelmiş olan bir başka yazar Grelot, bu konuda, 1680’de yayınladığı kitabında şunları yazıyor:

“Türkler, yıkanmada mübalâğaya kaçarlardı; bu kadar sık yıkanmasalar, muhakkak ki daha az hasta olurlardı. Hemen her gün yıkandıkları için de beyinleri sulanmaktadır. Ne var ki Türkler’in umumî helâları da çok temizdir. Bizdeki gibi mabetlerin civarına ve duvarlarının dibine küçük ya da büyük abdest bozanlarını hiç görmedim... Türklerin kendi yemek takımları ayrı, kedilere ve köpeklerle yiyecek verdikleri kaplar ayrıdır. Köpekler bizdeki gibi, insanın tabağında arta kalanı yemez. Türkler bu âdetimize çok sinirleniyor. Hatta sırf bu yüzden bize köpek diyenleri işittim.”

1655’te İstanbul’a gelen Jean de Thevenot şöyle yazar:

“Fransızcadaki ‘Türk gibi kuvvetli’ sözü boşuna söylenmemiştir. Çünkü Türklerin çoğunluğu sıhhatli ve kuvvetlidir. Temizlik ve sağlık için Türkler sık sık hamama gider. Şehirlerinde çok güzel hamamlar olduğu gibi, hiç değilse bir hamamı olmayan köy de yoktur. Türkler çok yaşarlar, az hasta olurlar. Bizdeki böbrek rahatsızlıklarını, daha başka birçok hastalığı bilmezler. Bunun başlıca sebebi sık sık hamama gitmeleri ve az yiyip içmeleridir.”

Dr. A. Brager’in, 1836’da basılan “Neu Annees a Constantinople” adlı eserinde de şunlar kayıtlıdır:

“Türklerde yıkanma işi hayrete değer. Paris’te ancak yarım yüzyıldan beri birkaç banyo var. Londra, Berlin, Viyana gibi şehirlerde ise o da yok. Gerçi elli yıldır Avrupa’da temizliğe önem verilmektedir. Fakat Türklerin yüzlerce yıldan bu yana, temizlik konusunda vardıkları yere ulaşmaktan henüz uzağız. Bugün bir Avrupalı, en fakir bir Türk köylüsü kadar temizlik kurallarına uymaz. XII. yüzyılın ortalarına kadar Paris’in ne derece pis bir şehir olduğunu herkes bilir. O zamandan beri, bu konuda ilerlemekle övünürüz ama, Türklerin bugünkü temizlik seviyesine gelmemiz için daha en az elli yıla ihtiyacımız var.”

Günümüzde Bizde ve Batıda Temizlik

Batının o meşhur pislik dönemleri artık çok gerilerde kaldı. Şehirleri, caddeleri, her tarafı pırıl pırıl, tertemiz. Görünüşteki bu imrenilecek temizliğin yanı sıra, yine de Avrupalının, Müslümanın temizlik anlayışından uzak yönleri, tiksiniyecek halleri vardır.

Bilhassa Avrupalıların akmayan suda yıkanma adetleri vardır ki, bu usul temizlik, her devirde bize ters gelmiştir.

Avrupalılar, Amerikalılar banyo küvetini doldurup içine girerler. Lavaboyu kapatıp içine doldurduğu su ile elini yüzünü yıkar. Bizim anlayışımızda bu tek kelime ile pisliktir.

Bu konuda Hacettepe Hastanesi eski Acil Servis Şeflerinden Op. Dr. Timuçin Altuğ'un şu tespitleri de manidardır:

“Batılıların elbiseleri ve görünüşleri belki bizi aldatabilir; ama, onların iç yüzleri korkunç deneyecek kadar kirli-dir. Bunu Avrupa’da 5.5 sene Hristiyanlar arasında yaşamış bir Türk hekimi olarak söylüyorum. Avrupa’daki Türk işçisi, ameliyata gelirken mutlaka iyice yıkanır. Gusül abdesti alır. Temiz çamaşırlarını giyer, ameliyat sonu ne olur ne olmaz diye pırl pırl, ameliyat masasına çıkardı. Alman hastalar ise, Hristiyan dininden oldukları için, Türk usulü yıkanmadan, gusül abdesti almadan, etek traşından ve taharetten habersiz, bütün pislikleri ile ameliyat masasına çıkarlardı. Bazen bir Türk hastası geldiğinde, yanımdaki Alman hemşirelere göğsüm kabarak işçimizin temizliğini gösterirdim. Biraz sonra ameliyathaneye giren bir Almanın abdestten, taharetten nasibini almadığı için iğrenç durumunu işaret ederdim. Hayatında Türk usulü yıkanmamış, eteğini traş etmemiş, gusül abdesti veya namaz abdesti almamış, tırnaklarını kesmemiş, ve yüznumaradan çıkarırken kağıtla silinen, taharetten nasibini almayan bir Hristiyanla İslâm Dini’nin bütün kaidelerine harfiyyen riayet ederek tertemiz olan bir Türk işçisinin bir olmayacağı gün gibi aşikârdır.”

Avrupalı Hristiyanların en takdir edilecek yönleri, dün o kadar pisken, hatalarını fark edip, bugün bu kadar temiz olabilmişlerdir. E.Ş.

Fetva-Takva Konusu

Fetva ile mi takva ile mi amel edelim?

İslâmî kavramları bilmeyen gençler! Sakın öğrenmekten korkmayın ve kaçmayın. Önce zorlansanız da inanın bu kitap bittikten sonra dinî kültürünüzde ve bakış açınızda çok büyük gelişmeler olacak. Yılmadan okumaya devam edin. Zira konuların bir kısmı sizin hayatınıza yön verebilir. Bazen hiç tanımadığınız kavram karşınıza çıkar onu öğrenirsiniz, bazen tanıdığınız, ama anlamayarak ne olduğunu tam bilmediğiniz kavramın gerçek anlamını öğrenmiş olursunuz.

O halde hemen fetva (ruhsat) ile mi amel ediyorsun, yoksa takva (azimet) ile mi sorusuna cevap alalım.

İslâm literatüründe böyle bir kavram yok, kendi müşkiline fetva arayarak amel eden insan da takvadadır. Takva

olmasa, yani Allah (cc)'dan korkmasa yapacağı işlerde fetva arar mı? Aklına ne esiyorsa onu yapar. Peki, iyi amel edenle çok iyi amel eden arasındaki fark nasıl izah edilecek, cevabı şu: Ruhsatla amel, azimetle amel; ikisi de takvacadır, ama azimetle amel eden daha takvacıdır, işte bütün mesele budur.

Fetva Nedir?

Fetvanın ne olduğunu çok iyi anlamak lâzım. Eğer, fetva çok iyi anlaşılmazsa, dengeler alt üst olur.

Fetva nedir?

Herhangi bir şey için “Bu şöyledir.” demek de fetvadır, “Böyledir.” demek de fetvadır. Din adına konuşan herkes, ne konuşursa konuşsun fetvadır. Ancak “Ben bilmiyorum.” demek fetva değildir.

Meselâ, birisi şöyle bir soru sorsa;

— Başsız insan üretip, O başsız insanın kolunu bacağını, kolu bacağı olmayana taksalar caiz midir?

Ona muhatap “Caizdir.” dese de bu “Caizdir.” cümlesi fetva vermek demektir. “Caiz değildir.” dese de fetva vermiş olur. Fetva olmaması için “Ben bilmiyorum.” veya “Cevap veremem.” demesi lâzım ki, o söz fetva olmasın.

Konuya bir başka açıdan cevap bakalım.

“Domuz eti caiz midir?” diye bir fetva sorulsa, “Caizdir” cevabı verenin sözü fetva olur mu? Cevap: Olur. “Caiz değil.” dese? O da fetva olur.

Fetva ile doğru-yanlış konusunu ayırt etmemiz lazım. Birisi fetva verir, ama verdiği fetva doğru değildir. O zaman, doğru fetva ile yanlış fetva konusuna dikkatimizi ve-

rirsek, mesele hemen anlaşılır.

Meselâ: Adam cinayet işlemiş “Fetva aldım.” diyor-
sa, sormak lazım, fetva alınınca haramlar helâl mi olur?

İşçisine asgari ücret veren adam “Ben fetva aldım.”
diyor. Daracık bir kıyafeti tesettür diye giyen “Ben fetva
aldım.” diyor. Karısını boşayan “Ben fetva aldım.” diyor.

Mirası Allah’ın kanunlarına göre değil de kendi hırs
ve mantığına göre alan “Ben fetva aldım” diyor. Kızını,
oğlunu istemediği biriyle evlendiren “Ben fetva aldım.”
diyor. Her türlü rezalete fetva bulanlar bilmiyorlar ki, fetva
almak her zaman dini müşkülüne doğru fetva almış demek
değildir. Yaptığı iş günahsa günahına, fetva vereni de ortak
etmiş olur.

Unutulmamalı ki, din adına eskiden alimler, imamlar
ve bilenler fetva verirken, şimdi cincilerden canilere, mü-
nafıklardan dinsizlere kadar herkes fetva vermeye başladı.
Gerçi ilk şeytanî fetvayı İblis vermişti bunu biliyorduk a-
ma, çağımızdaki fetva verenlerin anormalliklerini görünce
İblis’i unutuverdik.

Tekrar başa dönersek:

Fetva, din adına verilen cevaptır. Doğru da, yanlışta
verilir. Biz bilinçli olursak, yanlış fetvaları derhal fark ed-
eriz.

* * *

Sorular ve cevaplar:

Soru: Herkese fetva sorulur mu?

Cevap: Hayır, ilminden, akidesinden ve amelinden ibadet yaptığından emin olmadığımız kimselere fetva sorulmamalı.

Soru: Kadın fetva verebilir mi?

Cevap: Evet, yukarıdaki şartlara uyuyorsa verebilir.

Soru: Kadından müftü olur mu?

Cevap: Tabi olur. Hazreti Aişe validemiz ilk kadın müftüdür.

Soru: Çağlara, zamana göre aynı fetva değişebilir mi?

Cevap: Her konuda değil, ama bazı konular da değişebilir.

Ufka açılan sayfalar

Almanya'da İslâm Hayranlığı

Büyük Dahi Goethe İle Başladı

GOETHE MÜSLÜMAN OLDU MU?

18. asrın ortalarında doğan büyük dahi, edip, şair, ressam, mütefekkir, devlet adamı Goethe; Avrupa Edebiyatında bir devir açan adam olarak tanınır. Fakat onun bilinmeyen ve hatta kasıtlı şekilde gizlenen bir yanı vardır ki, bu da Avrupa'da, özellikle Almanya'da ilk İslâm sempatisini uyandıran kişi olmasıdır. Birçok Avrupalı onun açtığı aydınlık çığırdan giderek İslâm'ı bulmuştur. Bernard Shaw, bu gerçeği şöyle dile getirir:

“19. asırda Carlyle (Karlayl), Goethe (Göte), Gibbon gibi insaflı ve namuslu mütefekkirler, Hazret-i Muhammed (s.a.v)'in dinindeki yüksek kıymeti sezmişler ve bu suretle Avrupa'nın İslâmiyet'e karşı davranışında bir değişme olmuştur. Daha şimdiden milletime ve diğer Avrupa milletlerine mensup çok kimseler Muhammed'in (s.a.v.) dinine girmiş bulunuyorlar... Avrupa'nın İslâmlaşmaya başlamış olduğunu söyleyebilirim.”

Alman Müslümanlardan olup İslâm'a büyük hizmetleri dokunan imanlı insan Hacı Ahmed Schmiede de bu gerçeği şöyle anlatır:

"... Biz Alman Müslümanlarının İslâm camiasına ayak basarken eli boş gelmediğimizi, İslâm Edebiyatına ölümsüz Goethe'mizin eserleriyle iftiharla girdiğimizi kaydetmeliyim."

* * *

Goethe, İslâm'a karşı ilk alâka ve muhabbeti daha 23 yaşındayken duydu. Teolog Herder'in kendisine verdiği Kur'an tercümesine dair araştırmalar yaptı ve Kur'an'ı tam olarak aksettirmekten çok uzak olan bu tercüme bile onu hayran bıraktı. Hristiyanların İslâm dinine müsamaha ile yaklaşmalarını "nurlandırıcı bir tolerans" olarak gördü.

İslâm'a hizmetkâr bir Alman Müslüman olan Ahmed Schmiede'nin deyimiyle, "Goethe'nin zamanında Müslümanlık hakkında mevcut eserler, dinimizi tarafsızca göstermekten çok uzak idi."

Kur'an tercümelerine varıncaya kadar, kaleme alınan her kitapta, Müslümanlık ancak kötüleniyordu. Bu kadar düşmanca tasvirlerin satırları arasından yine de İslâm'ın yüce hakikatini, Kur'an'ın azametini duyabilmek, atılan çamurların arasında pınarın berrak suyunu seçebilmek için gerçekten hidayet ışığına ihtiyaç vardı. Biz inanıyoruz ki, Goethe hidayete kavuşmuştur. Allah, zulmet için hüsnüniyetle nur arayan kimseyi tek bırakmaz. Goethe ise, arıyordu. 23 yaşında iken Goethe'nin meşhur Alman Mütefekkeri Herder'e yazdığı bir mektupta şu sözleri okuyoruz:

“— Kur'an'da Musa'nın dua ettiği gibi dua etmek istiyorum: Ya Rabbi, dar göğsümü genişlet!”

* * *

O tarihlerde kaleme alınan birtakım yazılardan Şairin kendi eliyle yazdığı Kur'an ayetleri, Arapça gramerine ait notlar vs., Gothe'nin genç yaştan itibaren Kur'an'a ve Arap diline vukuf kazanmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. En çok tekrar ettiği ayetler, Allah'ın, gözü gören insanlar için tabiatı tecelli ettiğini beyan edenleridir. Burası bilhassa dikkate değer bir husustur:

Hidayete eren kişi gibi, Goethe'yi de, İslâm mesajının tabiat hadiselerine uygunluğu, Kur'an'da ifadesini bulan ilâhî kanunun, tabiat safhalarına mutabakatı heyecana getirmiş, hayranlığa, vurgunluğa götürmüştür.

Daha ziyade hissiyattan doğma bu vurgunluktan sonra, bir an gözün açılıyor. Görüyorsun ki, vurulduğun bir zahirî güzellik değildir. O, öyle bir şümüllü sistemdir ki, onun yanında bütün diğer dünya görüşleri ve dinler sönük kalır. Goethe, bu hakikati, Eckermann'la yaptığı konuşmalarda şöyle dile getirir:

“Görüyorsunuz ki, bu inancın hiçbir eksikliği yoktur. Biz, bugün ne kadar sistemlerimiz varsa, daha ileri gidemedik. Zaten, hiç kimsenin ondan daha ileri gitmesi mümkün de değildir. Müslümanların bu felsefî sistemi, faziletin hangi basamağında durduğumuzu öğrenmek üzere kendimize ve başkalarına tatbik edebileceğimiz yararlı bir ölçüdür.”

Ve itiraz kabul etmez bir kesinlikle İslâm'ın şümülünü anlatır:

“Çılgınlıktır, herkesin her hususta kendi özel görüşünü övmesi.

Mademki İslâm, Allah'a teslim olmak manâsınadır:

Öyle ise hepimiz İslâm'da yaşayıp ölmekteyiz!”

Bu kesin teslimiyet, Goethe'yi en çok cezbeden noktadır. İslâm fikriyatında önemli gördüğü hususları sayarken, Şair en başta,

“Allah'ın bilinmesi mümkün olmayan iradesine karşı kayıtsız şartsız teslimiyet” unsurunu zikreder ve der ki:

“İslâm, yaşıma uygun düşen bir şiiriyete yer verir. ...Allah'ın birliği, iradesine teslimiyet, peygamberin aracılığı, –bütün bunlar– inancımıza, tasavvurlarımıza uygun gelir.”

* * *

Allah'ın birliği hususunda Goethe'den doğrudan doğruya İslâmî bir taviz vermezlik müşahade edilir.

“Bir olan Allah'a iman, daima ruh yükseltici etki gösterir. Zira, bu inanç insana, kendi iç âlemini hatırlatır.”

* * *

Ve İslâm'ın esası olan vahdaniyete atfen Şair, Hz. İsa'yı da tam İslâmî düşünce tarzı ile töhmetten kurtarır:

“İsa temiz duygu ile düşünürdü

Sadece tek Allah'ı sakinlikle;

Onu (İsa'yı) Tanrı yapanlar

Mukaddes niyetini rencide etti.

Ve böylece hak olduğu görülür

Muhammed'in başardığı;
Yalnız vahdet mefhumu ile o
Bütün âleme galip geldi."

Bu teslimiyet inancı dev şairi, gözümüzü yaşartan,
asil bir tevazuya, tertemiz bir imana götürür:

"Kur'an'ın ezelden olup olmaması diye
Bir şüphe beni uğraştırmaz.
Kitapların kitabı olduğuna iman ederim.
Müslüman olarak bana farz olduğu gibi!"

Kur'an'ı Kerîm, şairin yol göstericisidir:

"Dalâlet beni şaşırtmak ister;
Ancak sen şüphelerimi dağıtmasını bilirsin.
Amellerimde, şiirlerimde,
Sen yoluma istikamet verirsin."

* * *

Goethe'nin sevdiği gelini hastalandığında şair, bir doktor dostuna yazdığı mektupta, ümitsizliğe kapılmadığının sebebini açıklar:

"Başka bir diyeceğim yok. Bu meseledeki dayanağım, yine de İslâm'dır."

1831 yılında kendisinden teselli isteyen bir kadına

Goethe der ki: “Bu hususta kimse başkasına nasihat veremez. Herkes, ne yapacağını bizzat kendisi tayin eder. Maamafih kendimize ne türlü cesaret vermeğe çalışırsak çalışalım: Biz hepimiz İslâm’da yaşıyoruz.”

Bu ve benzeri sözlerden anlaşılıyor ki, Goethe İslâm’ın esası olan “Allah’a teslimiyet” kaidesini bizzat yaşayarak, hayatında ve eserlerinde canlandırarak değerlendirmiştir.

* * *

Yukarıdan beri getirdiğimiz misalleri okuyanlar, zannımcı, Goethe’nin –en azından– fikren Müslüman olduğu kanaatine varmaktan kendilerini alamazlar. Fakat bunlardan başka, bu büyük Alman şairinin, hakikaten, fiilen ihtida etmiş (Müslüman olmuş) olabileceğine delâlet eden kuvvetli alâmetler de mevcuttur. Şöyle ki: Napolyon’a karşı ittifak kurmuş devletlerden olan Rusya’nın ordusuna mensup bir Müslüman Başkirt taburu, 1816 yılında uzunca bir müddet Weimar şehrinde kalır. Şairin günlük hatıra defterinden anlaşıldığı üzere, İslâm asker ve zabitleri Goethe’ye büyük izzet ve ihtiramda bulunurlar, “özel iltifat” gösterirler. Şairin evinden Müslüman misafirler eksik olmaz. Nihayet Goethe, Başkirt Müslümanlarının İmamı ile görüşür ve birgün Weimar Protestan Lisesi’nin salonunda kılınan toplu namaza katılır.

Şairimizin sözü geçen İslâm din adamı huzurunda şahadet kelimesi getirip getirmediğini kesinlikle bilmiyoruz. Ancak, unutmayalım ki, yukarıdaki şaşırtıcı bilgileri gün ışığına çıkaran Müslüman olmayan alimlerdir. Goethe’nin etrafında toplanan bilgi mecmuu içerisinde bu son gerçeği,

yani fiilen Müslüman oluşunu ortaya atarlar mı? Bilmem, bu kadar feragat ve âlicenaplık beklemek fazla değil mi? Onun için bu husustaki araştırmayı, Müslüman olan Germanistlerden beklememiz daha doğru olur.

Ancak, ortada Goethe'nin kendi sözü vardır. Weimar'daki hadiselerden az sonra te'lif edilen meşhur Batı-Doğu Divanı'nın çıkacağını müjdeleyen ilânda şair, herkesi hayrete düşüren bir ifade kullanarak "bizzat kendisinin de Müslüman olduğu hususundaki şüpheyi reddetmediğini" açıklar.

* * *

Sanırım ki, büyük Alman şair ve mütefekkirinin İslâm'la ilişkisinin, bizzat ihtida hadisesine kadar varmış olabileceği merkezindeki düşüncemiz, yukarıda arz edilenler karşısında, herhalde dayanaksız bulunmaz. Fakat kesinlikle şunu söyleyebiliriz ki, İslâm dini, medeniyeti, ahlakı, Goethe'nin hayatı boyunca son derece önemli etki göstermiş, eserlerine ruh vermiş ve şairi en azından fikren Müslüman olarak davranmağa ve hareket etmeye sevk etmiştir.

Geçenlerde bu meseleyi konuştuğum bir Türk gazetecisi bana şu soruyu sordu:

"— Farz edelim ki, Goethe'nin Müslüman olduğu kesinlikle anlaşılır. Bu anlayış Goethe'yi değerlendirmemizde bir değişiklik yapacak mıdır?"

Bu soruya şöyle cevap verdim: "Goethe, şahsı hakkında anlaşılanların aynı olarak daima o bildiğimiz Goethe'liğinde kalır. Fakat, böyle bir durumda Alman Edebiyatı, dünya edebiyatı hiçbir şey kaybetmeksizin, İslâm Ede-

biyatı bir büyük şair ve mütefekkir kazanmış olur.”

* * *

Elbette Goethe gibi zeka tarlasının münbit zemininde gelişip boy atan fikir ve düşünceler çok ehemmiyetlidir. Çünkü, Goethe dünyanın takdirini kazanmış bir edebiyat adamı ve zeka harikasıdır. Time-Life International Dergisi'nin, Batı âleminin hayat ve eserleri bilinen 17 dahisi üzerinde yaptığı bir zeka testinde Goethe 210 puanla birinci seçilmiştir.

Almanya'nın en büyük şairi (ve bu ankete göre de Batının en büyük dahisi) Goethe'nin Peygamberimiz hakkındaki şiirlerinden birkaç örnek ve birkaç düşüncesiyle sözü bitirelim:

Şiir ve notlarını, Bakara sûresindeki, “Mağrip ve Meşrik Allah'ındır.” mealindeki ayetin ışığında yazan Goethe, “Hz. Muhammed'in Terennümü” adlı şiirinde, “Rasulullah'ı, küçük bir pınardan fışkıran, sonra ruhanî kuvvetler sayesinde bütün ırmakları ve nehirleri kucağına alan, muazzam bir zaferle ulûhiyyet ummanına getiren bir İlâhî akarsuya benzemiştir.”

Onun dilinde Peygamberimiz (s.a.v) şöyle anlatılıyor:

“Sevinç sevinç berrak

Ve yıldız yıldız parlak

Bir dağ pınarı

Üstünde beyaz bulutların

Ve kuytusunda bir yeşil yamacın

Aziz ruhlar sallamış beşiğini
Veda edip çocuk tazeliğiyle bulutlara
Raks eder gibi iner mermer kayalara
Haykırır sevincini semalara
Dağ geçitlerinde
Önüne katar renk renk çakılları
Ve bağrına basar kardeş pınarları
Çiçeklenir ayak bastığı yerler
Ve nefesiyle yeşerir çimenler
Yoldaşı olur şimdi ırmaklar
Ovaları doldurur gümüş ışıklar
Bir ses yükselir pınarlardan

“Kardeş ayırma bizi koynundan,
Bekliyor Yaratan.

Yoksa bizi çölün kumları yutacak
Güneş kanımızı kurutacak
Kardeş,

Dağın ırmaklarını, ovanın ırmaklarını
Hepimizi alıp koynuna
Eriştir bizi yüce Rabbına
Ezelî Derya'nın yanına.”

Peki, der, dağ pınarı

Kendinde toplar bütün pınarları

Ve haşmetle kabarır göğsü, kolları
 Ülkeler açılır uğradığı yerlerde
 Yeni şehirler doğar ayaklarının altında...
 Kulelelerin alev zirvelerini
 Ve haşmetli mermer saraylarını
 Bıkarıp arkasında
 Yürür mukaddes yolunda
 Dalgaları başının üstünde binlerce bayrak
 İhtişamının şahitleri
 Evlatlarını Rabbine ulaştırarak
 Karışır İlâhî ummana coşarak!"

* * *

Goethe, hayran, hatta müridi olduğu Hafız'dan naklen şöyle der: "Ne başardımsa Kur'an'a borçluyum."

Kur'an'ın Almanca tercümelerini beğenmeyen şair, bunları Kur'an tefsiri olmaya layık görmemiş, eksik ve noksan bulmuştur. Kur'an'dan önce Arap Edebiyatının şaheserleri olan "Muallâkat-ı Seb'a" adıyla Kabe'nin duvarlarına asılan şiirleri inceleyip Almancaya çevirmiştir. Onları Kur'an üslûbu ve edebiyatıyla karşılaştırdıktan sonra şöyle demiştir:

"Kur'an'ın üslûbu, muhtevasına ve gayesine uygun bir şekilde, kat'i, yüce, haşyet verici ve hakikaten muhteşemdir!"

Batı-Doğu Divanı'nda da Kur'an hakkında şöyle der:

"Kur'an'ın içinde pek çok tekrarlar vardır. Onu oku-

duğumuz zaman, bu tekrarlar bizi usandıracak sanılıyor. Fakat biraz sonra bu kitap bizi kendisine çekiyor. Bizi hayranlığa ve sonunda büyük saygıya götürür. Bu kitap bir millet için gönderilmiş olmakla birlikte son derece pratik olduğundan ebediyyen tesirini kaybetmeyecek ve diğer milletleri etrafına toplayacaktır.”

Kur'an hakkındaki bu tasdik ve takdirinin bir fiilî ifadesi olarak, her yıl, Kur'an-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı Kadir gecesini ihya ettiğini 70 yaşındayken açıkladı.

* * *

Goethe'nin Peygamberimiz (s.a.v.) hakkındaki tesbiti de imanının bir güzel isbatıdır. Hz. İsa (a.s)'yı da, Hz. Muhammed (s.a.v)'i de birer peygamber olarak kabul eder. Bu yüzden de Peygamberimiz (s.a.v)'i kabul etmeyen, Hz. İsa (a.s)'yı da Allah'ın oğlu sayan ilâhiyatçılarla münakaşalar eder. Lavater adlı ilâhiyatçı arkadaşıyla bu sebepten arası açılmıştı. Daha 23 yaşındayken Peygamberimiz (s.a.v) hakkında bir naat yazmış ve Kur'an'dan aldığı ilhamla kahramanı Peygamberimiz (s.a.v) olan bir esere başlamış, fakat bitirememişti. Rasulûllah (s.a.v)'a hürmet ve muhabbeti çok mükemmeldir. Onun insanlar üzerindeki tesirinin emsalsizliğinden ve şahsiyetinin ulaşılmazlığından bahseder.

1827 tarihinde “Kahramanlar” adlı eseri yazarak Kur'an'ı ve Peygamberimiz (s.a.v)'i takdir eden tarihçi-filozof Thomas Carlyle'a gönderdiği mektupta: “Biz her millete kendi lisanından bir peygamber gönderdik.” mealindeki ayetten bahsediyor ve “Allah'ın Kur'an'da söylediği haktır.” diyordu...

Hele Peygamberimiz (s.a.v) hakkındaki şu tesbitleri

ne kadar isabetlidir:

“Hiç kimse Hz. Muhammed’in prensiplerinden daha ileri bir adım atamaz. Avrupa’ya nasip olan bütün başarılarla rağmen, bizim konulmuş olan bütün kanunlarımız, İslâm kültürüne göre eksiktir.

Biz Avrupa milletleri medenî imkanlarımıza rağmen Hz. Muhammed’in son basamağına varmış olduğu merdivenin daha ilk basamağındayız. Şüphe yok ki, hiç kimse bu yarışmada onu geçemeyecektir.”

* * *

Goethe, ihtiyarlık yıllarında ilham kaynağının artık tamamıyla İslâm olduğunu şöyle anlatır:

“İslâm, yaşıma uygun düşen bir şiir ilham ediyor bana: Allah’ın, sırrına varılmaz iradesine teslimiyet, dünyanın bir karar üzere durmayan yaşayışı karşısında umursamaz bir tavır, iki dünya arasında yalpalayan bir sevgi, saflaşan ve bir mecazda ifadesini bulan gerçek... Bir ihtiyara yetmez mi bunlar?..”

Goethe son nefesinde de imanını işaret etmekten geri durmamıştır. Bu olayın da iç yüzünü öğrenmek oldukça ilgi çekicidir: “Geçen sene F. Almanya’da Rias Radyosu’nda Goethe’nin ölümünü anlatan Leo Kettler demişti ki: ‘Goethe ölüm saatinde şahadet parmağıyla göğsüne devamlı (W) harfini yazıyordu. Bu işaretle belki imzasını atmaktaydı...’

Muhafazakar Hristiyanların haç işareti ettiklerini bildiğimizden bu tahmini bizi tatmin etmedi ve dikkatimizi çekti. Akla uygun, kuvvetli bir ihtimaldir ki, Goethe Lâtin harfi (W)’yi değil, İslâm alfabesiyle Allah lafzını yazmış-

tır ve bu gerçek Arapça bilmeyen şahıslar tarafından yanlış anlaşılmıştır. Arapça bilen birçok Müslümanla beraber Berlin Hürri Üniversitesi'nin İslâmiyet ve İlâhiyat Enstitüsü'nde Ord. Prof. Dr.Fritzs Steppat da bu işaretin öyle manasız (W) harfini değil, Allah kelâmını ifade ettiğini makul görüyorlar.

Çünkü merhum imanını zaten açıklamıştır. Divan'ın şöyle cesurâne bir sözü vardır: "Bu eserin yazarı Müslüman olduğunu reddetmez." Bazı muhalifleri Goethe'nin Müslüman olduğunu iddia etmekle onu zor duruma düşürüp itibarını sarsacaklarını sanmışlardı. Merhum da bu iddiayı kabul etti."

Başta da belirttiğimiz üzere Goethe'nin Avrupa'da ve bilhassa da Almanya'da ve Almanca konuşulan ülkelerde İslâm konusundaki tesiri çok büyük olmuştur. Çünkü ilk kabullenen bir bakıştır. Ve inşaallah o imanla ölmüştür. Avusturyalı büyük bir antropoloji alimi olan Prof. Dr. Ömer R. B. Ehrenfels, bu tesirin canlı bir örneğidir.

Berlin'de Moslemische Revue adlı mecmuanın da kurucusu tanınmış bir alim ve yazar olan Dr. Hamid Marcus da, Goethe'nin İslâm hakkındaki yazılarından etkilenmişti. Ve daha niceleri... Alman misyoneri, diplomatı ve ilim adamı olan Muhammed Emin Hobonh da, Goethe'den tesir kapmış, Müslüman olmuştur." (1)

* * *

Dinsizliğin nasıl bir
rezalet olduğunu anlamak
isteyenler, dünyanın sadece
fen ve teknik yönüne değil,
biraz da din ve ahlâk
yönüne bakmalıdır.

E.Ş.

Kısa Kısa

Din İnancının Faydaları

Bir cemiyetin insanları, kalplerine dini inancı yerleştirmişlerse şunlar ya hiç olmaz ya en aza iner.

1) Kadın ve erkek yüzünden cinayetler işlenmez.

2) Aile kızları veya aile eğitimi görmemiş kızlar kadınlar genelev ve benzeri yerlerde satılmazlar.

3) Babası belli olmayan çocuklar olmaz.

4) İçki yüzünden bunca kazalar, cinayetler ve boşanmalar olmaz.

5) Vücutları meydanda gezen kadınlar, erkeklerin aklına giremeyecekleri için, erkekler hanımlarını daha çok sever, sayar ve boşanmalar bu hız da artmaz.

Dinin tavsiyeleri insanın ufkunu açar

1) Sinirliiyken karar verme.

2) Borç verdiğiin zaman senet al.

3) Hastayı ziyaret et.

4) Yakın cevrendeki cenazeye git.

5) İmkânın varsa talebe okut.

6) Çevrende dul, yetim, öksüz gibi kişilerin aç kalıp kalmamдықlarını araştır.

7) Düşmandan daha güçlü ol, ondan üstün silâhlar yap.

8) Sana birisinin söylediğı sözü söyleyenin, senin sözünü de ona söyleyeceğini unutma.

9) Çocuklarla arkadaş ol.

10) Malını satarken asla yemin etme.

117 Hapşırıldığı zaman “Elhamdulillah” diyene “Yerhamukellah” de.

12) “İyi eş, geniş ev, güzel bir taşıt Müslümanın sadetinden olduğunu” bil. (1)

13) Fazilet olan tavırlardan bazısını öğren ve uygula.

a) Sana gelmeyene sen git.

b) Sana sıkıntılı gününde borç veya herhangi bir ihtiyacını vermeyene sen ver.

c) Kötülük edene de iyilik et. (2)

14) Çocuklarınıza, dini çocukken sevdirin.

---

(1) Hadis-i şerif, Feth'ul-kadir 2-44

(2) Ramuz 1/76; Fethu'l kebir 2/48

15) Dinsizliğin nasıl pespâyelik olduğunu, bir genç kızın onurunu hiçe sayarak, (üstelik sanat adına) nasıl kucaktan kucağa gezdirildiğini, zina yoluyla yaşatıldığını ve sonuçlarını anlatın.

16) Din insana geniş ufak verir, taassub ufku mahveder.

17) Düşman bile olsa sakın işkence yapma. (Hangi dinden olursa olsun, gerçek dindarsa işkence yapamaz.)

Dinlerde ortak fazilet

1) Bütün dinlerde hırsızlık haramdır.

2) Bütün dinlerde zina haramdır.

3) Bütün dinlerde masumu öldürmek haramdır.

(Bazı dinlerin mensupları Müslümanın masum olabileceğine inanmazlar.)

4) Bütün dinler merhameti tavsiye eder.

Her dinin mensupları şu sözleri söylemelidir:

* Benim kendi inancımı yaşama hakkım olduğu gibi, öteki inançta olanlarında kendi dinlerini yaşama hakları vardır, olmalıdır.

* Dünya hepimize yeter.

* Biz birbirimize girersek dünya bozulur.

* Ortak paydaları araştırmalıyız.

İslâm, hırsızlara hortumculara eli sopalıdır, iyilere ise gül verir. Kim neyi hak ediyorsa onu verir.

Şunlar amelleri zedeler:

- 1- İnsanların hatalarıyla uğraşmak
- 2- Fesatlık
- 3- Dünya sevgisi (Bu sevgiden ahireti unutup tamamen dünyaya kapılmak kast ediliyor.)
- 4- Haya azlığı
- 5- Ölümü unutmak
- 6- Zulmetmek

Şu insanlar belirtilen sebeplerden dolayı cehenneme girer:

- 1- Zulmeden devlet adamları
- 2- Irkçılık, kabilecilik yapanlar
- 3- Kibirli zenginler
- 4- Hilekâr tüccarlar
- 5- İlim tahsil etmeyenler
- 6- Haset eden alimler (1)

Dinin modası geçmez

Bazıları “Dinin modası geçti.” diyorlar. Hayret! Hiç düşünmüyorlar ki;

---

(1) İhya 3/ 423 T. G. 173

*İnsanlara iyilik etmenin modası geçer mi?

* Fakire, yetimlere, iyilik yapmanın modası geçer mi?

* Kadınla erkeğin (Aslî ilimler farzdır.) insanın ilim tahsil etmesinin modası geçer mi?

* “Yaptığınız işi güzel yapın,” hadis-i şerifinin modası geçer mi?

* Temiz ol, ağaç dik, diyen dinin modası geçer mi?

* Ana, baba ve evlat haklarına riayet etmenin modası geçer mi?

* İnsanlığı kurtaracak olan, kıyamete kadar hep aynı kalacak olan İslâm'ın modası geçer mi?

Allah'tan korkmayan, ama “sözde dindar” olanlar

* Bir erkek hem “dindar” hem de Allah'tan korkmazsa hanımına şu kötülüğü yapar:

1) Hanımının hakkını korumaz ve düşünmez.

2) Allah'tan korkmadığı için, kızdığı zaman hanımını boşayabilir.

3) Daima kendi akrabasını haklı görür

4) Hanımı ağlasa da, hastalansa da hepsinin rol olduğunu söyler.

5) Daima kendisin ihaklı görür.

* Bir kadın hem “dindar” hem de Allah'tan korkmazsa, birde kocasını sevmiyorsa şunları yapar.

1) Kocasının haklarını düşünmez.

2) Kocasını adam yerine koymaz.

3) Hep kendi akrabalarını savunur.

4) Kocasından nefret ederse tam nefret eder, gücü yeterse zulmeder, ayrılır.

5) Çocuklarını ihmal eder.

Dikkat! Allah'tan korkmayan "dindarları" konu ettik. Aile içi her kavga ve olaylarla bu yazı karşılaştırılmamalıdır. Buradaki "dindar"ın tınak içinde olmasının nedeni, halkın dindar zannetmesi kast ediliyor. İslâm'a göre dindar olan kadın da erkek de bilerek haksızlık etmez.

İslâm'dan önceki dünya

İslâm'dan önce, dünyanın nasıl yönetildiğini biliyor musunuz? Bile, bilmeyenler için birkaçını başlıklar halinde sunalım.

1) Bütün dünya monarşiyle yönetiliyordu.

2) İnsanlar sınıflara ayrılıyor, hangi sınıf daha güçlüyse o sınıf egemen olup eziyordu.

3) Kölelik vardı. Ve köleler insan yerine konmuyor, çok zulüm görüyorlardı.

4) Temel hak ve hürriyet diye bir şey yoktu.

İslâm'ın gelişi şu kuralları da getirdi:

1) Monarşi yasaklandı.

2) Sınıf ayrımı yasaklandı.

3) Kölelerin hakları verildi ve kölelik getirilen ağır kurallarla uygulamada kaldırıldı. Meselâ, kimse köleyi dö-

vemez, bir günah işleyen, köle azat etmeli, köleye yediğinden yedireceksin giydiğinden giydireceksin gibi hükümler geldi. Kölelik uygulamadan kaldırıldı.

4) Irkçılık kesin bir çizgiyle kaldırıldı.

“Ne Araplar Arap olmayanlardan, ne de Arap olmayanlar Araplardan üstündür. Üstünlük takva ileidir.” dedi Peygamber. Hatta, birgün şu meşhur olay zuhur eder.

Rasulullah, Bilâl (r.a)’e kızıp “siyah kadının oğlu” diyen Ebû Zerr (r.a)’i çağırıp “Ey Ebu Zerr!... Sen Bilal (r.a)’i annesinin renginden dolayı ayıpladın öyle mi? Demek ki, sen hâlâ caliyeye zihniyeti taşıyorsun?” dedi. Bu duruma çok üzülen, bir anda ağzından kötü söz çıkan Ebu Zerr (r.a) ağlayarak Bilal (r.a)’den özür diler.

4) İslâm’ın gelişiyile halka devlet idarecilerini kontrol etme hakkı vermiştir.

Hazreti Ömer (r.a)’in ilk konşması manidardır.

“Ey insanlar! Sizin en iyiniz olmadığım halde, başınıza idareci seçildim. Vazifemi İslâm’a uygun bir şekilde yaparsam bana itaat edin. Doğrudan saparsam beni ikaz edin.” dedi. Başka bir zamanda sordu, “Ben doğrudan saparsam ne yaparsınız?” Halk; “Seni kılıçlarımızla doğrulturuz.” dedi.

Bunun üzerine Hazreti Ömer (r.a) Allah’a şükretti. Cahiliye döneminde, astığı astık kestiği kestik olan Ömer (r.a)’i böyle eğiten neydi? Tabi ki Allah’ın gönderdiği din.

5) Fikir ve vicdan hürriyeti geldi.

6) Mülkiyet hakkı gelmiştir. Öyleki, bir kimsenin malını devlet bile alamaz. onnu İçindir ki, bir kadının yerine yapılan cami yıktırılmış “Cami yıkılabilir, ama adalet

yıkılamaz.” fermanıyla gereken yapılmıştır.

7) Hukukla eşitlik. İslâmiyet bütün insanları hukuk önünde bir tarağın dişleri gibi eşit kabul etmiştir. Şahısların içtimaî durumuna, soyuna-sopuna göre imtiyazlı muamele yapılmasına müsaade etmemiştir.

İslâm'da kanun hakimiyeti ve hukukun üstünlüğü esastır. Bir devlet reisi ile halktan biri kanun karşısında eşit muamele görür. Suçlu olan, devlet reisi bile olsa, mutlaka cezasını görür.

Fatih Sultan Mehmed'in bir Rum mimar ile, Hz. Ali'nin bir Yahudi ile, Selahaddin-i Eyyûbî'nin bir Ermeni ile hakim huzuruna çıkmaları bunun en çarpıcı örnekleridir.

Asr-ı Saadetten İbretli Bir Misal:

Mekke'nin fethi günü Mahzum kabilesinin soylu ailelerinden bir kadın hırsızlık yapmış, suç üstü yakalanmıştı. Cezalandırılması gerekiyordu. Fakat soylu bir aileye mensup olduğu için, ailenin şerefine lekelenmesinden korkuluyor, bu yüzden kadının cezadan affedilmesi isteniyordu. Fakat bunun nasıl sağlayacaklardı? Hz. Peygamber (s.a.v)'e bunu nasıl söyleyeceklerdi. Nihayet Peygamberimiz (s.a.v)'in çok sevdiği Üsâme bin Zeyd (r.a)'i Ona elçi olarak göndermeye karar verdiler. Üsâme (r.a), Hz. Peygamber (s.a.v)'in huzuruna çıkarak durumu anlattı. Ondan suçlu kadını affetmesini istedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu teklife çok kızdı. Derhal dışarı çıkarak şu tarihî konuşmayı yaptı:

“Ey Müslümanlar, sizden evvelki milletlerin yıkılıp

helâk olmalarının, tarihten silinip gitmelerinin sebebi nedir, biliyor musunuz? Onlar; ileri gelenlerden biri suç işlediğinde ona ceza vermezlerdi. Halktan biri suç işlediğinde ise, cezanın tatbiki için adeta can atarlardı. Bu zulüm onların yıkılıp gitmelerine sebep oldu. Yemin ederim ki, suçu işleyen kızım Fatıma bile olsaydı, onu cezalandırmakta hiç tereddüt etmezdim.”

Bunun üzerine ceza hemen uygulandı.

Hız. Ebû Bekir (r.a)’ın halife seçildiği zaman yaptığı konuşmasındaki şu cümleler de, bu noktadan dikkat çekicidir:

“İçinizden zayıf olanlar, haklarını alıncaya kadar benim nazarımda en kuvvetlidir; Kuvvetliler de ben onlardan başkalarının haklarını alıncaya kadar, benim yanımda en zayıftırlar.”

8) Cezaların şahsîliği ve kanunîliği. İslâm’da kanunsuz ceza olmaz ve ayrıca suç işleyenin yerine başka birinin cezalandırılması da söz konusu değildir. Bu konuda bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur:

“Muhakkak ki, Allah Tealâ, miktarı belli cezalar dışında kanlarınızı akıtmayı, mallarınızı almayı, ırz ve namusa tecavüzü haram kılmıştır.”

Cezaların şahsîliği prensibi, En’âm Suresinde şöyle ifade edilmiştir: “Herkesin kazandığı, ancak boynunadır. Kimse, başkasının (günah) yükünü taşımaz.” Ayet:164

9. Mahkemelerin bağımsızlık ve tarafsızlığı. İslâm’da adalet müessesesi olan mahkemeler, her türlü dış baskıdan, şahsî kin ve garazlardan, keyfî tasarruflardan uzak tutulmuş, hâkimlerin tarafsızlıklarını kaybetmelerine müsaade

edilmemiştir. İslâm mahkemelerinde devlet reisleri sıradan vatandaşlarla birlikte hakim önüne çıkmışlar, suçlu görüldükleri takdirde de cezalandırılmışlardır.

10. Mesken güvenliği ve özel hayatın dokunulmazlığı. İslâm'da şahsın özel hayatına karışmaya, meskenine izinsiz girmeye kimsenin hakkı yoktur. İnsanların gizli hallerini araştırmak, İslâm'da yasaktır.

11. Seyahat Hürriyeti. İslâm'da seyahatin ibret almaya ve sıhhat bulmaya sebep olduğu kabul edilir. Bu sebeple seyahat yapılması teşvik edilmiştir. Kanunsuz ve keyfî olarak şahısların seyahat hürriyetinin engellenmesi söz konusu değildir.

12. Yaşama hakkı, can, mal ve namusların tecavüzden korunması teminatı. Bu husus, Veda Hutbesi'nde Allah Rasulü tarafından en güzel bir şekilde ortaya konulmuştur:

“İnsanlar! Bugünleriniz nasıl mukaddes birgün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz Mekke nasıl mübarek bir şehir ise, can, mal ve namuslarınızda öyle mukaddestir. Her türlü tecavüzden korunmuştur.”

13. Sosyal güvenlik. İslâm dini insanın, yaşlılık, hastalık, felâket ve kazalar karşısında mağdur ve perişan olmaması için, onu himaye etmiş, getirdiği sosyal güvenlik tedbirleri ile muhtaç durumda kalan fertlerin geleceğini teminat altına almıştır. İslâmiyet, her şeyden önce insanları çalışmaya sevk ederek malî bakımdan kendilerini güvenceye almalarını teşvik etmiştir. Ayrıca getirdiği çeşitli tedbirlerle onlara aile içinde, komşu ve akraba muhitinde, ayrı bir güvenlik sağlamıştır. Bütün bu güvenlik tedbirleri yetersiz kaldığı yerlerde de devlet bizzat ferdin güvenliği-

ni teminat altına almıştır. Zekat müessesesi ve vakıflar en mükemmel sosyal güvenlik kurumlarıdır.

14. Çalışma hürriyeti, ücret adaleti ve eşitliği. İslâm'da çalışma, emek sarfetme büyük bir değer ve teşvik görmüştür. Dilenmek, başkasına yük olmak, hoş karşılanma mııştır. Hatta ailesinin nafakasını helal yoldan temin etmek için çalışmak, farzları yerine getirmek şartıyla ibadet bile kabul edilmiştir. "İnsan, ancak çalıştığının karşılığını alır." ayet-i kerimesi de İslâm'ın emek ve çalışmaya verdiği ehemmiyeti gösterir...

Çalışma hürriyetini —meşru kazanç yolundan olmak şartıyla— tam bir teminat altına alan İslâm, işçi ile işveren arasındaki münasebetleri de en güzel şekilde tanzim etmiştir. İşveren işçisinin emeğini hakkıyla ödemek zorundadır. Onun saflık ve bilgisizliğinden istifade edip düşük ücretle çalıştırması veya ücretini zamanında ve tam ödememesi yasaklanmıştır.

"İşçinin ücretini, alın teri kurumadan ödeyin." prensibi işçinin hakkını en mükemmel şekilde teminat altına almıştır.

Bir hadis-i kudsîde Cenâb-ı Hak: "Bir işçi çalıştırıp da ondan istediği randımanı aldığı halde ücretini ödemeyen kimseye ben kıyamet gününde hasım olurum." buyurmuştur.

Buna mukabil, işçi de kendine tevdi edilen işi, eksiksiz, kusursuz yapmaya çalışacak, aldığı ücreti hak etmeyi prensip edinecektir.

15. Çocukların himayesi. İslâmiyet, doğumundan itibaren çocuklara sahip çıkmış, onların beslenme ve giyim

masrafları için anne babaya çeşitli yardımlar yapmış, bu iş için hazineden ödenekler ayırmıştır. Bugün çocuk parası adı altında bütün zengin devletlerde bu yardım yapılmaktadır. Rasulûllah Efendimiz (s.a.v), hapte kadınların ve bilhassa çocukların öldürülmemesini, İslâm ordusuna ısrarla tembih etmiştir.

16. Temel eğitim mecburî ve parasızdır. "İlim öğrenmek kadın erkek her Müslüman üzerine farzdır." hadis-i şerifi, temel eğitim mecburiyetini getirmektedir. İslâm'da temel eğitim müfredatı titizlikle hazırlanmıştır.

Temel eğitimin içine dinî, ahlakî, edebi bilgilerin öğretilmesi yanında, meslekî eğitim de girmektedir. İslâmiyet, dini bilgilerle birlikte çocuğun meslek sahibi kılınmasını da zarurî görmektedir. Temel eğitim devletin himayesi altında parasızdır." (1)

Bir din başka ne yapsaydı ki?

---

(1) Mehmet Dikmen, Merak Ettiklerimiz

Sorular ve Cevaplar

Müslümana neden takiyeci deniyor?

Soru: Müslümanlara neden takiyeci deniliyor?

Cevap: Müslümanların iyi yönleri dikkat çekmesin, iyiliklerinden bile, insanlar şüphe etsin diye.

Sorular bitmez

Soru: Zihnimizdeki sorular bitmiyor. Ne yapabilirim?

Cevap: Hayat bitmeden sorular bitmez. Siz, sizi rahatsız eden sorulara bulabildiğiniz kadar cevap bulun ve şunu da unutmayın: Eğer detayı bilmezsek hayatın her alanında cevapsız sorular vardır. Kimileri, cevapsızlığı, sanki cevapmış gibi kendi lehlerine kullanıyorlar.

Gizli Sorular

Soru: Bazı sorularım var, eşime soramıyorum. Ne yapmam gerek?

Cevap: Bazı soruların cevabını başkası veremez. Vicdanî hüküm diye bir kural var. Aile içi öyle sorular vardır ki, o soruların cevabı ancak aile içinde çözülür.

Dini öğretmek sorumluluğu kimin?

Soru: Dini öğretmek sorumluluğu devletin midir, fertlerin midir?

Cevap: Fertlerindir. Devlet de fertlerin soyut temsilcisidir, ama devlet değil, devleti idare edenlerin sorumlulukları vardır. Onların sorumluluklarını yerine getirmesi halinde devlette yansıması görünür.

Soru: Hiçbir dini duymamış insanlar, ceza görecekler mi?

Cevap: Hayır, ceza görmezler.

Ölen çocuklar hangi dinden sayılıyor

Soru: Çocukken ölenler hangi dine mensup sayılıyor?

Cevap: Tabî ki İslâm dinine mensup sayılırlar.

Dindar zulmetmez

Soru: Başkalarına zulüm edene dindar denebilir mi?

Cevap: Dindar bir insan zulmedemez. Etmişse hemen tevbe eder. Zaten dindarlığın bir özelliği de, hatayı fark eder etmez kendisini düzeltmesidir.

İmtihan Soruları

- 1) Takiye nedir?
- 2) İnsanla hayvan arasındaki farklar nedir?
- 3) Vicdan eğitilebilir mi?
- 4) Dinler kaç kısımdır? (Adlarıyla)
- 5) Hak dinler ne demektir?
- 6) Kaç tür batıl din vardır?
- 7) Ahd-i Atik neyin ismidir?
- 8) Ahd-i Cedid neyin ismidir?
- 9) Hak dinlerin vasıflarından üçü nedir?
- 10) Evrensel dinin evrenselliğini bildiren özelliklerden biri nedir?
- 11) İtikadî hükümlerin beş temel prensibi nedir?
- 12) İmanın şartları kaç grupta toplanmıştır?
- 13) İslâm kaç temel üzerine bina edilmiştir?
- 14) Muamelât nedir?
- 15) Hz. Adem (a.s)'den Hz. Muhammed (s.a.v)'e kadar değişmeyen beş temel prensip nelerdir?

Açıklama:

Eğer 15 soruya doğru cevap vermişseniz tebrikler. Dersinizi çok güzel kavramışsınız demektir. 10 doğru cevabınız varsa üçüncü derse geçebilirsiniz; ama, derslerin tümü bittikten sonra bu dersi tekrarlayın. Doğru cevabınız 7 sorudan aşağıya düşmüşse üçüncü derse geçmeden geri dönüp aynı derse biraz daha çalışın. Unutulmamalıdır ki; ilim, gayret ehline verilmiştir.

* * *

Başarılı insanlara
baktığımızda,
önce zekaları değil,
gayretli çalışmaları
gözümüze çarpar.

Üçüncü Bölüm

DİNİ TANITMA YOLLARI

Dinin Tanıma Bölüm Sözlüğü

- Ashab** : Sahabinin çoğulu *sahabe*. Peygamberimizin (s.a.v) arkadaşları.
- Aziz** : Kıymetli, değerli, saygıdeğer.
- Budizm** : Buda tarafından kurulduğu kabul edilen Uzak Doğuda bir din.
- Buda** : Uzak Doğuda yaygın olan Budizmin kurucusu.
- Bit** : Bilgisayar ölçü birimidir. 8 bit= 1 byte eder. (Bilgisayarda bir karakter karşılığını ifade eder.)
- DNA** : Biyolojide genetik yapının kodlanmasında kullanılan terim.
- Beşer** : İnsanoğlu, insan, insanlık.
- Hatip** : Mesajını güzel konuşarak ileten, vaaz veren.
- Hitabe** : Cemaate, topluluğa veya birisine karşı söz söyleme sanatı.
- Hutbe** : Cuma ve bayram namazlarında hatip tarafından minbere çıkılarak yapılan güncel ya da dini içerikli konuşma.
- İcma** : Belirli konudaki fikir birliği, toplama. Fıkıhta alimlerin bir görüş etrafında toplanması.

- Istılah Manâsı** : Bir kavramın Dinde kullanılan manâsı.
- Mutmaîn** : Emin, kâni, müsterih, şüphesi olmayan.
- Mescid** : Namaz kılınan, ibadet edilen yer, câmi.
- Münafık** : İki yüzlü. İçi dışı bir olmayan. İnanmadığı halde inanmış görünen.
- Rasul** : Elçi, peygamber.
- Sahabî** : Peygamberimiz Hz. Muhammed'in zamanında yaşamış, onu görmüş, sohbetinde bulunmuş (Müslüman) arkadaşı.
- Sünen** : Sünnetler. Kütüb-i Sitte denilen altı önemli kitaptan ikisine verilen sıfat. 1) Sünen-i Ebu Davud, 2) Sünen-i İbn-i Mace.
- Sahih Hadis** : Hadis usulünde doğru (yanlış ya da uydurma olmayan) hadis.
- Tebliğci** : Yetiştirme, ulaştırma. İslâm'ı tebliğ eden kişiye verilen ad.
- Tirmizî** : Kütüb-i Sitte denilen altı hadis kitabından birinin adı ve aynı eseri meydana getiren zât, İmam-ı Tirmizi.
- Ulemâ** : Alimler.
- Yehova Şahidler** : Yahudiliği ve Hristiyanlığı birleştirerek gerçek Hristiyanlığı savunduklarını söyleyen kimselere verilen ad. Hristiyanlıkta bir mezhep.
- Zikir** : Anma, düşünme, hatırlama. Allah'a yapılan ibadet. Kur'an'ın isimlerinden biri.

**Kurtuluşlarını
dinsizlikte arayanlara,
din ile kurtulanlar
mesaj vermelidirler.**

Din Nasıl Tanıtılır?

Dünya üzerinde, hiçbir inanç yoktur ki, o inancın mensupları, inançlarının ne olduğunu anlatmadan bir başkasına onu öğretebilsinler.

Her inanç, taraftarlarıyla yaşamaya başlar. Taraftarları o inancı inanarak yaşıyorlarsa inançları devam eder, aksi olursa inançları çöküntüye uğrar veya yeryüzünden silinir.

İslâm ile öteki inançlar, ideolojiler arasında bir fark vardır. İslâm'ın tanıtıcıları tebliğcileri İslâm'ın -özellikle adaletini ve diğer- kurallarını uygulamazsa, İslâm'ın etkisi yeryüzünden silinmez, ama kuralları yaşantıya yansıtılmadığı zaman unutulmaya mahkum olur. Sahipleri ruhen dirilip onun kurallarını yaşamaya başladıktan sonra İslâm yeniden doğar.

İslâm'ın ruhunu bilenler azdır. Birçok ülkede, gözlemlerim oldu. Gördüğüm şeydu: İslâm ülkelerinde bile, İslâm'ın etkisinin nasıl azalacağı, sonra nasıl artacağı konusunda halk bilinçlendirilmemiş.

Halbuki, İslâm'ı anlamak, emekle mümkündür. Emek vermeyen hiç kimse İslâm'ı anlayamaz. İslâm fıtrata uygun bir dindir. Örneğin; akıl, insan fıtratında olan bir nimettir. Bu nimetten yola çıkarak bulunur İslâm. Hiç kimse, dünyaya gelirken ibadetlerin nasıl yapılacağını, insanlığın bu âlemde ne aradığını, kim tarafından buralara gönderildiğini öğrenmiş olarak gelemes. Dünyaya geldikten sonra öğrenilmesi gereken ve Allah tarafından gönderilen emirler, emek vererek öğrenilir. Bu bilgiler, gülme, üzülmeye gibi fıtrî olan bilgiler değildir.

İslâmî ilimlerin akıl ve ilim tahsil ederek öğrenilmesi sonucu, dinin fıtrata lâzım bir yaşam biçimi olduğu tanıtılması için önce fıtratımızı sonra ona göre gönderilen İslâm'ı büyük bir titizlikle örnekler vererek anlatmalıyız.

Derin bakış

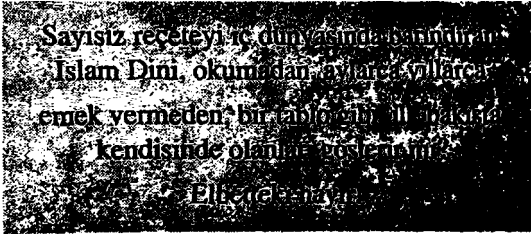
İslâm, mensuplarına karanlık bir dünya sunmaz. Fakat, taraftarları bilinçsizse, dünya güzeli olan aydınlık İslâm'ı zifiri karanlık olarak gösterebilirler. O zaman da, insanlara bakarak İslâm'ı tanımaya çalışanlar yanlış tanıyabilir ve yanlışlıklar yüzünden İslâm'dan kaçabilir, başka din veya ideoloji aramaya başlayabilir. Bu durumun düzeltilmesi için bu insanların imdadına koşmak gerekir. İm-dada yetişecek olanların emek verip, okumaları gerekmektedir. Her bilgi emek ister, gayret ve sabır ister.

İnsanların midesine veya zevkine hitap eden iş dalı, sahibinden emek isterse, insanlığın aklına hitap edip, ufku- nu açan İslâm, tesadüfen öğrenilebilir mi? İnsanlığın mer- hamet duygularına kadar her olguyla ilgili sözü ve hükmü olan İslâm, hiç emeksiz öğrenilir, rast gele tanıtılabilir mi? İnsanlığın ve tüm canlıların, ağaçların, çiçeklerin, derele- rin, tepelerin önemli olduğunu bildirip, insanlığı çevrecilik konusunda asırlar öncesinden ikaz eden İslâm, bir rüzgar gibi pencereden veya oksijen gibi burundan girerek, insan ruhuna yerleşir mi?

* * *

Ekonomiden, sosyal düzene kadar her konuda insan- lığın uyanık olmasını emreden İslâm, kişi önem vermediği halde, emek vermeden insan beynine girer mi? İnsanın in- sana iyilik yapmasını emreden İslâm, birkaç hutbe veya vaaz dinlemekle öğrenilebilir mi?

Yalnız kadının değil, erkeğin de iffetli ve namuslu ol- masını emreden, kadının erkek tarafından, erkeğin kadın tarafından aşağılanmasını yasaklayan İslâm, birkaç tele- vizyon programıyla, birkaç konferansla öğrenilebilir mi?

Soruları bu noktada ne kadar arttırırsak artturalım ce-

vap daima hayır olacaktır.

Dine ihtiyaç duymayan topluluk var mıdır?

Fransız düşünür Georges Politzer: "Felsefe, belirli bir davranış tarzına kaynaklık eden genel bir dünya görüşüdür." (1) der. Din ihtiyacını felsefeyle gidermeye çalışmış.

İnsanlığın ihtiyacı olan dünya görüşünü İslâm sunar. Bunun bilincine varıp bilinçli olarak anlatması zorunludur. Ayrıca, felsefe de yok sayılmadan, faydalı yönleri alınarak insanlığa sunulmalıdır. İnsanlığın ihtiyacı olan dünya görüşü bilinçli yöntemlerle sunulmazsa, elbette ki insanlık, genel dünya görüşünün ne olduğunu yalın aklıyla bulmaya çalışacaktır.

Budizmin kurucusu Buda, öğretisinde, ısıdırabın evrenselliğinden bahsederken, ısıdırdan kurtuluş yolunu da, sekiz basamakla mümkün olacağını izah etmektedir.

İnsanlık, hangi ideolojide olursa olsun, daima iyilere taliptir. Yol göstericiliğini de kendine göre "iyiler" prensibinden hareketle tespit ederler. Ama insanlar Allah'ın dininden kaçarak gerçeği elde edemezler.

Geçmişte, ateşe tapmaya kadar uzanan din arayışı, insanların bir dine ihtiyaç duyduklarını belgelemektedir. Eğer dine inanmıyorlarsa başka bir inançla, ideolojisiyle din arayışından doğan boşluğu kapatmaya çalışmışlardır.

Budizm böyle bir ihtiyaçtan doğmuştur. Buda öğreti-

---

(1) Georges Politzer, Felsefenin Temel İlkeleri. sh.12, Çev.F. Karagözlü Sosyal Yayınları

sinin 8 basamaklı kuralını örnek verelim:

- 1) Tam görüş (Samyag-dirişti)
- 2) Tam anlayış (Samyag-samkalpa)
- 3) Doğru sözlülük (Samyag-vak)
- 4) Tam davranış (Samyag-karmanta)
- 5) Doğru yaşam biçimi (Samyag-acıva)
- 6) Tam çaba, tam uygulama (Samyag-uyayama)
- 7) Tam bilinçlilik (Samyag-smriti)
- 8) Tam görüş tam anlayış (Samyag-samadhi) (1)

Buda'nın 8 basamaklı kurallarına bakalım. Bu kural-
ların hangisi İslâm'da yok? Acaba biz, bu 8 kuralın sekizi-
nin de İslâm'ın temel prensiplerinde bulunduğunu Budist-
lere anlatabildik mi? Bırakalım sekizi, iki veya üç basama-
ğı anlatabildik mi? Anlatamadıksa neden?

Bu "Neden?" sorusunu detaylı olarak irdelemek ve
doğru cevabı bulmak zorundayız. Geniş kapsamlı vahye
ve olgun zekaya dayanan formülümüzü dünyaya sunma-
lıydık. Sunmak zorundayız.

Zira, şu gerçek çok iyi bilinmelidir ki; dünya üzerin-
de ne kadar insan ve insan topluluğu geçmişse, o kadar
arayışlar olmuştur... Bütün insanlık kendisine faydalı olanı
aramış, asıl faydalı olan sunulmadığı için, insanların çoğu
batıl dinlere koşmuşlardır.

Özetlersek, doğruyu aramayan, kendisine göre doğ-
rular bulmayan bir topluluk, dünya üzerinde görülmemiş-

---

(1) Buda ve Öğretisi, İlhan Güngören, sh.124-130, Yol Yay., 3.
basım, 1981 İstanbul

tir. Ne yazık ki, “doğru”nun ne olduğunu kendisi tespit eden topluluklar, asıl doğruyu bulamamıştır... Asıl doğruyu bilenlerden de çoğunlukla bir yardım görememişlerdir. Bugün ineğe, puta, şeytana vs. tapanların çoğu Müslümanlardan tebliğ göremedikleri için, sapıklıklarında kalmaktadırlar.

Dini Tanıtım Davet Demektir

Davet sanatı üzerine önemli bilgiler

1) Kişinin ilk yapacağı iş, konuştuğu veya konuşacağı konu hakkında ne kadar bilgisinin olduğunu gözden geçirmek olmalıdır.

2) Bir insan, kime bilgi vermek istiyorsa, o insanın kültür seviyesi ile kendi kültür seviyesini dikkate almak zorundadır. Örneğin: Muhatabımız ekonomist ise, ‘İslâm’da ekonomi sistemi nasıldır?’ sorusunun cevabını akademik seviyede bilmiyor isek, o kişi ile bildiğimiz konular hakkında konuşmalıyız, ama ekonomi hakkında konuşmaktan kaçınmalıyız.

Görüşlerinin çoğunu kabul ettiğimiz İmam-ı Teymiye; “İnsanlara, onların anlayacağı dilden, bildikleri şeylerle anlatın. Öyle bir davette bulunun ki, sizi inkar etmesinler.” (1) demektedir. Yani, “Sizi kendi konumunuzda cahil bulmasınlar.” demek istemektedir.

3) İnsanlara, İslâm Dini’nin art niyetlilerin sunduğu

---

(1) Çağdaş Meselelere Fetvalar, Prof.Dr.Yusuf El-Kardavi, Çev. Veysel Bulut, 4. Bsk, Cilt, 1 sh.19, Tahir Yayıncılık, 1996 İst.

gibi bir din olmadığını, güzel bir dil ve yaşayışla anlatılmalı... Her şey zıddı ile bilinir kuralı gereği, dünyaya İslâm'ın karşıtı olanlara da İslâmî kuralları kıyas yapabilecek bakış açısı ve imkan verilmeli, zemin hazırlanmalıdır. Bunun için de, İslâm'ın hükümlerinin zıddı insanlığa ne sunmuş onu gösterebilmeliyiz. Kendimiz, azîmetle ibadet etsek bile, başkalarına ilk etapta Allah'ın tanıdığı ruhsatla, ameli sunmalıyız. Peygamber Efendimiz (s.a.v), kendisi ibadet ölçülerinin en doruk noktasında ibadetini yaparken, "ümmetine ibadetin en hafif şeklini anlatırdı." (1)

"Bizim, insanlara soluk aldırarak ve onları bu konularda rahatlatarak tedbirleri almaya götürecek şeylere oldukça ihtiyacımız var." (2)

Burada dikkat edeceğimiz konu, İslâm'dan ödün vermekle İslâm'ın ruhsatını birbirine karıştırmamaktır. Günümüzde bu hata çok sık yapılıyor.

"İnsanlara onların anlayacağı dilde konuşmak. Özellikle, zor istilâhlardan -kavramlar- sert ve garip cümlelerden kaçınmalı, kolaylık ve dikkat çekicilik amaçlanmalıdır." (3)

4) Çağdaş problemlere çağdaş çözümler sunulmalıdır. Çağlar öncesinde yapılan her içtihad günümüzde sergilense de anlam kazanmaz. İctihadlar geçerliliğini her çağda koruyamaz. Bazısı günümüzde de uygulanabilir, ama bu hepsi için geçerli değildir.

---

(1) A.g.e.

(2) A.g.e. sh. 18

(3) A.g.e. sh.19

5) Asrımız insanı da insanını iyi tanımalı, gereği gibi imdadına yetişmeli.

6) Davetçi, ihtilaflı konulara girmekten kaçınmalıdır. Pascal "Bir felsefeye bağlılık, konuları tartışan zekanın değil, inanmayı isteyen ruhun eseridir." (1) der.

Çağlar ötesinde, insan ruhuyla ilgili çok önemli bir tespit yapan Pascal, günümüze de aynı mesajı göndermiştir. Çünkü, insan, gerçek anlamda -bu noktada- Pascal'ın dediği gibidir. İnsanlar gerçeği aramak için tartışırlar.. Gerçeğe ulaştığı zaman da yaşamak ve anlatmak isterler...

Evet, mademki "Bir felsefeye bağlılık, konuları tartışan zekanın değil, inanmayı isteyen ruhun eseridir." o halde, insanlara Allah'ın gönderdiği güzel ve anlaşılır dini, halkın anlayacağı şekilde anlatmaya gayret gösterirken, ihtilaflı konuları anlatmaktan kaçınmalıyız. Zira, ihtilâflar halkın avam kesiminin inancını zedeler...

İhtilafların nasıl doğduğunu, sebep ve sonuçlarını, ilmi yöntemlerle öğrettikten sonra, ihtilâflardan bahsetmemiz zarar vermez.

Bu konuda bir hatıramı anlatmak istiyorum.

Öğrencilerimle fıkıh dersi çalışıyorduk. Konumuz, ihtilâflı konulardı ve ihtilâfların nasıl doğduğunu bildiğim kadarıyla anlattıktan sonra dedim ki: "Kardeşler! Dinimizin Allah tarafından korunduğuna dair en büyük belgelerden birini şu an işliyoruz. İslâm Dini'ni, düşmanları yerle bir etmeye çalışmış... Ona olmadık iftiralar atmış... İslâm

---

(1) Blaise Pascal, Düşünceler, sh.53, Çev: Fethi Yücel. 1970
Ankara

silinmemiş. Bunlar da yetmemiş, kimi düşman, kimi de dost elinden olması koşuluyla akla sığmaz hurafeler İslâm'a sokulmuş, ama İslâm yeryüzünden silinmemiş. Bunlar da yetmemiş, dünya üzerinde yüzlerce grup oluşmuş, grupların çoğu "Bize inanmayan, Müslüman değildir." diyebilme enaniyetini göstermiş, İslâm yine yeryüzünden silinmemiş. Bunlara ilâveten bazı konularda yüzlerce farklı görüş ileri sürülmüş, İslâm yine dimdik duruyor. Her çağda, yeni gelmiş gibi, yeni... "Buharı bile gitmemiş." Bütün bunlardan sonra, ayette olduğu halde, İslâm'ın korunduğuna inanmayan çıkarsa neyleyelim!"

Öğrencilerimden biri "Eğer ben, ihtilâfların nasıl doğduğunu ve İslâm'ın bu konuya bakışını bilmeden önce, bunca ihtilâfları bilmiş olsaydım, İslâm ne kadar güçlü bir dinmiş, bunca olaylara rağmen yıkılmamış demez, tam aksine bunalıma girerdim, inancım eksilirdi." dedi.

Gerçekten bunalıma girer miydi? Korkarım ki; evet. Zira, avam ihtilâfları tartamaz. 'edille-i şerîyye nedir ve kuralları nasıldır?' Bunu bilmeyen, yani edille-i şerîyyeyi bilmeyen bir insan profesör bile olsa bize göre din konusunda avamdır.

7) Davetçi, sahîh olduğundan emin değilse mümkün mertebe hadislerle girmemelidir. Zira, zayıf hadisleri Peygamberimiz (s.a.v)'in söylemiş olduğu ihtimali olduğu gibi, söylememiş olma ihtimali de vardır. Ve şaşkınlık yaşar.

Mademki böyle bir ihtimal var, o halde ihtimalleri neden sağlam delil gibi yansıtalım ki? Zayıf hadisi, ancak onu destekleyen şer'î delil varsa kullanmalıyız.

8) "Falanca imam şöyle dedi, filanca şeyh böyle dedi." konularına da çok dikkatle eğilmeliyiz. Söylenilen

sözlerin İslâm'da karşılığı yoksa ve söz zihinleri olumsuz yönde etkiliyorsa kullanmamalıyız.

9) Davetçinin, zamanlı zamansız, kişi müsait mi, değil mi, o an için dinlemek istiyor mu, istemiyor mu... Bunu anlamaya çalışması gerekmektedir. Akıllı ve bılıncıli insanlar, Allah yoluna davet ederken, kendisinden bıktırmayan insanlardır.

10) Davetçi, kendisini dinleyenleri emir ve komutasına almaya çalışmamalıdır. Tahakküm, hem sevgiyi, hem de saygıyı yok eder. Kişileri sadece Allah'a davet etmeliyiz.

11) Davetçi, maddi açıdan zorda da kalsa, davet ettiği kişilerden maddi yardım görmemeye, borç da olsa, onlarla bu tür alışveriş yapmamaya son derece dikkat etmelidir. Aksi takdirde, davet ettiği kişiler gözünde değer kaybedebilir. Karakterini çok iyi bildiği kişiler müstesnadır.

12) Bir Müslüman davetçi, kendisine değer vermeli, ama kendisini diğer insanlardan üstün görmemelidir. Kendisine değer vermeyenle, kendisini diğer insanlardan üstün gören aynı oranda iticidir. Ne kadar "önemli" kişi olurlarsa olsunlar, "değerli" kişi olma sıfatını kaybederler.

13) "En büyük nimetlerden biri de, dildir. İsyan da, itaat de, dil ile yapılır. Dili gerektiği gibi kullanmayı bilmek gerekir."

- * Sünen-i Tirmizi'den bir hadis "Kişinin, kendisini ilgilendirmeyen konuları bırakması, Müslümanlığının olgunlaşmasındandır."
- * "Kim, sözünü amelden kabul ederse, o kişi kendisini ilgilendirmeyen sözlerden kaçınır." Ömer ibn-i Abdülaziz
- * "Malının fazlasını muhtaçlara verenlere, sözünün fazlasını kendinde saklayanlara müjdeler olsun."
- * Peygamberimiz (s.a.v): "Kim Allah ve Rasulü'ne iman ederse, ya hayır söylesin, ya da sussun." buyurmuştur.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta da şudur: "Doğruyu söylesin ya da sussun." demiyor Efendimiz, "Hayrı söylesin, ya da sussun." diyor. Demek oluyor ki, insanlar doğruyu her yerde söylemek zorunda değil, ama her yerde hayırlısını söylemek gerekiyor. Aksi olsaydı, "Askeri sır veya devlet sırrı" diye bir sır olabilir miydi?

14) Asık suratlı davetçiyi hiç kimse sevmez.

15) Bazı öncüler veya önderler, yazar veya hatibeler, kısacası halka bilgi veren kişiler dörde ayrılır.

a) Kimi, beğenilir, güvenilir, saygı duyulur, önemsenir ve sevilir.

b) Beğenilir, korkulur, önemsenir, ama sevilmez.

c) Beğenilir, önemsenmez ve sevilmez.

d) Beğenilmez ve sevilmez.

Herkes, hangi gruptan olduğunu düşünmeli. Kişi nerde olmak istiyorsa ona göre hareket etmeli.

Hitab etme konusunda önemli bilgiler

Hatip olmasanız bile bu dersi yine de dikkatli takip edin, eşi dostu, ana babası, evlatları, kardeşleri ve komşuları olan herkes bir imam kadar, bir hatip kadar bildiklerini kapasitesi oranında çevresine anlatmak zorundadır.

İnsanlara hitap etmekteki asıl gaye, dinleyenleri bıktırmadan, onların -varsa- yanlışlarını düzeltmek, doğru fikirleri pekiştirmektir.

Düşündüğünü açıklayabilmek insanın özelliğidir. Karşı fikre dayanabilmek de olgunluk ister. İnsandan başka hiçbir canlıda kirli fikirleri değiştirmeye çalışma özelliği yoktur.

Bugün hitabet eskisi gibi önemsenmemektedir. Peygamber sünnetinden gelen hitabe, kısmen çöküntüye uğramıştır.

Hitabet iki kısma ayrılır:

- 1) Hitabetin bilgisi
- 2) Hitabetin pratiği

Hitabetin bilgisinin çöküntüye uğramasının başlıca

beş sebebi vardır. Bu sebeplerin hepsi de, olmazsa olmaz sebepler olduğundan, hitabe sallantıya uğradı.

Hitabe sanatını

çöküntüye uğratan beş sebep:

1) Yeni hayranlığı... Eskiden kompleks duyma... Halbuki bazı konular vardır ki, onlar hiç eskimez. Daima özelliklerini aynı değerde korurlar.

Bu eskimezlerden biri olan hitabetin kuralları, amigo tarzıyla yer değiştirdi.

2) İnsan psikolojisindeki derin noktaların hiçbir zaman değişmeyeceği hesap edilmedi. Çağ atlamakla, ruh da kendi yapısından başka bir yapıya atlar zannedildi.

3) Hitap ilmi ve tecrübeleri ve de prensipleri kaydedilmedi.

4) Hitabet ilmi, bağımsız olarak ele alınmadı.

Herkes, kendisini ilgilendiren konulara eğildi veya grup taassubu içinde, yeryüzündeki bütün insanlara değil, sanki İslâm Dini, kendi grubuna inmiş gibi bir tutum oluştu.

Hatiplerin çoğu ya mezheb ya da çıkar çevrelerini koruyucu bir tutum içine girdiler. Özetlersek, çok azı hariç, herkes olaylara kendi açısından bakıp geçmiştir.

5) Hitabenin çöküş sebeplerinin en önemlisi, Müslümanlar, hitabet prensipleri konusunda Aristo'nun yazdıklarıyla yetindiler. Müslüman düşünürlerden çoğu Aristo'yu akıllarının rehberi olarak kabul ettiler. Öyle olunca kendilerini yenileyemediler.

Bir araştırma yapacakları zaman hemen 'Aristo bu konuda ne söylemişti?' diyerek onu araştırdılar. Kendileri bir yenilik yapmadılar. Hatta bazıları o kadar ileriye gittiler ki, problemlerinin çözümü için rüyalara yatıp çareler arıyorlardı." (1)

Dünya üzerinde hitabet makamının pratikte çöküşünde önemli unsurlar

1) Siyasi baskı

Bu siyasi baskıda olumsuz iki şahsiyet türedi. Bunlar:

a) Korkusundan tamamen rejimin isteği doğrultusunda konuştu.

b) Devletten korktuğu için, devamlı namaz ve oruç ibadeti gibi ibadetler üzerinde durdu. Halka aynı şeyleri anlatarak halkı usandırdı.

2) Arap alemi ve İslâm Devleti'nin çöküşü, Arapça'nın -tüm dünyada- bozulması, Arapların Ammice (yarı Arapça, yarı uydurukça bir dil) konuşması, Kur'an'ı anlamayı engelledi. Bizde de Arapçaya düşman olunduğu için kısa zamanda İslâmî bilgiler çarpıtıldı.

3) Devlet yetkililerinin, hatipleri teşvik etmemeleri

4) Bazı İslâm ülkelerinde, devletin başında bulunanların, halkın İslâmî bilgileri öğrenmesini engellemeleri

5) Ulemanın konuşmayı bırakıp, sadece yazı yazma-

---

(1) Hitabet, Dr. Abdurrahman Ceyra, Usuliddin, 3. sınıf, Kahire 1998 Kitabından Şule Çakır çevirisiyle yararlanılmıştır.

ya yönelmesi. Hitabenin kitaplara geçmesi. Yanlış buradan başlamakta. Çünkü, hitabe günlük bir olaydır, kitaplardan aktarılmaz. (1)

Hitabenin kalkınması için gereken şart

Halka hitap etme sanatı şu şartlar yerine getirilirse kalkınacaktır:

1) Hitap etme sanatına ihtiyacı belirten tezler hazırlanmalı, geçmişin tecrübeleri çağımızdan da yararlanılarak günümüze uyarlanmalıdır.

2) Konuşmacının kültürüne önem verilmelidir.

Konuşmacının başlıca beslendiği kaynak, ayet ve sahih hadis-i şerifler olmalı, belli bir fikre kilitli kalmamalı, İslâm'a nasıl davet edeceğinin bilincinde olmalıdır.

3) Hitap eden kişiler, hep aynı konuları dile getirmemelidir.

Bu arada şu da çok iyi bilinmelidir ki, Müslümanların hitabet sanatı o kadar gelişmişti ki, Hristiyanlar bile hutbeyi taklit etmeye başlamışlardı. Ne yazık ki; şimdi durum değişti, Müslümanlar kilisedeki mumlu, ilâhili ayinlere dönen bir hitabet ister hale geldiler. (2)

Dini anlatan hatibin konumu nasıl olmalı?

1) İmamlık ve hatiplik en hayırlı mesleklerdendir. Bu yüzden, imam ve hatip, kendisini güzel geliştirmeli, genel

---

(1) A.g.e.

(2) A.g.e.

kültürü ve dini eğitimi sağlam olmalıdır.

Hatibin veya hatibenin eğitimi evinde başlar, işlediği derslerle pekişir. Aile, herkes için olduğu gibi davetçiler-hatipler için de ilk eğitim yeridir. Genellikle yalan konuşmayan, bilgili olan anne babanın çocuğu da, bilgili ve doğru sözlü olur.

Hatibin, mesleğini sevmesi, İslâm'dan zevk alması lâzım.

Zihni başka şeylerle meşgul olursa, hatibin başarısı azalır...

Bugün, her alanda insanlık tutsak ediliyor. Evler televizyonla gasp edildi, o yüzden beyinlerin çoğu ilimle meşgul değil.

Toplumda İslâmî hava estirilmezse, çocukların şahsiyeti de İslâm bakımından olgunlaşmaz. Bozuk toplumlar da yanlış sapmış insanları düzeltmek için çok çaba gerekmektedir. Hem de psikolojik savaşın kurallarını bilerek, ülkemizin aleyhinde çalışanları ustalıkla takip ederek.

Bugünkü insanlık eğitilir mi?

Bu konuda evrensel örnek Rasulûllah (s.a.v.)'tır. O, cahiliye toplumunda yetişmiş insanları eğitti.

2) Hatib için özel eğitim şarttır.

Ve her birimiz hatip kadar güzel konuşmacı olmak zorundayız.

Hatib olabilmek için öncelikle şunlar çok önemlidir:

a) Yetenek

b) Eğitim

Yetenek ve eğitim tek başına hatib için yeterli değildir. Yetenek ve eğitimin birleştirilmesi gerekir. (1)

Hatip adaylarına nasıl eğitim verilmeli?

Önce ezber yaptırılmalıdır. Bu konuda İmam-ı Gazâlî diyor ki: “Eğitim ezberle başlar, sonra anlamak gelir. Ardından inanmak ve uygulama gelir.” İbn-i Haldun, Gazâlî’yi destekledikten sonra ilave ediyor: “İlim yavaş yavaş verildiği zaman faydalıdır. Onun için ilim üç aşamada verilir:

- 1) Öncelikle, konular taslak halinde verilir.
- 2) İkinci aşamada konular genişletilir.
- 3) Üçüncü aşamada, tartışmalarla beraber verilir.

Ezber çok önemlidir.

Ayet, hadis, şiir, atasözü, güzel sözler... vs. ezberlenmeli.

İslâm’ı anlatan hatib, şunları

akademik seviyede bilmeye çalışmalıdır:

- 1) İslâm’ın ruhunu
- 2) İslâm’ın kurallarını
- 3) İslâm’ı doğru sunmanın yollarını

---

(1) A.g.e.

* İslâm, aklı reddetmez, fakat öncelik her zaman vah-yindir. İslâm, fitri akla asla arkasını dönmez.

* İslâm'ı sunmanın yolları çoktur, fakat en etkilisi, İslâm'ı yaşamak kaydıyla, sözlü anlatımdır.

İslâm terbiyesinin temelleri:

- 1) Hurafelerden sıyrılmış sağlam bir inanca sahip olmak
- 2) Saygılı olmak
- 3) Örnek alınabilecek özelliğe sahip olabilmek (1)

Terk edilmesi gereken haller:

- 1) Allah'ın ayetleri, Peygamber (s.a.v)'in sözleri hakkında alay ederek konuşanlarla, hoş sohbet etmeyin.
- 2) Hiç güzel yanı olmayan bir insanı övmeyin, ona yağcılık yapmayın.
- 3) Seviyesiz insanlarla şakalaşmayın.
- 4) İçki içilen ve kumar oynanan yerlerde bulunmayın.
- 5) Başkasına ait olan bir şeye göz dikmeyin.
- 6) İzinsiz başkasına ait bir şeyi kullanmayın.

---

(1) A.g. eserden yararlanılmıştır.

Hatibin veya tebliğcinin (davetçinin) uyması gereken genel kurallar

1) Öncelikle, Allah'tan korkan bir insan olmalı. Allah'tan korkmanın en büyük delili, hiçbir canlıya zulüm etmemek ve herkese adaletli olmak.

2) Bid'atten (İslâm'a, din adına ibadet maksadıyla sokulan inanış) ve İslâm'ın çirkin gördüklerinden kalbini arındırmaya çalışmak.

3) Riyadan kesinlikle uzak durmak.

4) Nifaktan (Müslümanların arasını açıcı söz ve davranıştan) şiddetle kaçınmak

* Müslümanın kalple söyledikleri, ilgilenen kalplere girer, dille söyledikleri ise genellikle kulakları aşamaz. Bu yüzden Müslüman inandığını söylemeli.

5) Hoşgörülü olmak.

Hoşgörülü olmakla istismarı, tavizi, dalkavukluğu birbirine karıştırmamak gerekiyor

6) Cesaret ve nezaket sahibi olmak

7) Davet ettiği dinin kurallarını, kendisinde yaşamak.

8) Hak üzere sebat etmek. (Azıcık bir sıkıntıda gevşememek; çünkü gevşeklik değil misyon yüklenenlere, sıradan bir insan için bile çirkindir.)

9) Olaylar ne kadar büyük ve karmaşık olursa olsun, asla umutsuzluğa kapılmamak

10) Doğru anlayışa sahip olmak

11) Anlattığı herhangi bir konuda, önce, kendisinin

kalben ve mantıken ikna olmuş olmak

12) Kendi fikrine karşı olan fikirlerin, en azından temel kurallarını bilmek

13) Hitap ettiği kişi veya toplulukla tartışmamak

14) Kişiye hakaret ederek hitap etmemek

15) Pratik zeka sahibi olmak

16) Anlaşılır dille konuşmak. (Dinleyenlerin aklına hitap etmeli, kulak zevkine uygun konuşmalıdır.)

17) Konuşurken, dinleyenleri umutsuzluğa düşürmemek

18) Günahkar insanın "Ben asla affolmam." şeklinde umutsuzluğa sürükleneceği sözlerden kaçınmak. (Zira, İslâm'da, tevbe eden herkes, Allah indinde hak ettiği yerdedir. Ve tevbe edildiği taktirde Allah'ın affetmeyeceği günah yoktur.)

19) Münafıkların verdiği vaaza itibar etmemek. (Bu da münafıklara verilen bir derstir.)

Buraya kadar hatip veya hatibelerde aranan özellikleri, kaçınmaları gereken hareketleri ele aldık. Herkes kendi payına düşeni alsın.

Tebliğci veya hatibin gayesi neler olmalı?

1) Allah'ın emrine riayet etmek

2) İnsanlığa sunduğu İslâm'ı, hurafesiz olarak iletmek

3) İnsanlar arasında ayırım yapmadan, insanlara faydalı ve doğru bilgiler vermek

4) İnsanları, duygu ve akıl yönünden bilinçlendirmek

5) Topluma, barışı, dostluğu empoze edecek tarzda hitap etmek

6) Köleleşmeden, nasıl bir şahsiyet olunması gerektiğini ahlakî ve psikolojik açıdan anlatmak

7) Sosyal hayatı, insanlar arasında adaletin ve güvenin hakim olacağı şekilde ıslaha çalışmak

8) Kişisel özgürlükleri ve toplumun haklarını korumaya çalışmak, konuya özen göstermek

9) Sapıtmış fikirlerden toplumu korumak

Cahiliye dönemindeki sohbetlerin konusu ne olurdu?

Cahiliye döneminde, insanların bir kılavuzu olmadığı için, insanlık, basit çıkarlar ve şöhret için savaş vermiş. Bakınız, onların "sohbetleri" veya "hitabetleri" neler üzerine olurmuş:

1) Hatibin kendi kabile veya soyunu övmesi

2) Savaşa teşvik etmek

3) Aşırı övme veya aşırı yermek

Bu durumda, isterseniz, günümüzü gözden geçirelim.

Bazıları cahiliye döneminden gelmiş gibi değilermi?

* * *

Dini tanımamaktan doğan olumsuzluklar

1) Din tanımayan veya dinin emrine girmeyenlerde, çıldırma oranı çok fazladır.

2) Din tanımayan veya dinin kurallarına göre yaşamayanlarda intihar eğilimi yüksektir.

3) Din tanımayan veya dinin gereğini yaşamayanlarda, fuhuş yoluyla bulaşıcı hastalıklar dindar toplumlara oranla çok fazladır.

4) Din tanımayanların dünyasında babası belirsiz çocukların sayısının çokluğu göz ardı edilemeyecek bir gerçektir.

5) Cinayetlerin hemen hemen yüzde doksan dokuzu dinsizlik sebebiyledir. Yani aslen cehaletten görünse de temeline indiğimizde, dinden uzaklaşmanın bu cehalete sebep olduğu hemen anlaşılır. Cinayet haberlerini takip edersek, sebepleri hemen fark ederiz.

6) Adam kaçıрма, gasp, hırsızlık... gibi suçlar, dinden kopmanın sonucu cehaletin oluşmasındandır. Bunlar, bütün dinlerde yasaktır.

7) Dinsizlik ve cinsel özgürlük hangi ülkede daha fazlaysa, orada çocuklara tecavüz artmaktadır. Özgürlük oranlarına göredir bu artış... Ne yazık ki, aklını erotik eserlere takanlar bu vahşeti görmemezlikten gelseler de, artık onlar da itiraf etmeye mecbur kaldılar.

8) Boşanma, karı-koca arasında perişan olma olayı ise, dinli-dinsiz, Allah'tan korkmayan insanların bulunduğu yerde artmaktadır. Başlı, dinsiz ülkeler çekmektedir.

İnançsızlığın kimseye fayda sağlamayacağını tüm

dünya biliyor. Fakat, inançsızlığın verdiği zararları bilmiyor. O zararları görebilmek, ilme ve firsate bağlı bir olaydır.

Dinsizliğin, insanın imdadına yetişebilecek bir formül olmadığını dünyaya duyuramadık. Yani evrensel mesajı dünyaya ulaştırmadık.

Filozoflara İslâm sunulmayınca...

İslâm'ı yaşayan insan, sevdiği ve onun kurallarına göre yaşadığı İslâm'ı başkalarına nasıl anlatacak? Ya da başkaları İslâm'ı nasıl öğrenecek?

Pascal:

“İnsanın düşünmek için yaratıldığı apaçıktır. Onun bütün şerefi düşünebilmesindendir.” (1)

Bize göre insan, sadece düşünmek için yaratılmamıştır, düşünce doğru olduğu gibi, doğru yaşamak gereklidir. Buna rağmen, Pascal gibi bir düşünür, yaratılmayı sadece düşünceye bağlayabilmişse, o halde düşünmek için bu kâinat yaratılmaya değer, mantığı çıkar ki, bunu kabul etmek mümkün değildir.

---

(1) Pascal, Düşünceler, Çev. Fethi Yücel.

Bizim, Pascal'ın sözünden alacağımız şey, düşünmenin ne kadar önemli olduğudur. İyi de, neyi? Ne için? Ne zaman? Ve nasıl düşünmek? Dahası, koca alem sırf düşünmek için yaratılmış olabilir mi? Hayır. Pascal 1640'larda düşünmeye böyle bir anlam yüklemişse, ona düşüncenin ana teması işlenmeliydi. Acaba 16. asırda Pascal'ı bulup, ona doğruyu sunan olmuş muydu? Yaptığım araştırmalara göre Müslümanlar, kendi iç çekişmelerinden fırsat bulup dünyanın her tarafına İslâm'ı götürememişlerdir.

Peki biz, biz bugün dünya düşünürlerine, götürülmesi gerekenleri götürüyor muyuz? Götürmüyorsak neden?

“Düşünme, insanın ulvî tarafını temsil eder.” diyor.

Filozoflar dünyasına, bu doğrultuda bir mesaj gitmeliydi. O mesaj da şu: Düşünmek insanın ulvî tarafını temsil eder, bu doğrudur. O halde düşünelim; dünyada binlerce inanç sistemi var, bu sistemlerin hangisi Allah tarafından korunmaktadır?

İnsanlığa ve doğaya en faydalısı, en önemlisi, yaratıcısının insana gönderdiği din hangisidir?

Bu mesajın gereğini yapabildik mi? Yapamadıksa neden?

Bütün bu nedenlerin açıklaması:

Biz, İslâm âlemi olarak, Asr-ı Saadet'ten sonra gerektiği şekilde İslâm'ı tanıtmadık. Tanıttığımız birkaç asır var. Bu görev asırlar içinde bile aralıklarla yapılmış, onun dışında, bilinçlice tanıtım yapılamamış. Bugün, “Yehova Şahitleri”nin kendilerini nasıl yetiştirdiklerini, inançlarını nasıl yaydıklarını gördük, bizim, bilinci sistemleştirmek diye bir plânımızın olmaması düşündürücüdür.

Düşünürler, düşüncelerini önce düşünürlerle ulaştırırlar... Onlarda bu fikirleri tabana yayarlar. Geçmişte zaman zaman yerine getirilen, zaman zaman unutilan bu görevi, günümüzde biz ne kadar yerine getiriyoruz? Bu meselede temel kurallar nedir? Bu konuya eğilmek zorundayız.

Din yaşanmazsa

ruh dünyasında neler olur?

1) Din yaşanmazsa insan ruhî sıkıntı içine girer. Çok neşeli olabilir.. Çok rahat hayat yaşayabilir. Fakat, hiçbir zaman inanarak ibadet yapmanın verdiği huzuru tadamaz. İç dünyalarındaki boşlukları, haram eğlencelerle doldurur gibi olsa da, maneviyatsızlığın açtığı boşluk hiçbir şeyle doldurulamaz. Bol kahkahalı hayatlar bizi yanıltmasın. Bol kahkahalı hayat demek, mutlak huzur demek değildir.

2) İnsanlar, Allah'ı tanıyıp, ibadet etmezlerse, günbegün insanlardan uzaklaşırlar. Bu yüzden tüm benliğini hayvanlara adayan; sevgisini onlara tahsis eden, hatta kedisi veya köpeği için intihar edenler olmuştur. Özetlersek, Allah'a dönmeyen kalbin dengesi bozulur. Hiçbir şeyde ölçü edinemez.

3) Allah'tan uzak, din tanımayan insanların başına kötü bir olay geldiğinde, sabretme güçleri çok azdır. Manen yaslanabilecekleri dayanakları yoktur. Kendilerini kimsesiz hissederek. Zaten gençlikleri, güzellikleri geçtikten sonra hepten kimsesiz kalırlar. Her şeye rağmen, dinsizlerin içinde de, yaşlılarına sevgi gösteren, hürmet ve hizmet eden vardır, ama bu da dinden gelen kültürün onlardaki kalıntılarıdır. Öyle ya, madem din yok, onlara doğ-

ruıları kim söyleyecek ki?

Fıkıh kitaplarında dine olan ihtiyaç şöyle sıralanır:

1) Din duygusu doğuştan var olduğuna göre, bu duygunun tatmin edilmesi, insan ruhunun huzura erebilmesi için dine ihtiyaç vardır. Tek başına ilim de, kültür sanat da insanın gönlündeki manevî boşluğu dolduramaz.

2) İnsan, madde ve ruhtan meydana gelmiştir. Etle kemik gibi birbirinden ayrı düşünölemeyen varlıklardır. Nasıl ki; bedenın yeme içme gibi maddi ihtiyaçları varsa, ruhun da ihtiyaçları vardır. Ruhun en büyük ihtiyacı dindir. Din, ruhu türlü zararlardan korur. Ruhun ihtiyacı din ile giderilmezse, hem ferdin, hem de toplumun bünyesinde kapatılması güç yaralar açar.

3) İnsan, düşünmeye başladığından beri “Nereden geldim? Nereye gidiyorum? Öldükten sonra ne olacağım? Beni kim yarattı? Niçin yarattı? Beni yaratan üstün varlığın özellikleri nedir?” gibi bir takım sorulara cevap arar. Bu soruları aklıyla tam cevaplayamaz veya aklın verdiği bilgiler bazen yanıltıcı olabilir.

O zaman din imdada yetişir. Kişiy e bu ve benzeri soruları cevaplar ken, kişiy i içine düştüğü bunalımdan kurtarır.

4) Toplum düzenini sağlamak için, dine ihtiyaç vardır. Toplumu teşkil eden fertler, onları hayırlı işler yapmaya, başkalarına karşı olan vazifelerini yerine getirmeye sevk eden birtakım kurallara muhtaçtır. İşte din, toplumda birlik ve beraberliği, sevgi ve kardeşliği, adaleti, ahlâkı te-

min eden kanunların oluştuğu bir kurumdur. Dinden uzaklaşan toplumlarda ahlâkî ve hukukî gerilemenin başgösterdiği, anarşının alabildiğine yaygınlaştığı tarih boyunca gözlenen hadiselerdir.

5) İnsanların Allah'a karşı kulluk borçlarını yerine getirmek için yaptıkları ibadetlerin yer ve zamanını, ölçü ve şeklini ancak din öğretir.

Ne felsefe ne fen, ne de akıl bu gibi bilgileri bize bildirebilir. Öyleyse bu konularda bilgi edinebileceğimiz, dinden başka bir bilgi edinme vasıtamız yoktur.

Özetleyecek olursak:

Hem ruhu tatmin, hem dünya düzeninin sağlanması ve neticede ahiret saadetine ve ebedî mutluluğa erişebil-mek için dine ihtiyaç vardır ve din lüzumludur." (1)

Buraya kadar dine olan ihtiyacı özetledik. "Dini yaşamayanlar da çok mutlu olabiliyorlar, buna ne diyeceksiniz?" şeklinde bir soru sorulabilir. Cevabı bellidir. Allah'a karşı gelinerek elde edilen mutluluk, eninde sonunda geri tepecektir. Kul, Allah'ı hiçe sayarak elde ettiği, geçici de olsa, mutluluğun bedelini ödemek zorundadır.

---

(1) Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi, kaynak kitap (Akaid, İbadet, Ahlak, Siyer), Dr. Saim Kılavuz, Dr. Osman Çetin, Dr. Akif Köten, Dr. Hüseyin Algöl, sf. 31-32 Marifet Yay.

Neden inkâr ve isyan ederek mutluluk aranıyor? Allah'ın helâl kıldığı kurallar çerçevesinde insan mutlu olamaz mı? Tabii ki olur. Helâller insana yeterlidir, ama hangi insana? Elbette Allah'ın yolunda olan insana. Helâllerle yetinmeyenlere, geçmiş kavimlerin bu yüzden helâk olduğu anlatılmalıdır.

Kalbimizle ilgilenmeliyiz. Kalp, Allah'tan ve onun emirlerinden emin olmalıdır. Bunun için, kalbe şer'î bilgileri gönderdikten sonra geriye zikir yapmak kalıyor. Zikirten ayrılan insanın kalbi, inanç yönünden vesveseli, huzur yönünden eksiktir. Bunu şu ayet-i kerime ile anlıyoruz:

"Dikkat edin! Kalpler ancak Allah'ı zikretmekle mutmain olur."

Rad Suresi: 28

Meselenin özü: Dinsiz olunamaz... Allah'tan ayrı kâlinamaz. İlkel kavimlerin bile bu gerçekleri fark ettikleri halde İslâm'ın ulaştığı yerlerde bunu fark edemeyenlerin bulunmaları ilginç ve üzücüdür.

Din ahirette de lâzım

Tekrarla pekiştirelim. Bu, şu demek: Öteki âlemdeki yerimizi, Allah'ın izniyle, bu âlemde inandığımız din belirleyecek. Kişi bu dünyada, gerçek din üzerinde yaşamışsa ve de samimiyetle ona bağlanmışsa, Allah'ın lûtfuyla

öteki alemdeki yeri bellidir. İslâm'ın bugünkü kuralları cennette geçerli değilse de, cennete giden yol, bu âlemde yaşanan gerçek dinden geçer. Dinin önemi, bu dünyadan çok, sonrası içindir. Cennete giden yol ise, gerçek din olan İslâm'dan geçer.

İslâm'a göre yaşamak zor mudur?

Bazı insanlar zannederler ki, İslâm'a girerlerse veya İslâm'ı yaşarlarsa, dünyadan ellerini çekecek, yas tutar gibi mutsuz bir ortama girecekler.

Hayır; İslâm öyle bir din olmadığı gibi, öylesine geniş ufuk veren bir dindir ki; insan o dinin içinde ferahlar. O öyle bir dindir ki; onu bilinçsiz yaşayanlar, çok yorulup mutsuz olurken, bilinçli yaşayanlar hiç yorulmadan mutlu bir hayat yaşayabilirler.

Müslümanlara bütün eğlenceler yasak değildir. Sadece haram olan eğlenceler yasaktır. Ve ibadetler ise asla zor değildir. Fakat, ne yazık ki, İslâm'a sonradan ilave edilmek istenen yanlışlar, bazı insanların İslâm'dan korkmasına sebep olmuştur.

Bu gerçek, İslâmî tahsil yaptıkça anlaşılmaktadır.

İslâm'ı doğru anlayabilmek önce iyi niyet, sonra da öğrenmek için gayret göstermekle mümkün olur.

İslâm'da şakanın yeri

Asık suratlı insanlar şaka sevmeyenler, İslâm'ın da şakayı yasakladığını söyler. Bu konuya ışık tutmaya çalışalım. Her şeyden önce şunu belirleyelim:

Şakayı sevmeyen insanlar, sevilmediklerini peşinen bilmelidirler.

Peygamberimiz (s.a.v) şakayı severdi... Kendisi de şaka yapardı. Ama şakaları seviyeli ve nezaket kuralları çerçevesinde olurdu.

Bunlardan birkaç örnek verelim:

Biri Peygamberimiz (s.a.v)'e geliyor. Aralarında şöyle bir konuşma geçiyor:

– Ya Rasulûllah! Beni deveye bindir, diyor.

Arap dilinde bu kelime “Bana deve ver.” demektir. Allah Rasulü cevap veriyor:

– Hayır, seni deveye değil, deve yavrusuna bindireceğim,” diyor.

Bunun üzerine deve isteyen şahıs üzülmüyor:

– Ya Rasulûllah, ben deve yavrusunu ne yapayım. O beni taşıyamaz ki, diyor.

Rasulûllah Efendimiz (s.a.v) gülümsüyor ve cevap veriyor:

– Her deve, bir devenin yavrusudur.

***

Yaşlı bir kadın, Peygamberimiz (s.a.v)'e gelip soruyor:

– Ya Rasulûllah! Ben bu halimle cennete girebilir miyim?

Efendimiz gülerek cevap veriyor:

– Hayır! Bu halinle giremeyeceksin.

Yaşlı kadın ağlamaya başlayınca Peygamberimiz (s.a.v) açıklıyor:

– Sen cennete girerken yaşlı olmayacaksın, cennete giren herkes genç olacak, diyor.

Bu şakasının ardından ona, Vakıa Suresi'nin 35. ve 36. ayetlerini okuyor. Cennetteki kadınları anlatan ayetler “Gerçekte, biz onları yepyeni bir yaratılışla yarattık. Onları genç kızlar yaptık.” Ne yazık ki, bazı mealciler, bu ayetleri huri kızları diye tanımlayarak, dünyadaki kadınlardan başka “kadınlara” atfetmektedir. Eğer bu ayetler cennete giden dünya kadınlarına değilse, “Yepyeni yaratılışla onları yeniden yarattık.” ifadesi ne oluyor? Huri kızları ikinci kez mi yaratılıyor ki, yeni bir yaratılışla tekrar yaratılmış olsunlar?

***

Peygamberimiz (s.a.v)'in şakalarına devam ediyoruz.

Ashaptan Ümmi Eymen adında bir kadın, Peygamberimiz (s.a.v)'e gelip eşinden bahsediyor. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v) soruyor.

– Senin eşin kimdi? Şu, gözünde beyaz olan adam mı?

Kadın şaşırıp itiraz ediyor:

– Hayır Ya Rasulûllah, benim kocamın gözünde beyaz yok.

Efendimiz (s.a.v) devam ediyor:

– Var, var. Onun gözünde beyaz var.

Kadın itirazına devam ediyor.

– Hayır! Vallahi yok.

Peygamber (s.a.v) Efendimiz gülümseyerek şakasını açıklıyor:

– Gözünde beyazı olmayan insan yoktur ki...

Şakanın kuralları:

Bazı düşmanlıklar şaka yüzünden başlar. O-nun için şakalar ölçülü olmalıdır. Onur kırıcı sözlerle şaka yapılmaz.

Şakanın şartı, söylenenin doğru olmasıdır. Muhatabın kalbini kırabilecek şakadan kaçınılmalıdır.

Rasulûllah (s.a.v) şaka yapardı, ama devamlı yapmazdı. Devamlı şaka, şaka olmaktan çıkar. Ayrıca, devamlı şaka yapanlarda vakar ölür.

Sahabeden biri oğluna şöyle diyor:

“Kariyeri senden yüksek olan insanlarla şaka-şma. Senden uzaklaşabilirler. Cahille şaka-laşma, sana karşı küstahlaşabilir.”

Özetlersek:

Müslüman şakacı olmalı, ama şakası düzeyli olmalı, yalan olmamalıdır.⁽¹⁾

(1) Açıklama:

Bu bilgiler El-Ezher Fakültesi ders kitabından bazı ilavelerle sizlere takdim edilmiştir.

Eserin adı: Aile Hakkında Sünnet Üzerine Hadisler. Yazarı Dr. Reca Taha Muhammed Ahmed. Arapçadan tercüme eden Şule Çakır Karahüseyinoğlu. 1992 Usuliddin Külliyyat-ı Benat 3. sınıf Kahire

Mantık Dinin Yerini Tutar mı?

İnsanlar, nasıl inanırlarsa, öyle de savunma mekanizmalarını geliştirirler. Kendi batıl inancına, mantığa dayalı deliller getirmek, İblis şeytanından kalma bir gelenektir. Hatırlarsak, İblis “Ben ateşten, Adem ise topraktan yaratıldı. Ben ondan daha üstünüm.” demişti. Dikkat edersek, üstünlük ölçüsünü kendisi koymaktadır. Onun içindir ki; mü'minin savunma mekanizması Allah'ın ölçülerine dayanırken, mü'min olmayanların ölçüleri kendi arzularına dayanmaktadır.

Her batıl savunucu kendi cehaletini sergiler. Örneğin, İblis şeytan, Allah'a karşı gelme cehaleti gösterirken, ateşin topraktan daha değerli, daha faydalı olduğunu savunma cehaletini de gösteriyor. Bugün, hangi bilgin toprağın ateşten daha değersiz olduğunu söyleyebilir ki? Çok açık ola-

rak görünüyor ki; şeytan İblis, isyan ederken kullandığı kötü “zekâsını” başka şeyde kullanmamış. Bugün ortaokula giden bir öğrenci bile, şeytandan daha kültürlüdür. O hayatın oluştuğu her şeyin ilk kaynağının toprak, sonraki kaynakların hava, su ve ateş olduğunu bilir. Bu tanım, dünya, dünya olarak tamamlandıktan sonrası için geçerlidir. Daha geriye doğru gidersek, “Her şeyin başlangıcı su idi.” ayeti karşımıza çıkar. Yani, alemin molekül sonrası, su, daha sonrası topraktı. Demek ki; iman etmek istemeyen bilgisizler Allah’ın yarattığı nimetleri takdir edemiyor, etmediği için de, Allah’ın emrine giremiyorlar. Burada, “Şeytan bunları nereden bilsin. Şeytan, coğrafya, kimya mı okudu?” gibi sorular sorulabilir.

Şu çok iyi bilinmelidir ki; “Allah’ın yaratma kanunlarını değiştireceğim.” diyen İblis şeytan, demek ki, fizikten kimyadan anlıyor. İnsanlara, fizik kurallarını değiştirme ilhamı vermektedir. Altı tavşan üstü kedi olmuş canlıyı hücreleri birleştirerek meydana getiren bilim adamlarını hatırlarsak, demek ki, yaratma kanunlarının değişmesini isteyen var.

Peki şeytan toprağın değerini biliyordu da, neden öyle söyledi?

Tabi ki gururundan. Kendi misyonuna değer biçmek adına şeytanlığa saptı. Her şeyi gurur ve kıskançlık uğruna yapan İblis şeytan, o yüzden, enaniyet sahibi insanlar konu edilirken, sık sık anılmaktadır.

Ne demiştik, mü’min (inanç konusunda) savunma mekanizmasını Allah’ın ölçülerine dayandırır. İman etmeyenler de, kendi ölçülerine.

Meselâ, cahiliye döneminde Arap toplumu Kâbe’yi

çıplak tavaf ederlerdi. Gündüz erkekler, gece kadınlar gelir ve tavaflarını anadan doğma yaparlardı.

Onlar “İçinde günah işlediğimiz giysilerimizle tavaf yapmayız.” diye bir gerekçe gösterirlerdi. (1)

Şu savunmaya bakın. İçinde günah işledikleri elbise-lerle tavaf yapamazlarmış. Bu mazeretlerle Kabe’yi yüceltiklerini zannediyorlar. Böylece Kabe’yi savunduğunu zannedenler, aslında batıl inanışlarına kılıf bulduklarına inanıyorlardı, ancak yanılıyorlardı. Günümüzde de var bu tipler.

Meselâ birileri diyor ki; “Ben Allah’a inanıyorum. Bir DNA’daki beş milyar “bit” bilgi oluşu bana Allah’ı ispat etmeye yetiyor. Tabiattaki her şey Allah’ın varlığını ispat ediyor. Benim, Allah’ı tanımam için bir dine ihtiyacım yok.”

Bu savunma ile güya Allah’ı yüceltiyor. Bunu Allah’ın dinine hakaret ederek yapıyor. Üstelik Allah’a inanmayarak yapıyor. Güçlü ama çirkin mantık. Allah’a inansa, bir DNA’ya beş milyar bilgi yükleyecek kadar mükemmel bilen Allah, milyarlarca galaksiyi “Bilye gibi elinde tutan Allah”, insanlara yol gösterici bir kılavuz din göndermez mi diye sorardı?

O kişi, Allah’a inansa, inandığı Allah’ın kullarını ve evreni başıboş bırakmayacağını idrak etmez mi? Eder tabi ki. Fakat ilginçtir, o da inanmama yöntemini, Allah’ı överek yürütüyor. Hem de ne övgü(!) Allah’ın gönderdiğine küfre-

---

(1) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, kaynak kitap (Akaid, İbadet, Ahlak, Siyer), Dr. Saim Kılavuz, Dr. Osman Çetin, Dr. Akif Köten, Dr. Hüseyin Algül, sf. 31-32 Marifet Yay.

derek, Allah'a saygıdan bahsediyor. Tam şeytanî bir yöntem.

Sözün özü, kim neye nasıl inanırsa inansın, kendince bir delil getirir ve bunu mantığa sunar. Bir şey mantıkî olabilir; ama mantıklı olması demek, mutlak doğru olması anlamına gelmez. Şüphesiz bilgiyi temel alırsa doğrudur. Ama biz yanlış mantıkları da görebilmek ve ondan kaçınmak zorundayız. Unutmayalım ki; mantıksızlığın bile mantığı vardır. O yüzden, mantığı İslâm ile eğitmeliyiz. Eğitmeliyiz, çünkü

Mantık da dindar olmalı.

İmtihanımızın oluş şeklini

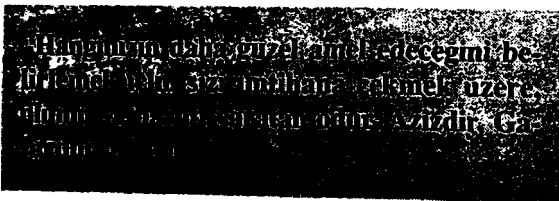
biz tayin edebilir miyiz?

Bilgi, zaman içinde, bize verdiği heyecanı, lezzeti vermez olur.

Özellikle manevî âlemimizle ilgili bilgilerimizi yenilemek zorundayız. Çünkü bilgileri yenilemezsek, bilgi eskir.

İmanı güçlü tutan ortamdan koparsak ve ibadetlerimizi yapmazsak, iman da eskir.

Sorularımızı yineleyelim. Biz niçin yaratıldık? Biz kimiz? Şu ayet-i kerime sorumuza ışık tutuyor:

Demek ki, biz buraya imtihan için gelmişiz.

İmtihan kuralları, imtihan eden tarafından konur. "Neden böyle imtihan ediyor?" gibi sorular sormaya hakkımız yok. Allah kendine ait kuralları kendisi koyar. Mülkün kayıtsız şartsız tek sahibi o.

O, öyle diliyor, öyle yapıyor. Biz kendi imtihanımızı kendimiz ısmarlayamayız. İstedığımız şartlarda, istediğimiz modelde, sipariş imtihan olmaz. O nasıl dilerse öyle imtihan eder. Zaten, iman da bu noktada devreye girer. Şartlar ne kadar zor olursa olsun, güçlü iman o zor şartlara kâh kucak açar, kâh iki büklüm, acı içinde kıvranarak cevap verir. Zordur her acıya dayanmak, ama Allah'a ve sonsuz bir âleme içten iman edilince, zorluklar bizim gücümüzü ortaya koyar. Bizi yorar, ama imanımıza dış geçi-remez. İmanda mantık yürütülmez. Tafsili iman, mantığın bittiği yerde devreye girer.

İman, kişinin ibadetlerini güzelce yerine getirmesiyle diri kalır. Şu hiçbir zaman unutulmamalıdır ki;

Bir insan haram bataklığında yaşıyorsa, günahın içinde yaşaya yaşaya birgün gelir imanı ölür.

Kendimizle ilgilenmezsek yıpranırız. İlimsizlik ruhu yıpratır...

Ruh yıpranınca, beden de yıpranır.

Şimdi kısa bilgilerden sonra genel prensiplere geçerek, bazı konuların en tepelerine çıkalım. İlmihal hazine-sinde gezinelim.

Yanlış sorularla
doğrular bulunmaz.
Kasıtlı soru soranlar
doğruya ulaşamaz.
İnanmak istemeyene
bütün deliller
kör kuyu gibi görünür.

Ufka açılan sayfalar

İnsan Beden ve Ruhtan Meydana Gelir.

RUHUN VARLIĞINA DELİLLER NELERDİR?

İnsan beden ve ruhtan meydana gelir. Beden, ruhun bineği ve aletidir. Ruh, bedende tasarruf etmektedir. İmam-ı Gazali, bedeni bir şehre benzetmiş, ruhu bu şehrin padişahı olarak görmüştür. Akıl padişahın veziri, şehvet ise maliye bakanıdır.

Bu ruhun varlığı, araştırma ve laboratuvara konu olmadığı için müsbet ilimlerce henüz kabul edilmiş değildir. Halbuki ruhun varlığına dair pek çok delil mevcuttur. Yazımızda bu delillerin birkaçını sıralamak istiyoruz.

1— Her insan sıklıkla kendisinden bahseder. “görüşüm” der, “şahsiyetim” der, kısacası “ben” der. Bu “ben”in yerini insan vücudunda aradığımızda, insan hücrelerinden başka bir şey göremiyoruz. Bakıyoruz ki, üçte ikisi su olan ve gramında 5 milyar olmak üzere yaklaşık 3×10^{14} (=300 trilyon) hücreden oluşan insanın “ben”i için yer yoktur. Bu hücrelerde ise, onlara ait gerçeklerden başka bir şeye rast-

lamıyoruz. Acaba "ben" nerededir?

2- İnsan vücudu devamlı değişmektedir. Her an vücudumuzda sayısız hormon ve enzimler yapılmakta, hücreler ölmekte ve yerine yenileri gelmektedir. diye devam eden Psikiyatrist Doktor Sefa Saygılı.

"Eğer ruh yoksa, hücreler arasında 'insan' nerededir?" der. Allah, ruh hakkında fazla bilgi vermemiştir. Onun söylediğinden başka bir şey de bulamayız. Kur'an'a inanan ruha da inanır. Kendisini iyice bilen bir kişinin içindeki öteki insanı tanımaması mümkün değil. (1)

***

Bazıları, gözünün
gördüğüne tesadüf
derken,
görmediklerini
görebilse
inanacağını söyler.
En büyük yalancı,
kendisine yalan
söyleyendir.

---

(1) Doç. Dr. Sefa Saygılı

KISA KISA

Bunalımdan Kurtulmak

* Bunalım hali doğru düşünmeyi engeller. Buna rağmen insan, yine de düşünerek bunalımdan kurtuluş yolu bulur.

* İnsanların imanî konularda aldanma sebepleri:

- 1) Cahillik
- 2) Şartlanmış olmak
- 3) Boşvermişlik
- 4) İdraksizlik
- 5) Kibir, gurur
- 6) Kompleksli olmak
- 7) Günahtan sakınmamak

*İnsan bir iyilik yapmışsa, kalitesi bozulmadığı sürece, o iyiliği başa kakmaz.

* Şeytan, canlı ve zeki bir varlıktır.

* Patronuna “açım” diyemeyen aç işçi, o patronun arkasından ya beddua ya da küfreder.

“Geceyi dinlenmek için Güneş’i, Ay’ı da zamanı tespit için yaratandır O. İşte bunlar, mutlak bilinen eseridir.” (En’am, 96)

* Vardiyeli çalışma, insanın psikolojik yapısını bozuyor.

“Sindirim sistemi hastalığı olanlar, peptik ülserliler, tüberkülozlular, epileptikler, diabetikler, 25 yaştan küçük ve 50 yaştan büyükler, gece kesinlikle çalıştırılmamalıdır. Gece işi, bebek bekleyen ve emzikli olan kadınlar için de sakıncalıdır. Bu konuda birçok ülke, sosyal güvenlik kanun ve mevzuatıyla tedbir almak gereğini duymuştur. Meselâ; Batı Alman kanunları, işçi kadınların hamileliğinin başladığı dönemden itibaren emzikli dönemin sonuna kadar gece 20.000 ile 06.00 arasında çalıştırılmasını yasaklar. İngiltere’de 1937’den beri fabrikalar kanunu, kadın ve çocuklara bazı istisnalarla gece işini men etmiştir.

İşte bütün bunlar: “Geceyi bir örtü yapıp uykuyu dinlenme vakti olarak seçmemenin” neticeleri. Ve ilâhî nizam uyulmamasının, dar akıllarımızla ortaya konan zararları. Peki ya, acaba hikmetine eremediğimiz zararlar ve uğradığımız kayıplar ne ola ki?” (1)

---

(1) Merak Ettiklerimiz, Prof. Dr. Âdem Tatlı-Mehmet Dikmen, Gece Vardiyesi, Cihan Yayınları, 6. baskı, İstanbul)

Sorular ve Cevaplar

Dini tanıma mecburiyeti

Soru: Her Müslüman dinini tanıtmaya mecbur mudur?

Cevap: Evet. Kapasitesi varsa mecburdur. Adaletli ve inancını yaşayan insan da dinini dolaylı yoldan tanıtmış olur.

Kadın kocasına dini tebliğ edebilir mi?

Soru: Kadın kocasına dini tebliğ yapabilir mi?

Cevap: Evet yapabilir. (1)

---

(1) Geniş bilgi için bkz. Tevbe, 71-72. ayetler.

Kaba insan

Soru: Kaba insanlar dini tanıtamaz mı?

Cevap: Tanıtabilir, ama inandırıcı olmaz. Avam kişilere, dinin kaba olduğu itibarını verdirir.

Hatip

Soru: Çocuklarımıza hatip olma aşkı vermeye çalışmalıyız. Ama bir meslek de lazım. İkisi birden olur mu?

Cevap: Bir insan, hem bir meslek sahibi hem de hatip olabilir. Biraz büyük yürek ister, ama imkansız değildir.

Çocuğunuza bir kıssa veya hikâye anlatın, sonra sizin anlattığınızı size anlatmasını isteyin. Güzel anlatırlarsa aferininiz bol olsun.

Evlat tebliğ eder mi?

Soru: Evlat ana babasına tebliğ edebilir mi?

Cevap: Evet. Tebliğ edebilir, ama psikolojilerini çok iyi tespit ederek bunu yapmalı. Zira her anne baba evladından vaaz ı nasihat dinleyemez.

Hiç kimseye azarlama hakkı verilmemiştir

Soru: Tebliğ eden kişi gereğini yapmayan karşı tarafı azarlama hakkına sahip midir?

Cevap: Hayır.

İmtihan Soruları

— DİN Tanıma —

1) Budizm nedir?

2) Davet sanatı üzerine bir cümle söyleyin.

3) Dini tanımayan toplumlarda neler olur? Birkaçını hatırlayın.

4) Dinini yaşamayan Müslümanların ruh halinde hangi olumsuzluklar meydana gelir? İkisini hatırlayın.

5) Dinde mizahın yeri var mıdır? Varsa bir örnek veriniz.

6) Allah'ın yaptığı işlere ne denir?

7) Cahiliye döneminde, hitabetin konuları neler olurdu?

8) Hitabe kaç kısma ayrılır? (Adlarıyla)

Açıklama

8 soruya da doğru cevap vermişseniz tebrikler.

Doğru cevaplarınız 5 sorudan az ise dersi geçin, fakat daha sonra bu dersi tekrarlayın.

**İnancını yaşamayan
boşluğa düşer.
Kendisini yalnız
ve işe yaramaz
hisseder.**

Dördüncü Bölüm

İMAN

İman Bölüm Sözlüğü

- Eşhedü** : Şahitlik ederim. İnaniyorum.
- El-Esma'ül-Hüsna** : En güzel isimler.
- El- Müsavvir** : Tasvir eden. Şekil ve suret çizen. (Allah c.c.)
- El- Müheymin** : Her şeye dikkat edip koruyan ve emin eden (Allah c.c.).
- El- Mü'min** : 1) İnanan, iman eden, 2) güven veren, güvenilir
- El- Mu'izz** : İzzet ve ikram eden. Ağırlayan.
- Er- Râfi** : Yükseltici. Hamil. Sahib. Kaldırıcı, kaldıran.
- El- Azim** : Büyük, yüce. Çok ileri.
- Es- Selâm** : Selâmet, emniyet. Barış, kurtuluş
- Kelime-i Şahadet** : Eşhedü ellâilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve rasûlühü.
- Kelime-i Tevhid** : Lâilâhe illallah
- Kıyam bi-nefsihi** : Sıfat-ı ilâhidir. Varlığı bir başkasına muhtaç olmayan.
- Muhalefet'ül-lil-Havadis** : Yarattıklarından hiçbirine benzememesi.
- İblis** : İnsanları Allah yolundan çıkarmağa çalışan şeytan.
- İcmali iman** : İman esaslarını kısaca ve ana hatlarıyla bilmek.
- Şirk** : Allah'a (c.c.) ortak kabul etmek.
- Şahadet** : Şahitlik. Bir şeyin doğruluğuna inanmak.
- Subuti sıfatlar** : Hayat, İlim, Semi, Basar, Kudret, İrade, Kelâm, Tekvin.
- Zatî sıfatlar** : Vahdaniyet, Beka, Kıdem, Muhalefetül-lil havadis, Kıyam bi-nefsihi.
- Mucize** : Allah tarafından peygamberlere nasib olan harikalar, olağanüstü haller.
- Tekvin** : Var etmek. Meydana getirmek. Yaratmak.
- Vahdaniyet** : Birlik, benzeri olmamak.

İMAN

İslâm'a Giriş

İslâm'a girişin manevî belgesinin adı KELİME-İ ŞAHADET'tir. Kelime-i Şahadet'i çok güzel anlarsak, ilk adımımızı doğru atmış oluruz. Kişi, isterse Kelime-i Şahadet'i kısa sürede öğrenebilir.

Burada bir noktaya dikkat çekmek istiyorum: Kelime-i Şahadet İslâm'ın kapısıdır, bizim kastımız kelime olarak söylenişi değil, Kelime-i Şahadet'in anlamı ve anlamına inanmaktır. Manâsına inanmadan milyonlarca insan Kelime-i Şahadet getirmekte, ama aynı insanlar Müslüman olmamaktadırlar. Çünkü dili ile söylediğinin aslına inanmamaktadır. Biz beraberce girdiğimiz bu ders yolculuğun-

da her şeyin manasını bilerek adım atacağımız için, inşaallah başaracağız.

Bir insan, Müslüman olmuşsa veya Müslüman olmaya karar vermişse, ilk olarak, inanarak Kelime-i Şahadet'i okuması lazım.

Eşhedü ellâilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve rasulühü. (Kelime-i Şahadet'i Arapçasından okuyarak öğrenirsek çok güzel olur.)

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

KELİME-İ ŞAHADET'İN MANÂSİ

Eşhedü: Ben şahitlik ederim ki, (yani görmüş gibi inanırım ki)

Ellailâhe illallah: Allah'tan başka ilâh yoktur.

Ve eşhedü: Yine şahitlik ederim ki... (görmüş gibi inanırım ki)

Enne Muhammeden: Muhakkak Muhammed

Abduhu ve rasulühü: Allah'ın kulu ve rasulüdür.

Kelime-i Şahadet'in manâsı: Görür gibi inanıyorum ki; Allah'tan başka ilâh yoktur ve Muhammed onun kulu ve rasulüdür.

Sorular ve Cevaplar

Neden, İslâm'a girişte Hz Muhammed (s.a.v)'in kul ve rasul olduğu söyleniyor?

Cevap: İslâm itikadında hiçbir peygamberi ilâhlaştırmak yoktur. Kelime-i Şahadet'le kullar ikaz ediliyor. Deniliyor ki; dikkat et, o peygambere inanmaya mecbursun, ama sakın onun bir kul, yani Allah'a teslim olan bir insan olduğunu unutma. Bu izaha rağmen, saplantıda olan liderlerin aşırılığı engellenememiş, bırakın peygamberi, onun ümmetinden olanları ilâhlaştırmışlardır.

İlâhın manâsı nedir?

Cevap: İlâh, kendisine boyun eğilen, kayıtsız şartsız itaat edilen demektir. Onun kanunları bütün kanunlardan önce gelir. Bu durumda ilâh kişilere göre değişir.

Meselâ: Budistler'in ilâhı Allah değil, Buda'dır. Fakat Müslümanın ilâhı Allah'tır. Çünkü Müslüman, hiç kimsenin kanunlarını Allah'ın kanunlarından üstün görmez ve Müslüman kayıtsız şartsız Allah'a itaat eder. Allah'tan başka hiç kimseye kayıtsız şartsız itaat etmez. Onun içindir ki, sahabe Peygamber (s.a.v)'in sözlerini anlamadığı zaman sorardı: "Bu söylediğiniz sizin sözünüz mü, Allah'ın sözü mü?" diye. Peygamber (s.a.v) "Benim sözüm." deyince, o konu hakkında tatmin edici açıklamalar isterler ve kendi görüşlerini de söyleyerek, "Şöyle şöyle olsa olmaz mı ya Rasulûllah?" derlerdi. Fakat ne yazık ki, bazı ülkelerdeki, köleleşmiş Müslümanlarda bunun zıddını görüyoruz. Onlar Allah'tan başka birçok şeye itaat eder, yalnızca Allah'a itaat etmezler. Bazen de karısını köle gibi kullanan, ilâh gibi kendisine itaat edilmesini isteyenler görüyoruz. Kadının da sesi çıkmaz, çünkü gerçek ilâhı bilmediğinden, kocası onun gözünde, böyle ifade etmese de, ilâhlaşmıştır. Birçok ülkede de işçinin ilâhı patron olur. İşte bu sebeplerden dolayı ilâh kavramını çok güzel anlamalı, kul nerelerde kula itaat eder, nerelerde etmez, bu sınnı Kur'an'a göre tespit etmelidir ki, rahat etsin. Aksi halde, ilâhlık taslayan birileri bizi ezer. Biz de Allah'tan başkasını ilâh ediniriz de farkına varmayız.

Buraya kadar Kelime-i Şahadet'i anlattık. Kelime-i Tevhid'le, Kelim-i Şahadet arasındaki fark: Kelim-i Tevhid "Lâ ilâhe illallah"tır. Yani Allah'tan başka ilâh yoktur, ancak Allah vardır. Kelime-i Şahadet ise Allah'ın tek ilâh olduğuna imandan başka, Hazreti Muhammed'in kulu ve rasulu olduğuna iman etmektir. Yani Kelime-i Tevhid'de sadece Allah'ın ilâhlığına iman vardır; Kelime-i Şahadet'te ise, hem Allah'a hem de rasule iman vardır. Hazreti

Peygamber (s.a.v)'e iman edilince de, bütün peygamberlere iman mecburiyeti doğuyor.

Bir kişi, Kelime-i Şahadet'i inanarak söylerse o kişi mü'min olmuş. İslâm'ın kapısından içeri girmiş demektir.

Dünyaya gelmiş geçmiş kavimler içinde, Allah'a inanmayanlara tarih sayfalarında rastlanmamıştır. Allah'a kainatı yaratan olarak inanırdı bütün kavimler. Kimileri, isminin 'Allah' olduğunu söylemese de, bir yaratıcının olduğuna inanırlardı. Fakat her kavim içinde, çok az da olsa inanmayan fertler olurdu. Meselâ: Nuh (a.s.)'ın oğlu gibi olanlar.

Kelime-i Tevhid

İslâm'dan önceki dünya da Allah'a inanıyordu. Fakat, kimi Allah'ın kanunlarını tamamen reddedip, kendi kanunlarına inanıyordu, müşrikler gibi. Kimi de, Allah'tan gelen kitaba inanıyordu, ama inandıkları kitabın bir kısmını değiştiriyorlardı. Günümüzde batıyı ilâh edinenlerin yaptığı gibi.

Halbuki, Allah'ın insandan istediği ilk şey, kendi varlığına inanılmasının yanı sıra, kendisinden başka itaat edilecek bir ilâh olmadığına inanılmasıdır. Allah'a inanmayan yoktur. İnanmadığını söyleyenlerin çoğu da içten içe inanırlar, ama itiraf etmezler. Tabi ki bu inanış kimseye kâr sağlamaz.

Bu girişten sonra Kelime-i Tevhid'in açıklamasına geçelim.

Kelime-i Tevhid'in Kur'an lisanıyla okunuşu:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

Lâilâhe illallah

Türkçe manâsı: Allah'tan başka ilâh yoktur.

Kelime-i Tevhid demek, adı üstünde tevhidin kelimesi demektir. Yani; Allah'ın ilâh olarak tek olduğunu bildiren kelime. Kelime-i Tevhid demek, "Allah'tan başka Allah yok." demek değildir. Burada tek ilâh olarak tek oluşu bildiriliyor. Allah zaten tek.

"Eşhedü ellâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve rasulühü"

Türkçe Anlamı: Şahitlik ederim ki, Allah'tan başka ilâh yoktur ve yine şahitlik ederim ki; Muhammed, Allah'ın kulu ve elçisidir.

Bütün Müslümanlar, Allah'tan başkasının ilâh olma-

yacağını bilir ve öyle iman ederler. Müslüman olmak için, Allah'tan başka ilâh olmadığına inanmak gerekiyor.

Allah'ın ilâh (kanun koyucu) özelliğini kabul etmeyenler "Allah, yeryüzü işlerine karışmaz." demektedirler. Halbuki bu âlemi yaratan Allah'tır. Mademki öyle —ki öyle— o halde canlılara lâzım olan temel prensipleri en iyi o bilmektedir. Onun için de insanlığa ve tabiata lâzım olan temel prensipleri kanunlaştırmıştır. Onun kanunlarını kabul etmeyenler, insanlığa lâzım olan en temel kuralları anlayamazlar ve anlamamışlardır da.

Cinayetler, tecavüzler, hırsızlıklar, intiharlar ve benzeri problemler arttıkça şu sözüm aklınıza gelecektir. "İnsanoğlu, Allah'tan başka edindikleri ilâhların sayısını arttırdıkça, cinayet, cinnet ve ahlâksızlık gibi problemler de artacaktır." Şimdi durum daha güzel anlaşılmaktadır.

İslâm'a giriş Kelime-i Şahadet'le olur

Kelime-i Şahadet, manasına inanmak şartı ile söylenirse kabul görür.

Kelime-i Şahadet ise, Kelime-i Tevhid'e Muhammed'in bir rasul ve kul olduğu ilave edilir.

**İslâm, ruh rahatlığında sadece
Müslümanı, adalette ise, inanan
inanmayan herkesi mutlu eden,
bir dindir.**

Sorular ve Cevaplar:

Soru: Kelime-i Şahâdet'i içten söyleyen, ama insanların yanında bunu gizleyen İslâm'a girmiş olur mu?

Cevap: Hayır. Hür ortamda İslâm Dini, İslâm'a girdiğini, gururundan veya utandığından dolayı söyleyemeyen bir insanı kendi atmosferine almaz.

Soru: Kelime-i Tevhid'le, Kelime-i Şahadet arasında ne fark vardır?

Cevap: Kelime-i Tevhid'de, Allah'ın ilâhlığına iman edilir. Kelime-i Şahâdet'te ise, Allah'ın ilâhlığına, Hazreti Peygamber (s.a.v)'in de Allah'ın kulu ve rasulü olduğuna iman edilir.

Soru: Bazıları herhangi bir sanatçı veya sevdikleri birine "O benim ilâhım." diyor. O kişinin durumu nedir?

Cevap: Onun ilâhı Allah değildir. Söylediği gibi onun ilâhı, o kişidir. İmanlı bir Müslüman böylesine küfür bir cümleyi asla kullanamaz. Niyeti o olmasa dahi asla doğru bir söz değildir.

Bu vesile ile, en zayıf Müslüman bile peygamberinin adını bilir. Hem de çocuk yaşta iken. Kelime-i Tevhid'in içtimai boyutu da vardır, ama biz bu kitapla, yelpazemizi o kadar genişletemiyoruz...

Sıra ile konularımıza devam edelim. İlk olarak sorumlulukla başlayalım.

İmanın Yolu İlimle Bilinir

İman lûgatta “İnanmak, itikat, Hakk’ı kabul, tasdik ve İslâmiyet’i kabul etmek”⁽¹⁾ demektir.

“İnanmak, inanç. Allah’a inanma, İslâm akidesine inanmak, bir konuda kuvvetli inanç.”⁽²⁾ demektir. Daha geniş ifadeyle imanın ne olduğunu anlamak istersek Yusuf Kerimoğlu’nun Emanet ve Ehliyet isimli eserine bakalım. “İman” kelimesi üzerinde duralım. Arapça mütehasısları iman kelimesinin “Emn” veya “Eman” kökünden türemiş bir mastar olduğu hususunda birleşmişlerdir.⁽³⁾ Lûgat manası: Doğrulamak, tasdik etmek, bir kimseye veya bir şeye inanıp güvenmek demektir.

İslâmî ıstılahta iman: Allah (celle celâluhu)’nun indirdiği hükümleri kalben tasdik etmektir. ⁽⁴⁾

1- Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat, Tüldav, İstanbul.

2- Temel Büyük Türkçe Sözlük, Dr. Mehmet Doğan, Bahar Yay, İstanbul

3- İbn-i Mansur, Lisan’ül-Arap- Beyrutî 1955 c:13 s:21, ayrıca El-Zemahşeri, Esasu’l-Belağa, C:1, s:21-22, Asım Efendi-Kamus Tercümesi, İst:1304 s:548

4- Emanet ve Ehliyet, Yusuf Kerimoğlu, Syf: 658

İman iki kısımdır

1) İcmalî iman

2) Tafsilî iman

İcmalî İman

İlk etapta, bize lâzım olduğu kadarıyla icmalî imanı ele alalım.

İcmalî iman, İslâm'ın bütününe iman etmenin adıdır. İcmali iman sahibi, inandığı şeyler hakkında detaylı bilgi sahibi değildir.

Zira öyle icmalî iman sahibi insanlar vardır ki; şehit olmuşlardır... Fakat, icmalî iman sahibi, bilgi ile imanını kuvvetlendirmezse her zaman bir tehlike içindedir. Meselâ: Bir ateist çıkıp ona, "Allah neden görünmüyor? Veya "Allah şu işi neden böyle yaptı?" gibi sorular sorarsa, icmalî iman sahibi bazı insanların kalbi şüpheye düşebilir.

Dini bilgisi olmadığı için inanma gücünü çabuk kaybedebilir. Bu arada hemen belirtelim, icmalî iman sahibi nice insanlar vardır ki, kim ne derse desin, onlar yollarına devam ederler... Bu icmalî iman sahipleri, ilimsizdirler, ama ibadetlerini aksatmadan yaparlar, zikir sahibi insanlardır.

Yani;

İbadetlerini aksatmadan yapan insanlar, zikir de yapıyorlarsa, icmalî iman sahibi de olsalar cinlerden ya da insanlardan olan şeytanlara aldanmazlar...

İcmalî iman sahibi kişilerden ibadet etmeyenler, zikir de yapmazlarsa çabuk aldanırlar. Çünkü, "İnandım." cümlesinden başka (bilgi olarak) İslâm ile bir bağı yoktur. Bir kelime, her şey için yetmiş olsaydı, bu saltanat, her şeyin en iyisine lâayık olan peygamberlere verilirdi.

Durum böyle olunca, yani inandım diyen, ama neye nasıl inandığını bilmeyen bazıları komünist olmuştur. Onlara göre, Lenin -hâşâ- Allah'tan daha iyi bilendir. Onların içinde hafızlık bile yapanlar vardı. Çünkü o komünist hafızlar, o koca Kur'an'ı ezber biliyordu, ama Lenin öğretisinde gördüğü ekonomi ve sosyal olaylar hakkındaki bilgiler gibi açıklayıcı bilgileri Kur'an'dan öğrenmemişlerdi. Kur'an'ın manâsını bilmeden hafızlık yapan bu gençlere göre İslâm, çağdaş dünyaya cevap veremezdi. Aldığı telkinlerle kendi bilgisini kıyaslıyorlar. İslâm'ın bilgisini kendi bilgisi kadar zanneden nice gençler, çeşitli örgütlerde, Allah'a küfredenlere karışıp kaybolmuşlardır. Buna karşılık, bildiği ile amel eden icmalî iman sahibi hafızları hiçbir şey yollarından çevirememiştir.

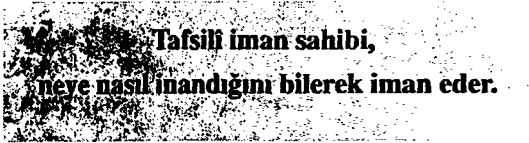
Çünkü bu hafızlar da icmalî imana sahipti, ama onlar bildiği ile amel ediyor, Allah'ı da zikrediyorlardı .

Kısacası,

İcmalî iman sahibi bir insan, ibadetlerini yaparsa kolay yıkılmaz. İbadet yapmazsa, iman gücü zayıflar. Yehova Şahidi Hristiyanlar, bazı Müslümanları Hristiyan yaptılar. O Hristiyan yaptıkları kişiler, tafsili iman sahipleri olsaydılar, Yehova Şahitleri, o insanları ikna edebilirler miydi? HAYIR.

Tafsilî iman

Tafsilî iman; İslâm'ın bütününe vakıf olarak iman edenlerin imanı demektir. Adı üstünde tafsilî, tafsilatlı, detayı bilerek iman etmek demektir.

Tafsilî iman sahibi ile, icmalî iman sahibini daha güzel açıklayacak bir misal verelim.

Var sayalım ki, Ahmet'le Ali evlerinden çıktılar. Arkadaşlarının evlerine gidecekler. Ahmet Üsküdar'daki arkadaşının adresini biliyor; Ali de Taksim'de oturan arkadaşının evine gidecek, ama adresini bilmiyor. Elindeki bir kağıtta yazılı olan adresle arkadaşının evini arıyor. Taksime geldiğinde adresi kime sorarsa, herkes bir yön gösteriyor. Birisi "Geri dön, aradığın adres geldiğin yönde." diyor, Ali, adresi bilmediği için geri dönüyor. Ahmet'e birisi "Sen yanlış adrese gidiyorsun, aradığın yer çok gerilerde kaldı. Hadi geri dön." dediğinde, Ahmet geri dönmüyor. Çünkü o, gideceği yeri biliyor. Çünkü o, tafsili olarak öğrenmiş gideceği yerin adresini, caddesini, sokağını, numarasını, katını. Onu kimseler yanıltamaz. Yani, "Bilenle bilmeyen bir değildir." Bilmeyenin aldanma ihtimali vardır. Onun için biz, okuyup tafsilî iman sahibi olma yolundayız. Allah hepimizi muvaffak etsin. Amin.

* * *

Konuyla ilgili küçük bir detay.

Halk içine iman zafiyetinden din adına yanlış bilgiler yerleşmiş. Bunların kimi hurafe, kimi İsrailiyat veya sıradan uydurmalar.

Meselâ,

“Allah’ın hakkı üçtür” gibi Hristiyanlık hurafesi, Müslümanların arasına da girmiştir. İcmalî iman sahibinin çoğu bu söze inanır, ama tafsilî iman sahibi “Öyle şey olmaz.” deyip bunun bir uydurma olduğunu derhal anlar. Ayrıca, tafsilî iman sahibi, Allah’tan başka hiç kimse için “Eşi ve benzeri yok.” gibi sözler kullanmaz. O çok iyi bilir ki, Allah’tan başka her şeyin eşi veya bir benzeri vardır.

Dikkat! Bir şeyin üç kez söylenmesiyle Allah’ın hakkı üçtür sözü birbirine karıştırılmamalı.

İmanın Bütünlüğü

“İman” deyince hemen hatırlayacağımız şey, İslâm’ın bütün esaslarına inanmak olmasıdır. İslâm’da küçük iman, büyük iman diye bir şey yoktur. Kur’an’ın bildirdiği en küçük bir şeye imanla, en büyük bir şeye iman aynı ölçüde imandır.

Örneğin: Kur’an’da ismi geçen Tur Dağı’yla İbrahim Peygamber (s.a.v)’in dirilen kuşu cismen aynı büyüklükte değildir. Kıyas bile yapılamaz. Birisi kuş, birisi koca bir dağdır. Sıra inanmaya gelince, ikisi de eşit büyüklüktedir. Çünkü ikisine de inanmak mecburiyeti Kur’an yoluyla bize intikal etmiştir.

İnanmanın çeşitli yolları vardır:

a) Bir şeye görerek iman etme

b) Bir şey hakkında uzmanlardan bilgi alarak iman etme

c) Dini inancımızda şer'î nasslara göre iman etme mecburiyetimiz vardır. (b) şıkkı ile (c) şıkkı birbirinden çok farklı değildir. İkisinde de görmeden inanma mecburiyeti vardır. Birinde Amerika'yı ve başka ülkeyi görmeden inandığımızı hatırlarız, diğerinde de öteki âlemi. O halde inanmanın yollarını da öğrenmek zorundayız.

İnanmaya nereden başlanır? Tabidir ki Allah (celle celaluhu)'den.

Allah'ın varlığına iman

Düşünmeyi düşünen ve inanmaktan korkmayan her akıllı insan, isterse, her şeyde Allah'ın varlığına delil bulabilir. Bunu açıklarken bir yerde demiştim ki; "Yehova Şahidleri derler ki, 'Biz Allah'ın şahidleriyiz.' biz de diyoruz ki, her şey Allah'ın şahididir."

Bir vatandaşımız, "Meselâ, Allah'ın varlığını ne ispat eder?" diye sordu. Ona ben, "Her şey Allah'ın varlığını ispat eder." dedim. O, yine örnek istiyor: "Bana öyle bir şey gösterin ki onunla Allah'ın varlığını ispat edin." Ben de "O benim için kolaylık olur. Siz bana öyle bir şey söyleyin ki, ben onunla size Allah'ın varlığını ispat edemeyeyim." dedim. Zaten bu soruyu onlarca insana sormuşumdur. Her biri ayrı ayrı şeylerden örnek vererek sorular sordular. Pirenden koltuğa, denizden toprağa kadar örnekler verdiler. Topraktan örnek verilmesi çok ilgimi çekmişti. Örneği ve-

rene göre en değersiz ve Allah'ın ispat edilemeyeceğine inandığı şey topraktır. Kültür seviyesi düzeyli olan bu hanım, meğer, bastığı toprağı da, topraktan gelen insanı ve diğer yaratılanları da hiç fark etmemiş.

Halbuki insan, toprağın, gezen, konuşan, düşünen canlı bir uzantısıdır. Yani; insan, ruhu saymazsak canlı bir topraktır aslında. Şu şiir bunu çok güzel dile getirmiş:

“Kısmetindir gezdiren yer yer seni

Akibet mağrur olma, bir gün, yer, yer seni

Yerin adı onun için oldu yer,

Evvel kendi besler, ahir kendi yer.”

Toprak hem bir şeydir, hem çok şey. Fakat toprağı ve mahlûkatı tanımayan için en basit örnek oluvermiş toprak. Eee, ne demişler: “Görene... köre ne?”

Sordum:

— Sence toprak düşünür mü?

— Hayır!

— O halde, toprak neden, kavunun tadını zeytine vermez? Domatesin rengi her ülkede aynıdır. Belli dönemlerde çiçekler açar, belli dönemlerde meyveler olgunlaşır? Bunların hepsi topraktan üremedi mi?

— Tabiat kanunu düzenliyor, dedi.

— O halde, tabiat akıllıdır?

— Hayır, tabiat akıllı değildir; ama...

— O halde, topraktan çıkan her şeyi bir düzenleyen var. Tabiat dersek, tabiatı görüyor, gücünü idrak ediyoruz. O halde bu düzen, görmediğimiz birine ait. Zira gördüğümüz hiçbir şeyde, mükemmel tabiat olaylarını ve mahlukatın doğasını yerli yerinde yaratacak bir özellik bulamıyoruz. Demek oluyor ki, bütün özellikler görmediğimiz güçten, yani Allah'tan geliyor. Toprağın Allah'a şahitlik yapmaması mümkün mü? Toprakla Allah'ın varlığını ispat etmemek, akıl için söz konusu olur mu? Pirede, deve de bulunan yaşam programının varlığını düşünürsek, Allah'ın varlığına kanıt olmayacak küçük bir şeyin bile olmadığı kendiliğinden ortaya çıkar. Bu arada, tabiatı da inkar etmiyoruz. Bana göre tabiat, Allah'ın görünmeyen kudret elidir. Tabi ki, bunu mecaz manâda söylüyorum.

Allah'ı (celle celâluhu) daha içten sevmek, onun varlığını akla ve kalbe tasdikletmek gerekmektedir.

İnsan beyni bazen inanmakta zorlanır. Aklınızın almadığı bazı imani konuları kabullenemez. Bu yüzden bunalıma girer. Bir doğruya inanmak zor geldiği için kaçır, bu defa bin yanılsa iman eder. Bu tehlikeden dolayı bazı konuları ince ince işlemek zorundayız.

İnsana hem en zor, hem de en kolay gelen inanış Allah'a olan inanıştır. Bazı akıllar Allah'ta, özellikle evvelsizliğinde takılır kalır. Bazı akıllar ise, tutar da bir insanı Tanrı yapar; ama onun evvelini, evvelinin evvelini sorma-

yı akıl edemez. İnatçı olmayan hiçbir akla, Allah'ı kabul etmek zor gelmez; yeter ki, kişi inanmamakta diretmesin. "Bu konuları teferruatlı bir şekilde ele alacağız." demiştik. Şimdi dilerseniz önce "Sapıtmak zor mudur?" sorusundan başlayalım. Sonra, imanın altı grupta toplanan şartlarını okuyalım. Mümkünse ezberleyelim. Eğer ezberlemek sizin için mümkün değilse, hiç olmazsa konuları birbirinden ayırt edene kadar tekrar okuyalım.

Unutmayalım; karıncalar bile kışın birkaç ay rahat etmek için, yazın hiç durmadan çalışıyorlar. Ya sonsuza kadar rahat edecekleri bir hayatın onları beklediğinin idrakine haiz olup bilselerdi, acaba ne kadar çalışırlardı? Karıncalarda bizim için, tahminimizden daha fazla ibretler vardır.

Sorumluluktan kaçan için sapıtmak zor değildir

Bir maddî, bir de manevî atmosferle tarif edilebilecek karanlık vardır. Gündüzün kaybolması, maddî verilerle izah edebileceğimiz bir karanlıktır. Aydınlık ne kadar uzaklaşırsa, karanlık o kadar koyulaşır. Kat kat artar karanlığın katmanları.

Manevî karanlık da aynen maddî karanlığa benzer. Manevî aydınlığın kaybolması, manevî yönden izah edilebilecek kopkoyu bir karanlığı getirir. Maddî olarak izah edebildiğimiz karanlık, Allah'ın iradesi ve dilemesiyle gelir. Manevî karanlık ise, kulun isyanı sebebiyle gelir. Önce fertler bozulur, sonra toplum.

Düzelirken de kural aynıdır. Her insan, kendisini yola

getirmeye çalışmak zorundadır. Kendisini sapmaktan koruyan insan güçlüdür. Kendisine güven duyar ve kendisini dünyayı idare edebilecek güçte görür. Zira, insanın kendisini hayırlı yola yönlendirmesi, dünyayı yönlendirmekten daha zordur. Hak yola girmek emek ister, okumak ister; ama sapıtmak için fazla emeğe gerek yoktur. Düşünmeyene sapıtmak çok kolaydır. Düşünen akıl sahipleri için sapıtmak hemen hemen imkansızdır, eğer İslâm'ı gerçek olarak biliyorsa.

Sapıtanlar ilk zararı kendisine veriyor. Sonra da verdiği zarar kariyerinin büyüklüğüne göre artıyor. Sapıtanlar, güçlerini, şeytanların lehine kullanırlar.

Toplumu helâk eden bazı yöneticiler yüzünden, günahlardan hiçbir şey ayıplanamaz, şikayetçi olunamaz hale gelindi.

Şu dünyanın gidişine bakınız. Sapıklığı kabul etmeyen ayıplanıyor. Tıpkı, Lût Kavminin sapıkları gibi olanlar var. Lût Kavminin sapıkları, Müslümanları kastederek: "Onları sevmiyoruz, çünkü onlar, namustan yanalar." diyorlardı. Bu olayın iç yüzünü Kur'an'dan öğreniyoruz. Eşcinsel sapıklara Lût (a.s): "Siz kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere gidiyorsunuz ha? Doğrusu siz haddi aşan bir topluluksunuz." dediği zaman, onların birbirlerine dediği şu oldu: "Lût ve taraftarlarını kentinizden çıkartınız. Çünkü onlar, fazla temizler." Şu ifadeye bakın, insan sapıtınca, dürüstlere nasıl da düşman oluyor. Onların gözünde temizlik suç oluyor.

Fikir sapıkları da aynıdır. Zaten önce fikir, sonra fiil sapar. O sapıklar güçleri ölçüsünde başkalarını sapıtmaya devam ederler.

Sapıttıkça sapıttılar. Dünyaya sahip olmak istiyorlar. İbn-i Abbas'tan rivayet edildiğine göre, Peygamberimiz "Ümmetimin adına en çok korktuğum sapık önderlerdir. Zira, önderlerin sapığı kendi sapıtmasıyla kalmaz, kendisine inananları da saptırır." buyurmuş.

Sapıkların en önemli özelliği, hak yolda gidenleri sapık ilan ederler.

Allah'a iman, insanı aydınlatır, huzurlu kılar. Sapıklık ise, bunun tersidir. Ebussuud Efendi "Allah'ın hidayeti, kulunu sapık yoldan çevirmesi, kulun ona yönelmesine bağlıdır." der. Zaten bu konuda Şura Suresi 13. ayetin sonu "Allah, kime hidayet verir?" sorusunu cevaplandırıyor: "Allah, kendisine yönelene hidayet verir." Sapıklık, kişiyi içine alır. Sapıklık, insanı, hiçbir şey göremez hale getirir. Sapıklık, ahireti yok kabul edip, tamamen dünya hayatına bağlanmaktır. Ahireti tercih edip, dünyayı da haddi aşmadan kullananlarda ise, (bilinçli iseler) durum tamamen farklıdır.

Kalplerini Allah'a yönlendirenler, bazı batıl dinlerde olduğu gibi, bu dünya nimetlerinden vazgeçmek zorunda değillerdir. Tabi ki, dünya nimetini gereği gibi kullanmayı bilmek gerekir.

Kısacası, ahireti dünyaya tercih edenler, öteki alemde rahata kavuşurlar. Dünyada da iyi insan olurlar. Kendi menfaatleri için başkasını ezmezler, mert ve tok gözlü olurlar.

Dünyayı ahirete tercih edenlere gelince; onların çoğu, gayelerine, haram kazançla, insanları sömürmekle, hile yapmakla ve onları köleleştirmekle ulaşabilirler. Bu isteklerini İslâm ışığında gerçekleştiremedikleri için, insanları

hak yoldan saptırmaya çalışır ve İslâm'da hata ararlar. İbrahim, 1-5

İslâm, bu bozgunculara karşı, yaşayanların garantisidir. Sapıklar, Allah'ın sözüne dahi itibar etmezler.

Musa (a.s.) devrindeki müşriklerin gördükleri mucizelerden dokuzu:

- 1) Tufan oldu.
- 2) Gökten çekirge yağdı.
- 3) Bit musallat oldu.
- 4) Gökten kurbağa yağdı.
- 5) Bütün sular kana dönüştü.
- 6) Asa ejderhaya dönüştü.
- 7) Yıllarca kıtlık oldu.
- 8) Musa (a.s.)'ın sağ eli bembeyaz oldu.
- 9) Meyve kıtlığı baş gösterdi (Araf, 107-108-130-133)
- 10) Kızıldeniz'in yarılması

“Bu mucizelerin bazıları görünüşte normal olaylar gibi duruyor, bunlara neden mucize denmiş?” diye merak edersek cevabı şu;

Bu olayların mucize oluşunun nedeni şu: Olaylar meydana gelmeden önce Musa (a.s.)'a bildirilmesi ve Musa (a.s.)'ın önceden olayları haber vermesi. Peki sapıklar ne yaptı dersiniz? Hz. Musa (a.s.)'yı sahtekârlıkla suçladılar. Böylece, kendi sapıklıklarını örttüklerini sandılar, ama örtemediler.

Müşrikler hep aynıdır... Akıllarını daima dinin aleyhine kullanırlar.

Kur'an, Lafzî Manâsını Anlayalım

Diye mi Arapça İndi?

Kur'an-ı Kerim'deki **"Biz onu sana aklınızı çalıştır-
rasınız diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik."** Yusuf, 2
Ayetindeki -bazılarınca da- **"Kur'an'ı anlamanız için
Arapça indirdik."** şeklindeki bölümü yanlış tefsir edildiği-
ni çoğumuz bilmiyoruz. Bu şekildeki açıklama doğru de-
ğildir. Araştırmalarımın sonucunda doğruyu bulmanın hu-
zurunu yaşıyorum. Allah'a hamd olsun.

Ayetin manâsı, öyle tefsir ediliyor ki; insanın, için-
den insandan **"Bu nasıl şey?"** diyen sesi duymaması
mümkün değil.

Her şeyden önce, Arapçada, bir şeyi bilmekle anla-
mak, bizim Türkçemizde kullandığımız gibi kullanılmı-
yormuş. Dolayısıyla, Ebussuud Efendi **"Elem tera"**yı gör-

mek anlamında değil, bilmek anlamında kullanmıştır.” (1)

Kısacası, Allah diyor ki, “Hikmetini anlamanız için, Kur'an'ı Arapça gönderdim.” Bu açıklama sadece Araplara yapılmıyor, bizlere de açıklanıyor...

Kur'an Arapçadır diyen ayetlere bir göz atalım. Bakalım, bazılarının açıkladığı gibi, “Kur'an'ın manâsını anlamanız için mi, Kur'an Arapça indirilmiştir?”

“Biz Kur'an'ı Arapça indirdik. Akıl edersiniz, diye..” Yusuf, 2; Zuhruf, 3

“Bu, Rahman ve Rahim olan tarafından indirilmiştir. Bilen toplum için ayetleri açıklanmış Arapça bir kitaptır Kur'an.”

Fussilet, 2-3

Kur'an'ın açıklanmış ayetlerinin, bilen topluma olduğu söyleniyor, “Arapça anlamanız için.” denmiyor. Bu açıklamaları ancak alimler topluluğu anlar deniyor. Buna delil şu ayettir: **“Bu örnekleri ancak bilenler akıl eder.”** (Ankebut, 43) Dikkat edelim, Araplar akıl eder denmiyor.

Ayet-i kerimede, ilim irfan sahiplerinin anlayacağı şekilde, ayetleri açıkladık deniyor.

---

(1) İrşâd-ı Akl-i es-Selîm ilâ Mezâyû'l-Kitab'il-Kerîm. İbrahim Suresi bahsi.

Kur'an'ı lafzen değil, hükmen, kalben anlamak mühimdir. Yoksa, Ebu Cehil de lafzen manâsını anlıyordu, ama Kur'an'ın gayesini ve önemini anlayamıyordu.

Lafzen anlamakla, manâ olarak anlamak, akıl edip idrak etmek farklı şeylerdir. Demek oluyor ki; biz, Kur'an'ın manâsını anlayalım diye Arapça inmemiş, onun özelliğini anlayalım diye Arapça inmiş. Allah, Ebussuud Efendiden razı olsun, onun sayesinde bu gerçeği öğrenmiş olduk.

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de öyle harfler vardır ki, harekesi iki farklı şekilde konur, anlamları da farklıdır. Meselâ “İvecün” harekeleri bu şekilde gelirse Arapçası “maddi yönden meydana gelen eğrilik” kastedilir.

Harekeleri “İvecen” şeklinde gelirse, “manevî yönden meydana gelen eğrilik” kastedilir. Bu ince noktaları bilmeyenin tefsir yapması caiz değildir.

Bu mini bilgi, gün olur çok önemli bir noktada, okuyucuma çağrışım yapar diye, naklettim. Şunu hepimiz bilmeliyiz ki, Kur'an, manasını anlamak için Arapça olarak inmedi, hikmetine binaen Arapça olarak indi. Görüyorsunuz ki, Arapçada bir hareke değişikliği anlamları değiştiriyor.

İmanın Şartları

Önemli Bir Nokta

Nuh (a.s), Davud (a.s) ve bazı peygamberler yüzlerce yıl yaşadıkları halde, istedikleri kadar kişiyi dine çeviremedi. Bazı peygamberler ise yüzer kişi dahi hak yola çevirememişlerdir. Öyle peygamberler vardı ki; ümmetinden çok az kişiyi hak dine çevirmişlerdir. Çünkü eski kavimlerde de ateist vardı... İlâhlık iddia edenler vardı. Demek ki, yeryüzü, küfürde aşırıya gidenleri yeni görmemiş.

İmanın Şartları

Altı Grupta Toplanmıştır

Bu konuya daha önce değinmiştik. Şimdi ise konuyu biraz genişleteceğiz.

Daha önce değindiğimiz gibi, İmanın şartları altı grupta toplanmıştır. Bu durumu “İmanın şartı altıdır.” şeklinde öğretenler hata yapmışlardır. Eğer, imanın binlerce şartına karşılık, imanın şartı altıdır dersek, biri de çıkar “O halde nikah yaptırmaya inanmak, imanın şartlarından değil.” der. Bu mantıktan hareket edenler, “İmanın şartında baş örtüsü yoktur. O halde İslâm’da tesettür imandan değildir.” der. Aradaki fark idrak edilemeyebiliyor. O halde, biz, doğrusunu ele alalım: İmanın şartları altı grupta toplanmıştır diyelim.

- 1) Allah'a iman
  - 2) Meleklerle iman
  - 3) Kitaplara iman
  - 4) Rasullere iman
  - 5) Öldükten sonra dirilmeye iman
  - 6) Hayır ve şerrin (yaratılmak yönüyle)
- Allah'tan olduğuna iman

Burada, halkın anladığı manâda kadercilik yoktur. İyi olayların da, kötü olayların da yaratılması Allah'tandır.

Şimdi bu altı maddeyi biraz açalım.

1) Allah'a iman:

Allah'a iman, Allah'a onun kendisini anlattığı gibi inanmakla mümkündür ve Allah'a iman mutlaka Kur'an-da anlatıldığı gibi olmalıdır. Zira, başka hiçbir yerden Allah'ı, Allah'ın istediği şekilde öğrenemeyiz.

Allah'a, İslâm'ın dışındaki kaynaklardaki şekliyle inanılırsa, insanlar, kendi istedikleri ölçülere uygun "Allah" tarifi çıkaracaklardır. Bu yanlışların giderilebilmesi için, Allah'a iman ederken, yine, Allah'ın ölçüleriyle iman etmeliyiz.

2) Meleklerle iman:

Eğer meleklerle Kur'an'ın anlattığı gibi inanmazsak, yine, kendimize göre melek tarifi yapar ve bunlara inanı-

rız. Sonunda meleklerle “Allah’ın kızları” diyenler de çıkar. Sonunda melekleri Allah’ın kızları olarak görürüz. Zira, hayâl dünyası insanı o noktaya götürür.

3) Kitaplara iman:

Kitaplara imandan maksat kitapların içinde ne varsa onların hepsine iman etmektir. Birini inkâr etmek, hepsini inkar etmek anlamına gelir. Cuma namazına iman etmek neyse, İslâm’da kadının başını örtmesi gerekir diye iman etmekte aynı şeydir. Kişi başını örtmese bile, örtünün varlığına iman etmekle mükelleftir. Kişinin mü’min olabilmesi için bu şarttır.

Kur’an’dan başka hiçbir kitabın içeriğinden sorumlu değiliz. Diğer kitapların da (İncil, Tevrat, Zebur) Allah’tan geldiğine ancak insanlar tarafından hükümlerinin değiştirildiğine inanıyoruz, fakat onların bozulmamış ilk nüshalarına inanıyoruz. Şu anda da onların asılları yoktur.

4) Rasullere iman:

Rasullere yani peygamberlere iman da Kur’an ve Sünnet bilgisiyle olmak zorundadır. Peygamberlere İslâm ışığında iman edilmezse, sahte rasuller çıkar ve kendisine taraftar toplar.

5) Ahiret gününe iman:

Ahiret gününe iman, Kur’an’la ve Sünnetle tarif edilmezse, bu defa çıkar birileri farklı farklı hayâllerle ahiret günleri üretir, inancı noksan olan insanların mantığına uy-

gun ve onların istekleri doğrultusunda bir ahiret inancı uydururlar, nitekim uydurdular da.

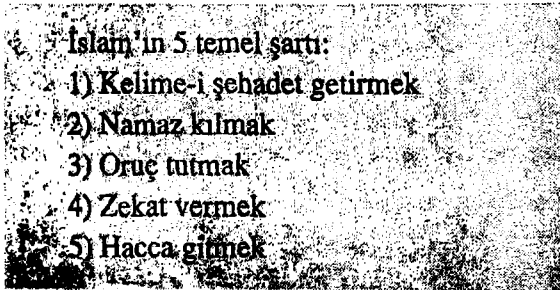
6) Hayır ve şerrin (yaratılma yönüyle)

Allah'tan olduğuna iman:

Bu konu da çok önemlidir. Eğer kişi, hayır ve şerrin ne olduğunu detaylı bir şekilde bilmezse, her günahı Allah'tan bilir. "Bana bu günahı Allah yaptırıyor, o halde benim suçum yok." der. Ya da, sömürü sistemlerinde ezilir, bunu sisteme değil de, kadere mal eder. Bu konuları yer yer işleyeceğiz.

İslâm beş temel üzerine bina edilmiştir

Hadis-i şerifin diliyle, İslâm, beş temel üzerine bina edilmiştir. İslâm'ın sadece beş şartı yoktur. Binlerce şartları vardır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır.

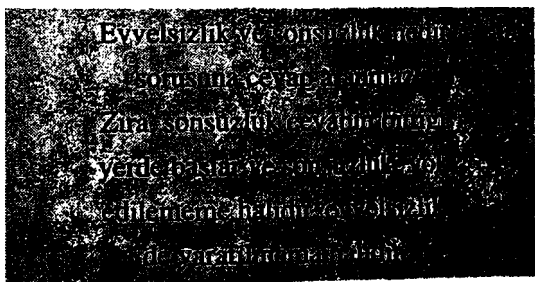

İslâm'ın temel şartlarını bildiren hadis-i şerifi bir kez daha düşünelim. "Buniye'l-İslâmu..." diye başlayan hadis-i

şerif, “İslâm’ın şartı beş.” demiyor, “İslâm beş temel üzerine bina edilmiştir.” diyor. (1) Anlamadan ezberlemek milyonlarca insanı mahvetti ve bu insanlar, “İmanın şartı altı, İslâm’ın şartı beş.” diye öğrendiler. Beş yerine gelmezse ne olur, imanın altı şartından maksat nedir, anlayamadılar. Biz öyle yapmamak için, bu konuları sindire sindire işleyelim ki; ilim ruhumuzu canlandırsın. Bir şeyler öğrenen insan, ruhunun rahatladığını hisseder, hafifler. Bunlar dünyalık faydalarıdır ilmin. Ya ahiret faydası? İşte orası çok önemli.

Özetlersek, İslâm’ın şartı beş değil, İslâm beş esas üzerine bina kılınmıştır. Buna, İslâm’ın şartlarından beşi dersek daha anlamlı olur. Bu konuda Ömer Nasuhi Bilmen (k.s.) şöyle diyor: “İslâm’ın şartı beştir. Bunlara İslâm’ın binası adı verilmiştir.” (2)

O halde neden İslâm’ın binası demiyoruz? Ya da hadis-i şerifin söylediğini: İslâm beş temel üzerine bina kılınmıştır. Bu beş temel, kelime-i şahadet getirmek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekat vermek ve hacca gitmektir.

(1) Buhari, İman Bahsi

(2) Dini Bilgiler, s.41

**Şüpheler,
bilgiyle
giderilir.**

Bir Anlık Şüphe İnsanı Dinsiz Eder mi?

Bazı eserlerde, bir anlık şüphe içine girenin “kâfir” olduğunu okuyunca, ben bu sözü değil, bu sözün sahibini düşündüm. “Bu insan nasıl bir insan ki, ömründe hiç şüphe etmemiş.” dedim. Bu adam ya delidir ya da velidir, dediğimi sanmayın, veliler de normal insan vasıfları taşırlar. Dolayısıyla, bir anlık şüphe içine girmemiş olması çok uzak bir ihtimal... Kaldı ki, anlık şüphelerin insanı dinsiz yapmayacağını, bir fıkıh uzmanının bilmesi gerekiyordu. Fakat şunu unutmayalım:

İnsan sıfatında mükemmelliyetlik yoktur. Mükemmellik hiç hata yapmamaktır. Halbuki, kul kusursuz olmaz. İnsanların küçük hatalarını hoş görmesini bilmeyenler, kendileri büyük hata yaparlar. O yüzden, kişinin kastı İslâm’ın hükmünden birini inkar etmek değilse, o insan kafir olmaz.

Bir insanın kalbinde, elinde olmadan şüpheler oluşuyorsa, önce tevbe eder. Şüphesi yine devam ediyorsa, şüphe ettiği konu hakkında kalbini tatmin edecek bilgileri araştırır. Şüphesini gidermesi için araştırma yapmıyorsa, durum tehlikeli demektir. Kişi, bir yandan araştırma yaptığı halde, bir yandan şüphe içine giriyorsa, çok üzüldüğü halde, elinde olmadan kalbine vesvese baskın yapıyorsa, bu kişi ne yapsın? İmansız biri de değil ki, şüphesine aldırış etmesin. Öyle olsa neden üzülün ki? “Allah’a ve onun vaad ettiklerine şeksiz şüphesiz iman etmedikçe bu iman

olmaz.” doğru. Mü’min şeksiz şüphesiz iman eder. Kişi şeksiz şüphesiz inandığı halde, arada ve elinde olmadan bir anlık, içinden geçen şüphenin normal olduğunu söylüyorum. Söylediğimiz sözün doğru olduğunu tasdik eden delillerin birisi, İbrahim Peygamber (s.a.v)’in başından geçen olaydır. Ve bu olay Kur’an’da şöyle bildirilmektedir: **“Hani İbrahim: “Rabbim! Ölülerini nasıl dirittiğini bana göster.” dediğinde, Allah, “Yoksa inanmıyor musun?” buyurdu. İbrahim, “Hayır, inanıyorum, fakat kalbim iyice mutmain olsun dedi...”** Bakara, 260

Demek ki, iman eden peygamber bile olsa, kalbinde daha derin bir mutmainlik istemiş. (Bu durum şüphe değildir. Bunu ayetten anlıyoruz.)

“Efendim,” diyor bazıları, “ancak dinsizin kalbinde vesvese olur.” Bu söz doğru değildir. Asıl, dinsizin kalbinde vesvese olmaz. Onun kalbinde olsa olsa “Ben yok diyorum, ama ya varsa ben ne yapacağım?” düşüncesi olabilir. İnanmayan insanda vesvese neden olsun ki?

Özetlersek:

Allah’tan ve vaadlerinden şüphe duyarak iman edinin imanı olmaz. Ancak, iman eden kalplere de şeytani vesveseler uğrar. Her vesvese geldiğinde, ‘estağfirullah’ demeliyiz. Eğer bu konuları böyle değil de, insan fıtratına aykırı olarak söylersek, elinde olmadan kalbinden kötü şeyler geçen binlerce insanı bunalıma sokarız. Düşünürsek, olayın doğruluğu hemen anlaşılır.

“Düşünce gibi büyük bir ibadet yoktur.” Yani, düşünce bir başka deyişle tefekkür, çok büyük bir ibadettir.

Ufka açılan sayfalar

DÜNYANIN EN BÜYÜK NİMETİ

Sultan III Mustafa'nın şimdiki Lâleli Camii'ni ikmal ettirdiği günlerde, muhitte Lâleli Baba adında bir veliden bahsederler; her sözünde, derin hikmetler ve birtakım sırlar bulunduğunu söylerler.

Padişah, göğsünün üzerine taktığı bir lâle ile oturan bu zatı merak edip, ziyarete gider. Büyük bir velî olduğundan halkın asla şübhe etmediği bu zât, padişahın birçok suallerini cevablandırırken, dünyada en büyük nimetin ne olduğunu soran Sultan'a:

— Dünyada en büyük nimet, yiyip içtikten sonra def-i hâcettir (Tuvalet ihtiyacını gidermektir), der.

Padişah bu cevabı beğenmez. Hatta bir bakıma kaba bir manâ taşıyan bu nezaketsiz cevaptan sonra, canı sıkılarak kalkıp gider.

O gece yediği yemeği, içtiği suyu dışarı çıkaramayan Sultan; sabaha kadar sarayın içinde dört döner.

Güç bela eriştiği şafak vaktinde, alel-acele bir abdest alır; namazını kıldıktan sonra, doğruca Lâleli Baba'nın evine koşar.

Gece sabaha kadar gözlerine uyku girmediğini, şafa-

ğı iple çektiğini, içinde bulunduğu zahmetten kurtulması için dua istediğini yalvarırcasına anlatır.

Lâleli Baba:

— Allah'ın nice nimetlerine sahip bulunduğumuz halde, alışkanlık sebebiyle bunların kıymetini bilmiyoruz. Yiyip içtikten sonra def-i hacet etmenin en büyük nimet olduğunu şimdi öğrendiniz değil mi, der ve ilâve eder:

— Eğer yaptırdığınız şu camiye bana bağışlar ve padişahlığınızı da, bütün selâhiyetleriyle birlikte bana bırakırsanız, kurtulmanız için dua ederim...

Camiye derhal bağışladığını, bu andan itibaren "Laleli Camii" olduğunu bildiren padişah, saltanatını veremeyeceğini ifade etmek isterse de, artık tahammülü tükenmekte olduğu için, nihayet saltanattan da vazgeçtiğini, yeter ki içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtarılması için dua etmesini rica eder.

Lâleli Baba, o zaman şu karşılığı verir:

— Bir saltanat ki, bir def-i hacete fedâ ediliyor; doğrusu buna saltanat demeye bin şahit ister!..

Lâleli Baba'nın duasını ancak bu suretle alan Sultan, içinde bulunduğu halden hemen kurtulur. Yaptırmış olduğu camii, Lâleli Baba'ya bağışladığı için de, bu cami onun adına izafeten "Laleli Camii" diye söylenir.

Unutmayalım ki, kendimizde varlığı ile gururlandığımız dünyevî meziyetlerimizin hemen hepsi bir def-i hacete bile fedâ edilebilir... Öyle ise, boşu boşuna gururlanmayalım da, bunların kadrini bilelim, şükrünü edâ edelim!.. (1)

* * *

Mü'minin özelliklerinden bazıları

- 1- Yol gösterici olur.
- 2- Salih dost olur.
- 3- Düşmanını tanır.
- 4- Gece ve gündüzden ibret alır.
- 5- Haksızlık yapmaz.
- 6- Ölüme hazırlıklı olur.

İman eden kişide şu özellikler olur

- 1- Ahirete imanlı gider.
- 2- Kalbi rahat eder.
- 3- Kardeşine karşı kin ve nefreti kalbinde barındırmaz.
- 4- Çocuklara karşı şefkatli olur.

İman etmeyen aşırı dinsizlerin vasıfları

- 1- Ahirete dinsiz olarak giderler.
- 2- İman edenleri sevmezler.
- 3- Kur'an'a "köhnemiş kitap" gözüyle bakarlar.
- 4- İslâm'ın söylediklerini insanlığın lehine olduğu halde, itibar etmezler.
- 5- İman edenden korkarlar.
- 6- Devamlı dindarları takiptedirler.

Şunlardan mahrum olan, imanın lezzetini alamaz

- 1- İlim tahsil etmeyen
- 2- Aslî ibadetleri yapmayan
- 3- Zikir yapmayan
- 4- Bu dünyanın geçici olduğunu düşünmeyen
- 5- Tefekkür etmeyen
- 6- Dua etmeyen

Şunlar kaidedir

- 1- İman eden, iman etmeyene baskı yapamaz.
- 2- İmanlı olan baskı altında mutlu yaşamaz.
- 3- İmanı hiç kimse gösteriş aracı olarak kullanamaz.
- 4- İmanlı kişi, İslâm'ın emirlerini sadece cami için

olduğunu söyleyemez.

5- Çocuklar da imanlı veya imansız olabilir.

6- İmansız çocuk akıl-baliğ oluncaya kadar Allah'ın affına mazhar olur.

Şunlar iman etmekle mükellef değildir:

1- Bebekler

2- Hayvanlar

3- Deliler

4- Ölüler

Aşırı dinsizin hayret ettiği şeylerden bazıları

1- Akıllılar dine nasıl inanır?

2- Sıcak ve soğukta nasıl oruç tutarlar?

3- Kadınlar sıcaklarda nasıl olur da kapalı gezebilirler?

4- Öldükten sonra dirilmeye nasıl inanırlar?

5- Onca zamanı İslâmî ilimlere nasıl verirler?

6- Hâlâ İslâm Dini neden yok olamıyor?

İman edenlerin hayret ettiği şeylerden bazıları:

1- Akıllı olan insan, nasıl olur da yaratıcıyı bulamaz?

2- İman etmeyenin sevdiği biri ölünce ona kavuşma

umudu olmadığı halde, nasıl teselli olabiliyor?

3- Hakiki iman eden kişi faydalı kişi olduğu halde, imansızlar bunu nasıl oluyor da anlayamıyorlar?

4- İnanmayan insanlar "Ya cennet ve cehennem varsa, biz ne yapacağız?" diye hiç düşünmezler mi?

5- İnanmamak için neden gayret sarf ediyorlar?

6- Onları neden inandıramıyoruz?

* * *

KISA KISA

* Bir Şeye duyarak inanmışsanız, kulağınızla görüyorsunuz demektir. Tat alarak inanmışsanız ağzınızda bir başka Şekilde görüyor demektir. Görenlerin en keskin bakışlışı, akıldır. Akıl klavuzu takip ederse...

* İman eden kalp,    ek bahçesinde, şezlonga uzanıp renkleri huşu içinde seyreder.

* Bir peygambere iman etmeyen hepsini inkar etmiş gibidir.

* Hristiyanlar eğer İslâm'a girmekle, İsa aleyhisselamın dinine girmiş olduklarını bilselerdi hiç vakit kaybetmezlerdi.

* Dini emirlerin birinden utananın imanı tam değildir.

* Kelime-i Tevhid'le Kelime-i şahadet arasındaki farkı çevremize anlatalım.

* Ben, eğer ayet ve hadisten açık açık bir delil yoksa, senin inandığın gibi inanmaya mecbur değilim. Sen de benim inandığım gibi inanmaya mecbur değilsin." dediğimiz güne kadar İslâm kardeşliğinin zevkini asla alamayacağız.

* İman deyip geçiyor kimileri.

Ağzından çıkanı aklı işitmiyor.

* Feyz, heyecan ve saplantıyla imanı ayırt etmeliyiz. "Her feyz sahibi mutlaka imanlıdır" şeklinde anlaşılmamalıdır. Nice insanlar vardır, feyzlidir, ama k f rdedir. Sağlam iman, sağlam bilgiden geçer.

SORULAR VE CEVAPLAR

Bunakların Durumu

Soru: Yaşlılığından dolayı bunayan ve isyan eden yaşlıların durumu ne olacak?

Cevap: Bunamadan önce hangi hâlde ise, o hâl üzerinden muamele görür. Yaptığı günahı fark ettiği halde işi bunak görünerek yürütmeye kalkarsa kâfir olur. Zira herkes aldansa Allah aldanmaz.

***

Meleklerle Şekil İzafe Etmek

Soru: Meleklerle hayalinde bir şekil veren kâfir olur mu?

Cevap: Hayır. Ama dişi veya erkek olarak düşünmek de caiz değildir.

***

Soru: İnancı olmayanla nikah olur mu?

Cevap: Hayır. Ne kadın evlenebilir, ne de erkek. İnancı olmayanla evlenenler zina yapmış olur.

***

Soru: Bize mucize görünmediğine göre, mucize görenlerle biz bir olur muyuz?

Cevap: Mucize gördüğü halde isyan eden daha büyük azabı tadacaktır. Mucize görmeden, mucize görenler kadar güçlü iman ederlerse, tabi ki görmeden iman eden bir açıdan daha değerli.

İmtihan Soruları

1) İslâm'a ilk giriş nasıl olur?

2) Kelime-i Şahadet'in manası nedir?

3) İlâh ne demektir?

4) Kelime-i Tevhid nedir?

5) Tafsilî iman ne demektir?

6) Hz. Musa'ya (a.s.) verilen mucizeden en az beşini sayınız.

7) Bir anlık şüphe insanı dinsiz eder mi?

8) Hayır ve şer (yaratma bakımından) Allah'tandır, demek ne demektir?

9) Rasullere iman ne demektir?

10) Lût Kavminin içindeki eşcinseller Lût aleyhisselam ve tarafları için ne söylediler? Ayetteki sapıklardan delil olarak bize bildirilen cümleyi tamamlayın. "Lut ve taraftarlarını kentinizden çıkartınız. Çünkü ....."

11) İmanın bütünlüğü ne demektir?

- 12) İcmâlî iman ne demektir?
- 13) Mü'minin özelliklerini sayınız?
- 14) İman etmekle mükellef olmayanları sayınız?

Bu soruların en az yarısına cevap veremiyorsanız geri dönün. Hepsine cevap verdinizse tebrikler. Siz gerçekten çalışkan bir okuyucu veya talebesiniz demektir.

Beşinci Bölüm

Allah'ın Sıfatları

**“Allah’u Tealâ’ya iman,
onun varlığını
ve sıfatlarını
bilip tasdik etmekle
olur.”**

Ö. Nasuhi Bilmen

NOT:

Sıfatlar, Bölüm Sözlüğü ve Tanımlar

Bu bölümde sözlük vermiyoruz. Bunun sebebi şu: El-Esma’ül-Hüsna’yı bu bölümde sunuyoruz. El-Esma’ül-Hüsna’da sözlük gibi isimlerin manâsı verildiğinden, ayrıca bir sözlük daha hazırlayıp, siz değerli okuyucularımızı yormak istemedik.

Allah'ın Sıfatları

Allah'ın sıfatları ikiye ayrılır.

- a) Zati sıfatlar, altıdır.
- b) Subutî sıfatlar. sekizdir.

Zatî sıfatlar

Zati sıfatlar demek, Allah'ın kullarına vermediği özel sıfatları demektir. Allah'ın bu sıfatlarından hiçbirisi kullarında bulunmaz. Zati, Allah'a özel olan sıfatlar şunlardır:

- 1- Vücut (Başkasına muhtaç olmadan var olma)
- 2- Kıdem (evvelsiz)
- 3- Bekâ (sonsuz)

4- Vahdaniyet (tek oluş). Bu şu demek: Allah'tan başka hiçbir varlık tek değildir. İnsan veya diğer varlıklar.

5- Muhalefet'ül-li'l-havadis (yarattıklarından hiçbirine benzememek)

6- Kıyam bi-nefsihî (hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey ona muhtaçtır.)

Bir konuyu hiç bilmemekle, ezber bilmek arasında anlam olarak bir fark yoktur. O yüzden, bilerek inanmanın önemi ve zevki hiçbir şeyde bulunmaz.

Şimdi açıklamalara geçelim.

Vücut

Vacib'ul-vücuttur. Yani, varlığı hep vardı. Başkası tarafından yaratılmadı. Allah'ın varlığı, kulun varlığına benzemez, akıl üstü bir varlıktır. Halbuki insan ve öteki canlıların varlıklarına kısmen de olsa akıl eriyor. Ayrıca Allah'tan başka her varlık, yani aklın kavrayabileceği varlıklardır.

Varlıklar:

Allah: Yaratan. Geride kalanların hepsi yaratılandır. Bazıları yaratık da derler.

Kıdem

Evvelsiz, insan beyninin en çok zorlandığı nokta burasıdır. Evvelsizliği idrak etmek zor gelir insanın aklına. Allah'ı ve evvelsizliği anlamak zor gelirken, aynı insanın maddeye Allah'ın özelliğini verdiğini de görürüz bazen.

İşin içinden Allah'ı kabul ederken çıkamayan insanın, Allah'ı inkar etmesi halinde de işin içinden çıkamadığını görürüz. Bu defa, Allah'a yakıştıramadığı evvelsizliği "atoma" yakıştırmaktadırlar. Ya da "bilim henüz ispat edememiştir, bilim ispat edince, maddenin nasıl yaratıldığını bileceğiz." diyorlar. Biz her işi Allah'a dayandırdığımız için bizimle alay edenler kendilerinin Allah'a dayanır gibi bilime dayandıklarının farkında bile değiller.

İnsan beyninin sınırları vardır. Kendini aşan şeye (eğer Allah'a inancı tam değilse) saçmalamak şeklinde de bakar.

Allah sonradan var olmadı. Öyle olsa, onu bir var eden olurdu. Başkası tarafından var olsaydı, onu var eden varken, neden var edilene Allah diyelim ki? Allah Halik (yoktan yaratan), kul mahluk; (yoktan yaratılan). Allah her zaman vardı başlangıcı olmayan yalnızca Allah'tır. Bu inancı ortadan kaldırdığınızda, bu defa maddeye aynı misyonu yüklemek zorunda kalacaksınız. Çünkü hayat ve evvelsizlik bir vakadır. Bundan kaçış yoktur. Evvelsizliği Allah'a vermeyen, maddeye vermek zorundadır. O halde neden her şeyin sonu Allah'a dayanır deyip, aklımızı dinlendirmeyelim ki? Öteki tarafın çıkmazı hepten çıkılmaz değil midir?

Evet, Allah evvelsizdir. İnsan beyni evvelsizliği anlayacak güçte değildir. O halde, beynimize bu konu üzerinde durmamasını telkin edelim.

Bekâ

Sonsuzluk demektir. Ölümden sonra insan da sonsuzdur, insanlar Allah ile ebediyyen yaşayacaktır; ama insana bekâ sıfatı verilmeyecektir. Çünkü bekâ sıfatı, “yok edilememe” halidir. Bu da, ancak Allah’da vardır.

Vahdaniyyet

Allah’ın ilâh olarak da tek oluşu.(İhlâs, 1) İki ilâh olsaydı (hâşâ) şu âlem ne hale gelirdi? Bunu Kur’an-ı Kerim’de Allâh açıklıyor: “Eğer yer ile gökte Allah’dan başka Tanrı olsaydı, yer gök ikisi de muhakkak fesada uğrar, yok olurdu.” Enbiya, 22

Ayrıca her şeye mantıkî deliller isteyenler için söyleyelim: Astronomlar, uzaydan getirilen göktaşlarıyla yerkürenin aynı atomdan oluştuğunu söylemektedirler. “Önceleri yer gök bitişikti.” Enbiya, 30 diyen ayet-i kerimeyi hatırlayalım.

Burada her insan kendi halinde tek değil midir, şeklinde bir soru akla gelebilir.

Evet, ruh olarak her insan tektir. Bin kişi bir kişiden kopya edilse, o bin insanın her biri ruh ve duygu olarak ayrı ayrı insanlardır. Fakat, bedenlen düşünürsek, birbirinin aynısı, aynı yumurta ikizlerini görürüz, ama Allah için böyle bir benzerlik mümkün değildir.

Muhalefet’ül-li’l-Havâdis

Birliği kimseye benzemediği gibi, “muhalefet’ül-li’l havadis”te de, diğer yönlerden de Allah hiçbir şeye benzemez.

Kıyam bi-Nefsihî

Allah hiçbir şeye muhtaç değildir.(İhlas, 2) Zaten Allah başkasına ihtiyacı olan bir varlık olsaydı, o Allah olamazdı ki kime muhtaç ise, Allah o olurdu.

Kulun dikkat edeceği şey, Allah'ı kendi ölçülerine sığdırmaya kalkışmamasıdır. Zira "İnsanı ilâhlaştırmak ne kadar saçmalık, Allah'ı insana indirgemek de o denli deliliktir." (1) Zaten, Allah, başkasına ihtiyacı olan bir varlık olsaydı, onun kendisine muhtaç olduğu varlık Allah olurdu. Allah, bütün ihtimallerden münezzehtir.

İnsan şunu çok iyi bilmelidir ki; hayatın her gerçeği insani ölçülere göre değildir, bir de Rahmanî ölçüler olduğunu unutmayalım. O halde insan, sadece kendi kapasitesinin aldıklarıyla ilgilenmeli, aklının ulaşamayacağı yerde "En iyisini Allah bilir." demelidir, diyebilmelidir. Zaten bunu söylediği sürece ilâhlık taslamadığı anlaşılır.

Bizim bu halimizle, yani Allah'a teslim halimizle bilime teslim olanlar alay etmektedirler. Olsun, biz sonuca bakalım.

Beynin oyunları

Belki konu dışı olacak, ama değinmeden geçemeyeceğim. İnsan beyninin olmayan veya olmayacak olan soruları olur. Bazıları kasıtlı olarak bazıları da elinde olmayarak sorular üretirler." Allah, kendisinden büyük Allah veya taş yaratabilir mi, gibi.

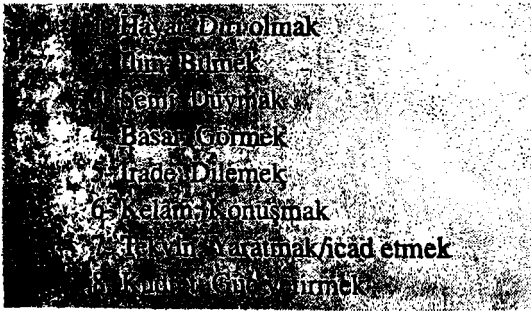
(1) Orhan Kuyu, Yazı ve Sızı

Kişiye: “Bunlar nasıl olsa olmayacak şeylerin soruları. Bu soruları geç.” diyorsunuz. Geçmiyor. “Allah, farz edelim kendisi gibi bir varlık yaratsın, o yarattığı Allah olamaz ki. Çünkü biri tarafından yaratılmış olur o. Biri tarafından yaratılan değil, onu yaratan Allah olacağı için, böyle beyin oyunlarına kendimizi bırakmamalıyız. İnsan beyni, akıl almaz sorular sorar, bunu önceden bilirse, zihnimize karşı hazırlıklı oluruz.

Subûti Sıfatlar

Subûti Sıfatlar en üst ve mükemmel derecesiyle Allah'a aittir. Fakat bu sıfatlardan kuluna da bir nebze vermiştir.

Bunlar:

Şimdi bu sıfatları biraz açalım.

Hayat

dendir.. Diri olmak için bir şeye ihtiyaç duymaz. Diriliği kayıtsız ve sınırsızdır.

İlim

Allah her şeyi bilir. Kendisindeki bilme özelliğinden farklı şekillerde kuluna da vermiş. O yüzden kul, her şeyi bilmez, ama bazı şeyleri bilir. Bilme konusuna teşbih tam olmasa da bir misal verecek olursak, insan bazı şeyleri bilir, bilgisayar da bilir. Bilgisayarın (zahiren) bilmesi kula bağlıdır. Aynı şekilde, insanın bilmesi de Allah'a bağlıdır, ama onun da Allah kadar bilmesi söz konusu değildir. Kul, Allah'ın izin verdiği ölçüde bilir. Tıpkı bilgisayar gibi.

İnsan, bilgisayara ne yüklemişse bilgisayar onu verir. Allah kuluna ne yüklemişse, kulda sadece o vardır. Ayrıca, Allah'ın ilmi zâtî, kulun ilmi kesbîdir. Kesbî demek, emek vererek, çalışarak elde edilen demektir.

Semî

İşitmek demektir. Allah işitir. Nasıl işitir onu biz bilemeyiz, ama işittiğini biliyoruz. Örneğin teyip de sesleri işitir ve kaydeder. Nasıl ki, teybin işitmesiyle bizimki aynı değilse, Allah'ın duyması ile bizim duymamız da aynı değildir. Hatta, teyple bizim halimize hiç benzemez, ama bir anlamaya yaklaşmak olur düşüncesiyle bu örnekleri veriyoruz. Allah'ın duyduğuna iman etmemiz yeterlidir. Zaten onun duyması için bir duyma organına ihtiyacı yoktur. Allah'ın söylediklerimizden haberdar olması demektir.

Basar

Görmek; radarın gördüğünü biz de görürüz, ama radar başka, biz başka yöntemlerle görürüz. Nasıl ki, radarın görmesiyle bizim görmemiz farklıysa, Allah'ın görmesiyle de bizimki farklıdır. Zaten onun, görmek için bir görme organına ihtiyacı da yoktur.

İrade

Dilemek. Rüzgarın iradesi yoktur. Ay'ın, Güneş'in, Dünya'nın iradesi yoktur. Çok harika işler yaparlar, ama bu işleri kendi iradeleri ile yapmazlar. Allah ise, her yaptığığını kendi iradesiyle yapar. Bir nebze irade kuluna vermiştir. Onun içindir ki, hayatın bir kısmını kul kendi dilemesiyle yönlendirir. Fakat, bu demek değildir ki, kulun dilemesi hayatının her alanında geçerlidir. İrade, yapacağı işe kendi karar verebilme yetkisidir. Allah'ın iradesi kayıtsız ve sınırsızdır.

Kelâm

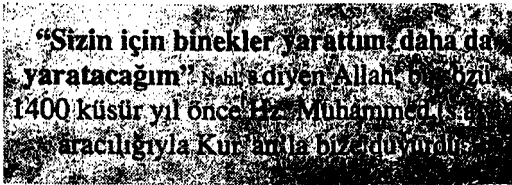
Allahu Teala'nın, sese, harflere ve bu harflerden meydana gelen cümleleri tertiplemeye muhtaç olmadan konuşmasıdır. Kur'an-ı Kerim'in "Kelâmullah" (Allah'ın Kelâmı) olması hatırlanmalıdır. Kelâm aynı zamanda söylemek, hüküm bildirmek, mesaj iletmek anlamına gelir. Hz. İsa (a.s)'nın Allah'ın kelimesi olması hatırlanmalıdır.

Tekvin

Yaratmak. İşte, Allah'ın bu sıfatına kulların da girmiş

olması çok enteresandır.

Allah yaratıcıdır, yoktan var eder. Kuluna da yaratma özelliği vermiştir. Vardan yaratır. Daha doğrusu icat eder. arapçada iki yaratma kelimesi var. Biri Allah'ın yaratmasında kullanılıyor. Türkçede böyle bir ayırım yok. O yüzden kulda icad kelimesini kullanıyoruz. Allah yoktan var eder, kul, vardan başka bir şey var eder. Buna, bir yerde, Allah, yaratmasına kullarının eliyle devam ediyor da diyebiliriz.

Araştırmalara baktığımızda günde 140 tür canlı (bitki ve hayvan) türü yok olmaktadır. (1) Buna göre, yeni bir canlı türü yaratılmaması bir yana, yaratılanların nesli tükenmektedir. O halde, “Daha da binekler yaratacağım.” diyen Allah, 1420 yıldır bizim görebildiğimiz neleri yaratmıştır? Çok net görüldüğü gibi uçak, taşıt, tren... türü şeyler yaratılmıştır.

Fakat bu yaratmayı kullarının eliyle yapmıştır. Zaten beyin gücünü tanıyan her insan, insan beyninin birisi tarafından yaratıcı özellikte ayarlandığını, mükemmel yaratıldığını anlar. Her icat sonunda sadece insanı takdir etmez, o insanı mükemmel bir şekilde yaratana da takdir eder. Bilgi-

(1) İslam ve Kur'an'da Ağaç, Yeşil ve Toprak, Orman Yük. Müh. Turan Günay. Tema Yay. 1995

sayardaki harikaları gören, insanı mı, bilgisayarı mı tebrik eder?

Tekvin sıfatını anlattıktan sonra insanın, insan vücudunun bütün azalarını yapabileceğini, sadece ruh veremeyeceğini anlarız.

Bugün, Allah'ın kurallarını bilmeyenler, Allah'ın eserlerindeki incelik bulundukça nerdeyse bilime tapacak hale geldiler. Sanki, bilimin buldukları biri tarafından değil de, bilim tarafından yaratılmış gibi bir tavır sergileniyor. Sanki fennî buluşlar ilerledikçe, insanı Allah'a muhtaç olmayan bir ilâh seviyesine çıkarma gayretinde olanlar var. İnsanlık, her şeyi yerli yerine, ancak İslâmî kültürde olursa koyar. Aksi halde bunalıma ya da inkar atmosferine girer. Hiçbir sıfatı unutmamalıyız, ama tekvin sıfatını asla unutmamalıyız. Zira, bizim bu bilgiye çok ihtiyacımız olacak. Çünkü, fennî buluşlar bu gidişler akıl almaz boyutlara gelecek.

Kudret

Gücü yetmek. Allah (celle celâluhu) sonsuz kudret sahibidir. Sonsuz kudretin ne anlama geldiğini, cüz'i kudretimizle anlayamayız. Kudret sıfatından kullarına bir zerreğini vermiştir. Kulun kudreti sınırlıdır. Kuldaki kudret Allah'ın verdiği kudrettir. Kul o kudretini ne tarafa kullanırsa, hesap defterine o yazılır. Yani, kulun gücünün yettiği yer de sınırlıdır, Allah'ın gücü ise sınırsızdır.

EL-ESMA'ÜL-HÜSNA

(En güzel isimler Allah'ındır.)

Bazı kitaplarda El-Esma'ül-Hüsna "Allah'ın en güzel isimleri" olarak açıklanır. Bu açıklama doğru değildir. Doğrusu, 'En güzel isimler Allah'ındır.' olmalıdır. Zira "Allah'ın en güzel isimleri" dersek, güzel olmayan isimleri de var demek olur.

Evet en güzel isimler Allah (c.c)'nundur ve Allah bu isimleri Peygambere bildirdi. Kullarıma de ki: **"En güzel isimler Allah'ındır."** Haşr, 24

Allah'a ait olan en güzel isimler sadece 99 değildir. Fakat en güzel isimlerden 99'u bir araya toplanmış, diğer isimleri farklı farklı yerlerde zikredilmiştir. Bunlardan birkaçı; El-Hikmet, El-İlah, El-Fatır'dır. Yani Allah'a atfedilen en güzel isimler 99 değil daha fazladır. Fakat 99'u İslâm aleminde sıkça zikredilmektedir.

Bir ödev

El-Esma'ül-Hüsna hakkında
bir hadis-i şerif zikredilir: "Allah'ın
99 ismi vardır. Kim bunları ezberlerse
(iman eder ve ezbere sayarsa)
cennete girer." der.

Bu barenin nerde olduğunu ve
doğru olup olmadığını araştırın.

Allah, Ancak Sıfatlarıyla Bilinir

En güzel isimler Allah'ındır. Fakat Allah'ın özel ismi sadece Allah ve Rahman'dır.

Diğer sıfat isimlerden de özel sıfat isimleri vardır. Bu iki ismi, direkt, Allah demektir. Asla insanlara bu isim verilmez. İsmi Rahman olan, derhal ismini değiştirmek zorundadır.

İslâm aleminde, özellikle Arapça bilmeyen halk kesimince "rahîm" ile "rahim" karıştırılır. Allah'ın sıfatlarından olan "rahîm" in Arapça'sında "ye" harfi vardır (Türkçede 'î' harfi ile ifade edilir.) Ana rahmi denildiği zaman, bu cümlede geçen rahim besleyici manâsındadır ve 'ye' harfi yoktur. "Rahîm" mübalağa ismi fail, Rahim, isimdir. Aynı kökten gelmektedir. Acıaktan gelen bu iki isim, girdikleri sigaya (kalıba) göre anlam değiştirmiştir.

El-Esma'ül-Hüsna

En güzel isimler Allah'ındır. Bu isimlerin 99'unu bu derste öğreneceğiz.

Sıfat isimler

Bu sıfatları ezberlersek çok iyi olur. "Ben ezberleyemem." demeyelim. En azından her ismin ne anlama geldiğini bilelim. Bu dünyaya gelmişken, Allah'ı tanımadan gitmek gerçek bir kul için utandırıcı olmaz mı? Hemen şunu da ilave edelim, Allah'ın varlığını bilmek demek, onu hakıyla tanımak demek değildir. Gerçi hiçbir zaman Allah (celle celâluhu)'yu tam olarak tanıyamayız. Ama onun kendisini tanımamızı istediği sınıra kadar tanıyabiliriz. En azından havas mesabesinde tanımak bizim için hiç de zor değildir. Manen de çok güzel bir görevi yerine getirmenin sevincini yaşarız. Allah'a yakın insandan daha mutlu kim olabilir? Ona yakınlık ise, niyetten sonra onu bilmekle mümkün olur.

Bu kısa açıklamadan sonra El-Esma'ül-Hüsna'ya geçelim.

El-Esma'ül-Hüsna

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

1- Allah:

Ondan başka ibadete layık olan yoktur. Allah ismi, Allah'ın özel ismidir. Bütün sıfat isimleri şahsında toplan. Allah ismine lafzatullah ile lafz-i celâl de denir.

الرَّحْمَنُ

2- Er-Rahmânu (Özel isim):

Bütün mahlûkata ayırım yapmadan rızık veren, merhamet eden.

الرَّحِيمُ

3- Er-Rahîmu:

Dünyada herkese, ahirette de sadece mü'minlere merhamet eden, şefkat gösteren.

الْمَلِكُ

4- El-Meliku:

Yaratılmışların hakiki sahibi ve mutlak hükümdarı.

الْقُدُّوسُ

5- El-Kuddusu:

Hatadan, gafletten ve her türlü eksiklikten münezzeh olan.

السَّلَامُ

6- Ês-Selâmu:

Olaylardan olumsuz yönde hiçbir şeyden etkilenmeyen.

الْمُؤْمِنُ

7- El-Mü'minu:

Kendisine kesin inanılan, güvenilen. Güvenilir kullarını çalışmaları sebebiyle şerden emin edicidir.

الْمُهَيْمِنُ

8- El-Müheyminu:

Bütün kainatları gözetendir.

الْعَزِيزُ

9- El-Azîzu:

İzzet sahibi, bütün izzeti kendisinde toplayan.

الْجَبَّارُ

10- El-Cebbâru:

Yaratılan istese de istemese de, dilediğini yaptıran.

الْمُتَكَبِّرُ

11- El-Mütekebbiru:

Her şeyde ve her hadisede büyüklük kendisine mahsustur.

الْخَالِقُ

12- El-Hâliku:

Her şeyi, mükemmel düzeni ile yaratandır.

الْبَارِئُ

13- El-Bâriu:

Yarattığı her şeyi birbirine uyumlu olarak yaratandır.

Misal; Devenin bacağına kuzuya, kelebeğin kanadını leyleğe takmadığı gibi.

المُصَوِّرُ

14- El-Musavviru:

Yarattıklarına suret ve şekil veren. (Her şeyi, birbirinden ayırt edilebilecek şekilde yaratan.)

الْغَفَّارُ

15- El-Ğaffâru:

Bağışlaması çok bol olan, günahından tevbe edenin günahlarını yok sayan, bağışlayan.

الْقَهَّارُ

16- El-Kahhâru:

Kahreden, cezalandıran, pişman eden.

الْوَهَّابُ

17- El-Vehhâbu:

İsteyen ve istemeyen her canlıya çeşit çeşit nimetleri karşılıksız veren.

الرَّزَّاقُ

18- Er-Rezzâku:

Yaratılmışlara, faydalanacakları her şeyi yaratan.

الْفَتَّاحُ

19- El-Fettâhu:

Zorlukları kolaylaştıran, her kapalıyı açabilen.

الْعَلِيمُ

20- El-Âlîmu:

Gizli açık her şeyi en iyi bilen.

الْقَابِضُ

21- El-Kâbizu:

Dilediğinde sıkı, daraltan.

الْبَاسِطُ

22- El-Bâsîtu:

Dilediğinde açan genişleten.

الْخَافِضُ

23- El-Hâfidu:

Her layık olanı madden veya manen yukarıdan aşağıya indiren, alçaltan.

الرَّافِعُ

24- El-Râfiu:

Her layık olanı, madden veya manen yukarı kaldıran, yükselten.

الْمُعِزُّ

25- El-Mu'izzu:

İtaat edene izzet veren, ağırlayan.

الْمُذِلُّ

26- El-Müzillu:

İsyan edenleri zillete düşüren.

السَّمِيعُ

27- Es-Semîu:

Her şeyi işiten.

الْبَصِيرُ

28- El-Basîru:

Her şeyi gören.

الْحَكَمُ

29- El-Hakemu:

Hakkı batıldan ayıran. Her işini hikmetle yapan. Hü-küm veren.

الْعَدْلُ

30- El-Adlu:

En adaletli.

اللطيفُ

31- El-Lâtifu:

Zarif, ince.

(Lâtîfin bir anlamı ince olsa da El-lâtîf'in tam karşılığı değildir.) En ince işlerin bütün inceliklerini bilen.

الْخَبِيرُ

32- El-Habîru:

Her şeyden, her yönüyle haberdar olan.

الْحَلِيمُ

33- El-Halîmu:

Cezada ne acele ne de ihmal edici. Suçlulara hemen ceza verebilme gücü olduğu halde hemen vermeyip sabredebilen.

الْعَظِيمُ

34- El-Azîmu:

En azametli.

الْغَفُورُ

35- El-Ğafûru:

Mağfireti, bağışlaması çok.

الشُّكُورُ

36- Eş-Şekûru:

Şükredilmeye en layık.

الْعَلِيُّ

37- El-Aliyyu:

En yüce.

الْكَبِيرُ

38- El-Kebîru:

Tarifsiz büyük.

الْحَفِيزُ

39- El-Hafîzu:

Muhafaza eden, koruyan (El-Hafız'ın manası tam anlamıyla Türkçeleştirilemiyor. Her şeyi hafızasında tutan gibi bir anlam da çıkıyor. Fakat kaynaklarda bu anlamı kullanan pek olmamış.)

الْمُقِيتُ

40- El-Mukîtu:

Her yaratılanın rızkını veren. (Örneğin, ağaç için suyunu, ışığını vermesi gibi vermiş. Kainatta ne varsa her şeyin rızkını farklı farklı yaratır.)

الْحَسِيبُ

41- El-Hasîbu:

Herkesin yaptığını bütün teferruatıyla bilen ve hesabını soran.

الْجَلِيلُ

42- El-Celîlu

Celâlet ve ululuk sahibidir.

الْكَرِيمُ

43- El-Kerîmu:

İkramı bol, vesilesiz veren.

الرَّقِيبُ

44- Er-Ragîu:

Bütün varlıklar üzerinde gözcü.

الْمُجِيبُ

45- El-Mucîbu:

Kendine yalvaranları duyan ve önemseyen, veren.

(Burada bir hususu iyi bilmek gerekir: Cevap vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Ayet-i kerimede Allah tarafından her duaya cevap verileceği vaadedilmiştir. Fakat her duanın kabul edileceği vaadedilmemiştir. Zira kabul edip etmemek Cenâb-ı Hakk'ın hikmetine bağlıdır.)

الْوَاسِعُ

46- El-Vâsiu:

Müsamahakâr, ilmi ve rahmeti her şeyden geniş.

الْحَكِيمُ

47- El-Hakîmu:

Hüküm veren, sonuca bağlayan.

الْوَدُودُ

48- El-Vedûdu:

İyi kullarını seven, onları rahmet ve rızasına erdiren.
Sevilmeye ve dostluğu kazanılmaya en layık olan.

الْمَجِيدُ

49- El-Mecîdu:

Şânı büyük.

الْبَاعِثُ

50- El-Bâisu:

Ölüleri diriltten kabirlerinden çıkaran.

الشَّهِيدُ

51- Eş-Şehîdu:

Her şeye şahit olan.

الْحَقُّ

52- El-Hakku:

Yaptığı her şey mutlak doğru olan.

الْوَكِيلُ

53- El-Vekîlu:

Vekil.

Usulüne uygun olarak kendisine havale edilen işleri en güzel şekilde yerine getiren. (Eğer kulun isteği doğrultusunda işleri yürümüyorsa, burda vekilin gereğini yaptığına inanmak gerekiyor. Dünya hayatında bile vekil tayin ettiğimiz avukatlar veya benzerleri bizim lehimize, ama bizim istemediğimiz işleri yapabiliyorlar. Vekiline güvenenler buna itiraz etmiyorlar.)

الْقَوِيُّ

54- El-Gaviyyu:

Sınırsız güç sahibi.

الْمَتِينُ

55- El-Metînu:

Dayanıklı.

الْوَلِيُّ

56- El-Veliyyu:

İyi kulların dostu.

الْحَمِيدُ

57- El-Hamîdu:

Hamd edilen.

الْمُحْصِي

58- El-Muhsî:

Her şeyin sayısını bilen.

المُعِيدُ

60- El-Muîdu:

Yarattıklarını yok ettikten sonra tekrar yaratabilen.

المُحْيِي

61- El-Muhyî:

Diriltici, yoktan hayat verici. Can veren, sağlık veren.

المُمِيتُ

62- El-Mumîtu:

Her şeyin hayatına son veren.

الْحَيُّ

63- El-Hayyu:

Hayat sahibi.

الْقَيُّومُ

64- El-Gayyûmu:

Hiçbir şeye ihtiyaç duymadan, her şeyi ayakta tutan.

الْوَّاحِدُ

65- El-Vâcidu:

İstediğini, istediği anda bulan.

الْمَاجِدُ

66- El-Mâcidu:

Yücelten.

الْوَّاحِدُ

67- El-Vâhidu:

Tek olan, eşi ve benzeri olmayan.

الصَّمَدُ

68- Es-Samedu:

İhtiyaçtan münezze, her şey ona muhtaçtır. O hiçbir şeye muhtaç değil.

الْقَادِرُ

69- El-Kâdiru:

İsteğini istediği gibi yapmaya gücü yeten.

المُقْتَدِرُ

70- El-Muktediru:

Her şeye gücü yeten.

المُقَدِّمُ

71 -El-Mukaddimu:

İsteddiğini ileri geçiren, öne alan.

المُؤَخَّرُ

72- El-Muahhiru:

İsteddiğini geri koyan, arkaya bırakan.

الأَوَّلُ

73- El-Evvelu:

Evvelsiz. Başlangıcı yoktur.

الْآخِرُ

74- El-Âhiru:

الظَّاهِرُ

75- Ez-Zâhiru:

Aşıkâr. Varlığı bilinebilen.

الْبَاطِنُ

76- El-Bâtînu:

Gizli, varlığını gözlerden gizli tutan.

الْوَالِي

77- El-Vâlî:

Her şeyi idare eden.

الْمُتَعَالَى

78- El-Müteâlî:

Yaratılmışların idrakinden yüce.

الْبَرُّ

79- El-Berru:

Kulları hakkında iyilik isteyen, ihsanı bol olan.

التَّوَابُ

80- Et-Tevvâbu:

Tevbeleri kabul edip, günahları bağışlayan.

الْمُتَّقِمُ

81- El-Müntekimu:

Suçlulara hak ettikleri cezayı veren. İntikam alan.

الْعَفْوُ

82- El-Afüvvu:

Affedici.

الرَّؤْفُ

83- Er-Raûfu:

Sonsuz şefkat sahibi.

مَالِكُ الْمُلْكِ

84- Mâlikü'l Mülkü:

Mülkün ebedi sahibi.

ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

85- Zü'l-Celâl-i Ve'l-ikram:

Sonsuz büyüklük sahibi, sonsuz kerem sahibi.

الْمُقْسِطُ

86- El-Muksitu:

Bütün işlerini denk ve birbirine uygun ve yerli yerinde yapan.

الْجَامِعُ

87- El-Câmiu:

İstedliğini istediği zaman, istediği yerde toplayan.

الْغَنِيُّ

88- El-Ğaniyyu:

Sonsuz zenginlik sahibi.

الْمُغْنِي

89- El-Muğnî:

İstedliğini zengin eden.

الْمَانِعُ

90- El-Mâniu:

İstediği şeye engel olan.

الضَّارُّ

91- Ed-Dârru:

Elemi yaratan.

النَّافِعُ

92- En-Nâfiu:

Dilediğine fayda veren.

النُّورُ

93- En-Nûru:

Aydınlatıcı.

الْهَادِي

94- El-Hâdi:

Hidayeti yaratan, hidayet veren.

الْبَدِيعُ

95- El-Bedîu:

Her şeyi ilk olarak ömeksiz yaratan.

الْبَاقِي

96- El-Bâkî :

Sonsuza dek kalıcı olan.

الْوَارِثُ

97- El-Vârisu:

Gerçek varis. (Sonuçta her şeyin sahibi)

الرَّشِيدُ

98- Er-Reşîdu:

Bütün işlerini takdir ettiği gibi yürüten.

الصَّبُورُ

99- Es-Sabûru:

En sabırlı ceza vermekte acele etmeyen."⁽¹⁾

---

(1) Kur'an'dan başka, şu eserlerden de istifade edilmiştir.

a) Kur'an Kelimelerinin Anahtarı Mu'cemil Mufferres Tercümesi.

b) Dini Bilgiler, (sualli-cevaplı kısmı) Ömer Nasuhi Bilmen.

c) Emanet ve Ehliyet, İslâm İlmihali, Yusuf Kerimoğlu.

e) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Kaynak Kitap, Dr. Saim Kılavuz, Dr. Osman Çetin, Dr. Akif Köten, Dr. Hüseyin Algül

f) Sahih-i Müslim.

g) El-Esma'ül-Hüsna, İmam-ı Gazali.

h) Esma'ül-Hüsna Şerhi, Ali Osman Tatlısu.

ı) Lemâlar, Bediüzzaman Said-i Nursi.

Ayrıca: El-Esma'ül-Hüsna'yı hazırlarken, görüş birliği armaksızın hemen hemen her görüşten uzmanlara, yazımı kontrol ettirdim veya içeriğinde yararlandım. Görüşlerinden yararlandığım zatların bazıları:

M. Osman (Tasavvufçu)

Abdullah Büyük (Müftü ve Yazar)

Ziya Eryılmaz (Araştırmacı-Yazar)

Mehmet Balcıoğlu (Arap Dili Fak. Edebiyat Mezunu - Araştırmacı)

* * *

“İbrahim (a.s) gibi,
putları kırmak
isteyenler,
İbrahim (a.s) gibi
ateşe atılmaya
hazır olmalılar.” (...)

Bazıları,
iman edecek bile olsalar
“İddiasından vazgeçti.”
diyecekler diye, iman
etmiyorlar. Bunun adı
inadî küfürdür.

Şirk Vahdaniyetin Zıddına Bir İnanıştır

Müslüman için, Allah, ilâh olarak da tektir. İmanın temel şartı Allah'tan başkasını ilâh edinmemektir. Vahdaniyet konusuna üzerine uzmanlar 17 başlık altında izah getiriyorlar. Bunlar sıra ile şöyle tanımlanıyor:

1) Tevhid peygamberlerin ilk çağrısıdır.

Tevhid, mükellefin ilk görevidir. (Delil: Araf Suresi 59,85,65,73 ile Nahl suresi 36. ayetleridir.)

Şirk Nedir?

a) Allah'a ortak koşmaktır. Allah'a ait bir özelliği kula, kulların acizliğini Allah'a vermektir.

b) Allah'a inandığı halde, Allah'ın emirlerinden birini inkar etmek şirktir. Yani Allah'a ortak koşmaktır.

2) Şirk, en büyük zulümdür.

Şirk her türlü nimetin sahibi olan Allah ile, hiçbir şeye gücü yetmeyen eşit tutmaktır. Ayetten delil “Size verilen her nimet Allah’tandır.” Nahl, 35 “Yaratanla yaratmayan eşit olur mu? Nahl, 17

3) İlk haram şirkti.

Şirkte olmayan kişinin vakarı da çok güzeldir. Bunlardan bir örnek;

Buhari’deki bir hadiste rivayet edilen bir izzet belgesi:

“Birgün, bir sahabi başka bir sahabeye “Siyah kadının siyah çocuğu.” diyor. Bunu, esmer rengi hakaret kabul eden köle, âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz (s.a.v)’e gidip bu sahabeyi şikayet ediyor. Peygamberimiz (s.a.v) hemen o sahabeyi çağırıp, “Sen onu, annesi siyah diye mi ayıplıyorsun? O halde sende cehaletten bir kalıntı var.” diyor. Hepimiz, bu köle gibi bir izzete sahip olsak bu bize yeter.

Bugün, birçok çocuğa anne ve babasının suçlarının ödetildiğini düşünürsek, durumu daha iyi anlamış oluruz.

4) Şirk seviye kaybettirir.

Şirk, özgür insanı köleden daha düşük seviyeye düşürürken; Tevhid, köleyi sıradan olan hür insan seviyesinin üstüne çıkarır.

Mevlâ şöyle buyuruyor: “Müşrik kadınlarla, onlar iman edinceye kadar evlenmeyiniz. İmanlı bir köle, hoşunuza giden müşrik bir kadından daha hayırlıdır.” Bakara, 121

5) Şirk affolunmayan bir suçtur. Nisa, 48,116

Bir hadis-i şerif:

Enes bin Malik'ten rivayet edilmiş, Bezzar'ın Müs-ned'inde zikredilmiştir.

Zulüm üç türlüdür:

a) Allah'ın affetmeyeceği zulüm

b) Allah'ın dilerse affedeceği zulüm

(Ölmeden tevbe edenlerin günahı)

c) Allah'ın hesap soracağı zulüm

(Tevbe etmeden ölen Müslümana

sorulacak hesap)

Dikkat edelim,

Birinde kulla muhatap bile olunmuyor.

Birinde affedilebileceği vurgulanıyor, diğerinde ise hesap sorulacağı.

Allah'ın affetmeyeceği zulüm, şıktır.

Allah kendine yapılanı affedebileceğini vaad ederken, kullarına yapılan zulmü, kul kendi affetmedikçe affetmiyor. Kulun, bir kula zulüm yapması halinde zulüm yapan tevbe etmedikçe affolmuyor. Tevbe eden kulu Allah affetmek istese de, kendi hakkına ilaveten, zulüm gören kulun da affetmesini istiyor.

6) Allah, hiçbir şeye benzemez.

“Ey insanlar! Size bir misal verildi. Onu dinleyiniz. O Allah’tan başka yalvardıklarınız varya, onların hepsi bir araya toplansalar, bir sinek dahi yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey alsa, sineğin aldığı kurtaramazlar. İsteyen de aciz, kendisinden istenen de acizdir.” Hacc, 73

Buna rağmen müşrikler, hâlâ Allah’ı takdir etmeyi düşünmezler “Yaratmaktan ve direnmekten aciz olanı, her şeyi yaratana tercih etmek...”

7) Müşrik aynı çizgide durmaz. Olaylara göre renk değiştirir. Şuurlu mü’min ise bunun aksidir. Karşılaştığı her durumda çizgisinden sapmaz:

Ayet müşriklere hitaben şöyle söylüyor: “Size denizde bir zarar dokunduğu zaman taptıklarınız kaybolur, yalnız Allah kalır. O sizi kurtardığı zaman yine yüz çevirirsiniz. İnsan nankördür.” İsra: 67 İnsanın nankörlüğü ancak güçlü bir iman ve ibadet ile gider.

Mü’min her durumda fitratına dönüktür, müşrik ise, büyük belâlarla karşılaşınca fitratına döner. Meselâ, büyük belâyı uğrayan Firavun bile, belâyı görünce özüne dönmüştü. Yunus, 90

8) Müşriklerle olan ilişkilerde, müşriğin müşrik olduğu unutulmamalıdır.

Meselâ, müşriklerle evlenmenin yasaklanması, müş-

riğin velâyetinin kabul edilmemesi. Yalnızca, şunu ayırt etme şartı vardır: eğer anne baba müşrikse, onlara iyilik farz kılınmıştır.

9) Müslümanlara savaş açarlarsa müşriklerle savaş açılır.

“Sizin hepinizle toplu halde savaştıkları gibi, siz de onlarla toplu halde savaşınız.” Tevbe, 36

10) Müşrik olarak ölen hiçkimse için Allah’tan af dilenmez. “Bu, müşrikler akrabalar dahi olsa.” Tevbe, 113

11) Şirk hariç, anne babaya hoş görülmesi olmak:

İslâm, anne babaya iyiliği emretmiştir. Bu emri, tevhid emri ve şirk yasağından hemen sonra getirmiştir. Allah, bunu İsra Suresi 23. ayet-i kerimede şöyle bildiriyor: **“Rabbin, yalnız kendisine ibadet etmenizi ve anne babaya iyilik yapmanızı farz kılmıştır.”**

Anne babaya teşekkürü, Allah’a teşekkürün hemen ardından getirmiştir. Buna rağmen, “İbadetlerini yapma! Allah’a inanma!” gibi emirler veren anne babanın sözlerine itaat etmek de yasaklanmış, hatta bu olay şirk kabul edilmiştir...

Anne babaya iyilik yapmakla, onların sözlerinin hepsine uymak aynı şey değildir.

Ayetten bir cüz:

“... Bana ve annene babana teşekkür et. Onlar seni bilmediğin konuda şirk koştularsa onlara itaat etme.. Onlara iyilikle sahip ol.” Lokman, 14-15

12) Allah’ın, kulunu şirkten sakındırması:

Allah, önce verir, sonra ister. Bunun için, kuluna ön-

ce şirkin ne olduğunu bildiriyor, sonra onu yasak ediyor, sonra da şirk girdikleri taktirde cezalarının ne olduğunu bildiriyor. Nahl, 51; Maide, 3

13) Şirk kalbin, Allah'tan başkasından korkma sebeplerinden biridir:

“Biz onların kalplerinde, delilsiz bir şekilde Allah'a şirk koştukları için korku yaratırız.” Al-i İmran, 151

“İnanıp da imanlarına herhangi bir şirk bulaştırmayanlar... İşte güven (halinde korku olmama hali) onlarındır.” En'am, 82

14) Yalnız Allah'a ibadet edin, diye emrin ilan edilmesi: Ayetten delil: **“De ki, ben, yalnızca Allah'a ibadetle emrolundum.”** Zümer, 11; Beyyine, 5

15) Allah'ın vahdaniyetini ilân etmek: **“Allah'tan başka ilâh olmadığını bil.”** Muhammed , 19

16) Allah'ın vahdaniyeti

“Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, yerde ve gökte karışıklık, anarşi çıkardı.” Enbiya, 22

17) Kahrîr sıfatı ile vahdaniyet sıfatı Kur'an'da 6 ayette beraberce zikredilmiştir. Yusuf, 39; Rad, 16; Sad, 65; İbrahim, 48; Zümer, 4; Ğafir, 16.

“Ayrı ilâhlar mı yoksa tek ve Kahhar olan Allah mı daha hayırlıdır?” Yusuf, 39

Allah'ın Kahrîr sıfatının manâsı: Kahreder, kahredilemez.

Kahrîr: Onun azameti ve celâli karşısında, egemenliği önünde, her şeyin boyun eğmesi.

İbrahim Suresi/32-33. ayette, her şeyi kullarının em-

rine verdiğini söylüyor. Bir şeyi birinin emrine verebilmek, o şeyde egemen olmayı gerektirir.

Tevhid hakkında

- 1) Tevhid, peygamberlerin ilk çağrısıdır.
- 2) Şirk, en büyük zulümdür.
- 3) İlk haram şirktir.
- 4) Şirk, seviye kaybettirir.
- 5) Şirk, ahirette affolunmayan suçtur.
- 6) Şirk koşulanlar, Allah'a benzemez.
- 7) Müşrik aynı çizgide durmaz.
- 8) Müşriklere olan ilgin, tebliğ hariç; kesilmelidir.
- 9) Müşrikler savaş açtığında savaşılar.
- 10) Müşrik olarak ölen hiç kimse için af dilenmez
- 11) Şirk hariç, anne babaya hoşgörülü olmak gerekir.
- 12) Allah'ın kulunu şirkten sakındırır.
- 13) Şirk, kalbin Allah'tan başkasından korkma sebeplerindendir
- 14) İbadet yalnızca Allah'a aittir.
- 15) Allah'ın vahdaniyetini ilan etmek gerekir.
- 16) Allah'ın vahdaniyetine deliller vardır.
- 17) Kahhâr sıfatıyla, vahdaniyet sıfatının aynı ayetlerde bulunur.

Kimileri ne tuhaf
yaratıklardır.

Milâddan 2-3 bin yıl önce
söylenmiş bir söze inanır da,
peygamber sözüne
“Günümüze kadar nasıl
gelmiş?” diyerek inanmaz.

Peygamberlere İman

Hazreti Adem (a.s.)’dan Hazreti Muhammed (s.a.v.)’e kadar ne kadar peygamber gelmiş ise, hepsine aynı ölçüde iman etmek gerekir. İsmi Peygamber olarak zikredilen bir peygamberi inkar etmek, insanı İslâm’dan çıkarır.

“Biz her gönderdiğimiz peygamberi, gönderildiği kavmin diliyle gönderdik ki, onlara açıkça anlatsın.”

Buradan da anlıyoruz ki, her kavme peygamber gelmiş. Gelen bütün peygamberler Arap değildi. Zaten, İbrahim Suresinden bunu anladığımız gibi, İncil’den de bunu anlıyoruz. Çünkü İncil, Tevrat İbranicedir.

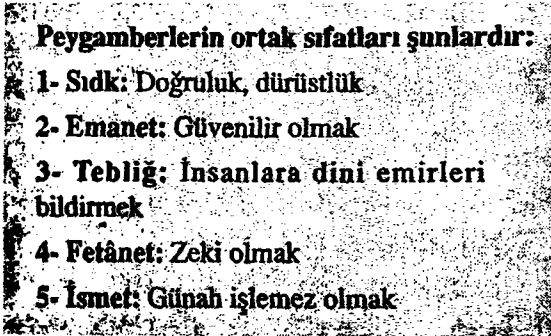
Bu durumda Türklerin evvelinde, tek tanrı inancında olmaları, belki onlara gelmiş olan bir peygamberden dolaydır.

Buda'nın Peygamber olup, sözlerinin daha sonra çarpıtıldığını söyleyenlerin yanıldığını kim ispat edebilir? Sokrat'ın da Peygamber olabileceği ihtimalini ileri süren Müslümanlar olmuştu. Sokrat peygamber değilse bile, bir peygamberden etkilenmiş olabilir. Bu ihtimalin gerçek olmadığını kim ispat edebilir? Kaldı ki, Sokrat veya başkalarının peygamber olup olmadığı bizi fazla da ilgilendirmiyor, çünkü peygamberimizden önce gelenlerin kimler olduğunu bilmekten sorumlu değiliz. **"Biz sana peygamberlerin bir kısmını anlattık, bir kısmını anlatmadık.."** Mü'min, 78

Kur'an Arapça gelmiş, ama biz hükümlerini Türkçe ile de öğrenebiliyoruz. O halde bir problem yok demektir.

Peygamberler,

Allah ile kullar arasında bir elçidir.

Hata ile günah aynı şeyler değildir.

Bir insan, dinden gelenlerin temel prensiplerini bilir-

se, İsrailiyat veya hurafelere de inanmaz. (İsrailiyatta, Peygamberlerin haram işlediği bildirilmektedir.)

Meselâ,

Hazreti Davut (a.s)'a atfedilen bir İsrailiyat vardır.

Davut Peygamber bir arkadaşının hanımına göz koymuş (hâşâ). Sonra ne yapsa da bu kadına ulaşsa, hemen kadının kocasını savaşa göndermiş. Orada öldürtüp karısını almış.

Bu yalanın Allah'ın peygamberine atılan bir iftira olduğunu nasıl anlarız? Hemen peygamberlerin sıfatlarını düşünürüz. Birinci sıfatı neydi? Sıdk, yani doğruluk, dürüstlük. Dürüst biri böyle bir çirkinlik yapar mı? Hayır. İkinci sıfatı neydi? Emanet, güvenilir olmak. Sıfatlarından biri güvenilir olan peygamber, böyle bir ihanet yapar mı? Hayır. Beşinci sıfatı nedir? İsmet, yani haram işlememek. O halde, bir peygamberin böyle bir haramı işlemesi mümkün değildir. Bırakalım peygamberi, iyi bir Müslüman veya herhangi bir dinin, iyi dindarı bile böyle bir cinayet işlemez.

Biz de, anlatılan "kıssanın" İsrailiyat olduğunu bilmesek bile yalan ve iftira olduğunu hemen anlarız.

Her şeyde temel prensipleri bilebilsek keşke. Aklımızdan hiçbir yanlış bilgi kurtulamazdı.

Hız. İsa (a.s) İsrailoğulları'na şunları yapacağını söyledi.

"Sizin için (İnanın diye) size çamurdan kuş yaparım. Sonra ona üflerim O, Allah'ın izniyle bir kuş olur. Al-

lah'ın izniyle anadan doğma amaların gözlerini açarım, alacalık hastalığına tutulanı iyi ederim. Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde yediklerinizi, biriktirdiklerinizi haber veririm, dedi.” 3/49

Firavun'un İman Eden Sihirbazlara Tehdidi:

Ben izin vermeden nasıl iman ettiniz? Şüphesiz bu bir hiledir. Siz, bunu, şehir ahalisini çıkarmak için yaptınız. Artık, yakında bileceksiniz. Sizin el ve ayaklarınızı çaprazlama olarak keseceğim. Sonra hepinizi asacağım. A'raf/124,175

Not: Bazı mihraklar, bu ayetteki sözleri Allah söylemiş gibi konuşuyorlar.

Salih (a.s.)'ın kavmine nasihatleri

1– Ey kavmim! Allah'a ibadet ediniz.

2– Ondan başka bir ilâh yoktur.

3– Size apaçık bir delil (vahyi) geldi.

4– İşte şu deve sizin için bir ayaştır.

5– Ona dokunmayınız.

6– Allah'ın arzından otlasın.

7– Ona bir kötülük yapmayın.

8– O hayvana kötülük yaparsanız size şiddetli azap gelir. A'raf/73

On emir

- 1– Yüce Allah’a ibadet edin.
- 2– Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın.
- 3– Ana babaya iyilik edin.
- 4– Akrabaya iyilik edin.
- 5– Yetimlere iyilik edin.
- 6– Yoksullara iyilik edin.
- 7– Komşulara iyilik edin.
- 8– Yanınızdaki arkadaşla iyilik edin.
- 9– Yolculara iyilik edin.
- 10– Himayenizde olanlara iyilik edin. Nüisa/36

Lokman (a.s.)’ın oğluna öğütleri

- 1– Yavrucuğum! Allah’a ortak koşma. Şirk koşmak da zulümdür.
- 2– Yaptığın iş nerde olursa olsun Allah sana onu getirir.
- 3– Namaz kıl.
- 4– İyiliği tavsiye et.
- 5– Kötülüğü nehyet.
- 6– Başına gelene sabret.
- 7– Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme.
- 8– Yeryüzünde kibirlenerek yürüme.
- 9– Yürüyüşünde tabî ol.

10- Sesini alçalt. En çirkin ses eşeklerin sesidir. Lok-
man/13-19

Allah'ın büyük mükafat vereceği kişiler

- 1- İman edenler
- 2- İtaate devam edenler
- 4- Sabredenler
- 5- Mütevazı olanlar
- 6- Zekat verenler
- 7- Oruç tutanlar
- 8- Namuslarını koruyanlar
- 9- Allah'ı zikredenler Ahzab/35

İsrailoğulları'ndan şu sözler alındı

- 1- Allah'tan başkasına ibadet etmemek
- 2- Ana babaya iyilik etmek
- 3- Akrabaya iyilik etmek
- 4- Yetimlere iyilik etmek
- 5- Yoksullara iyilik etmek
- 6- İnsanlara güzel söz söylemek
- 7- Namaz kılmak
- 8- Zekat vermek 2/83

Cahilin özelliklerinden bazıları:

- 1- Her şeye kızar.
- 2- Fayda vermeyecek konuşmalar yapar.
- 3- Malını yerinde sarfetmez.
- 4- Sırrını herkese söyler .
- 5- Herkese güvenir.
- 6- Dostunu ve düşmanını tanımaz .

İsa Aleyhisselam kavmine şunları söyledi:

Ben size hikmet getirdim. Ayrılığa düştüğün şeylerden bir kısmını açıklamaya geldim. Öyleyse Allah'tan korkun ve bana uyun. Şüphesiz Allah, benim rabbimdir. Sizin de rabbinizdir, öyleyse Allah'tan korkun ve bana itaat edin. Zuhruf/63

Nuh Aleyhisselam kavmine şunları söyledi

Ey kavmim! Şüphesiz ben sizi Allah'a kulluk etmeye davet ediyorum. Ondan korkun, bana itaat edin ki, Allah sizi bağışlasın. Ve sizi belirli bir zamana kadar tehir etsin diye açık açık uyarın bir kimseyim. Gerçekten Allah'ın tayin ettiği gün gelince bir daha ertelenmez. Ah keşke bilseydiniz! Nuh/24

İnsan yedi devreden geçer:

- 1- Öncesi çamurdan oluş,
- 2- Sonra bir nutfе,

- 3- Sonra donmuş bir kan pıhtısı,
- 4- Daha sonra et parçası haline geliş,
- 5- Derken kemikleşen hali,
- 6- Daha sonra derinin giydirilmesi,
- 7- En sonunda canlı, yepyeni bir varlık insan. Mü'min-

un/12-13

Kur'an'da İsmi Geçen Peygamberler:

“Kur'an'da, her kavme peygamber gönderildiği belirtilir. Fakat, 25 peygamberin ismi geçmektedir. Kur'an-ı Kerim'de bunlardan başka üç isim daha zikredilir. Bu üç zatın peygamber mi, veli mi olduğu tartışılır.” (Dini Bilgiler, Sualli-Cevaplı sh. 48 Bilmen Yayınevi)

İhtilâflı üç isim:

- 1) Hz. Üzeyr (a.s.)
- 2) Hz. Lokman (a.s.)
- 3) Hz. Zülkarneyn (a.s.)

Peygamberlerin isimleri:

- 1) Hz. Adem (a.s.)
- 2) Hz. İdris (a.s.)
- 3) Hz. Nûh (a.s.)
- 4) Hz. Hûd (a.s.)
- 5) Hz. Salih (a.s.)

- 6) Hz. İbrahim (a.s.)
- 7) Hz. Lût (a.s.)
- 8) Hz. İsmail (a.s.)
- 9) Hz. İshak (a.s.)
- 10) Hz. Yakub (a.s.)
- 11) Hz. Yusuf (a.s.)
- 12) Hz. Eyyub (a.s.)
- 13) Hz. Şuayb (a.s.)
- 14) Hz. Musa (a.s.)
- 15) Hz. Harun (a.s.)
- 16) Hz. Davut (a.s.)
- 17) Hz. Süleyman (a.s.)
- 18) Hz. İlyas (a.s.)
- 19) Hz. Elyesa (a.s.)
- 20) Hz. Zülkifl (a.s.)
- 21) Hz. Yunus (a.s.)
- 22) Hz. Zekeriyya (a.s.)
- 23) Hz. Yahya (a.s.)
- 24) Hz. İsa (a.s.)
- 25) Hz. Muhammed (s.a.v)

Peygamberlerde değişmeyen nitelikler

Peygamberlerin peygamber olduklarının delilleri ikidir:

1) Kitap

2) Mucize

Peygamberlerin peygamber olduğu, ya ona verilen mucize ile veya ona gönderilen kitap ile bilinir. Bir de peygamberin peygamber olduğunu sadece ve sadece İslâm ile biliriz.

Peygamberimiz (s.a.v) hakkında

Peygamberimiz hakkındaki ifrat ve tefritleri en güzeliyle anlatan bir kitap var. Şu yazıyı yazdığım tarihe kadar, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkındaki ifrat ve tefriti bu kadar güzel anlatan bir kitap daha okumadım.

Kitabın ismi: Üç Muhammed.

Yazarı: Mustafa İslâmoğlu.

Bu kitabı mutlaka okumanızı tavsiye ediyorum.

Kitaptan buraya alıntı yapmadım. Çünkü kitap bütünü okunursa faydalı olacaktır.

Konuyla ilgili eserleri tararken, Prof. Dr. Yusuf El-Kardavi'nin "Çağdaş Meselelere Fetvalar" isimli eserinin 207. sahife birinci ciltte, ifrat ve tefrit konusunda yazmak istediklerimin, benim yazmayı düşündüğümünden daha güzel yazılmış olduğunu görünce, "Daha faydalı olur." düşüncesiyle hemen alıntı yaptım.

İfrat ve Tefritçiler Arasında

Konuşulan Peygamberî Mucizeler

Soru: Bir mecliste, Peygamber (s.a.v.)'in doğum günü münasebetiyle onun doğumundan önce meydana gelen harikulade olaylardan bahsediyorduk. Zaten bu tür hikayeler, her rebiülevvel ayı geldiğinde okunan tüm "mevlit" kitaplarında mevcuttur.

Ancak orada hazır bulunanlardan biri bu harikulâde olayları inkar etti. Hatta bununla da yetinmeyip, dillerde dolaşan, birtakım kitaplarda yer alan Peygamber (s.a.v.)'e ait hissi görülen mucizelerin tümünü de inkar etti. Meselâ, Hicret sırasında gizlendikleri mağaranın önüne güvercinin gelip yumurtlamasını, ardından örümceğin ağ kurmasını, örümceğin Peygamber (s.a.v.)'le konuşmasını ve hutbe okurken dayandığı ağacın inlemesini ayrıca bunlara benzer diğer bilinen tüm harikulâde olayları inkar etti.

Bu kardeşin delili de; Peygamber (s.a.v.)'e tek bir mucize gelmiştir ve O bununla tüm dünyaya meydan okumuştur. Bu mucize de Kur'an'ın kendisidir. Kur'an, daha önceki peygamberlerin mucizelerinden ayrı, aklın kavrayacağı bir mucizedir.

Sizden kesin delillerle bu konudaki görüşlerinizi açıklamamanızı istirham ediyorum. Bu açık delillerle, helak olacaklar gerçeği gördükten sonra helak olsunlar, yaşayanlar da gerçekte tanışarak yaşasınlar. Allah Teala sizi İslâm ve Müslümanlar için yaşatsın.

Cevap:

Bu soruyu yönelten kardeşimizin, toplantıda hazır

bulunanlardan birinin söyledikleri hakkındaki iddiaların bir kısmı doğru bir kısmı ise yanlıştır, daha doğrusu batıldır. İnsanların dillerinde dolaşan ve Peygamber (s.a.v.)'e isnat edilen mucizelerden tümü doğru ve sahih değildir. Aynı zamanda bu, hepsi yanlış ve batıl demek de değildir. Bu konuda doğruluk ve batıllık, salt görüşe, hevaya ve duygulara değil, ancak senetlere dayanır.

İnsanlar, “Muhammedi maddi mucizeler” konusunda üç sınıfa ayrılır:

Birinci Sınıf: Bu tür insanlar, delillerde mübalağa ederler. Kitaplarda yazanlar onlar için yeterli kaynaktır. Bu kitaplar, ilk devir alimlerine mi, yoksa son devir alimlerine mi aittir? Rivayetleri doğru olarak veriyorlar mı, vermiyorlar mı? Usûle uygun mudur, değil midir? Muhakkik alimler nazarında kabul görmüş müdür, görmemiş midir? Bu sınıftaki insanlar için bu gibi konular pek o kadar önem arzetmez.

Onlar için önemli olan, yazarı bilinmese de, anlatılanların bir kitapta geçmesi ya da peygamberi methedici kasidelerde bulunmasıdır. Her yıl rebülevvel ayında okudukları kıssaların bu kitaplarda yer alması yeterlidir. Bu bir avam akılcılığıdır, tartışmanın gereği bile yok. Kitaplarında yalan yanlış, makbul görülebilecek reddedilebilecek mevzular bulunabilir.

Din kültürümüz, gerçek nakillere ve açık aklî delillere aykırı, garip meseleleri araştırarak kitaplarına toplayan müellifler sayesinde büyük bir felâkete maruz kalmıştır. Bazı yazarlar, şer'î hükümlerin helâl ve haram yönünden düzenlemediği esaslar üzerinden hareket ederek, bu tür konularla ilgili rivayetlerin doğruluğunu araştırmadan kitap-

larına yerleştiriverirler. Aksine helâl ve haram konusunda bir şey rivayet edecekleri zaman rivayetlerin sahihliğine, ravilerin durumlarına ve senetlerin gúvenilirliđine sıkıca bağlı kalırlar, diğer taraftan faziletlere, tergip, terhip ve bu kabilden mucizevî meselelerin anlatımına gelince bu konuları oldukça gevşek tutarlar.

Bazı müellifler de; rivayetleri, falan falandan ve filan filandan rivayet etmiştir, diyerek senetleri belirtmeye büyük özen gösterirler. Ne var ki; bunlar da, senetlerin öneminden bahsetmezler. Doğru mu, yanlış mı? Ravilerin değer nedir? gúvenilir mi, zayıf yönleri var mı veya cerh edilmişler mi? Yalancılar mı, reddedilmişler mi? gibisinden şeylere önem vermezler. Onlar için senetleri belirtmek, kendilerini sorumluluktan ve yükten kurtarmış olmak için yeterlidir.

Bunun yanında, ilk asırlarda yaşayan alimlere göre senetlerden bahsetmek yeterli ve uygun görúlüyordu, ancak son asırlarda özellikle de bizim asrımızda, senetleri belirtmek pek bir şey ifade etmiyor artık, insanlar senetlere bakmaksızın, kitaplardan nakledilmesini yeterli görüyorlar.

İşte asrımızdaki müelliflerin ve kitapların çoğunun durumu budur. Onlar Taberi tarihinden, İbn-i Sa'd'ın tabakatından veya diğerlerinden nakiller yaptıklarında hep aynı tavrı gösterirler.

İkinci Sınıf: Bu sınıfta bulunan insanlar da, mucizeleri ve evrende meydana gelen harikulâde olayları reddetme konusunda oldukça aşırıdırlar. Dayandıkları delilleri ise; Hz. Muhammed (s.a.v)'in en büyük mucizesi Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an şu tehditleri yapmıştır; "Onun bir misli-

ni getirsinler. Kur'an'a benzer bir sure getirsinler veya ona benzer bir kitap getirsinler." İşte bu sebeple Kur'an bir mucizedir.

Müşrikler, Peygamber (s.a.v)'den, kendisini doğrulamak için bir takım mucizeler istediklerinde onların bu isteklerini kesin bir dille reddeden şu ayetler indi:

"Şöyle söylediler; Bize yerden kaynaklar fışkırtmadıkça sana inanmayacağız. Veya hurmalıkların, bağların olup, aralarında ırmaklar akıtmalısın. Yahud da iddia ettiğin gibi, göğü tepemize parça parça düşürmeli ya da Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin. Yahutta altından bir evin olmalı ya da göğe çıkmalısın. Bize, okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece (göğe) çıktığında asla inanmayız." De ki; Rabbimi tenzih ederim, ben sadece beşer bir elçiyim." İsra, 90-93

Müşriklerin hemen oracıkta yalanlayacakları birtakım harikulâde olayların gösterilmesini yasaklayan ayet ise şöyledir.

"Bizi mucize göndermekten alıkoyan, ancak, öncekilerin onları yalanlamış olmalarıdır. Semud milletine gözle görülebilen bir mucize, bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi. Oysa biz mucizeleri yalnız korkutmak için göndeririz." İsra, 59

Bir başka surede, Kur'an Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem için yeterli bir mucize olduğu gerekçesiyle müşriklerin başka mucize istekleri reddedilmiştir.

"Kendilerine okunan bir Kitab'ı sana indirmiş olmamız onlara yetmiyor mu? Bunda inanan topluluk için rahmet ve ibret vardır." Ankebut, 51

İlâhî hikmet, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in mucizesini aklî ve edebî bir mucize olarak kabul etmeyi gerekli görüyor. Yoksa maddî ve hissî mucizeler olarak değerlendirilmesini istemiyor. Bu, çocukluk devresini aşan beşeriyete daha layıktır. Son ve ebedî risaletin ruhuna daha uygundur. Hissî mucizeler gelip geçicidir, ama aklî mucizeler devamlı varlığını korur.

Buhari'nin Sahih'inde bulunan bir hadis bu görüşümüzü doğruluyor.

“Bütün peygamberlere, insanların iman edebileceği türden mucizeler verilmiştir. Bana verilen ise Allah'ın, bana gönderdiği vahiydir. Umuyorum ki, kıyamet gününde, ümmeti en çok olan peygamber ben olurum.”

Bana öyle geliyor ki; bu sınıftaki insanları bu konuma getiren iki temel sebep vardır:

Birinci Sebep; Günümüzdeki insanların, her olayın arkasında sebeplerin varlığı ile ilgilenen bilimlerle uğraşmıyor olmalarıdır. Bu ilim dalları sebeplerin müsebbibler üzerinde te'sir bırakmasına dayanır. Sebeplerin hiçbir zaman değişiklik göstermeyen aklî bir gereklilik olarak algı-larlar. Meselâ, ateşin daima yakıcı olması, bıçağın daima kesicilik özelliğinde olması. Cansız varlıkların, hiçbir zaman hareket etmelerinin mümkün olmaması, ölünün kesinlikle bir daha dirilemez ve hayat bulamaz olması... vb.

İkinci Sebep; Birinci sınıfta bulunan insanlar, hari-kulâde olayları hak ve batıl ile isbata kalktıklarında Allah'ın bu alem için koyduğu kanunları hiçe sayacak derecede, ifrata kaçarak. Böyle olunca da çoğu kez, bir aşırılık kendi benzeri bir aşırılıkla mücadeleye girer.

Burada, harikulâde olayları isbatta mübalağa edenlerle, onları inkarda aşırı gidenler arasında orta bir yol gözüktüyor. O da; benim tercih ettiğim ve ılımlı baktığım görüştür.

BU GÖRÜŞÜN ÖZETİ

1) Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e gönderilmiş olan en büyük mucizedir. Peygamber (s.a.v.) bu kitapla özelde Araplara, genelde de tüm insanlara meydan okumuştur. Kur'an-ı Kerim sayesinde, onun peygamberliği ayrıcalık kazanmıştır. Onun peygamberliğinin doğruluğuna delil, rivayetindeki mevzunun bizatihi içeriğinde yatıyor. Getirdiği mucizevi kitap, doğru yola erdirmesiyle, içerdiği ilimleriyle, lafzı ve manevî icazıyla ve gaybî bilgileri kapsamıyla onun risaletini doğrulamaktadır.

2) Doğrusu Allah Tealâ, kevnî ve hissî mucizelerle, peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ikramda bulunmuştur. Fakat bunların maksadı meydan okumaktan ziyade; peygamberliğinin ve getirdiklerinin doğruluğuna delil olmasıydı.

Zaten Kur'an, Allah Tealâ'dan peygambere bir ikram ve rahmetti. Onun risaletini doğrulamak, onunla birlikte inananlara da yardımcı olmak içindi. Bu mucizeler, kafirlerin isteklerine cevaplar olsun diye meydana gelmemişti. Tersine Allah Tealâ'dan peygamberine ve onunla birlikte inananlara bir rahmet ve bir ikram olsun diye indirilmişti. Buna misal olarak Kur'an'da açıkça bildirilen (İsra) sûresindeki miraç hadisesini verebiliriz. Ayrıca, Bedir Gazvesinde meleklerin, mü'minlerin susuzluğunu gidermek ve ayaklarını sabit kılmak amacıyla yağmur yağdırması. bir-

birlerine yakın oldukları halde müşriklere bir damla yağmur düşmemesi, Hicret zamanında, Hz. Peygamber'i ve arkadaşını mağarada koruması, hatta müşrikler mağaranın önüne geldiklerinde şayet onlardan biri eğilip de kapının eşiğinde bakmış olsaydı onları fark edebilecekti. Daha buna benzer nice hadisler Kur'an-ı Kerim tarafından onaylanmış ve isbatlanmıştır.

Yine benzer bir vaka da, Hendek gazvesinde, çok az bir yiyecek ile bütün sahabelerin doyması gösterilebilir. Aynı şey Tebuk'te de yaşanmıştır.

3) Biz bu tür harikulâde olayları, Kur'an ve Sünnet ışığı altında onaylıyoruz. Bunların dışında kalan ve çoğu uydurma kitapların şişirdikleri nakillere pek iltifat etmiyor ve güvenmiyoruz.

SAHİH OLAN MUCİZELER

a) Sahabeden bir grup, Peygamber (s.a.v.)'in hutbe verdiği ilk devirlerde, minberde hutbesini tamamlayıp ayrıldıktan sonra, üzerine çıktığı hurma hütüğünün, dişi devenin yavrusuna inlediği gibi inlediğini duyardı da gidip eliyle onu sıvazlayarak iniltisini keserdi, diye rivayette bulunmuşlardır.

Allâme Taceddin Sıbkî şunları söylemiştir; "Hurma kütüğünün inlemesi hadisesi mütevatir derecesindedir. Sayıları ona kadar varan bir sahabe topluluğu tarafından rivayet edilmiştir. Kesinlikle sahih yollardan rivayet edilmiştir."

Kadı İyaz da 'Şifa' adlı kitabında bu hadisin mütevatir derecede olduğunu söylemiştir.

b) Buhari, Müslim ve diğer hadis alimlerinin birçok

sahabeden rivayet ettiklerine göre; Hudeybiye, Tebük ve diğer bazı gazvelerde Peygamber (s.a.v.) alışılmışın dışında parmaklarından sular fışkırtmıştır.

Buhari ve Müslim, Hz. Enes (r.a)'den rivayet etmişlerdir. "Peygamber (s.a.v.) Zerva'da bulunurken içinde su bulunan bir bardak getirilmesini istemiş. Su bardağını avcuna koyduğunda parmaklarından sular fışkırmaya başlamış ve tüm sahabeler de bu sudan abdest almışlar."

Buhari, Bera bin Azip'ten naklettiğine göre; Hudeybiye gazvesinde peygamberimizin çevresinde yaklaşık 1400 sahabe vardı. Bunlar, Hudeybiye'de bulunan su kuyusunu tamamen çekip bitirmişlerdi. İçinde bir damla bile su kalmamıştı. Durum Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaştınca, kuyunun yanına gelmiş ve onun yanı başına oturmuştu. Ardından, içinde su bulunan bir kap istedi. Ve o kabın içindeki su ile abdest alıp mazmaza yaptıktan son elindeki suyu da kuyuya boşalttı. Daha sonra Bera şöyle devam ediyor "Birazcık bekledik fazla bir zaman geçmeden istediğimiz kadar su alıp hem kendi susuzluğumuzu hem de develerimizin susuzluğunu giderdik."

Peygamber (s.a.v.)'in parmaklarının arasından su çıkardığına dair birçok hadis bulunmaktadır. Gelen bu hadislerin tümü de sahih senetlerle rivayet edilmiştir.

c) Hadis kitaplarının içerdiklerine göre, Allah Teala Peygamber (s.a.v.)'in dualarına daima icabet etmiştir. Meselâ; Yağmurun yağdırılması için yaptığı dua, Bedir savaşında yardım için yaptığı dua, İbn-i Abbas (r.a)'ın dinde fakih kılınması için yaptığı dua, Hz. Enes (r.a)'ın çocuklarının çok olması ve ömrünün uzun olması için yaptığı dua ve kendisine eziyet verenler için yaptığı duaları örnek olarak gösterebiliriz.

4) Ama insanlar arasında her ne kadar dilden dile dolaşsa da, sahih olmayan harikulâde olaylara ve mucizelere gelince onları ne onayhyoruz, ne de belli bir kıymette tutuyoruz.

Örümceğin mağara girişinde ağ yapmasına gelince, bu konuda hasen hadisler bulunduğu gibi zayıf hadisler de bulunmaktadır. Kur'an'ın zahirine bakılırsa, hicret zamanında Allah Tealâ görünmeyen askerleriyle peygamberi (s.a.v)'ni desteklemiştir.

“Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiştir.” *Tevbe, 40*

Örümcek ve güvercinin görünen askerler olduğu aşîkardır. Görünmeyen ve hissedilmeyen askerlere yardım etmesi, ilâhi gücün büyüklüğü karşısında beşerin acizliğini gösteren en büyük bir delildir. Bu tür harikulâde olayların insanlar arasında meşhur olmasının sebepleri, son devir alimlerinin yaptıkları methiyelerden kaynaklanmıştır. Özellikle “Kaside-i Bürde” sahibi Busûri'nin yaptığı gibi.

Busûrî şöyle diyor:

Sanıyorlardı ki; onlar, ne örümcek ne de güvercin, âlemlerin en hayırlısının önüne ne ağ germiş ne yumurta bırakmış,

Allah korumuşsa onu,

Ne gerek kalmış zırhlı duvarlara ne de yüksek burçlara.

İşte, bizim Peygamber (s.a.v.)'e nisbet edilen harikulâde olaylar karşısındaki tavrımız ve konumumuz burada özetlediğimiz gibidir.

Başarı ancak Allah'tandır.

Melekler Bölüm Sözlüğü

Mikail (a.s) : Tabiat olaylarını meydana getiren.

Cebrail (a.s) : Peygamberlere vahyi getiren.

İsrafil : Sûra üförece melek.

Melek : İnsan, cin ve hayvanlardan başka
yaratılmış bir kavim

Altıncı Bölüm

Melekleri Tanımak

Hristiyan âleminde melekler kanatlı tasvir edildiği için, halk arasında; "Onlar meleklerle kanatlıdır diyorlarsa, o halde biz de melek kanatsızdır diyelim." diyenler oldu. Böylece büyük bir yanlışla düştük. Halbuki nice konular vardır ki, Hristiyanlıkta, Yahudilikte var olan bir ibadet ya da yasak, aynı şekilde İslâm'da da vardır.

Meselâ:

Yahudiler domuz eti yemezler "haram" diye. Ayrıca çocuklarını da sünnet ettirirler. Zina, hırsızlık gibi yasaklar, Hristiyanlık dahil bütün dinlerde yasaktır. İslâm'la aralarındaki fark ise müeyyideleridir.

Melekler Hristiyanlık'ta "kızlar" olarak tasvir edilir, kanatlıdır.

Evet, İslâm'da melekler kız veya erkek değildir, ama

kanatlıdırlar. Allah Kur'an'da "**Hamd, yaratıcı olan Allah'adır. Gökleri, yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler yapan odur...**" *Fatır, 1* diye buyurmaktadır.

Demek ki, melekler ikişer, dörder, Allah daha çok kanatlı istediğinde de çok kanatlı olurlarmış.

Bize melekler hakkında bir soru gelse, "Melekleri anlatın, onlar kanatlı mıdır, kanatlıysa kanatları nasıldır?" dense, vereceğimiz cevap şudur:

– Evet, melekler kanatlıdır, fakat kanatlarının nasıl bir şey olduğunu bilemeyiz.

Belki büyük meleklerin kanadı, bütün dünyayı kapsar özelliktedir. Belki de güneş sistemini de kuşatıyordur. Belki çok daha küçük veya büyüktür. Ancak hiçbir zaman hiçbir şeyde, kalbimiz bazen istemediklerimizi içinden geçiriyorsa sorumlu değiliz. Tabi ki, bir anlık vesveselerin tekrarı halinde, düzeltmek için çalışmak zorundayız.

Meleklerin yapısı:

1– Nurdan yaratılmışlardır.

2– Yemezler, içmezler, enerjileri kendilerine hastır. Bu konuda insan âlemine, yani bize ulaşan başka bilgi yoktur.

3– Cinsiyetleri yoktur.

4– Nefsî arzuların hiçbirisini taşımazlar.

5– Lût (a.s)'a gelişlerinden anlaşıldığı gibi melekler insan kılığına da girerler. (Cinsel yönden sapıtan,) Lût (a.s)'ın kavmi iyice azıtmıştı, öyle ki, erkekler, pey-

gamberlerin evlerine misafir gelen erkeklere (ki onlar erkek kılığına girmiş meleklerdir.) saldırmaya kalktılar. Hud, 77-78-79

6- Melekler tamamen, Allah'ın emrettiği doğrultuda yaşarlar, iradeleri yoktur.

7- Allah (c.c) onları hangi görev üzere yaratmış ise, onlar daima o görevi yaparlar. Asla kötülük nedir bilmezler. İsyân etmek gibi eğilime yapıları müsait değildir. Onun için, Allah'ın yolunda giden güzel ahlâklı Müslüman, melekten üstün olabilir, ama melek olamaz.

8- Cinlerin aksine bütün melekler Müslümandır.

Meleklerin Vazifeleri:

Meleklerin Allah tarafından verilen görevleri vardır. Dört büyük meleğin görevleri şunlardır.

1- Can alan melek, Allah'ın görevlendirdiği can alma memuru.

2- Mikail (a.s): Tabiat olaylarını yönetme memuru.

3- Cebrail (a.s): Peygamberlere, Allah'ın bildirdiklerini iletme memuru. (Vahy meleği)

4- İsrafil (a.s): Sura üfürmekle görevli memur.

Diğer meleklerden bazılarının görevleri:

1) Ana rahmindeki ceninden sorumlu melek Buhari

2) Bütün insanların takipçiliğini yapıp, onların günah ve sevaplarını kaydeden melekler. İnfitar, 10-12

3) Muhafaza melekleri Rad, 11

4) Cennette ve cehennemde, Allah'ın (c.c) görevlendirdiği gibi görevini yapan melekler Müddessir, 31; Zuhuf, 77

5) İnsana arkadaş olan melek

6) Canları alan melekler, (Can alan melek bir tane değil koca bir ümmettir.) Secde, 11; En'am, 61-62

7) Bu alemin işlerine memur edilmiş melekler Naziat, 5; Zariat, 4

8) Sürekli tesbih eden melekler Şurâ 5

9) Arşı taşıyan melekler Hakka, 17

10) Savaşlarda, ihlâslı orduya yardım eden ordu melekleri Âl-i İmran, 124-125

11) Kabir âleminde (bu konularda farklı görüşler olsa da, bizim bilgimizi veya bilmediğimizi etkileyecek konu değildir.) kulu sorgulamakla görevli melekler Buhari

Yeni doğan bebeğin bilinç altında bir şey olmadığı halde, gözleri açıkken bile bir yerlere bakıp gülmesi, onların melekleri gördüğüne delil sayılır. Her insanın melekleri vardır. Bebeklere melekler görünse gerektir.

Şeytanın, meleklerin başı olduğu söylenir. Şeytan öyle yüce makamdaymış ki, meleklerin başıymış, sonra şeytan olmuş. Bu doğru değildir, melekler gök halkındandır. Bize tanıtılmayan çok melekler vardır.

Biz melekleri niçin göremiyoruz?

Allah (c.c) meleklerin görünmesini dilemediği için melekler herkese görünmezler. Biz de o yüzden göreme-

yiz. Allah'ın izin vermediği konularda sebep sadece birdir. O da, Allah öyle istemiştir, o da öyle olmuştur. Bunun nedeni, niçini sorulmaz, sorulsa da başka cevabı yoktur aslında. Ama biz, Allah'ın işlerine bile (ilmi olmak, ispatlamak adına) bir tevil buluruz. Şundan dolayı şöyle de, bundan dolayı böyle de... Allah'ın açıklamadığını biz din adına açıkladık, hem de doğruluğu bilinmeden. İslâm'da "Domuz eti, zararlı olduğu için haramdır." dedik, hiç gereği yokken; elin oğlu şimdi bunu kullanıyor. "Domuz etindeki mikrop ilaçla gideriliyor, o halde artık haram değildir." diyor.

Halbuki; biz, domuz eti zararlıdır diye yememezlik yapmıyorduk, Allah yasak etti diye yemiyorduk. Bize düşen de "Allah bize haram kıldı, o yüzden yemiyoruz." demek olmalıydı.

Allah nasıl söylemişse öyle inanıp öyle anlatmalıyız. Eğer yorum yapacaksak bu yorumla maksadı aşmamalıyız.

Melekler konusu da aynı. Kafadan tasvir yapmaya gerek yok. Allah görmemizi dilemediği için göremiyoruz. Görmemizi dileseydi, ya bizim gözlerimizi melekleri görebilecek konuma getirirdi ya da melekleri bizim gözlerimizin görebilme boyutuna göre yaratırdı.

"Efendim, fen-teknik ilerledikçe, mikrobun sonradan görüldüğü gibi melekler de görülürse ne olacak?" Allah meleklerle imanı, gayba iman diye bildirmiş. Bu hiçbir zaman olamaz, ama farz edelim ki, Allah ses molekülleri gibi melek molekülleri yaratmış olsun. Fen, melekleri gösterebilir, ne olur? Hiçbir şey olmaz, eğer Allah dilemiş olursa görmüş oluruz.

Melekler kime dua eder?

Meleklerin duasını alabilmek kimbilir ne onur ve şeref verici bir şeydir. İnsan hayal edince bile ürperiyor.

Melekler, infak edenlere dua eder. “Allah’ım! İnfak edenlerin mallarını takviye et..” (Buhari ve Müslim)

“Şeytan size fakirlikle korkutup cimriliğe iter ve hayasızlığı emreder. Allah ise bol nimet vaat eder. Mağfiret eder. Allah’ın lutfu boldur. O her şeyi bilir.” Bakara 268

Allah’ın cömertlere ilginç bir sürpriz ayeti de var.

“Yaptıklarına karşılık onlar için sürpriz olan müjdeyi kimse bilmez.” Secde 17

O müjdeyi, o saklananın ne olduğunu sadece Allah biliyor. Ne mutlu, Allah için infak edenlere. Tâhâ sûresi 131’de de varlıklı insanların malına göz dikmememizi istiyor. Ve “Rabbinin sana vereceği daha iyi ve daha devamlıdır.” diyor. Daha başka ayetlerle de önemi bildirilen yoksullara infak (yardım etmek) öylesine değerli bir ibadet ki, melekler bile ona dua ediyor.

Şart ne?

Kuldan karşılık beklemeden sadece Allah için infak etmek.

Meleklerden dua alabilenlere ne mutlu.

Ufka açılan sayfalar

Allah “rabb” sıfatıyla eğitti.

HAYVANLAR ALEMİ / TEMİZLİK HAKİKATI

Hastalığı önleyecek tedbirlerin başında temizliğin geldiğini hepimiz biliriz. Temizlik kaidelerinin çok küçük yaşlardan beri insanlara öğretilmesi lazımdır. Halbuki hayvanların çoğu ebeveyninden görmemesine rağmen, temizlik bilgilerine sahiptirler.

Allah canlıların hepsini temizlik bilgileri ile birlikte dünyaya göndermiştir. Temizlikle ilgilenmeyen hayvan, hemen hemen yok denecek kadar azdır. Ve bu nizam dünyaya kurulu beri devam etmektedir. Meselâ yer altındaki sarayında yatıp kalkan porsuk, insanlarca pis hayvanlardan sayılmasına rağmen, gerçekte hayvanların en temizlerinden biridir. Kürkünü daima temiz tutmakta ve sık sık değiştirdiği bir yeri helâ olarak kullanmaktadır. İnde de zaman zaman temizlik yapmakta ve kirlenmiş samanlarla birikmiş çöpleri dışarı taşıyarak yuvasına uzak bir yere yığmaktadır.

Filler derilerini temizlemek için çamurların içinde yuvarlanırlar. Hortumları bu arada onlara duş vazifesi görür. Bahçe hortumu gibi vücutlarının orasına burasına su fışkırtırlar. Bazen vücutları çamurla kaplanırsa da kuruyan çamur çok geçmeden dökülür ve bütün pislikleri berabe-

rinde götürür. Arslan, kaplan ve bütün büyük yırtıcı hayvanlar ev kedileri kadar temizdirler. Kürklü küçük hayvanların çoğu, vakitlerinin büyük bir kısmını tuvaletlerine ayırırlar. Meselâ fareler, uyanık kaldıkları zamanın yarısında kürklerini, dişleri ve ayakları ile sistematik bir surette temizlemekle meşgul olurlar.

Foklarla gergedanlar kuvvetli masaj taraftarıdır. Bu maksatla taşlara sürünerek vücutlarını zamanla ayna gibi cilalarlar. Samur, yaşlı ağaç gövdelerinin içinde kendine bir oyuk oymakta ve güzel kürkündeki son toz taneciği de düşünceye kadar bunun için yuvarlanmaktadır.

Dişleri olan bütün hayvanlar, ağızlarının bakımına önem verirler. Kurdun dişleri çirkin bir sarı renkte olabilir. Ama bu renk o dişlerin tabii rengidir. Yoksa daima temiz tutulan bu dişlerde besin artığı ararsanız bulamazsınız.

Tuvaletlerine özellikle düşkün olan kurtlar, tüylerini pirelerden ve bitlerden temizleyen toz banyosu yaparlar. Hemen hemen bütün kuşlar suya girerek yıkanır. Ayrıca kuşların çoğunun kuyruk çevresinde küçük bir yağ guddesi vardır. Hayvan yıkanıp temizlendikten sonra, bunun sayesinde tüylerini yağlayıp yumuşatır.

Kuşların yuvalarının temizliğine de diyecek yoktur. Yuvasını pisleten kuş yoktur dense yeridir. Yavrularının temizlikle ilgileri olmadığı müddet içinde, anne bunların pisliğini gagasıyla toplar ve yuvasından hemen aşağıya atacak yerde, biraz öteye uçtuktan sonra yere bırakır. Yani yuvasıyla birlikte, yuvanın çevresinin temizliğine de itina gösterir.

Temizlik olmayan yerde hastalıklar olacaktır. Bu yüzden insanogluna küçük yaşlardan beri temiz olmanın

zarureti anlatılır. Halbuki hayvanlara çoğu zaman ebeveyn tarafından bir şey öğretilmemesine rağmen, temizlik noktasındaki hassasiyetleri hayranlık uyandıracak seviyededir.

Demek ki; hayvanlar hayatlarının devamı için lüzumlu bilgilerle birlikte yaratılmışlardır. Bütün kainatı rahmetiyle kuşatan Rabbimiz, hayvanları dünyaya gönderdiği vakit, onları hayat kanunları ve kainatla olan münasebetleri konusunda programlamıştır.

Bu hadsiz hayvanlarda görülen birbirinden enteresan temizlenme usulleri her an bütün kainatı gören ve teftişden geçiren Yaratıcımızın Kuddûs isminin birer parlak mühürleri hükmündedirler. (Zafer Dergisi)

* * *

Sorular ve cevaplar

Soru: Melekler, Allah'ın kendilerine verdiği görevde yanlışlık yaparlar mı?

Cevap: Melekler kendi iradeleriyle iş yapmadıkları için yanlışlık yapamazlar. Yanlış yapmak için, yalnız aciz olmak yetmez, ayrıca irade de gerekir.

Soru: Azrail tek midir?

Cevap: Hayır. Azrail can almakla görevlendirilmiş meleklerle denir. Her insanın canını ayrı bir ölüm meleği alır.

Soru: Peygamberler hatadan münezzehtir mi?

Cevap: Hatadan münezzehtir bir tek Allah vardır. Peygamberler ancak haram işlemezler. Haram işleyecek duruma gelince Allah onları ikaz etmiştir. Dolayısıyla ismet sıfatıyla anılır peygamberler.

İmtihan Soruları:

- 1) Melekler evlenirler mi?
- 2) Meleklerin vazifeleri nelerdir?
- 3) Meleklerin görevlerinden üçünü yazınız?
- 4) Şeytanın daha önce melek olduğu doğru mudur?
- 5) Mikail (a.s)'ın görevi nedir?
- 6) İsrafil (a.s)'ın görevi nedir?
- 7) Cebrail (a.s)'ın görevi nedir?
- 8) Melekler neden yaratılmıştır?

Bu soruların hepsine doğru cevap veremedinizse, bir zahmet melekler bahsini tekrar okuyun.

KAYNAKLAR:

- * Kur'an-ı Kerim.
- * Hadis-i Şerifler, *Buhari, Müslim, Tirmizi.*
- * İslâm ve Kur'an'da Ağaç, Yeşil ve Toprak/Orman Yük. Müh. *Turan Günay, Tema Yay.*
- * El-Esma-ül-Hüsna/İmam-ı Gazali.
- * Lemâlar/Bediüzzaman Said-i Nusi.
- * Kitap ve Sünnet Işığında İslâm Akidesi Dersleri/Prof. Dr. Azzim Hasan, Prof. Dr. Kadriye Ş. 1998 Kahire.
- * İslâm Dinî/Ahmet Hamdi Akseki, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, No: 31/16, 1993 Ankara
- * Sahih-i Buhari, Tecrid-i Sarih Tercümesi/Ahmet Naim, Diyanet Yayınları
- * İslâm İlmihali/Mehmet Dikmen, Cihan Yayınları.
- * El-Kerim/Dr. Hüseyin Muhammed İbrahim, el-Ezher.
- * El-Bidâye Ven-Nihâye/İbn-i Kesir.
- * Tefsir ve Hadiste İsrailiyat/Dr. Muhammed Hüseyin El-Zehebî.
- * Sadeleştirilmiş Büyük İslâm İlmihali/Ömer Nasuhi Bilmen, Milli Gazete.
- * İslâm'da Erkeğin Eşine Karşı Vazifeleri/M. Abdülhalim Hamid, Mektup Yay. İstanbul.
- * Hayat Boyu Flört/Zig Zaglar, Sistem Yay.
- * Delilleriyle Aile ilmihali/Prof. Dr. Hamdi Döndüren
- * Dualar ve Zikirler/Celâleddin Es-Suyûtî, Hasan el-Benna, Çev. Harun Ünal, Ravza Yay. İstanbul.
- * Mâlik, Hüsnü Hulk.
- * İslâm Alimlerinin Gözüyle Zamanın Kıymeti Çev. Enbiya Yıldırım, Işık Yay.
- * Kitâbü'z-Zühd/Abdullah b. Mübârek.

- * İslâm'da Aile Fıkıhı/*Dr. Suade Ahmed Abdül Mecid, Dr. Nebâl Bişandi Abdül Cevvat, el-Ezher Külliyyatı.*
- * İslâm'da Kadın ve Aile/*Prof. Dr. Hayreddin Karaman.*
- * Hadis Ansiklopedisi, Kütüb-i Sittet/*Prof. Dr. İbrahim Canan, Akçağ Yay, Ankara*
- * Dualar ve Zikirler/*Celaleddin Es-Suyûti, Ravza Yay. İstanbul*
- * Akaid, İbadet, Ahlâk, Siyer/*Dr. Saim Kılavuz, Marifet Yay.*
- * Çağdaş Meselelere Fetvalar/*Yusuf El-Kardavi, Tahir Yay. İstanbul.*
- * Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü/*Doç. Dr. Sefa Saygılı, Pedagog Ali Çankırılı, Türdav.*
- * Çocuk Psikolojisi/*Haluk Yavuzer, Remzi Yay.*
- * Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi/*Dr. Sâim Kılavuz, Dr. Âkif Köten, Dr. Hüseyin Algül.*
- * Buda ve Öğretisi/*İlhan Güngören. Yol Yay.*
- * Emanet ve Ehliyet İslâm İlmihali/*Yusuf Kerimoğlu, Ölçü Yay. İstanbul.*
- * El-Esas Fit-tefsir/*Said Havva, Şamil Yay. İstanbul.*
- * Futûhu'l-Rabbaniyye/*Dr. el-Hüseyni Ebu Ferha, El-Ezher Külliyyat-ı Benat, Kahire.*
- * İslâm'da İnanç Konuları ve İtikadî Mezhepler
Prof. Dr. Süleyman Uludağ, Marifet Yay.
- * Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, Türdav.
- * Tarihî Hakikatler/*İ. Hâmi Danişmend, İstanbul*
- * Düşünceler/*Blaise Pascal, Çev. Fethi Yücel.*
- * İslâm İlmihali, Nükteler, Hikmetler, İlmi İzahlar/*Mehmet Dikmen*
- * Kur'an Kelimelerinin Anahtarı, Mu'cem'ül-Mefehres
Tercümesi/Mahmud Çanga.
- * Dinî Bilgiler, Sualli-Cevaplı/*Ömer Nasuhi Bilmen.*
- * Fıkıh Usulü, Prof. Dr. Fahreddin Atar

İÇİNDEKİLER

(A)

Cilt / No

Abdest ve gusülden sonra kılınan namaz.....	2/275
Abdesti bozan şeyler	2/73
Abdestin Farzları	4/262
Abdestin faziletleri	2/71
Abdestin kısımları	2/72
Abdestin mekruhları.....	2/71
Abdestin sünnetleri.....	2/69
Abdestsiz kabul olmayan ibadetler	2/72
Abdestte şüphe.....	2/93
Aç kalınca hırsızlık yapmak caiz midir?	3/230
Açıklık prensibi	1/135
Adağın (Nezrin) hükümleri.....	3/60
Adalet güzel ahlâktandır ve adalet herkesedir.....	3/143
Adalet ve güzel ahlâk	3/144
Adaletsiz toplum çürür	3/144
Adetli kadın temiz midir?	4/17
Ağlayan bir erkek.....	4/92
Ahiret günü, suçlu bulunanlara şahitlik yapacak olanlar	4/280
Ahiret gününe iman:	1/279
Ahlak bölüm sözlüğü	3/106
Ahlâk hakkında soru ve cevaplar.....	3/161
Ahlâk ibadette beslenir	3/108
Ahlâk ve cahiliye dönemi.....	3/120
Ahlâkı bozan etken: Gıybet	3/122
Ahlâki hükümler de bilgiyle yaşar	3/109
Ahlâktan bir bölüm.....	3/139
Aile Boşluk Doldurmalı	4/246
AİLE HAYATI.....	4/94

	Cilt / No
Aile içinde Canlı Bombalar	4/245
AİLENİZLE ŞİMDİ İLGİLENİN	4/218
Akıllılığın Özelliklerinden	4/295
Akşam namazı	2/190
Alevî-Sünnî Konusu	4/316
Allah (c.c) kıyamet günü Meleklerle emir verecek	3/160
Allah bir şeye benzetilebilir mi?	4/320
Allah şu dört kişiyi sevmez	4/290
Allah şu kişileri sever	4/287
Allah, ancak sıfatlarıyla bilinir	1/309
Allah, kendi rızasını arayanlara şunları verir	4/270
Allah, neden çok din gönderdi?	1/145
Allah'a ibadet:	1/143
Allah'a iman:	1/278
Allah'a sığınılması gereken konulardan birkaçı	4/294
Allah'a şükür de güzel ahlâktandır	3/117
Allah'ın lanet ettiği kişilerin özelliklerinden	4/276
Allah'ın sıfatları ikiye ayrılır	1/297
Allah'ın sıfatları	1/297
Allah'ın varlığına iman	1/266
Allah'tan utanmak	3/138
Altın ve gümüş hakkında	3/223
Altının nisâbı (Zekat verme ölçüsü)	3/96
Amelî hükümler	2/48
Ameli konularda soru cevap	2/91
Anların değeri	3/11
Anne büyüklere bir şey söylet	4/196
Anne olarak doğumdan sonra kadının görevleri nelerdir?	4/21
Anne ve babaların dikkat etmeleri gereken başlıca noktalar ..	4/188
Ardakadşlık ilişkileri	4/190
Ashabı Kehf'in sözleri	4/278
Asr-ı Saadetten ibretli bir misâl:	1/192
Aşırı dinsizin hayret ettiği şeylerden bazıları	1/289
Aşkın Faydası	4/250
Atların zekâtı	3/97
Avcılara Tavsiye	4/315
Avcıların Dikkatine	4/314

Ayhâlindeki yorgunluklar.....	4/21
Ay tutulması (Hüsûf) namazı	2/283
Ayhâlinde ne kullanılmalı?	4/12

(B)

Babaların Eğitimi	4/181
Babam sınıfta kaldı.....	4/185
Babamı özlüyorum.....	4/182
Bağlayıcılık şartları	4/104
Bahçedeki altın küpü	3/155
Bâin Talâk.....	4/109
Basar	1/304
Başı açık kadının orucu olur mu?	3/51
Batıl İnanç.....	4/309
Batıl ve hurafe inançlardan bazıları	4/310
Batılı gezginlerin itirafı	1/163
Bayram namazının ertelenmesi.....	2/261
Bayram namazları	2/259
Bazı erkekleri kadınlarda da olduğu gibi hurafeler kuşatmıştır	3/368
Bazı şeylerin değeri geç anlaşılır.....	4/287
Bedbahtların özellikleri	4/290
Beğeni ve sevgi denklığı	3/295
Bekâ	1/300
Beklenen depremin beklenmeyen etkileri.....	4/323
Berat gecesi.....	2/289
Beş dua var ki, onlar kabul edilir.....	2/369
Beşerî hataların dine mal edilişi.....	1/149
Beynin oyunları	1/301
Beytullah'ın isimlerinden bazıları	3/66
Bid'at ve hurafe arasındaki fark	2/91
Bid'î Talâk.....	4/111
Bilgi karşısında insanlık.....	4/291
Bilgiden bilgiye bölüm sözlüğü	3/162
Bilgiden bilgiye bölüm sözlüğü	4/260
Bilgiden bilgiye bölümü soru ve cevapları	3/272
Bilgiden bilgiye.....	4/259

Bilim nedir?	1/37
Bineğe binerken yapılan dua	2/362
Bir erkek kimlerle evlenemez?	4/29
Bir kadın kimlerle evlenemez?	4/29
Bir kadın, ölmüş, kocasının dondurulmuş spermi ile gebe kalmak isterse caiz midir?	4/23
Bir tavsiye	1/28
Birinin gıyabında konuşulurken, dikkat edilmesi gerekenler	3/127
Biz melekleri niçin göremiyoruz?	1/366
Biz mü'minlerin özenip sapıtma ihtimali olmasa inanmayanlara üç şeyi yapardık	4/281
Boks yapmak caiz midir?	3/230
Boşama	4/107
Boşanırken... ..	4/76
Bölüm sözlüğü / Namaz	2/258
Bölüm sözlüğü ikinci kısım / Namaz	2/223
Bölüm sözlüğü / Namaz 2. Kısım	2/132
Bölüm sözlüğü / Ezan	2/96
Bugünkü insanlık eğitilir mi?	1/220
Buluğ çağı	2/47
Bunakların durumu	1/292
Burası dünya, cennet değil	3/337
Bütün çocuklara güler yüz	4/243
Bütün hak dinler temelde birdir	1/145
Bütünlük ve bölünmezlik prensibi	1/137
Büyü hastalarının tedavisi	2/179
Büyü nasıl çözülür?	2/178
Büyü varsa nasıl tedavi olur?	2/179
Büyücülerin şerri	2/179

(C)

Cahil kalmak suç olur mu?	1/65
Cahil kime denir?	1/62
Cahiliye devri:	1/63
Cahiliye dönemindeki sohbetlerin konusu ne olurdu?	1/225
Can bedenden çıkınca çevredekilerin ilk vazifesi	2/299
Can çekişen hastaya karşı görevler	2/295

Cilt / No

Cehalet	1/60
Cehalet dönemleri:	1/63
Cehaletten kurtulma yolları	1/66
Cehennem Sonsuz mu?	3/256
Cehennemdekilere söylenecek sözler	4/279
Cemaatle namazın hükmü	2/227
Cenaze namazı (duası) nasıl kılınır	2/309
Cenazenin kabre konması	2/309
Cenazenin yıkanması	2/293
Cennet	3/189
Cennete girenlere söylenenlerden bazıları	4/280
Cennete girenlerin sözlerinden	4/280
Cenneti istemem demek	3/238
Cennettekilerin cehennemlikler ile yaptığı konuşmalara bir örnek	3/ 190
Cerh ve ta'dil ilmi	3/204
Cin çarpmasında okunacak ayetler	2/15
Cin konusunda yanlışlar	2/36
Cinler hakkında sorular ve cevaplar	2/33
Cinler istedikleri zaman insanı çarpabilir mi?	2/38
Cinlere gelen kitap	2/33
Cinlerin gücü ne kadardır?	2/14
Cinsel konular	3/307
Cinsel konulara din adına sızan hurafeler	3/309
Cinsel konulardaki problemlerden birkaçı	3/308
Cinsiyet değiştirmenin hükmü	3/240
Cumâ namazının sahih olmasının şartları	2/242
Cuma namazı	2/240
Cuma namazının farz olmasının şartları	2/241
Cünüp olarak gezilebilir mi?	2/81

(Ç)

Çağdaş sapıkların kaynakları	3/159
Çocuğu anlamak	4/166
Çocuğu eğitmek	4/166
Çocuğumu ben yetiştiriyorum	4/230
Çocuğun dünyası	4/252

Çocuğun eğitiminden anne-baba sorumludur.....	3/168
Çocuğun yakın çevresi	4/160
Çocuk anne babasından iyi işlerinde övgü bekler	4/141
Çocuk bölümü sözlüğü	4/130
Çocuk eğitim ve evlilik üzerine	4/254
Çocuk eğitimi geç kalmaya gelmez	4/133
Çocuk eğitimi ile ilgili sorular ve cevaplar	4/255
Çocuk eğitimi	4/129
Çocuk kimliğinde baba modeli	4/186
Çocuk psikolojisi derken dikkat.....	4/168
Çocuk psikolojisi	4/156
Çocuk psikolojisinin kısa bir tarihçesi	4/157
Çocuk psikolojisinin konusu	4/157
Çocuk sevildiğini nasıl anlar?	4/139
Çocuk ve akrabalar.....	4/245
Çocuk ve değerler	4/241
Çocuk ve karşı cins	4/148
Çocuk ve oyun/oyun ve çocukta ilgiler	4/169
Çocuk, anne ve babasından kendine güven bekler.....	4/140
Çocuklar zoru tanımalı.....	4/248
Çocuklara oruç tutturmak	3/70
Çocuklara teşekkür.....	4/241
Çocuklarda kötülük.....	4/251
Çocukların oyunları, büyüklerin işleri.....	4/168
Çocukluğun tarihçesi	4/253
Çocukta adamca düşünce	4/253
Çocukta bir yere ait olma duygusu	4/241
Çocukta disiplin bir ihtiyaçtır.....	4/240
Çocukta fazilet, adalet ve değerler	4/142
Çocukta uyum ve davranış bozuklukları.....	4/160
Çocukta yaşlara göre oyunda görülen gelişim.....	4/172

(D)

Davet sanatı üzerine önemli bilgiler.....	1/210
Dedemin öyküsü	1/84
Definelerin zekâtı.....	3/98
Değişmezlik prensibi.....	1/137

Denklik.....	3/294
Deprem iki sebepten dolayı olur.....	4/330
Depremden ibret almak gerekir.....	4/326
Depremin ardından.....	4/329
Deprem.....	4/323
Depremin sebebi nedir?	4/328
Derin bakış	1/206
Diğer meleklerden bazılarının görevleri.....	1/365
Dili terbiye etmenin yolları	3/130
Dilin afeti vardır.....	3/130
Din ahirette de lâzım.....	1/232
Din bölüm sözlüğü	1/100
Din hakkında soru nasıl başlar?	1/107
Din inancının faydaları.....	1/185
Din nasıl tanıtılır?.....	1/205
Din nedir?	1/105
Din yaşanmazsa ruh dünyasında neler olur?	1/229
Din	1/105
Dinin evrensel özellikleri.....	1/124
Dine ihtiyaç duymayan topluluk var mıdır?.....	1/208
Dini anlatan hatibin konumu nasıl olmalı?	1/219
Dini deyimler.....	3/244
Dini tanınamaktan doğan olumsuzluklar.....	1/226
Dini tanıtım davet demektir.....	1/210
Dini tanıma yolları.....	1/200
Dinin modası geçmez	1/188
Dinin tanıma bölüm sözlüğü	1/202
Dinin tavsiyeleri insanın ufkunu açar	1/186
Dinlerde ortak fazilet.....	1/187
Dinsiz birinden organ nakli caiz midir?	3/239
Dinsiz insan güzel huylu olabilir mi?.....	3/132
Dinsiz ölünür ama dinsiz olunmaz	1/118
Dinsizler kendi aralarında üçe ayrılır	3/179
Doğru çizgiye nasıl ulaşılır?	3/345
Doğru olup olmaması bakımından dişler ve altın burun	3/222
Doğum ve sonuçları.....	4/124
Doktor muayene edince gerekir mi?	2/128

Dört günah aynı zamanda büyük felakettir	4/294
Dört yerde namaz iki rekattır	4/291
Dua ayetlerinden bazıları	2/338
Dua bölüm sözlüğü	2/332
Dua edenin dış görünüşü	2/351
Dua ederken yapılan hatalar	2/363
Dua hakkında hadisler	2/346
Dua hakkında sorular ve cevaplar	2/371
Dua sadece sözle olmaz	2/345
Dua	2/333
Duanın en makbul zamanları	2/369
Duaya zaman ayırmalıyız	4/326
Duha (Kuşluk) namazı	2/284
Dul kadın gelinlik giyer mi?	4/43
Düğün davetiyeleri nasıl olmalı?	4/36
Düğün nasıl olmalı?	4/38
Düğün	3/303
Düğünde çalgı caiz mi?	4/53
Düğünlerdeki modern gasplar hakkında modern gasplar nelerdir?	4/60
Dünya üzerinde hitabet makamının pratikte çöküşünde önemli unsurlar ...	1/218
Dünyanın en büyük nimeti	1/285
Dürüstlük ifade eden cümleleri sahtekâr söylese ..	4/313
Düşünmek gerekir	4/325

(E)

Edille-i Şer'iyye	1/55
Ehl-i kitab'a şunları söyleyin	4/279
Ehl-i Kitap'tan bazıları	4/284
El etek öpmek caiz mi?	3/242
Elektrik verilerek veya silah ile öldürülen hayvanlar	3/251
Elektronik oyuncaklar	4/180
Elli dört farz	4/265
Ergen bir çocuğun karşı cinse ilgisinin artması	4/148
Ergenlik çağındaki çocuk	4/153
Ergenlik dönemi	4/149

Cilt / No

Ergenlikte cinsel sorunlar	4/161
Erkeğin eşine karşı vazifeleri	3/318
Erkeğin eşine karşı vazifelerinin özeti	3/320
Erkekler de bunları bilmeli; bilmeli ki, kadınların neler çektiğinden haberdar olmalı.....	4/10
Erkekler hangi tip kızları beğeniyor	3/365
Erkeklerden gelen mektuplar	3/370
Esmâ'ül-Hüsna	1/307
Eşime yüz veririm şımarır" hikayesi.....	3/306
Eşinize hangi sınıra kadar özgürlük tanırsınız?	3/284
Eşinizle arkadaş olmalısınız	3/287
Eşler birbirlerine her şeyi söylemeliler mi?	3/304
Eti haram olan hayvanlar	3/249
Evlenme Engelinin Olmayışı.....	4/101
Evlenme.....	4/97
Evlenmeden önce birini seven kadın veya erkek ne yapmalı ..	4/25
Evlenmenin mahiyeti ve yapılışı	4/98
Evliliğin sona erdirilmesinin sonuçları	4/121
Evliliğin şartsız olması	4/102
Evlilik birliğinin sona ermesi.....	4/106
Evlilik cennet veya cehennem mi?	3/277
Evlilik hakkında önemli tavsiyeler	4/57
Evlilik hayallerinizi gerçeğe aykırı olarak kurmayın	3/279
Evlilik öncesi sağlam temeller oluşturulmalı	3/282
Evlilik ve kadına özel bölüm sözleşü	3/276
Evlilik ve kadına özel konular	3/275
Evlilikle ilgili beklentilerim	3/355
Evlilikte ahlâk dengliği.....	3/297
Evlilikte aynı örtten gelme denklik	3/297
Evlilikte de arkadaşlığın önemli kuralları vardır	3/288
Evlilikte de zevkler geçicidir	3/290
Evlilikte kültür seviyesi dengliği.....	3/296
Evlilikte medeni durum dengliği	3/299
Evlilikte sosyal etkinliklerde denklik	3/298
Evlilikte yaş dengliği.....	3/301
Ezan Hakkında Kısa Kısa	2/125
Ezan hakkında müftünün cevabı	2/110

Ezan hakkında soru ve cevaplar	2/127
Ezanla ilgili tavsiyeler	2/126
Ezan hikayeleri /Ezan aşığı sabrina	2/105
Ezan sesi	2/125
Ezandan nefret eden ingiliz subay.....	2/111
Ezandan nefret edenler	2/125

(F)

Farklı fetvalar kafa karıştırıyor?	2/220
Fena muamele ve geçimsizlik	4/118
Fennî ilimler.....	1/53
Fennî ilimlerin bazıları	1/53
Fert bazındaki cehalet:	1/64
Fetva nedir?.....	1/168
Fetva-takva konusu	1/167
Fıkıh ilmi üçe ayrılır:	1/51
Fidye ve fitir.....	2/60
Fıravun'un buhtanları.....	4/280
Fitneye sebebiyet vermek.....	3/237

(G)

Geçerlilik şartları.....	4/102
Gelinliğin hükmü	3/303
Genç kız ve kadını ilgilendiren özel konular	4/10
Genç kızların soruları	4/346
Gençlerde nikah	4/52
Gençlere nasıl kompleks verildi?	1/158
Gençlere sesleniş	1/19
Gıybet sebepleri	3/123
Gıybet olduğu halde "Gıybet değildir" zannedilenler	3/123
Gıybeti gıybet olmaktan çıkaran sebepler	3/126
Gıybetin acı veren neticeleri	3/128
Giriş	1/9
Görücüye çıkan genç kıza tavsiyeler.....	4/58
Görüşme yapılmadan önce ve sonrasıyla ilgili altın kurallar	4/59
Görüşmek isteyen gençler şu üç konuya dikkat etmeliler.....	4/58

Cilt / No

Göz zinasından kaçınmak	3/281
Göz zinasından sakınmak için ne gerekir?.....	3/282
Gözünle görmeden.....	4/341
Gruplaşmalar ve çete çağı.....	4/193
Gusletmek kimlere farzdır?.....	2/76
Guslün farzları	2/75
Guslün sünnetleri.....	2/76
Gümüşün nisâbı	3/97
Günahkarın cenazesi kılınır mı?.....	2/92
Güneş tutulması (Küsûf) namazı	2/281
Günlerce su bulamayan insan ne yapar?	2/80
Günümüzde bizde ve batıda temizlik.....	1/165
Güreşmek, futbol oynamak caiz midir?	3/230
Güzel ahlâklı arkadaş edinmek	3/117
Güzel bir tavsiye	3/129

(H)

Hacca gidecek kişide aranan şartlar.....	3/68
Hacca gitmek.....	3/65
Haccın farzı	3/68
Haccın kabul olması için gereken şartlar	3/67
Hacet namazı	2/285
Hadis uydurma sebepleri.....	3/196
Hadis uydurmaları karşısında direniş çalışmaları.....	3/202
Hadislerde / Sünnette zamanın kıymeti.....	3/22
Hak dinler	1/121
Hak dinlerin ortak yönleri.....	1/148
Hak dinlerin özellikleri.....	1/122
Hangi zenginler zekat vermez	3/91
Haram.....	2/57
Haramlardan hediye olur mu?	3/251
Hasta ziyareti.....	3/239
Hatibin veya tebliğcinin (davetçinin) uyması gereken genel kurallar	1/223
Hatip adaylarına nasıl eğitim verilmeli?	1/221
Hayâ imandandır fakat her utangaçlık hayâdan mıdır?.....	3/136
Hayat	1/303

Hayır ve şerrin (yaratılma yönüyle) Allah'tan olduğuna iman ..	1/280
Hayırlı sofrada şunlar mutlaka vardır.....	4/294
Hayvahlar alemi/ Temizlik hakikatı	1/369
Hayvan hakları ve güzel ahlâk.....	3/114
Hayvan sahibinin hayvana karşı vazifeleri.....	3/115
Hayvanların lisanı var mıdır?.....	4/307
Hazreti İbrahim'in vasıflarından	4/276
Hazreti Zeynep olayındaki uydurma	3/206
Her farzın üç farzı vardır.....	1/28
Hırslı olmayana Allah şunları verir.....	4/292
His dünyamızın ölçüsü ne?	3/145
Hitab etme konusunda önemli bilgiler.....	1/216
Hitabe sanatını çöküntüye uğratan beş sebep:	1/217
Hitabenin kalkınması için gereken şart.....	1/219
Hutbenin hükmü	2/243
Hutbenin sünnetleri.....	2/244
Hutbenin şartları	2/243
Huzur sokağı'nda ezan.....	2/113
Hz. Adem ve Hz. Havva meyve yemeseydi dünyaya gelmeyecek miydik?.....	
Hz. Musa (a.s.) ve İbrahim (a.s.)'in doğduğu dönemler	1/64
Hz. Ömer'in sözü	3/129

(i)

İbadet	2/43
İbadet / Cibril hadisi	2/45
İbadet bölüm sözlüğü	2/44
İbadetler dört kısımdır.....	4/295
İbadetten sorumlu olanlar	2/49
İblis şeytan'ın gücü nereye kadardır?	2/11
İbn-i Kayyım'ın görüşlerinin özeti.....	3/258
İbn-i Teymiye ve İbn-i Kayyım'ın cehennem azabının sona ereceğine ilişkin görüşleri.....	3/256
İbret almak.....	4/325
İcma ne demektir?	1/57
İcmâli iman	1/262
İç dünyamızın dıştan yönlendirilişi.....	4/242

	Cilt / No
İçgüvey olmak caiz midir?	3/188
İddet nafakası	4/124
İddet.....	4/121
İffet.....	3/138
İfrat ve tefrit.....	3/270
İfrat ve tefritçiler arasında konuşulan mucizeler	1/353
İfrat ve tefrite bir örnek.....	3/166
İhtilafı üç isim	1/350
İhtilam ve susuzluk	2/80
İkindi namazı	2/188
İkindinin farzı	2/189
İki regl arası kaç gündür?	4/11
İla (Kocanın yemin etmesi)	4/120
İlahın manası nedir?	1/255
İlim	1/303
İlim bahçesi	1/15
İlim bölüm sözlüğü	1/26
İlim ile bilim arasında fark var mıdır?	1/36
İlim nedir?	1/36
İlim	1/29
İlimle bilim birbirinden farklı mıdır?	1/36
İlimsizlik aldanmayı getirir.....	1/45
İlk Türk matbaasının açılması.....	1/154
İlke ve amaçlar	4/94
İllâ adalet	3/147
İlme zaman ayırın	1/23
İlmi elde etme yolları.....	1/40
İlmi koruma yöntemleri	1/81
İlimihal ne demektir?	1/29
İlmin önem Sırası.....	1/43
İlmin önemi	1/34
İmamda aranılacak vasıflar	2/228
İmam-ı zam ve ötekiler	3/270
İmam-ı Azâm'dan bir ölçü.....	1/7
İmamın arkasında namaz kılmak.....	2/230
İman bölüm sözlüğü	1/252
İman eden kişide şu özellikler olur.....	1/287

İman edenlerin hayret ettiği şeylerden bazıları:.....	1/289
İman edip salih amel işleyenlerin kazandıkları	4/273
İman etmeyen aşırı dinsizlerin vasıfları	1/288
İman.....	1/253
İmanın bütünlüğü.....	1/265
İmanın şartından olanı tesettür.....	3/178
İmanın şartları	1/276
İmanın şartlarından 6'sı	4/261
İmanın şartları altı grupta toplanmıştır.....	1/277
İmtihan soruları / Din bölümü.....	1/199
İmtihanımızın oluş şeklini biz tayin edebilir miyiz?	1/240
İnanmak istemeyenler şunları görse bile yine inanmaz.....	4/272
İnanmanın çeşitli yolları vardır:.....	1/266
İnkarcılar imanı reddettikleri için	4/271
İnkarcıların özelliklerindendir	4/274
İnsan ahlâkı nasıl düzelir.....	3/115
İnsan beden ve ruhtan meydana gelir.	1/243
İnsan kendini büyüden nasıl muhafaza eder?	4/28
İnsanın kendinden utanması	3/139
İnsanın kötü yönlerinden bazıları	1/20
İnsanlığa çok mühim bir çağrı.....	4/277
İrade	1/304
İsa (a.s) şunları haber verdi.....	4/282
İsa Aleyhisselam'ın ümmetine söylediklerinden üçü.....	4/271
İslam Dini'nin gayesi.....	1/113
İslam öncesi nikahlar	4/54
İslam terbiyesinin temelleri:	1/222
İslam vahşete asla izin vermez.....	4/334
İslam'a girişte ilk öğrenilecek olanlar.....	4/261
İslam'a giriş Kelime-i Şehâdet'le olur.....	1/259
İslam'a giriş.....	1/253
İslâm'da ahlâk.....	3/107
İslâm'da ahlâkın yedi önemli noktası.....	3/107
İslâm'da aşırılık yok ama aşırılık neyin adıdır?.....	3/165
İslâm'da evlat hakları.....	3/167
İslâm'da önemli olan olgular	1/126
İslâm'da sağlık ve temizlik.....	1/157

İslâm'da şakanın yeri.....	1/234
İslam'da takiiye var mıdır?.....	1/110
İslam'da terör var mı?.....	4/334
İslam'dan önceki dünya	1/190
İslam'ı anlatan hatib, şunları akademik seviyede bilmeye çalışmalıdır.....	1/221
İslam'a göre yaşamak zor mudur?	1/233
İslam beş temel üzerine bina edilmiştir.....	1/280
İslâm'ın gelişi şu kuralları getirdi:.....	1/190
İslam'ın genel prensipleri.....	1/131
İslam'ın ibâdet sistemi karışıklığı kabul etmez	1/142
İslam'ın şartı sadece beş midir?.....	1/139
İslâm'ın şartlarından 5'i.....	4/262
İsrailiyat üç kısma ayrılır	3/220
İsrailiyata karşı sahabenin tavrı	3/217
İsrailiyata karşı tabiinin tavrı	3/218
İsrailiyatta Rasulullah'ın tavrı.....	3/214
İsteksizlik namaza ve ilme engel midir?	2/187
İstihâre namazı	2/279
İtikadi hükümler:	1/132
İtikadi hükümlerin temel prensibi	1/133
İtikaf	2/62
İyi huylu bir eş misiniz? (Erkekler için test).....	3/338
İyi huylu bir eş misiniz? (Kadınlar için test)	3/349
İyi toplumu iyiler oluşturur.....	4/244

(K)

Kader anlayışı.....	2/212
Kadın cenaze namazı kılabilir mi?.....	2/314
Kadın güzel giyinmeli, ama.....	4/318
Kadın hakkı.....	3/269
Kadın kabir ziyaretine gidebilir mi?.....	4/28
Kadın kocasından ayrılabilir mi?.....	4/308
Kadın kurban kesebilir mi?	4/319
Kadın milletvekili olabilir mi?.....	3/186
Kadın regl halindeyken Kur'an okuyabilir mi?.....	4/17
Kadın ve erkek ilmihali.....	3/275

Kadın ve erkek ilmi hali.....	4/7
Kadın ve kaburga kemiği	4/31
Kadından hakim olur mu?.....	4/307
Kadından imam olur mu?	4/307
Kadının erkeğe bakışı.....	3/343
Kadının eşine karşı vazifeleri.....	3/342
Kadının eşine karşı vazifelerinden en önemlileri	3/347
Kadının hakları	4/105
Kadının kestiği yenir mi?	4/319
Kadının veya erkeğin kısırlaştırılması caiz midir? Kısır kadın hayırsız mıdır?.....	4/24
Kafası karıştırılan bir genç kız	3/253
Kahve	3/250
Kalp manen hastalanırsa şunları beraberinde getirir.....	4/293
Kandil geceleri	2/286
Kadir gecisi	2/290
Kârda olan insanın vasıfları	4/290
Karşılıklı rıza ile boşanma	4/112
Kavmi Nuh (a.s)'a şöyle itiraz etti	4/289
Kavmi Şuayb (a.s)'a şöyle seslendi.....	4/289
Kaynaklar.....	4/ 367
Kaza namazı kılmak için sünnetler terk edilir mi?.....	2/270
Kaza namazı.....	2/269
Kazâî boşanma sebepleri	4/114
Keffaret, dünyevî bir cezadır.....	3/55
Kefil borcu.....	3/223
Kelam	1/304
Kelime-i şehadet'in manası	1/254
Kelime-i Tevhid.....	1/257
Kelime-i Tevhid'in Kur'an lisanıyla okunuşu:	1/258
Kesinlik prensibi.....	1/134
Kıdem	1/298
Kırk gün geçmeden önce cinsel ilişki caiz mi?	4/19
Kıyas hakkı olan kişi şunlardan birini seçer.....	4/286
Kıyas.....	4/286
Kıskançlıkta haddi aşmayın.....	3/293
Kısmet bağlanır mı? büyü nasıl çözülür	4/26

Kıyam bi-Nefsihî	1/301
Kıyametin kopma zamanında neler olacak?.....	4/283
Kıyas ne demektir?.....	1/57
Kıyas-ı Fukaha	1/56
Kıymetsiz zümrelerden üçü	4/287
Kızını istemeye gelen damat adayına karşı kız babasının tavırları nasıl olmalıdır	4/59
Kızlar hangi tip erkekleri beğeniyor	3/352
Kimlik arayışı	4/151
Kirli bezler ne yapılmalı?	4/12
Kitaplara iman:.....	1/279
Koca kaybolursa kadın boşanabilir mi?	4/117
Kocanın nafakayı temin etmemesi	4/116
Kocası ölen kadın devletten nafaka alabilir mi?	3/268
Korku anında namaz nasıl kılınır?	2/274
Korku namazı	2/274
Koyun nisâbı.....	3/97
Kötü ahlâklı insanların bazı özellikleri.....	3/110
Kötü huylar düzelir mi?	3/131
Kötüye düşersem" diye bir düşünce olmalı	3/280
Kudret	1/306
Kumar veya içki yüzünden şeytan şunları yaptırır	4/271
Kur'an ahlâkı.....	3/112
Kur'an mucizesi ne demek?	4/320
Kur'an, lafzî manâsını anlayalım diye mi arapça indi?	1/273
Kur'an'da ismi geçen peygamberler	1/350
Kur'an'da açıklanan peygamberlerin isimleri.....	1/350
Kur'an'ın emirlerinden.....	4/270
Kutuplarda namaz nasıl kılınır?.....	2/238
Kültür görmeyi artıran gözlük.....	4/248
Kürtaj caiz midir?	4/23

(L)

Lâilâhe illallah	1/258
Liân.....	4/120
Lider olmak isteyen zalimlerin bazısında görülen üç huy	4/272
Lokman (a.s.)'in oğluna öğütleri	1/347

(M)

Maddi denklik.....	3/295
Madenlerin zekâtı	3/98
Mağarada üç kişi	3/141
Mahkeme kararı ile boşanma	4/113
Mal için azaba uğrayacaklar	4/269
Malı stok etmek caiz midir?	3/231
Manevi değerlerle bakış	4/252
Manken olmak caiz mi?	3/251
Mantık dinin yerini tutar mı?	1/237
Matbaa, Batı'dan önce İslâm aleminde kullanılmıştır	1/151
Matbaa, Türkiye'ye dinî sebeplerden dolayı mı geç geldi....	1/150
Matbaacılığın Batı'da gelişmesi.....	1/152
Mazur cahiller	1/69
Meclis Birliği.....	4/101
Mehir.....	4/105
Mekruh.....	2/56
Melekler bölüm sözlüğü.....	1/362
Melekler kime dua eder?	1/368
Meleklerle iman:	1/278
Meleklerle şekil izafe etmek	1/292
Melekleri tanımak	1/363
Meleklerin vazifeleri	1/365
Meleklerin yapısı.....	1/364
Mevtayı nasıl tanırsınız?.....	2/296
Mezheble ilgili soru ve cevaplar.....	3/175
Mezhepler nasıl doğdu?	3/171
Mezheplere iman, imanın şartlarından mıdır?	3/171
Mezheplerin faydalı yönleri yok mu?	3/173
Mini lûgat	2/66
Miraç gecesı	2/288
Misâfir (yolcu) namazı	2/267
Modern zaman yönetimi	3/32
Muhalefet'ül-lî'l-Havâdis.....	1/300
Mut'a nikahı caiz midir?	4/45
Muttakilerin Vasıfları	4/288

Mü'minin özelliklerinden bazıları.....	1/ 287
Mü'minlerin dostu üçtür	4/271
Mü'minlerin vasıflarından.....	4/284
Mübah.....	2/56
Mübarek gecelerdeki namaz	2/286
Münafıkların hallerinden	4/270
Münkirler (İnkarcılar) taraftarlarına şunları söylediler	4/281
Müslüman kardeşinin güldüğünü görünce.....	2/361
Müstehab.....	2/54
Müşriklerin hallerinden.....	4/277

(N)

Nafaka.....	4/106
Nafile ibadet.....	2/55
Nafile namaz ne demektir?.....	2/275
Nakil yoluyla gelen uydurmaları altı bölümde inceleriz.....	3/199
Namaz hakkında kısa kısa	2/215
Namaz hakkında sorular ve cevaplar	2/219
Namaz hakkında sorular ve Cevaplar	2/327
Namaz hakkındaki abartılar.....	2/197
Namaz kılarken kapının çalınması	2/253
Namaz kılmak neden zor gelir.....	2/147
Namaz kılmayanın şahitliği.....	2/203
Namaz ve spor	2/325
Namaza başladıktan sonraki (içindeki) farzlar.....	2/142
Namaza başlamadan önce yapılmış olması gereken farzlar ..	2/141
Namazda farklı kavramlar.....	2/146
Namazı cemâatla kılmak	2/227
Namazın farzı	4/263
Namazın farzları	2/140
Namazın faydaları	2/137
Namazın sünnetleri.....	2/144
Namazın vacipleri	2/142
Namazla dini terbiye	2/145
Namazla ilgili bir nokta	2/201
Namazla ilgili "40 yıl" hikayesi	2/199
Nasırlı eller	4/64

Neden panikledik?	4/327
Nesebin sübûtu	4/125
Nesep	4/125
Neyin kıymetini kim bilir	4/292
Nifas-lohusalık hali	4/18
Nifasta kan hali sona ererse kadın gusul alır mı?	4/19
Nikah sözleşmesi	4/52
Nikah	4/49
Nikahın rukûnleri	4/55
Nikahın şartları	4/51
Nikahta keramet var mıdır?	4/28
Nişandaki önemli konular	4/35
Nişanlılık süresi deneme süreci midir?	4/32
Nuh (a.s)'ın kavminin sözlerinden	4/275

(O)

O gün (hesap günü) inananlara şunlar söylenecek	4/282
Oje ile abdest olur mu?	2/93
Olmazsa olmaz kavramlar	2/50
On emir	1/347
Orucu bozan Şeyler	3/55
Orucu bozan yiyecek, içecekler	3/50
Orucu bozmayan şeyler	3/53
Orucun farz olması	3/51
Orucun farz oluş şartları	3/49
Orucun kısımları	3/51
Oruç bozmanın cezası	3/53
Oruç nedir?	3/49
Oruç tutmamayı mübah kılan şer'i özürler	3/58
Oruç tutmamayı veyâ niyetten sonra bozmayı mübah kılan şer'i özürler	3/58
Oruç ve hac bölüm sözlüğü	3/48
Oruç ve hac hakkında soru ve cevaplar	3/75
Oruç'da müstehaplar	3/57
Oruçluya mekruh olmayan şeyler	3/57
Oruçluya şunlar mekruhtur	3/56
Osmanlı'da ilk matbaa	1/153

Cilt / No

Otuz iki farz.....	4/261
Oyun	4/169
Oyuncağın önemi ve oyun malzemeleri	4/175
Oyuncak seçimi	4/178
Oyunda kültür, iklim ve cinsiyet faktörü	4/171

(Ö)

Öfkeli iken karar veren.....	4/288
Öğle namazı	2/164
Öğütler	3/151
Öğütler	3/153
Ölenler dünyaya geri dönmezler.....	3/228
Ölü nasıl yıkanır?.....	2/301
Ölü yıkanırken görülen alışılmışın dışındaki olaylar	2/299
Ölüm tehlikesi varsa şu üç şey de caizdir	4/273
Ölünün kefenlenmesi.....	2/304
Ölünün yüzü korkunç olursa ne anlama gelir	2/295
Önce "Karı-kocanın" nasıl ayrıldıklarına bakalım	4/80
Önemli bir ayrıntı	3/85
Önemli detaylar	3/99
Ötenazi	3/243
Özetle dokuz türlü kıskançlık vardır.....	3/293
Özgürlük, ama hangi sınıra kadar?	3/284
Özürlü biri, gusûl abdestini nasıl alır?.....	2/80

(P)

Padişahın şahitliğini kabul etmeyen kadı.....	2/204
Peygamberimiz (s.a.v) hakkında	1/352
Peygamberimizin vasıflarından üçü.....	4/274
Peygamberimizin yaptığı dualardan bazıları	2/353
Peygamberler, Allah ile kullar arasında bir elçidir.....	1/344
Peygamberler'in isimleri	1/350
Peygamberlerde değişmeyen nitelikler.....	1/351
Peygamberlere İman	1/343
Psiko-sosyal gelişmede ailenin rolü.....	4/160

(R)

Rasullere iman:.....	1/279
Reenkamasyon hurafe mi gerçek mi?.....	3/225
Regaib gecesi.....	2/287
Regl durumu ne zaman biter? (Menopoz).....	4/12
Regl günlerine ait ibadetler iade edilebilir mi?.....	4/15
Regl hali kaç gün sürer?.....	4/11
Regl halindeki kadın neleri yapabilir?.....	4/14
Regl halini aşağılayanlar olmuş mudur?.....	4/15
Regl olan kadın kaç günde bir yıkanmalı?.....	4/13
Regl olan kadın ne yapamaz?.....	4/13
Ric'î talâk.....	4/108
Riyakârın alâmetleri.....	4/292
Ruhun varlığına deliller nelerdir?.....	1/243

(S)

Sabah namazı.....	2/151
Sabretmek gerekir.....	4/327
Saç ektirmek caiz midir?.....	3/268
Saflarının düzeni ve önemi.....	2/228
Sahabe.....	3/260
Sahabeden bir örnek.....	3/125
Sahih olan mücizeler.....	1/359
Salih (a.s.)'a kavminin sözlerinden.....	4/275
Salih (a.s.)'ın kavminin çirkin fiilleri.....	4/273
Santraç oynamak caiz midir?.....	3/232
Saygı için ayağa kalkmak.....	3/243
Sehiv secdesi nedir?.....	2/272
Sehiv secdesi nerde yapılır?.....	2/272
Selam ve saygı duaları.....	2/362
Selamlaşmanın kuralları.....	4/286
Selef-i Salihin'de zamanın kıymeti.....	3/27
Semî.....	1/303
Sıcak günlerde 2-3 kez duş almanın bir zararı yoktur.....	4/13
Sığırın nisâbı.....	3/97
Sipariş vererek, kız ya da erkek bebek caiz midir?.....	4/23

Cilt / No

Size göre cömert ve cimri kimdir tanımlar mısınız?	3/285
Sizi kitaplara davet ediyoruz	4/225
Son çocuklukta gelişim	4/159
Son söz	4/355
Sorumluluktan kaçan için sapıtmak zor değildir	1/269
Söz kesmeden, nişanlanmadan önceki süreçte tavsiyelerimiz	4/34
Spiral caiz midir?	4/22
Subûti sıfatlar	1/302
Sura üfürdüğü zaman	2/38
Sünnet hakkında önemli bir nokta	2/51
Sünnet üç nevidir	4/287
Sünnet-i gayri müekkede	2/54
Sünnet-i kifaye	2/54
Sünnet-i müekkede	2/54
Sünnî talâk	4/111
Süt bankasından alınan süt caiz midir?	4/24
Süt kardeş	3/268
Süt kardeşler kimdir?	4/30

(\$)

Şahitler	4/103
Şakanın kuralları	1/236
Şaraba tuz konursa caiz olur mu?	3/248
Şehidlerin cennette olduğu üç kitapta yazılıdır	4/274
Şehitlerin namazı	2/316
Şekillerden anlam çıkarmak	4/309
Şer'î ilim ne demektir?	1/49
Şer'î ilimler üçe ayrılır:	1/51
Şeytan çocuklarında peşine düşer	4/243
Şeytan üç gruptur	2/12
Şeytan ve cinler	2/11
Şeytanın aldatma yöntemleri	2/16
Şeytanın ayetlerle aldatışı	2/23
Şeytanın içki ve kumarla aldatışı	2/29
Şeytanın inkar ettirdikleri / Kabir hayatı	2/17
Şeytanın vesvese ile aldatışı	2/20

Şimdi toplu helak olmaz mı?.....	4/331
Şirk vahdaniyetin zıddına bir inanıştır.....	1/335
Şu kimseler kıyamette helak olur.....	4/285
Şunlar geciktirilmez	4/285
Şunlar iman etmekle mükellef değildir:.....	1/289
Şunlar insanın vasıflarındandır.....	4/283
Şunlar kaidedir.....	1/288
Şunlar Kur'an'ın vasıflarındandır	4/288
Şunlar Şehittir	4/291
Şunlar şeytanın işlerindendir	4/288
Şunlar yalandır	4/292
Şunlardan mahrum olan, imanın lezzetini alamaz.....	1/288
Şunları yapana ahirette korku ve üzüntü olmayacak.....	4/283
Şura adabları	3/331
Şükür secdesi nedir?	2/273

(T)

Tabiîn ve Selef imamları.....	3/260
Tafsili iman	1/264
Tahiyyat'ül-Mescit.....	2/284
Takiyye nedir?	1/111
Takva ile kıyaslama konusu	3/233
Talak Bahsi bölüm sözlüğü.....	4/72
Talak / Boşanma.....	4/71
Talak ve boşanma bahsi.....	4/73
Tamamen uydurma olan hadis	3/221
Tebliğci veya hatibin gayesi neler olmalı?	1/224
Tefekkür etmeyen görme özürü olur mu?.....	1/58
Tefsirde İsrailiyatın çeşitleri	3/214
Tefsirdeki uydurma hadisler	3/205
Tefsire uydurmaların giriş nedenleri	3/191
Teheccüt (Gece) namazı	2/276
Tekvin.....	1/304
Terâvih namazı ve buna ait hükümler	2/263
Terk edilmesi gereken haller:	1/222
Terör nasıl doğuyor?	4/335
Tesbih namazı	2/277

Tesettür ayetleri.....	3/181
Tesettür konusunu üçe ayıran tartışmacı "dindarlar".....	3/179
Tişrik tekbirleri	2/262
Tevbe namazı.....	2/284
Tevbe nasıl olur?	2/59
Tevbe Suresi 118. ayette ima edilen üç kişinin ismi.....	4/285
Tevhid hakkında	1/341
Teyemmüm nasıl yapılır?	2/79
Teyemmüm nedir?.....	2/79
Teyemmümün farzları.....	4/262
Tıbbi yönden hayız kanı	4/20
Ticaret mallarının zekâtı	3/97
Tilavet secdesi nedir?.....	2/273
Tuvaletten sonra dua.....	2/81
Tüp bebek caiz midir?	4/23
Tüpleri bağlatmak caiz midir?.....	4/22
Türk matbaacılığının gecikme sebebi dini mi?	1/155
Türklerde temizlik	1/162

(U)

Ufka açılan sayfalar / Bir Amerikalı gözüyle gusül abdesti	2/83
Ufka açılan sayfalar / Namaz ve pranga.....	2/321
Ufka açılan sayfalar / Şifreli molekülör.....	2/365
Ufka açılan sayfalar /Zaman kadeere döndü.....	3/39
Ufka açılan sayfalar Allah "Rabb" sıfatıyla eğitti.....	1/369
Ufka açılan Sayfalar / Hizmet etmek	1/171
Ufka açılan sayfalar / Görmek nimettir	1/243
Ufka açılan sayfalar / İşte böyle.....	1/285
Ufka açılan sayfalar / Geç kalmanın bedeli var	1/84
Ufka açılan sayfalar / Düşünelim.....	4/236
Ufka açılan sayfalar / İnce anlayış.....	4/338
Ufka açılan sayfalar / Sevgi.....	4/61
Ufka açılan sayfalar/ Ashab-ı Kırâmın kaza ve kader anlayışı.....	2/212
Ufka açılan sayfalar/Gemiye gelen yolcular	3/149
Ufka açılan sayfalar/İnanıyormuşum da haberim yokmuş...2/119	
Ufka Açılan sayfalar.....	3/72

Uydurma hadisi anlamak için 6 önemli ipucu vardır	3/201
Uydurma hadisin kendindeki özellikler altıdır	3/200
Uydurma hadisleri kitaplaştırma çalışmaları	3/205
Uydurma sözleri nakletmekle tanınanlar	3/196
Uykusuzluk duası	2/361

(Ü)

Üç günden sonra kanaması kesilen kadın ne yapmalı?	4/13
Üç kimseye itaat edin	4/269
Üç şey münafıklık alametidir.....	3/153
Ürkmek	4/324

(V)

Vahdaniyyet	1/300
Ve... Şeytan-insan /Şeytan ilim adına aldatışı	2/27
Vicdan dinin yerini tutabilir mi?	1/112
Vicdanla ilgili yaşanmış bir hikaye	1/116
Vücut	1/298

(Y)

Yağmur namazı/duası	2/280
Yakını haksız yere öldürülen kişinin, kısas hakkı	4/286
Yanmayan çocuk	2/200
Yaşlı kadın evlenebilir mi?	4/44
Yatsı namazı	2/190
Yedinci bölüm sözlüğü	2/10
Yemekten sonra yapılan dua	2/360
Yolculuk namazı	2/284
Yusuf (a.s) meşhur rüyasında şunları gördü	4/276

(Z)

Zaman bölüm sözlüğü	3/10
Zamanı boşa harcamak	3/13
Zamanı değerlendirebilme	3/30
Zamanın kıymeti	3/15

Cilt / No

Zamanın özellikleri	3/16
Zamanla ilgili kısa kısa	3/42
Zamanla ilgili sorular ve cevaplar	3/43
Zararlı alışkanlıklardan korumak	4/167
Zarûri ihtiyaçlar	3/95
Zarurilik prensibi	1/136
Zatî sıfatlar.....	1/297
Zekat almaktan kimler utanır?	3/91
Zekat bölüm sözlüğü	3/80
Zekat hakkında özel tavsiye	3/100
Zekat kimlere farz	3/86
Zekat kimlere verilir	3/91
Zekat nasıl tespit edilir.....	3/87
Zekat nereye verilmez?	3/100
Zekat veren ve alanların dikkatine.....	3/90
Zekat verirken şu kurallara dikkat edilmeli.....	3/92
Zekat.....	3/81
Zekat; toplumsal refahtır.....	3/83
Zekatın Lûgat manası.....	3/85
Zihindeki son: İyi bir aile kültürü	4/216
Zikrin faydaları	2/217
Zina eden erkek ve kadınlar	3/153
Zaruret halinde haramın helal kılınışı	3/250
Zinet eşyasının zekâtı.....	3/98

Emine Şenlikoğlu

*Birilerine soruyorum:
Madem ki 'Allah yok' diyorsunuz,
o halde O'na neden düşmanınız?
Yıllardır savaş açtığınızı sanıp
debeleniyorsunuz...
Siz bir 'yok'la mı savaşıyorsunuz?
İnsan 'yok'la savaşır mı?
İnsan 'yok'a düşman olur mu?*

